

^ ^
PESCANIK

Peščanik FM: KNJIGA 12

Za izdavača: PEŠČANIK

www.pescanik.net

Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ

Karikature: Predrag Koraksić CORAX

Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ

Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ IDEAMAN

Lektura: SLADANA MIAJLOVIĆ

Kompjuterska obrada teksta: IVAN MILADINOVIĆ, SELENA MILADINOVIĆ

Transkript: GORDANA MARTINOVIĆ

Štampa: FULLMOON, 2008.

TIRAŽ: 2000

ISBN 978-86-86391-11-7

Objavlivanje knjige 12 pomogao

Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

SADRŽAJ

28. 03. 2008 : DEVET GODINA

- 11 SONJA BISERKO,
- 12 BORKA PAVIĆEVIĆ,
- 15 VERA MARKOVIĆ,
- 17 IVAN KUZMINOVIĆ, *posle posete srpskim enklavama na Kosovu*
- 21 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorica prava,*
- 28 SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar*

04. 04. 2008 : DECA PIREJA

- 46 NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*
- 52 PAVLE RAK, *filozof,*
- 58 VLADIMIR TODORIĆ, *pravnik,*
- 65 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

11. 04. 2008 : JAGMA, JAGMA

- 73 MILJENKO DERETA, *Građanske inicijative,*
- 79 BORIS DEŽULOVIĆ, *novinar,*
- 85 MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac,*
- 92 VESNA PEŠIĆ, *LDP*

18. 04. 2008 : KULA BALKANA

- 102 NENAD PROKIĆ, *LDP,*
- 110 MIODRAG ZEC, *ekonomista,*
- 119 RADMILA TRAJKOVIĆ, *sa Kosova,*
- 124 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

25. 04. 2008 : LOVE MARK

- 132 GORAN SVILANOVIĆ, *UN,*
- 141 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjakinja za marketing,*
- 149 OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ,
- 153 LATINKA PEROVIĆ,
- 157 SONJA BISERKO,
- 158 OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR, *istoričarke,*
- 159 PAVLE RAK, *filozof*

02. 05. 2008 : KALDRMA I ASFALT

- 168 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*,
177 IVAN MEDENICA, *dramaturg*,
184 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,
186 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
188 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

23. 05. 2008 : SITUACIJA

- 202 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava*,
208 TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,
210 MIŠA BRKIĆ, *novinar*,
212 MILUTIN PETROVIĆ, *filmski reditelj*,
218 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

30. 05. 2008 : PREDVOJNIČKA OBUKA

- 233 DEJAN ILIĆ, *Fabrika knjiga*,
242 BORKA PAVIĆEVIĆ, *CZKD*,
247 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

06. 06. 2008 : ŠPAGA

- 279 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*,
285 MIŠA VASIĆ, *novinarka*,
294 DIMITRIJE BOAROV, *novinar*,
301 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

13. 06. 2008 : BOLOMETAR

- 314 ŽARKO KORAĆ, *SDU*,
323 SRĐA POPOVIĆ,
325 TEOFIL PANČIĆ,
331 MIŠA BRKIĆ, *promocija u Novom Sadu*,
333 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *YUCOM*

20. 06. 2008 : IZA ZAVESE

- 346 VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,
352 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,
359 IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*,
363 LÁSZLÓ VÉGEL, *pisac*

UREDILE:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

DEVET GODINA

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar,*

SONJA BISERKO, BORKA PAVIĆEVIĆ, VERA MARKOVIĆ I

IVAN KUZMINOVIĆ, *posle posete srpskim enklavama na
Kosovu*

Kosovo mora da sleti dole, u ljudski život...

U Prištini svi govore kao Vuk Jeremić, taj *incredible English
language...*

Srbi u enklavama su poslednja linija odbrane jednog propalog
političkog projekta...

SVETLANA LUKIĆ:

Napolju je izgleda proleće, mada svakog jutra očekujem neki iznenadni preokret i povratak zime. Svakog jutra mi se učini da je krošnja procvetalog drveta pod prozorom pod snegom. Olistalo je i drvo koje raste iz zgrade srušenog saveznog MUP-a na početku Knez Miloševe. Imalo je devet godina da naraste i da se vidi izdaleka. Izdaleka se vide i čađave zavese koje su ispale kroz prozor i radijatori koji vise na pokidanim cevima i polomljene stolice u nekoj čudnoj, skoro nemogućoj pozi. U ponedeljak smo, građani i građanke, navršili devet godina od početka bombardovanja zemlje.

SVETLANA
LUKIĆ

Nema te države koja se može pohvaliti da je prva zemlja na svetu koja je optužena za kršenje Konvencije o genocidu, nema te evropske zemlje koja je bombardovana na kraju dvadesetog veka. Dan kada su poleteli prvi tomahavci na prestoni Beograd, kada je počelo dodatno razaranje ove zemlje, 24. mart - u javnosti je prošao skoro nezapaženo. Mediji, vladini pre svega, izvestili su nas o tom datumu kao da se radi o događaju iz Avganistana, a Politika nam je donela specijalni intervju sa komandantom Ratnog vazduhoplovstva, koji je rekao kako smo od tada od Rusa tražili neke rakete, koje nam nikada nisu poslali, i da je vojska predlagala Slobodanu Miloševiću da nađi MIG-ovi napadnu položaje neprijatelja na severu Albanije i u okolini Skoplja, Kumanova i Tetova. Ali, reče nam sa žaljenjem komandant Ratnog vazduhoplovstva, Milošević nikada nije izdao tu vrstu naređenja. Bilo je, izgleda, još većih ludaka od Slobodana Miloševića.

Devet godina nam nije bilo dovoljno da se ohrabrimo da u javnosti porazgovaramo o stradanju i sramoti koje smo doživeli 1999. Devet godina nam nije bilo dovoljno ni da izbrojimo žrtve, nego se kaže kako je poginulo između hiljadu dvesta i dve i po hiljade ljudi. Ne možemo, dakle, da prebrojimo stradale, a kamoli da raspravljamo o tome kako smo do bombardovanja stigli. Ne znamo koliko je roditelja 1999. dobilo telegram iz vojske sa obavешtenjem da su im sinovi izvršili samoubistvo, telegram koji mnogi od njih još čuvaju čekajući da im neko jednog dana kaže šta se u stvari dogodilo sa njihovom decom.

Počela sam kratkim opisom početka ulice Kneza Miloša i uspomena na tomahavke. U nastavku te ulice su čađave ambasade Amerike i Hrvatske, uspomena na divljanje Koštunićinih mladih naraštaja posle proglašenja nezavisnosti Kosova. Pa onda opet uništena zgra-

da generalštaba. Obnovljene su jedino zgrade ministarstva inostranih poslova i zgrada vlade, na kojoj je Koštunica na svakom ćošku okačio po jednu veliku srpsku zastavu. Što mu je zemlja više smanjivana, sve je više barjaka kačio.

A u toj zgradi vlade juče je umalo došlo do fizičkog obračuna između ministara tehničke vlade. O nasilju koje su juče demonstrirali ministri, pre svih Koštuničin alter ego Velimir Ilić, može se mnogo govoriti, ali ja ću vam skrenuti pažnju na samo jednu stvar, koja nije najvažnija - ali jedino nju ne razumem. Kada je zapretilo da se svađa pretvori u haos, Mlađan Dinkić je predložio da se konferencija za novinare prekine, ali su sami novinari to sprečili, sa obrazloženjem da žele da ministrima postave još pitanja. Mene mnoge moje kolege ne smatraju profesionalcom, pa saopštavam samo svoj amaterski uvid - ministri su, pogotovo u izbornoj kampanji koja je počela, veoma raspoloženi da govore za medije, pa su novinari pitanja mogli da postave i posle konferencije. Sudeći po izveštajima, svađa je trajala dugo i razvijala se u pravcu koji su mnogi novinari priželjkivali - da se ministri potuku. Bili bi to spektakularni snimci. Mislim da je bilo bolje da su sami novinari prekinuli tu svinjariju. Zašto bi građane ove zemlje izlagali tom nasilju? Navodno, narod ima pravo da zna kakvi su mu ministri i navodno to povećava gledanost televizije i čitanost novina.

Nasilje je oduvek privlačilo gledaoce. Rimljani su nekada išli u Koloseum da gledaju kako lavovi rastržu gladijatore, a i interesovanje Francuza za giljotinu je bilo veoma veliko. Giljotina na početku nije bila popularna kod publike, jer su pogubljenja trajala suviše kratko. Zato je narod Francuske organizovao protest za povratak vešala. Tadašnja revolucionarna vlada je uvažila volju naroda i uvela niz modifikacija u akt giljotiniranja: više javnih pogubljenja, podignute podijume da se žrtva bolje vidi i pokazivanje odsečene glave na sve četiri strane. Radost u nasilju nije nova stvar.

O vaspitnom šamaru Aleksandra Tijanića u hodniku suda u Beogradu ne mogu da govorim, bar ne danas. Na početku Peščanika slušate kakvi su utisci ljudi iz Helsinškog odbora, koji su posetili tri srpske enklave na Kosovu. Tamo su bili, između ostalih, Sonja Biserko, Vera Marković, Borka Pavićević, Ivan Kuzminović, Obrad

Savić. Već prvog dana pedesetak Srba ih je napalo kamenicama, ledenicama i jajima.

SONJA BISERKO:

Ja bih samo da podsetim da u Beogradu za sada nije javno izrečena teza o podeli Kosova, mada je ona jedina zvanična ili nezvanična strategija već godinama. Tek je poslednjih dana ministar Samardžić podneo taj predlog UNMIK-u, čiji sadržaj je kasnije negirao. I Dobrica Ćosić, kao i uvek u ključnim momentima naše nedavne istorije, dao je intervju *Večernjim novostima*, u kom je zahtevao razgraničenje Srba i Albanaca i ujedinjenje preostalog dela Kosova sa Albanijom. To je zapravo pokušaj da se Albanija uvuče u stvaranje velike ili već kakve Srbije i da se Srbi na Kosovu stave pod ingerenciju Beograda.

SONJA
BISERKO

Helsinški odbor je pre par dana krenuo na Kosovo u posetu srpskim enklavama: Štrpce-Brezovica, Mušnikovo iznad Prizrena i Orahovac. Seli smo u jedan restoran, ispred koga su počeli da se okupljaju ljudi. Nekoliko njih je sedelo za susednim stolom. Ušli su neki ljudi koji su nas fotografisali i onda su nas polako izveli iz tog restorana. Ispred su nas dočekali sa jajima, kamenicama i grudvama snega. Niko nije bio pogođen, sem Obrada Savića. U ovom momentu na Kosovu imamo srpsku zajednicu koja je očekivala da se srpska država vrati na Kosovo, i to preko policije i vojske, kao što je svih ovih godina i sugerisano iz Beograda. Desilo se priznanje Kosova, a njihove komunikacije sa Albancima su sprečili ljudi iz Beograda i ekstremni i instrumentalizovani ljudi među njima. Bili smo i u jednom albanskom selu, Drenici, za koju se smatra da je najekstremnija. Ušli smo u jedan restoran i ljudi su reagovali dobroćudno, bez obzira na sve animozitete koje baš u Drenici ljudi mogu imati prema bilo kome ko dolazi sa srpske strane.

LJUDI IZ ENKLAVA:

- Bezbedno je, nije baš bog zna kako strašno, idemo u Prizren, bezbedno je Štrpce, tamo kupujemo potrepštine, ali prevoz nam je najgora stvar. Imamo ga dva puta dnevno, rano ujutru i naveče, to je privatnik iz Gornjeg Sela, evro i po je od Gornjeg Sela do Brezovice. A ja sam samo sa ženom ovde, deca mi nisu tu, u Srbiji su, dolaze možda jednom godišnje, na Đurđevdan, kada se održava sabor u Gornjem Selu. Nas niko ne obilazi, sem kada su izbori. Ja sam pustio da se u mojoj kući održavaju izbori, svi izbori do sada, i trebalo je da se nešto plati

za mesto gde se održavaju izbori, ali još mi nisu dali ništa. Mislim da nisu isпали fer ovi iz koordinacionog centra, nisu ispoštovali ono što su obećali, godinu dana nismo dobili ništa. I ne obilaze nas, a ja čujem da dobijaju veliku pomoć tamo u Štrpcima, u Gračanici, Mitrovici. Niko nije došao da nam objasni o čemu se radi. Iskreno rečeno, ja sam izgubio poverenje u njih. Lagali su nas dosta - dobićemo ovo, dobićemo ono, međutim, ništa nismo dobili.

- Za koju televiziju?

- Za B92.

- B92? To je ona nesretna, mnogo napadate Srbe. Ja se zovem Tomislav Tomić, učitelj sam u penziji. Kako živimo? Vidite, robijaškim životom. Deca su u Beogradu, ostao sam ja sa ženom. Ovde je bošnjački deo i ne plašimo se mnogo, a imamo i zaštitu, KFOR i policiju. Većinom su u policiji Bošnjaci. Sad se ne plašimo, ali život nije lep. Neprijatelj nikad nije mio, ma kakav bio, jer robija je robija, a ja sebe smatram robijašem. Na sudu Albanci se ponašaju krajnje korektno, gre'ota je da kažem nešto što nije. Stigla je neka pomoć iz Beograda, 120.000, za Novu godinu, za neke porodice, ne za sve, konkretno za moje selo, samo devet porodica je dobilo. Živimo od kosovske penzije od 40 evra, jer mi koji nismo odlazili nemamo te zelene kartone. Ja imam dva sina koji su izbegli u Srbiju. Pazite, moj sin je ovako rekao, on je diplomirani pravnik - Nikada ne bih živeo u Beogradu, ali moram. Sve to zlo je napravila Amerika, ne mogu nijednog Srbina da krivim. Ako mi je otac ratovao šest godina u Drugom balkanskom ratu, Prvom svetskom ratu, ako su mi tri brata ratovala u partizanima, kako ja sad da budem nacionalna manjina? Nikako ne mogu da shvatim to da u svojoj državi da postanem nacionalna manjina.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Kazali su nam ljudi - Nemojte da pričate srpski. I uđemo u kafanu, Sonja, Badi i ja i sada, kako ću da pričam, na engleskom? Stvarno je bezveze. Na Kosovu cela jezička faktura pliva u engleskom jeziku. I svi naši i međunarodni faktori govore taj - *incredible English language* - svi govore kao Vuk Jeremić, tako da stvarno imaš otpor prema takvoj upotrebi jezika.

Struja i voda se dobijaju po različitim sektorima i čudno je da se ti ljudi nisu pobili oko toga. Dole ne postoji osnovna civilna matrica života. To je ludo na način koji bi napravio podele unutar jedne nacije, a kamoli u jednoj tako osetljivoj situaciji. To su i u Bosni zvali krizom, ali to nije kriza, to je mesto na kojem može da se završi, ali može i da počne priča o Evropi. Sa nešto pameti, Kosovo bi moglo da bude temelj na kojem bi i Evropa mogla drugačije da interpretira pitanje granica, građana, povezivanja. To što smo dobili to kamenje u glavu imalo je efekat posramljivanja. To je kao kada dobijete šamar, pa nije što vas šamar boli, nego šamar je šamar. Koje je to ludilo, oni su tamo naseli na priču da onemoguće nas, a to su oni isti koji su ovde prekinuli albansku izložbu. To je ta vrsta grupnog uspostavljanja uzurpacije nad mišljenjem, nad drugim ljudima.

BORKA
PAVIĆEVIĆ

Kako nekome može da padne na pamet ono što je juče izjavio Primakov - da Srbi iz enklava treba da se presele na sever Kosova? Pravo da vam kažem, da živim u Orahovcu, ne bih to napustila ni u ludilu da bih živela u nekom soliteru u Mitrovici. E, sada bih htela da vam kažem o načinu na koji se može razgovarati. Ja sam u Orahovcu srela jednu učiteljicu i ona mi je rekla - Ne volim ja vas mnogo. I ja je pitam zašto, a ona kaže - Zato što vi kad govorite, kad nešto pišete, kao da to činite na latinici. A ja kažem - Pa šta da radim, ja sam odrasla u srpskohrvatskom jeziku? Na to ona meni kaže - I ja sam čitala Krležu, to je veliki pisac i ja ga mnogo volim. Mi smo se tričetiri puta posvađale penjući se uz to brdo, ona je meni svašta rekla, onda smo se nekako rasvađale i onda je ona htela da me ostavi negde na polovini Orahovca i ja pitam - Nećete sa mnom do gore?, a ona kaže - Dokle sam došla, već sam izdajnik.

A šta mi kaže direktor zvanične televizije - Bogati Albanci se leče na VMA u Beogradu, a ko nema para može da crkne, kakvo je stanje u prištinskim bolnicama. Kosovo je nešto što horizontalno i vertikalno u vremenu mora da sleti u ljudski život i ljudski život to mora da osvoji. Kosovo je možda i pitanje časti ovih ljudi ovde. Zaista, s tim se igrati, to je više i manje od svake teritorije

LJUDI IZ ENKLAVA:

- Beograd se slabo javlja, slabo, te ovo sada nezavisno Kosovo, pa to ne dolazi u obzir, pa mi smo tek sad nadrljali. Deca su mi u Srbiji, zašto ovde da budu? Ja imam devet unuka, ovde nema ni škola, učite-

lja, Nema nastavnika, nema nikoga. Ovih 40 evra što daju, to nam je dobrodošlo, na primer.

- *A ko to daje?*

- Pa, daju... ovi... Pre neki dan su iz Beograda podelili po 20.000 dinara, u mom selu ima 20 domaćinstava, 10 domaćinstava je dobilo po 20.000 dinara, a u 10 domaćinstava ništa nisu dobili, pa je tu malo frke međusobno, zašto nije jednako, da je bilo po 10.000 svima na primer.

- *U Srbiji, a i ovde, će biti izbori, je li tako?*

- Biće.

- *Šta očekujete?*

- Pa ja očekujem da će biti bolje. Neki u selu pričaju da su bili pokradeni glasovi, ne znam šta, da je Tadić uspeo to preko Zapada, pokrao one glasove i tako da je došao na vlast. U redu, možda čovek nije loš, ali drugi njemu diriguje i šta će i on, digao ruke pa kako mu se svira, tako igra.

- Idem i dole u banku znaš, kad daju pare, 40 evra, da.

- *Ko daje to?*

- Priština, bre, UNMIK daje, kosovska penzija. Dobro je, dobro.

- *Kažite mi, gde imate najbližeg lekara?*

- Na Brezovici. I oni su ljubazni kad ideš kod njih u Prizren, albanski, ljubazni su, prijatni, uuuu, dobro je, dobro. Pa i ranije smo živeli zajedno, samo koji đavo uđe u... I tako, šta da radimo, volim svoj rodni kraj, nigde ne idem, ovde ću da živim do svoje smrti, izlaz dalje nemam. Ako hoće neko, neka malo pomogne, ako ne, da smo zdravo.

- Kad počnu ovi problematični izbori, tada se pojavljuju, a kad se završe izbori, nigde vas nema.

- *Mislite da smo mi zbog izbora došli?*

- Svi komplet, pa počela je već izborna ona... sad se pojavljuju ljudi... I Đilas je juče bio u Dragašu, treba glasove, kratko i jasno.

- Džaba što ste došli, sad kad treba da umremo, više ste došli? Kad smo izgubili svi živce? Ne, bre, trebalo je ranije, majko, da dođete. Ja evo, koliko godina, osam i deveta kako mi je kuća zarobljena da ne mogu ni da prodam, ni da idem, ni da vidim i ako odem, treba da bežim od Šiptara, nož pa na mene, ovo je, kaže, moje. Sve je to kasno što ste došli, to je prekasno. Što smo imali je otišlo i gotovo, hvala vam što ste došli, a ja sam mislila radikali mi došli, pa da dođem da vam kažem, a pošto niste radikali, ništa nemam da vam kažem.

VERA
MARKOVIĆ

VERA MARKOVIĆ:

Ono što je bilo nemoguće je razgovor o genezi sukoba. Bilo koji razgovor o prošlosti Kosova i prošlosti srpske zajednice počinjao je i završavao se 17. marta 2004. Nijedan drugi reper u prošlosti oni ne žele da pominju. Što se budućnosti tiče, isto tako je bilo veoma teško razgovarati, sagovornici su ili rezignirani ili ne vide budućnost kao nešto što će uslediti posle sadašnjosti, nego to vide kao sudbinu: ili će Putin pomoći srpskoj vladi da nas spase ili ćemo biti prepušteni pogromu; ili će da nas iseljavaju ili neće da nas iseljavaju. Znači, definitivno se budućnost ne vidi kao nešto prema čemu mogu da se prave jasni koraci i u skladu sa čim može sopstveni život da se dovede u nekakvu vezu. Druga stvar koja je evidentna i koja isto tako doprinosi tome da je nemoguć razgovor i o prošlosti i o budućnosti je duboka trauma i nestrpljenje, nezadovoljstvo kada razgovor ne teče onako kako bi oni želeli.

E, kada se govori o sadašnjosti, to je ovde i sada, ono što je bilo juče i što će biti sutra, to su neki okviri za razgovor. Tu postoji takva lepeza razlika, imate sagovornike koji govore gromade gotovih floskula sa RTS-a i to su oni koji su u direktnoj vezi sa Beogradom, radikali i DSS-ovci. Imate ljude koji razgovaraju ne bez zazora, ali nasamo da, o tome kakvi su kontakti sa okruženjem i sa većinskom albanskom zajednicom, kakve kritike imaju na organizaciju života u enklavi. Mi odavde vidimo da se oni uvek prikazuju kao homogena grupa koja misli, koja hoće, koja neće, a to nije tako. Jedino u čemu su oni saglasni jeste da su mi svi rekli da neće otići odande, ako im ne bude život

u pitanju, a veruju da neće. Međutim, razgovarajući sa onima koji su produžena ruka propagandne mašine, shvatila sam zašto je taj napad u Štrpcu bio logičan. Zbog toga što su ti bespomoćni Srbi u enklavama zapravo poslednja linija odbrane jednog propalog političkog projekta. Oni zaista nemaju kud, ako ih Beograd ne pusti da se integrišu. Oni su zabran režima i tog propalog projekta. I režim je užasno nervozan kada u taj zabran uđe neko sa drugačijim mišljenjem, jer će naći sagovornike u enklavama. Mislim da je to osnovni razlog njihove nervoze. Da tamo nema sagovornika za nas, mislim da bi nas pustili da slobodno idemo tamo kada god želimo.

LJUDI IZ ENKLAVA:

- Šta smo sve preživljavali ovde pre 1998. godine. Na tome je trebalo mnogo više da rade, a ne da čekamo da nam sad Karla del Ponte objavljuje tamo šta je rađeno sa kidnapovanim Srbima. A sa našim ovde, čekano je prvo da se priča šta je urađeno sa šiptarskim navodno stradanim, pa tek sada posle toliko vremena mi da čekamo da se smiluju naši koji rade za ljudska prava da počnu da pričaju o Srbima. To je strašno, a 1998. godine je ovde u našoj opštini bilo 40 kidnapovanih, čitava sela su uništena, niko o tome nije podigao glas.

- Ja imam 85 godina.

- *A šta kažete, živite sami?*

- Sam, bogami, umrla mi žena pre šest meseci, jedna ćerka mi je u Beogradu, jedna je u Kraljevu.

- *Je l' vam deca dolaze?*

- Dolaze, dolaze.

- Sin mi se razboleo, ide na dijalizu, a nemamo niotkud pomoći, svim mogućim organizacijama i našoj vladi sam se obraćala, međutim, od naše vlade sam dobila da se mi dopisujemo, nije u njihovoj nadležnosti. Pa onda kome ja treba da se obratim da mi pomogne? Zemlja je uzurpirana, sin ne može da dođe do transplantacije.

- Zašto su prihvatili da oni žive sa nama u multietničkom sistemu kako su živeli? I mi hoćemo da živimo u multietničkom sistemu i mi

smo živeli i živećemo, ali Kosovo je u sastavu Srbije bilo i biće i ostaće.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Restoran u kom smo pokušali da ručamo se zove *Kod Bore* i poznat je po tome da tamo najmanje dva puta mesečno premijer Kosova Tači dolazi na ručak. A mi smo prošli kako smo prošli. Čuli ste možda juče da je UNMIK objavio podatak koji je, čini mi se, tačan, da postoji deset aktivnih srpskih policijskih uprava na Kosovu i da to nije samo javna bezbednost, nego i BIA i čak Uprava za borbu protiv organizovanog kriminala. Zašto je to zanimljivo? Zato što mesečno ulazi dva do tri miliona evra iz Srbije u Štrpce, u mesto u kojem sada živi jedanaest hiljada stanovnika. Znači, država Srbija je tamo ekonomski užasno prisutna, policijski takođe. Severna Mitrovica je mesto gde je Srbija najprisutnija, gde postoji najviše institucija, međutim, Severna Mitrovica je samo jedna od pet opština na koje Srbija ima neke vrlo ozbiljne pretenzije. Ostale su, dakle, opština Zvečan, Zubin Potok, Leposavić i Štrpci.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Kada Kosovo izuzmete iz Srbije, onda dobijete podatak da to naravno nije¹⁵ odsto naše duše i teritorije, to je tačno 12,38 odsto. Ovih pet opština čini 12 odsto teritorije Kosova i to je stara ideja koja se sada javila kod Samardžića, ideja o podeli. Postoji jedna zanimljiva reč koja se tu koristi - rektifikacija, a to je formula 12 za 12 odsto. Oni nama uzimaju 12 odsto teritorije, a sada ćemo mi da uzmemo njima isto toliko. I tih pet opština koje sam vam nabrojao su tačno tih 12 odsto teritorije Kosova. Taj plan ima samo jednu malu manu, a to je da većina Srba na Kosovu živi južno od Ibra, 80.000 ljudi. I ovi ljudi u enklavama se žale na svakodnevne stvari. Prvo, postoji politički ključ podele humanitarne pomoći i plata, penzija, ogreva, svega što dolazi iz Beograda. I kako humanitarna ili bilo koja materijalna pomoć putuje iz Srbije ka Kosovu? Ona prvo dođe do Mitrovice, gde ostane najveći deo, onda idu pomenute veće enklave sa velikim brojem Srba i na kraju ostaju enklave u kojima živi taj najtužniji svet. I za kraj ću vam ispričati gde je moje junačko srce puklo. Sreo sam ženu koja ima 89 godina, koja je, kada je videla da su došla dva nova lica u to njeno malo mesto u kom živi pedeset duša, sišla da nam kaže da ima sina koji je u poslednjem stadijumu karcinoma. Čovek umire na planini, na hiljadu četiristo metara nadmorske visine. I ona je sišla da nas pita kako možemo da obezbedimo pomoć za tog dečka

koji umire u bolovima. I onda smo mi uzeli telefon i otkrili da u roku od sat ili dva iz Prizrena može da dođe patronažna služba sa morfinom. Sad gledajte šizofrenu situaciju, ta ista žena izgovara sledeću stvar - Ali ne može Šiptar da dođe da leči moje dete, jer će ga otrovati. I ona nije dala da iz Prizrena dođe lekar. To je meni merna jedinica života na Kosovu danas, kada su Srbi u pitanju.

Oni jesu doživeli pakao tri puta, 1998. i 1999. nakon ulaska NATO-a, to je tačno, kidnapovanja, osvete, uzurpacija imovine i čuveni 17. mart 2004. godine. Međutim, sada su ušli u jednu vrstu apsolutne samoizolacije. Tek kada s njima počnete da razgovarate, vi shvatite da Srbi iz okoline Prizrena zapravo dolaze u Prizren, odlaze u sud, odlaze na pijacu, tu već postoji neka vrsta saživota. Ali u poslednje dve nedelje, od najave novih izbora, oni se opet povlače, jer im tako kažu iz Beograda. Oni su ponovo žrtve još jednog izbornog ciklusa u Srbiji. Položaj Srba južno od Ibra neobično podseća na 1995/96/97. i položaj Srba u Hrvatskoj. Godine su prošle da bi Srbi u Hrvatskoj na kraju počeli da vode dijalog sa jedinim faktorom koji im može pomoći u Hrvatskoj, a to je hrvatska vlada. Povratak, izdavanje isprava, povratak imovine. I sada vi opet vidite Srbe, posebno u tim enklavama, koji još ne shvataju da je Beograd poslednja instanca koja im može pomoći, I da je Priština adresa na koju oni moraju da pišu, kojoj moraju da se obrate.

I to je bila naša zamisao, da civilni sektor iz Srbije i sa Kosova prenese prištinskim vlastima bar neke od 20.000 ovih slučajeva i da prištinske vlasti postanu svesne toga da moraju da pomognu Srbima kada im je uzurpirana imovina, stan i tako dalje. Ideja ovog projekta je da se premosti jaz koji sada postoji između Beograda, koji opet ima svoju vekovnu strategiju etničkog inženjeringa i kosovskih institucija u kojima, pravo da vam kažem, uopšte nisu raspoloženi da se bave Srbima, jer se bave konstituisanjem sopstvene nove države, što je posao koji će trajati nekoliko decenija.

LJUDI IZ ENKLAVA:

- Pa to je sramota

- Šta vama smeta u onome što Sonja Biserko kaže?

- Zato što stalno ističe - stradaju Albanci, stradaju Albanci, jadan albanski narod. A mi?

- Možda je moja sramota što ona i ja sa vama razgovaramo, a znamo sa kime ste došli, razumeš?

- *Mislite sa Sonjom Biserko?*

- Sa Sonjom Biserko, sa Natašom...

- *Nataša Kandić je bila jedina osoba koja je prikupljala informacije o stradanju Srba...*

- Nikada nije govorila to na televiziji da Srbi stradaju.

- *Ona je to slala i u Hag i zahvaljujući njenim informacijama...*

- Šta god da nam pričate fino o njima, mi to ne prihvatamo, ni zarez, jedan odstoj ne prihvatamo od Sonje, od Kandićke, od Čedomira, od takvih... ne prihvatamo. Vidiš koji smo jad i beda mi, nas negde 300-350 koji ovde živimo. Ja živim sa šest članova porodice, imam sve maloletnu decu.

- ...manipulacije, pogotovo od ovih organizacija koje dobijaju novac od stranaca, tačno se vidi, radila sam šest godina za OSCE, tačno vidim ko i kako će da pristupi i kako će da kaže.

- *Vi mislite u stvari da smo mi zbog novca ovde, a ne zato da bismo pričali sa ljudima, da bismo videli kako žive?*

- A zašto niste došli bez njih? Za koga vi ovo snimate?

- Za B92.

- B92? Slični ste, šta da radimo, da čujete kako živimo? Užasno, ponižavajuće, to će biti - A, vidi onog Srbina i vidi onu Srkinju iz enklave... Već smo navikli da nas tako gledaju stranci, ali boli nas što Srkinje tako govore, strašno...

- *Ali, ponovo vas pitam, mene zanima život ljudi ovde.*

IVAN
KUZMINOVIĆ

- Nema slobode kretanja, ne mogu da idem dole u centar, opasnost da ću biti kidnapovana, ne mogu da sednem u autobus i da odem za Mitrovicu kad hoću, imam dva puta nedeljno UN-ov autobus, kao onaj vaš, samo je naš mnogo ružniji i tužniji, zato što je blindiran i moramo pre toga da se upišemo na listu čekanja. Moraš znači da budeš unapred rezervisano bolestan, inače ne možeš da odeš. Evo, ovde se sahranjujemo, a naše groblje je u albanskom delu. Idite, pogledajte, videćete da su svi srpski spomenici porušeni. Hoćete još?

- *Na koga se najviše oslanjate?*

- Samo Bog nam može pomoći.

- *A Beograd?*

- Beograd može, i Beograđani, Bog, pa Beograd. Priština? Oni su pokazali za sve ove godine šta misle o nama i šta nam žele i to pod jurisdikcijom stranaca.

- *Da li biste se odazvali pozivu na neku vrstu susreta albanskih i srpskih žena?*

- Bila sam na hiljadu. Dokle laži? Dokle?

- *Izvinite što smo vas...*

- Ništa, ništa, izvinite što sam ja ovako agresivna, ali samo zato što smo isuviše besni, izmanipulisani.

- Stvarno mi je žao što ste na ovaj način dočekani, jer ovaj narod je jako gostoljubiv.

- Sramota jeste da Srbi tako rade za svoj narod, poput vaše liderke Kandičke, Jovanovića i kompanije, u ovakvim užasima koje smo mi pretrpeli, a da nas još odozgo i sami Srbi gaze, to je stvarno strašno. Ali imamo Boga, Bog je taj koji je jači od svih nas.

- *Posle Boga, ko?*

- Posle Boga - Bog. Znam šta hoćete da pitate, mislite od lidera... dobro, moj je Koštunica, vladika Artemije, pa onda Koštunica i svi ostali koji su s njim. Njihove ideje prihvatamo i ničije druge.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Situacija je jako ozbiljna i svako ko u njoj ima nekakav politički dobitak je budala i ko sa tim manipuliše taj zaista pravi strašnu protivuslugu, ne, nešto mnogo gore - to je prosto zlo. I moram da kažem jedan utisak. Toliko je lepa ova Šar-planina, toliko je lepa ova Brezovica, toliko je lepo ovde gde ja sada sedim. Setila sam se jedne rečenice Lordana Zafranovića. Kada su ga pitali zašto je snimio film *Okupacija u 26 slika baš u Dubrovniku*, on je rekao - Snimio sam taj film baš u Dubrovniku zato što se na lepoti Dubrovnika nasilje najbolje vidi. Ja sam se sada penjući se uz ovu planinu setila te rečenice i ne volim što sam se setila te rečenice i strašno je da ljudi ne mogu da žive normalno jedni s drugima u svemu ovome što im je dala i zemlja i priroda. I ko se s tim igra, taj se igra sa stvarima sa kojima nijedno živo ljudsko biće ne treba da se igra.

BORKA
PAVIĆEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Na kraju ste čuli reakciju gospođe Borke Pavićević, neposredno posle napada grupe Srba na predstavnike Helsinškog odbora. U prethodnih dvadesetak minuta slušali ste učesnike projekta Helsinškog odbora Srpsko-srpski dijalog u enklavama na Kosovu. Oni su sinoć govorili o tome u Paviļjonu Veljković na tribini Zaboravljeni svet. Zahvaljujemo se i Ivanu Kuzminoviću iz Helsinškog odbora koji nam je sa Kosova doneo snimke koje ste čuli.

U nastavku emisije slušaćete profesorku Vesnu Rakić-Vodinelić. Ona je za naš sajt ove nedelje napisala tekst o novom političkom početku Maje Gojković, doskorašnje vojvotkinje Srpske radikalne stranke i gradonačelnice Novog Sada.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ona je politička pojava koja za mene oličava pranje prošlosti bez suočavanja sa prošlošću. Evo zašto. U nekoliko svojih intervju, koji su usledili pošto je formirala grupu građana sa kojom namerava da ide na lokalne i na pokrajinske izbore u Novom Sadu i u Vojvodini, ona je putem raznih metafora, za koje ja mislim da su neprimerene, sebe prikazala kao žrtvu nedemokratičnosti u Srpskoj radikalnoj

stranci. Rekla je da je izbrisana sa fotografija, spotova Srpske radikalne stranke i uporedila je taj akt sa Praškim prolećem i Mađarskom revolucijom. Mislim da samo neko ko o sebi misli ili sebe posmatra sa grandomanske pozicije može da kaže nešto takvo, jer ljudi koji su bili žrtve Praškog proleća i žrtve Mađarske revolucije umrli su pre nego što im je došlo vreme. Na svu sreću, Maja Gojković je još živa, ali nema pravo da sebe postavi u ulogu žrtve, jer ne treba zaboraviti sve ono što je ona u tom svom tekstu prečitala.

Ja se vrlo dobro sećam da je ona jedan od dugogodišnjih i najstarijih poslanika, što u SRJ, što u skupštini Srbije i da se prvi put kao poslanik pojavila još 1991. godine, što je koincidiralo sa početkom rata u bivšoj Jugoslaviji. Ona je recimo tvrdila da nikad nije čula ni videla šta se dešavalo u Hrtkocima, a ne treba zaboraviti da je Haški sud odbio njeno učešće u postupku protiv Šešelja u svojstvu advokata, zato što je konstatovao da je ona prisustvovala jednom od govora Vojislava Šešelja u Hrtkocima i da se ona može posmatrati kao potencijalna saučesnica toga zbog čega Šešelj danas odgovara. Dakle, ako neko pravi otklon od određene politike, onda ne treba da ga pravi na estradni način, tako što će naknadno otkrivati toplu vodu, to jest da u SRS-u nema unutarpartijske demokratije - nema je uostalom ni u brojnim drugim političkim strankama i mislim da to i nije osnovna tema - nego jednostavno mora malo da pogleda šta je radio i šta nije radio u prošlosti, da bi sprečio katastrofe koje su nas zadesile od 1991. do danas.

Javno mnjenje u Srbiji ne sme da dozvoli i da prihvata kao demokratske političare ljude koji hoće na brzu ruku da operu svoju prošlost. Dozvoljavam da je moguće prihvatiti Maju Gojković za relevantnog političara onda kada se odista suoči sa svojom prošlošću, onda kada javno kaže šta je propustila da učini ili šta je učinila, a nije smela da učini, da vidi sebe kao deo tih grešaka, a ne samo kao izuzetak i da na taj način počne neki svoj novi politički život, ako smatra da to ima smisla i da je to u skladu sa principima lepog vaspitanja. Ja moram da kažem da to ne smatram i da je za nju najbolje, kada se već odvojila od SRS-a, da kao politički subjekat nestane sa političke scene.

Mislim da ljudi koji ozbiljno politički misle u Srbiji ne treba da prihvate kao sebi ravnopravne političke činioce osobe koje su se

ukratko proprale na ruke u nekim novinama, zaboravljajući na progonjanje manjina u Srbiji, na ratove, koje su sebi kupile dve-tri lepe tašne, stavile lepe naočare i napravile od sebe progonjenu intelektualnu žrtvu. Ona to nije i kod nje izostaje ozbiljno suočavanje sa samom sobom, kao jedna vrsta suočavanja sa prošlošću. Neprihvatljiva je ta olaka kvazilustracija putem estradizacije i putem predstavljanja sebe kao člana nekakve socijalne elite u Srbiji koja, eto tako, odjednom ničim izazvano strada od primitivne političke stranke, kojoj je do juče i sama pripadala. Neprihvatljivo je njeno sadašnje osvešćenje, ako je to uopšte osvešćenje, a ne neka politička kalkulacija. Mene to ne impresionira, ne dira i jednostavno - ja njoj ne verujem.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Nama žrtve uopšte nisu važne i kod nas je pojam žrtve krajnje relativiziran. Na primeru Maje Gojković se može vrlo dobro videti kako neko ko je bio vinovnik određene patnje, relativno lako uspeva sebe da predstavi kao žrtvu i relativno lako uspeva da javnost zaista poveruje u to da je neko ko je prouzrokovao određenu patnju zapravo žrtva. To važi za sve žrtve naše skorašnje istorije, počev od vremena dubokog komunizma, tu računam i vreme neposredno posle Drugog svetskog rata, pa do danas. Bez obzira na to ko je u Đinđića stvarno pucao, njega je ubila ruka neprevladane prošlosti. To je očigledan primer kako dolazi do nevinih i novih žrtava, zato što ranije žrtve nisu bile socijalno rehabilitovane. I sada se javlja taj najnoviji period, period otcepljenja Kosova i stvaranja nove nezavisne države Kosovo. Opet državne vlasti manipulišu sa potencijalnim žrtvama, a to je nekoliko preostalih desetina hiljada Srba na Kosovu. Taj kratak istorijski period od 1945. do danas, jer istorijski je on zaista kratak, obilovao je nerehabilitovanim žrtvama.

Zato uopšte ne čudi što bombardovanje Srbije nije bilo praćeno popisom žrtava tog bombardovanja, sa njihovim imenima, prezimenima, načinom na koji su bili ubijeni i mestom gde su bili ubijeni, jer to su takođe nevine žrtve nekih uzajamno jako loše složenih politika. Ne postoji ni popis žrtava progona Srba koji je nastao na Kosovu, iako svi tim žrtvama manipulišu. A onda naši političari dozvoljavaju sebi da drže patetične govore, da povezuju ono što se ne može povezati, da prikazuju te žrtve samo kao žrtve imperijalne američke politike, a da uopšte nemaju nikakvu potrebu da se okrenu za svojim nečovečnim i prljavim tragovima i da vide koliki je bio nji-

hov doprinos da bi te žrtve postale žrtvama i da bi te žrtve bile na nehuman način zaboravljene.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada ste pomenuli Maju Gojković, setila sam se slučaja Mirčića, poslanika radikalna, koji je rekao da je, ako Mađarska prizna nezavisnost Kosova, izvesno da u delovima Vojvodine koji su naseljeni Mađarima dođe do ozbiljnih incidenata. Nadležni odbor je zasedao u parlamentu i opomenuli su gospodina Mirčića, ali ima li indicija da će na to reagovati i tužilaštvo?

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ta izjava gospodina Mirčića pokazuje da je paljevinu ambasada u Beogradu svesno izazvala vlast, tako što je očigledno bilo naređeno policiji da na te napade ne reaguje onako kako bi svaka druga policija u koliko-toliko uređenoj zemlji morala da reaguje. Dakle, meni ta izjava prvo pokazuje nameru da određeni krugovi okupljeni oko SRS-a i njihovih istomišljenika u Vojvodini nameravaju da provociraju, bilo aktivno, bilo pasivno, napade na predstavnike mađarske nacionalne manjine u Srbiji. Ta izjava je data na način koji ne može da se kvalifikuje kao direktno, ali može kao indirektno podstrekavanje. U krivično-pravnom smislu, dokle god se ne dogodi osnovno delo, podstrekač ne odgovara i na to naši političari i računaju. Kada se dogodi osnovno delo, zaboraviće se na tu njihovu izjavu ili će biti možda suviše teško, komplikovano za nekog relativno zavisnog javnog tužioca da poveže tu izjavu sa delom.

I u slučaju *Dinđić* pitanje podstrekavanja u krivično-pravnom smislu zapravo nije ozbiljno postavljeno. Prema presudi, Legija i grupa oko njega su predstavljeni istovremeno i kao organizatori zločinačkog udruženja i podstrekači i izvršioci krivičnog dela i pomagači. Dakle, neprimereno mnogo uloga se steklo u određenim ličnostima, čime ja naravno uopšte ne negiram tu sudsku presudu, ali ta nespремnost da se ispituje podstrekavanje u krivično-pravnom smislu jeste posledica nespремnosti da se zaviri malo dublje u političku pozadinu određenih krivičnih dela. A ta nespремnost potiče otuda što bi takvo zavirivanje značilo zameranje određenim političarima koji su na vlasti ili koji bi mogli da dođu na vlast. Ako sudije bivaju ubijane u ovoj zemlji zbog nekih predmeta koji su u poređenju sa ubistvom premijera *Dinđića* relativno bezazleni, sa ljudske strane, premda ne i

sa sudijske, takva krajnja uzdržanost naših javnih tužilaca i sudija bi se mogla i razumeti.

Naša tehnička vlada se, bogami, ponaša kao da uopšte nije tehnička. Ona se ne boji budućih izbora, ona se ni boga ne boji, zato što pojedina ministarstva kao da su samonikla i kao da uopšte nisu vezana za tu vladu, nego preduzimaju na svoju ruku različite vrlo rizične akcije. Tu pre svega mislim na ministarstvo za Kosovo i Metohiju koje sada predlaže vrlo radikalno rešenje, koje je do sada bilo anatemisano, a to je podela Kosova. O tome niko u vladi, osim tog ministarstva, pojma nema. Kada pročitate ustav i kada pročitate izjave čelnika te vlade neposredno pošto je mandat vlade okončan, imate utisak da su to skromni činovničiči, koji će se sada strašno žrtvovati za sve nas, pa će odraditi taj tehnički mandat koji im je ostao.

Međutim, oni su se razobadali, mnogo su aktivniji nego što su bili u vreme dok nisu bili tehnička vlada, bar su takvi pojedini ministri. I budući da predsednik vlade očigledno nama nameru da kontroliše svoje ministre, nego ih verovatno i podstiče da rade nezavisno od stava vlade, čini mi se da bi oni koji imaju većinu u vladi, a to je Demokratska stranka, morali da traže da se sazove vlada, iako je tehnička, i da postave pitanje šta to pojedini ministri rade. To što je vlada tehnička i što smo u interegnumu ne znači da oni nemaju nikakvu odgovornost, ni političku, ni krivičnu, ni materijalnu. Imaju je, naravno, kao i svako drugi.

Građani više ne strahuju mnogo, jer smo toliko toga preturili preko glave da bismo sada bili impresionirani time što jedna vlada pada, a druga treba da bude izabrana. Nastupio je zamor od svih tih političkih halabuka. To je teška kakofonija, koja se normalnom čoveku već gadi. I sebi se ponekad smučim kada pričam, čak i u vašoj emisiji, jer mi se čini da svi pričamo stalno o istom, možda ne na isti način i sigurno ne sa istih političkih pozicija, ali mnogo je reči, mnogo je raznih, divnih tekstova, ali kao da je društveni efekat svega toga ravan totalnoj nuli. Nije ni čudo. Mi smo teško siromašno društvo, drugo, mi smo društvo koje je politički užasno nestabilno, što onda kod svakog pojedinačno stvara osećaj nesigurnosti, nemogućnosti pravljenja bilo kakvog plana koji bi bio dalji od preko-sutra. I onda se tako rasipamo i nalazimo sebi oduška čitajući tek-

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

stove koji nam prijaju, a da zapravo uopšte ne vidimo kakav je uticaj svega toga na našu političku elitu ili na našu političku klasu.

A meni izgleda da oni vrlo dobro shvataju da demokratija za njih znači ne stvarnu podršku građana, nego je demokratija bolja umećnost manipulacije građanima i ko se tu bolje pokaže, ko ima bolji umetnički dojam u tom manipulisanju, taj će bolje proći. Razdaljina između demokratije shvaćene u školskom i elementarnom smislu i naše manipulativne demokratije je toliko velika da zaista čovek živeći u Srbiji može da izgubi poverenje u vrednosti, u ideju demokratije. To stvarno ne sme da nam se desi, ali tako izgleda.

Buđenje svesti građana uoči izbora i predstavljanje svakih izbora kao istorijskih, sudbinskih, odlučujućih nije posledica neke nabujale demokratske svesti, nego više posledica straha od budućnosti. Strah od budućnosti, verujem, doneo je Tadiću pobjedu, isto kao što mi se čini da će i u ovom slučaju to dovesti do većeg uspeha onoga što zovemo demokratskim snagama nego autoritarnih snaga, ali to pokazuje da je instinkt za samoodržanjem jači od bilo kakve obrazovno formulisane i definisane čovekove svesti. I mi smo zaista u tom pogledu još u nekom prvobitnom i pretpolitičkom društvu.

SVETLANA LUKIĆ:

Najbolje što može da se dogodi posle 11. maja jeste da sebi damo još jednu šansu, koju opet ne znam da li ćemo iskoristiti. Kao - preživeli smo, kupili smo sebi još neko vreme, a šta ćemo s tim vremenom da uradimo, pitanje je.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Treba da shvatimo da je ovo društvo politički zaista podeljeno na dva dominantna bloka i sada vi i ja i ostali ljudi koji pričaju u *Peščaniku* govorimo sa demokratskih pozicija i vidimo sebe kao predstavnike te demokratske politike. Ja zaista ne poznajem ljude koji glasaju za radikale, ali zaista ne verujem da svi ti ljudi koji glasaju za radikale liče na Vučića i verujem da među njima ima drugačijih ljudi. Ali nikada, moram priznati to za sebe, nisam učinila dovoljno napora, niti sam možda imala dovoljno nerava, da pokušam da shvatim šta ljude koji glasaju za Tomu Nikolića i Aleksandra Vučića motiviše da glasaju tako. Ja to ne razumem i verujem da mnogi ljudi koji s vama razgovaraju zapravo to ne razumeju, i ako bismo pokušali da te ljude

razumemo i shvatimo, onda bi to značilo da se pruža ruka preko ponora, koja bi možda mogla da učini to društvo manje podeljenim. Ne znam ko bi tu trebalo zapravo da učini prvi korak i u čemu bi taj prvi korak trebalo da se sastoji. Evo, kada bih na primer vama predložila da nas dve načinimo nekakav prvi korak, pa kada pomislim prema kome bih ja mogla da načinim prvi korak, meni se jednostavno prevrne želudac. E sad, da li ja mogu s tim prevrnutim želucem da učinim uspešan prvi korak, zaista ne znam.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Nemam recept, ja spadam u ljude koji su u tom pogledu isključivi, ali verujem da takva ideja treba da se plasira upravo sa ovog mesta, iako pretpostavljam da ni vi ni ja nismo prave osobe za taj korak. Nažalost, meni se čini da proticanje vremena i demokratsko sazrevanje Srbije, nov životni stav po kome, eto, ja mogu da živim pored suseda radikala, a da ne pljucnem svaki put za njim kada prođe pored mene, da to možda može da učini kraj ovoj nestabilnosti. Inače, ne vredi da se stalno obrušavamo na građane, koji jesu odgovorni za svaku vlast, i zaista nije netačna ona izreka da svaki narod ima vlast kakvu zaslužuje. To je izreka koja konstatuje stanje, koja ga dobro dijagnostičira, ali koja vam ne daje nikakvu ideju za to šta ćete učiniti dalje, kako prevazići taj raskol koji postoji između dva dela društva. To je svakako vrlo teško i ja imam utisak da ljudi iz moje generacije u tome neće uspeti.

Mnogi od naših savremenih srpskih sindroma su vrlo lepo obrađeni u literaturi. Recimo, kada je u pitanju naš beogradski džet-set, meni uvek padne na um jedna Tolstojeva rečenica iz *Rata i mira* u kojoj on opisuje petrogradsko visoko društvo i kaže - Oni se jednom rukom drže za dvor, da ne bi skliznuli u polusvet. I tako meni izgleda ta novokomponovana, estradna elita koja se pojavljuje u časopisima tipa *Glorija*, *Stil* i ostalim. A takođe i naš način života, ogrezlost u svakodnevnu politiku je isto tako obrađen kao fenomen u turskom društvu u *Snegu* Orhana Pamuka. Opisujući jednu svoju junakinju on kaže da ona nikako ne bi mogla da se izdvoji i odvoji od te tugaljive i bedne turske političke svakodnevice i da zbog toga, iako ima mogućnosti, ne može da ode u neki bolji, zapadni svet. Tako i meni izgleda da sve i kada bismo kojim čudom mogli da živimo u nekom relativno uređenom i normalnom društvu, mi ne bismo znali da živimo kao normalan svet.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori istoričar Slobodan G. Marković.

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

U našem društvu postoji selektivna amnezija Nije da se o bombardovanju Jugoslavije od NATO-a 1999. ne govori, nego se govori selektivno, da je SR Jugoslavija napadnuta bez odluke Saveta bezbednosti i ostale slične stvari koje su naravno tačne. Ali ne govori se o tome kako je do svega toga došlo, niti se govori o toku događaja. Razlog zašto se ne govori ja nalazim u psihoanalitičkom pristupu - zato što je povređen kolektivni ego ideal Srba. Svaki pojedinac, pa i svaki kolektiv, ima nekakav ideal kako sebe vidi i zamišlja i taj naš ego ideal je takav da su Srbi ratnički narod. Znae već one čuvene rečenice da uvek dobijaju ratove, a gube u miru i tome slično. Međutim, ovaj rat ne samo što je izgubljen, nego je i pokazao strahovitu superiornost jedne strane i potpunu nemoć druge, do nivoa da je raketom pogođena zgrada vlade Srbije, pa ne samo zgrada, nego sprat u toj zgradi na kome je bilo ministarstvo informisanja, pa u okviru toga kabinet u kome je sedeo Aleksandar Vučić.

I to je stvarno bio jedan *in vivo* eksperiment, do kojega je došlo zbog idiotskog režima koji je tada bio na čelu naše zemlje. Tu se videlo koliko precizan rat može da bude i koliko mi to možemo da izdržimo. Rezultati toga eksperimenta, koji su bili izuzetno povoljni po američku stranu, poslužili su kasnije i za rat u Iraku. Vrlo je teško da se neko iz bivšeg režima pojavi i da kaže - Jeste, zaista smo krivi, sveli smo zemlju na to da bude deo eksperimenta, sveli smo građane na to da budu pokusni kunići, bili smo budale, takvu smo politiku vodili. To bi bio iskreni uvid u ono što se dogodilo 1999. godine, ali pošto smo svi bili deo tog eksperimenta, čak i oni koji su tada napustili zemlju kao ja, bio sam u Budimpešti, ali svejedno, prisustvovao sam tome svakog dana gledajući, slušajući i tako dalje. Dakle, niko nije mogao da pobegne od toga, čak i onaj koji je fizički otišao ostao je u tome mentalno i sada je vrlo teško suočiti se sa tim i reći - Da, mi smo zaista tu bili nemoćna strana.

I tu se uvek valja setiti filma *Indijana Džons*, kada se ispred njega pojavljuje jedan ratnik, maše sabljom, on ga gleda, uzme pištolj, pukne, pogodi ga u čelo i ovaj padne mrtav. Znači, sva ta pozivanja na tradiciju, suočena sa modernom tehnologijom gube bilo kakav značaj, postaju smešna, komična, farsična, osim ako vi niste taj koji

je žrtva, onda to postaje tragično. Ali za nekog ko gleda sa strane, to deluje farsično. I to je situacija u koju smo svi mi bili dovedeni i zato je vrlo teško sa tim se suočiti. Bojim se da ta vrsta poricanja da se to dogodilo ne potiče samo od bivšeg režima, njima je to u interesu, već potiče i od liberalnih krugova. Vrlo je teško to prihvatiti, ako ste vi bili intelektualac u socijalističkoj Jugoslaviji, koji je priman svuda, mogao je da ode na bilo koji univerzitet, mogao je da dobije najprestižnije svetske stipendije. Onda su te sankcije bile uperene - ne protiv režima, režim se obogatio kroz sankcije, sankcije su mu omogućile da državnu svojinu prevede u privatnu i da kasnije ima početne pozicije za privatizaciju, pa sada niko ne može da ih stigne, a ko je stradao - stradali su građani, stradala je intelektualna elita, oni koji nisu pobjegli ili koji nisu imali mogućnosti da odu.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

I sad je vrlo teško priznati da više nema tog položaja Juoslavije, nema više tog poštovanja koje je neko odavde imao. Sada smo svedeni na ogromnu grupu, sada ste u ogromnoj čekaonici sveta, u kojoj su i Afrika i Azija, Kavkaz. Svi su oni u toj čekaonici i čekaju da ih neko negde primi. Tu smo sada i mi.

To je kvalitativni pad i to je zaista teško prihvatiti, ali ako to ne prihvatimo, onda znači da se nismo suočili sa onim što se dogodilo devedesetih. Obezvređena je zemlja u kojoj živimo, nezavisno od toga ko joj je na čelu. Znači, to više nije stvar toga da li je demokratski ili nedemokratski režim na vlasti, stvar je u tome da je realno ta zemlja izgubila značaj koji je nekada imala. I zato imamo tu parcijalnu amneziju, koja nastaje zbog nemogućnosti da se suočimo sa time da naš ego ideal nema nikakve veze s tim kako nas u stvarnosti kao narod vide drugi. Kako nas vide oni delovi javnog mnjenja drugih koji su uopšte zainteresovani da nas vide. Slika koju oni imaju o nama i slika koju mi imamo o sebi je radikalno drugačija i to je ono što mi ne možemo da prihvatimo.

Do pre desetak godina mogli ste da vidite po zgradama u Beogradu udareni pečat da su tu ušle snage Crvene armije - provereno min njet - nema mina. Taj pečat je stajao na zgradi sadašnje *Alfa banke* preko puta Londona ili na zgradi *Mekdonaldsa* u Deligradskoj, prvog *Mekdonaldsa* istočne Evrope. Do danas imate zgrade u Beogradu na kojima su vidni tragovi bombardovanja iz Drugog svetskog rata. Sve to ostaje. Prošlo je devet godina od bombardovanja, a obnovljene su

samo dve zgrade, zgrada vlade i ona zgrada iza vlade, u kojoj je trebalo da bude sud, a u Nemanjinoj je sve ostalo uništeno i kako sada stvari stoje, biće tako još najmanje desetak godina. I vi svaki dan to gledate, a pravite se kao da toga nema. Zamislite kolika je ta trauma. Beograd posle ovog najnovijeg bombardovanja prosto liči na grad muzej. Svi ti tragovi su tu, ali dobro, šta ćemo sada sa tim, da li ćemo to nekako da zaledimo, pa da gledamo te tragove zauvek ili ćemo nešto tu da izgradimo, da kažemo - Dobro, idemo dalje?

2007. godine smo obeležili tri velike godišnjice, 125 godina od uspostavljanja diplomatskih odnosa između Srbije i Sjedinjenih Američkih Država, zatim 170 godina od dolaska prvog britanskog konzula u Kneževinu Srbiju i 90 godina od uspostavljanja vojnog savezništva sa Amerikom 1917. godine. Uzmimo kao prelomnu 1903. godinu, kada je došlo do kraljeubistva i kada su Srbi bili doživljeni kao divlji narod koji ubija svoje vladare i gole ih baca kroz prozor, pa da idemo do 2003. Uzmimo tih sto godina. Mi vidimo da su odnosi bili dobri tri četvrtine tog vremena, da su u ključnim trenucima, u Prvom i Drugom svetskom ratu, Srbi i Jugosloveni bili saveznici najvažnijim zemljama sveta i najvažnijim demokratijama sveta. Vidimo da je čak i socijalistička Jugoslavija sa tim zemljama imala vrlo dobre odnose i da smo mi kolektivne žrtve kratkovidosti.

Mi vidimo ono što se događalo 1991, 1992, a zaboravljamo da je SAD najduže pružao otpor priznanju Hrvatske i Slovenije. To je činjenica koja se zaboravlja. Zaboravlja se da je državni sekretar Džejms Bejker poslednji veliki državnik Zapada koji je došao u Jugoslaviju da pokuša da spase tu zemlju, ali joj nije bilo spasa, jer se iznutra raspadala. I zaboravlja se da su ljudi koji su u više navrata spasli tu državu od ekonomskog brodoloma osamdesetih godina kasnije ocrnjeni u našoj javnosti. To se desilo Lorensu Iglbergeru, koji je okupljao bankare u udruženje koje se zvalo *Prijatelji Jugoslavije*.

Malo je poznato da je Amerika pokrivala znatan deo budžetskog deficita socijalističke Jugoslavije, od 1950, pa do 1963. i da je rast bruto domaćeg proizvoda delimično bio finansiran američkim novcem, da su krediti posle toga takođe došli od iste te zemlje. Postoje mnoge stvari koje spadaju u domen humanitarnog rada, filantropije, kao na primer činjenica da je našu univerzitetsku biblioteku podigao Amerikanac, Karnegi. Ili da je Amerikanac Džon

Trothinham, kome je ovde oduzeta i ulica, finansirao najveći deo srpskih siročića nakon Prvog svetskog rata. Mi često govorimo da je ovo najkritičnija, najteža godina u srpskoj istoriji. Najteža godina u srpskoj istoriji od početka dvadesetog veka do danas je 1915, kada je Srbija doživela poraz i cela Srbija, i njena intelektualna elita, sa vojskom prelazi preko Albanije. Moglo je lako da se desi da svi umru u tim gudurama. U to vreme kreće ogromna humanitarna pomoć SAD-a. 1918. se slavi Vidovdan u Vašingtonu.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Pročitaću jednu poruku povodom središnje proslave Kosovskog dana, tako se to nazivalo i u Britaniji, gde je centralna proslava bila 1916. i u Americi, gde je centralna proslava bila 1918. Dakle, Kosovski dan ili Vidovdan. U Americi je on održan u hotelu *Waldorf Astoria* u Njujorku i tada je pročitana poruka američkog predsednika Vudroa Vilsona državnom sekretaru u kojoj se kaže:

Dragi gospodine sekretare, da li biste bili tako ljubazni da onima koji će se okupiti idućeg ponedeljka na proslavi srpske godišnjice Kosovskog dana prenesete poruku mojih najsrdačnijih pozdrava i da li biste im u moje ime izrazili iskreno uvažavanje značenja ove važne godišnjice? Borba srpskog naroda za slobodu i za prava i težnje svih velikih slovenskih naroda za priznavanje njihovog nacionalnog identiteta i prava na samoopredeljenje i sopstveno političko delovanje, sada više nego ikada privlače pažnju sveta i moraju da izazovu simpatije svih koji vide ono što sada svakodnevno postaje jasnije državicima širom sveta, da budućnost sveta zavisi od saglasnosti nekoliko naroda na svaki sporazum koji utiče na njihov život i njihovu sreću.

Dakle, u trenutku kada Srbije nema na političkoj karti, kada Srbija drži samo jedan grad Srbije pre okupacije, Bitolj, a sve drugo je pod okupacijom Austro-Ugarske, Nemačke, Bugarske, u tom trenutku je vrlo bitna ovakva poruka, koja budi nadu da će se ipak ta Srbija ponovo dići iz pepela. Takav je tada bio odnos Amerike, Britanije i drugih zapadnih velikih sila prema Srbiji. Kada je položen kamen temeljac za novu univerzitetsku biblioteku u Beogradu, čiju je izgradnju finansirala fondacija Karnegi, predsednik Vlade Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Nikola Pašić, izrazio je svoju zahvalnost Karnegijevoj zadužbini i Sjedinjenim Državama i tada je rekao: Duh saosećanja i interesovanja, koji je bio tako jasno pokazan u razdoblju

obnove, samo ojačava vezu pravog prijateljstva naših naroda. Ovaj prekrasan dar će ostati kao spomen, ne samo ovoga prijateljstva, već će da bude i podsticaj budućim naraštajima da uvažavaju veličinu takvog prijateljstva.

Ako pogledate koja su se lica iz Srbije i Jugoslavije u prethodnih osamdesetak godina pojavila u magazinu *Tajm*, videćete da se osam puta pojavila neka ličnost odavde na naslovnoj strani magazina *Tajm*, odnosno devet puta ako računate Teslu, ali ja ga neću računati, jer je on sa stanovišta magazina američki naučnik. To su: kralj Aleksandar - 1929, kada je zaveo diktaturu, onda knez Pavle - 1938, onda tri pojavljivanja vezana za Drugi svetski rat, prvo generala Simovića posle rušenja pakta sa Nemcima, onda generala Mihajlovića u maju 1942. i onda Josipa Broza u oktobru 1944. i posle toga se dva puta pojavio Josip Broza - 1946. u vrlo negativnoj konotaciji i 1955. u junu u pozitivnoj, posle otopljanja odnosa sa Sovjetskim Savezom. Uz tih sedam su i još dva pojavljivanja Slobodana Miloševića, u aprilu 1999, gde vidite njegovu sliku na nišanu snajpera i u oktobru 2000, sa naslovom *Konačno slobodni* i tu je njegova slika kao isprskana blatom. Od tih devet naslovnica, četiri su vezane za ratove, jedna za revoluciju, prevrat u oktobru 2000. I ima još dva pojavljivanja, pored ovih devet. Jedno je Balkan na naslovnoj strani - 1992, sa naslovom *Može li neko da zaustavi ubijanje*. Drugo prikazuje albanske izbeglice tokom rata 1999. i piše: *Kosovo - da li su potrebne kopnene trupe*. Dakle, ako dodate još ta dva, vidite da je najveći deo tih pojavljivanja vezan ili za ratove devedesetih ili za Drugi svetski rat.

Devedesetih smo se pojavili na način koji otkriva imidž Srbije. Dakle, Srbija je imala opasnog, strašnog diktatora i Srbi su predstavljeni kao odgovorni u velikoj meri za sve ono što se tada dogodilo. To je, dakle, imidž koji smo mi nasledili 2000. godine. Bilo je veoma bitno raditi postojano, ozbiljno da se taj imidž promeni. A postojala je situacija da je ubijen premijer Srbije. Ubistvo premijera se dešava u banana republikama, ne dešava se tako često u razvijenim demokratijama, pogotovo se ne dešava da ga ubiju državni službenici. I imate najnoviju situaciju, koja se isto tako ne dešava svakog dana, da nisu preduzete mere da se zaštite strane ambasade, što je ozbiljna povreda međunarodnog prava. Ona ima simbolički značaj u svetu i Srbi sada zauzimaju mesto koje zauzimaju arapski teroristi u

američkim filmovima. Samo arapski teroristi pale američke ambasade, niko drugi. Srbija se sada smestila u taj krug i to je vrlo opasno. Ni u Pjongjangu nikada nije bila spaljena američka ambasada.

Evropsku uniju javnost doživljava kao mogućnost ekonomskog boljitka i kada tri četvrtine ljudi kažu - Mi bismo u Evropsku uniju, oni misle - Mi ćemo u Evropsku uniju, jer će se bolje živeti kada uđemo, a ne misle - Mi ćemo tamo zato što ćemo reformisati zakonodavstvo ili promeniti vrednosti ili bilo šta tome slično. Međutim, sa Rusijom je tu mnogo jednostavnija stvar, dakle, ja pretpostavljam da će sada početi da se pojavljuju nekakvi ruski privrednici koji će govoriti o milionima dolara koje će se ovde uložiti, da će se ponovo aktualizovati pitanje ugovora sa Rusijom i Belorusijom. Prosto sam zabrinut da će, ako ne dođe do ponude da se potpiše Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju krajem aprila, Rusija ukinuti vize Srbiji i svi će reći - Mi smo ukinuli vize Rusiji pre neki dan, njima je bilo potrebno dvadeset dana da ih ukinu nama, a evo koliko je potrebno Evropskoj uniji. Već realno postoji u našem javnom mnjenju mišljenje da je Rusija nama najbliža zemlja.

Ali kada realno pogledate odnose zvaničnog Beograda i zvanične Moskve u periodu od 1903. do 2003, postoji bliskost od 1903. do 1917, 14 godina. Onda je Kraljevina Jugoslavija poslednja zemlja u Evropi koja je priznala Sovjetski Savez. Odnosi sa zvaničnom Moskvom su bili vrlo loši, pa opet sjajni od 1944. do 1948, a onda opet katastrofalni. Postoji 14 godina na početku veka, 4 od 1944. do 1948. i posle toga su u najboljem slučaju korektni odnosi, ali nikada bliski, sve do devedesetih, pa čak i tada su zategnuti odnose, zbog navijanja Slobodana Miloševića za to da se izvrši vojni udar u Rusiji. Kada sve to saberete, u 20 odsto od tog vremena su te dve države bile bliske.

U našoj istorijskoj svesti izmenila se percepcija o tome ko je saveznik, a ko nije saveznik. Juče sam prošao pored Arandelovca i tamo piše Rusija-Srbija-zajedno. Postavljeni su putni znakovi koji to slave. Zamislite kada bi neko stavio Srbija i Sjedinjene Američke Države saveznici 125 godina. Pa to bi bilo rastureno u roku od pet minuta. Nezavisno od toga ko bude vodio njenu spoljnu politiku, čak i da pobeđe prodemokratske snage, Srbija će se dugo percipirati kao sumnjiva država, nekakva predstraža Rusije, za šta je ona

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

sumnjičena i u devetnaestom veku. U čemu je tu problem? Pa u tome što je ta ideja neostvariva. Čak i da Srbija hoće da bude predstraža Rusiji, ona to ne može biti, jer se nigde sa Rusijom ne graniči. Rusija želi da dopremi nekakvu humanitarnu pomoć, a ako to ne da vlada Kosova, kako će? Rusija može, kao u nekim naučnofantastičnim knjigama Žila Verna, da dopremi nešto Srbiji kroz središte zemlje. Kako će ona to da uradi, kada je svuda oko nas NATO?

Vi u stvari nemate mogućnost da birate. Vi možete da birate da li hoćete da idete sa drugim evropskim zemljama ili ćete da uđete u ono što Amerikanci vide kao osovinu zla. Dakle, da li ćete da idete sa Iranom, Sirijom, Severnom Korejom, Kubom, Venecuelom, to je nekada bio Klub 6, tu su bili Irak i Libija, onda su oni izašli, ušla je Venecuela, dakle, to je sada Klub 5 i oni očajnički traže šestog člana i sada Srbija može da bude taj šesti član. Ali ako ćete da uđete u taj klub, dakle, ne u klub onih koji su sa Rusijom, to vam nije na raspolaganju, onda morate da znate da su posledice vrlo ozbiljne, da se na te zemlje ne primenjuje međunarodno pravo, jer se one sumnjiče za terorizam, za organizovanje kojekakvih prevrata i drugih stvari protiv zapadnih zemalja. I zato sve te godišnjice izazivaju potrebu da ponovo razmišljamo, da vidimo gde smo. Zaista je ovo težak trenutak u definisanju srpskog identiteta, koji je raspolučen. To je, dakle, sadašnje stanje, koje se neće lako promeniti, koje će potrajati još najmanje nekoliko decenija, ali sa kojim mi treba da se suočimo i da vidimo koje su tu perspektive i šta se tu može uraditi.

U Ujedinjenim nacijama imate i zemlje koje nisu države u pravom smislu te reči. Kad to kažem ne želim da omalovažim nijednu zemlju, nego mislim na zemlje koje ne vode spoljnu politiku i često nemaju vojne snage. To su te patuljaste države. Takvih imate na desetine u Pacifiku, u Karipskom moru i drugde i da li neko zaista misli da Srbija može da spreči te zemlje da priznaju Kosovo? Pada mi na pamet montipajtonovska scena sa četrdesetak tih malih zemalja čiji predstavnici sede u Njujorku i svi dobijaju SMS - njima ne morate da pošaljete faks, nego ih zovnete telefonom i kažete - Morate da priznate Kosovo. Da li Srbija može da zaustavi Vanuatu, Tuvalu, Samou i zemlje Mikronezije? To je stvar sa kojom se ne treba igrati. Amerika je pokazala da može da utiče na najmoćnije zemlje u svetu. Kosovo su priznale i zemlje kojima realno

preti ista opasnost. Britanija nije ista sa Škotskom ili bez nje, kao što ni Srbija nije ista sa Kosovom ili bez njega, ali to je proces koji se ne može zaustaviti. Nikome ne pada na pamet da pokuša da silom zaustavi Škotsku. Pa šta treba da rade Britanci? Škotska će možda otići.

Verujem da bi bilo koja vlada donela određeni set mera, ali drago mi je što je najavljeno da će u septembru biti vraćeni ambasadori u te zemlje. Mislim da i podrška Rusije počinje polako da se menja. Videli ste da je Jevgenij Primakov dao intervju *Večernjim novostima* i da je rekao - Podela je jedino rešenje. Svi pokušavaju da nađu neko realno rešenje. Polako se krećemo ka realnosti, ali smo realno napravili veliku štetu. Svi se pitaju - Kakav ste vi to narod, koji pali ambasade? Bitno je da taj liberalni deo vlade postane nosilac nastojanja da se Srbija reintegriše. Nema potrebe da se kvare odnosi sa Rusijom, ali je neophodno da se Srbija vrati u normalno stanje odnosa sa Evropskom unijom i sa Sjedinjenim Američkim Državama. Bilo bi dobro da pristupimo Evropskoj uniji makar makedonskim tempom. Ne kažem da možemo da stignemo tempo kojim ide Hrvatska, to nije realno, ali makar da se uhvati tempo kojim je krenula Makedonija. Ako je to neverovatan cilj, onda zaista ne znam o čemu govorimo.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Na proleće, pred početak rata između Srba i Albanaca, nas dve smo bile na Kosovu, počelo je tada već da se šapuće o postojanju neke oslobodilačke vojske Kosova, Škeljzen Malići, Fehmi Agani, Bajram Keljmendi su nam nagoveštavali nešto što nismo baš dobro razumele. Nekoliko dana kasnije, našle smo se pod nekim vojvođanskim tremom, kraj neke vode, gde su posle bogougodnog ručka monasi iz manastira Kovilj pevali vladici Irineju njegovu omiljenu pesmu. Mnogo smo pesama čule, pre nego što je počeo rat.

MONASI:

Car je turski Murat c'jelu vojsku dig'o
I u naše carstvo na Kosovo stig'o.

MIMOZA AHMETAJ:

Srbi žive od mitova, a Albanci iz realnih stvari. To je interesantno u njihovoj psihologiji, uvek kad osećaju da im se temelj nešto ljulja, oni grade te crkve, u svaki grad sagradili su neku crkvu.

G-ĐA PAVLOVIĆ:

Hajde, blago dedi, kako beše... Car Lazare sede za večeru, i ja sam morala da dodam - Pokraj njega carica Milica. Veli njemu carica Milica - Care Lazo, srpska kruno zlatna, ti odlaziš sutra u Kosovo, sobom vodiš junake, a na dvoru nikog ne ostavljaš.

Gospo moja, carice Milice, koga bi ti brata najvolela. Ona odgovara - Ostavi mi Boška Jugovića... E, kad je sutra sve se to dogodilo i ona ugledala brata, Ruke sklopi bratu oko vrata: O, moj brate, Boško Jugoviću, Car je tebe meni poklonio i tebi je blagoslov rekao da ne ideš u boj na Kosovo, da ostaneš sa mnom u Kruševcu, da imadem brata od zakletve.

Idi, sestro, na bijelu kulu, ne bih ti se junak povratio, ni careva barjaka pustio, kad bih znao da bih poginuo. Sve je redom ustavljala, nijedan nije pristao.

Na to knez Lazar kaže - Slugo moja, slugo Golubane, od mene ti bogom prosto bilo, uzmi gospu na bjele ruke, odnesi je na tananu kulu i ostani s njome u Kruševcu. To je sve sluga Goluban učinio, ali svom srcu odoljet ne može, već usede na konja viteza i odjezdi u polje Kosovo.

HIDAJET HISENI:

U nekoj pesmici kaže se: Dok ga tuku, mučenik odgovori - ima i teže. Vezuju lancima, kaže - ima i teže. Islednik pita - a šta to ima teže od ovoga, a on kaže - teže je kad bih bio u tvom položaju.

G-ĐA PAVLOVIĆ:

Ali ja najviše volim Uroša i Mrnjavčeviće, znate, to su najdivniji stihovi, koji se ne mogu naći ni kod Homera. Kad majka kaže sinu Kraljeviću Marku: O, moj sine jedini u majke, ne bila ti moja hrana kleta, nemoj sine govoriti krivo - jer on treba da presudi na kome je carstvo - Bolje ti je - sad ovi stihovi su najvažniji - Bolje ti je izgubiti glavu, nego svoju ogrešiti dušu.

MIMOZA AHMETAJ:

Glave padaju i onako, svakog dana imaš nekog ubijenog, nekog izgubljenog, to kao da te ubija svaki dan, kao da ti skrati neku ruku, nogu, dok ne dođe do srca. To bar kada bude rat, neka bude otvoren i da se vidi ko sve šta može da bude.

SAVA, VLADIKA ŠUMADIJSKI:

Radajte se, množite se, napunite zemlju, i što je vrlo važno za nas Srbe, ovladajte zemljom, nemojte da dozvolite da zbog vaših grijehova ovladaju ovom srpskom svetom zemljom oni sa Juga, koji ne veruju u Boga onako kako mi verujemo. Ne veruju pravoslavno, ne pripadaju hrišćanskoj crkvi.

ALBANSKI NOVINAR:

To je narodna pesma, koja je tokom godina prerasla u neku vrstu himne: Besa bes, Besu sam ti dao, za Kosovo ću život dati.

DŽEVDET
DODA

DŽEVDET DODA:

Mi smo stanovnici Republike Kosovo i što se tiče srpske vlasti, njih doživljavao jednostavno kao okupatore i niko neće moći da me ubedi da sam ja ravnopravan u ovoj državi u bilo kojem smislu. Ja po svojem ubeđenju sam pacifista, ali kad čovek razmisli - bolji je užasan kraj, nego užas bez kraja. A ako mora pasti krv, neka padne.

G-ĐA PAVLOVIĆ:

Znate, Jefimija, ćerka gospodara Drame i žena despota Uglješe, U miru veze svilen pokrov na dar manastiru, pokraj nje se krve narodi i guše, propadaju carstva, svet vaskoli cvili, ona večno sama na zlatu i svili veze večne boli otmene joj duše. Vekovi su prošli, zaborav već pada, a još ovaj narod kao nekad cvili. To su divni stihovi, i tačno cvili naš narod.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo još jedan Peščanik, pozdravljaju vas dve Svetlane, a jedna vam se izvinjava što je danas malo brljala. Do viđenja.

DECA PIREJA

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar,*

PAVLE RAK, *filozof,*

VLADIMIR TODORIĆ, *pravnik,*

IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

Haradinaju nisu potrebni svedoci odbrane, on ima
oružanu odbranu...

Ljudi ponovo ginu zbog ideja koje kao kosturi ispadaju iz
ormana...

Kosovsko pitanje je izmišljeni moralni teret...

Srbiji je potrebno bilo kakvo zatvaranje krize na Kosovu...

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Danas će kosovski Albanci dočekati kao heroja Ramuša Haradinaja, koga su juče sudije Haškog suda oslobodile svake krivice za zločine prema Srbima i onim Albancima koje je proglašio izdajnicima, jer nisu hteli da se priključe njegovoj armiji. Porazavajuća je činjenica da haške sudije puštaju na slobodu zlikovca kakav je, po svemu sudeći, Ramuš Haradinaj, a to nije prvi put. Već odavno je prilično jasno da on neće biti proglašen krivim. Taj čovek je očigledno, uz pomoć svojih kolega iz kosovskih vlasti, učinio sve da većina svedoka ne doživi suđenje ili da budu toliko zastrašeni da im ne pada na pamet da pred sudom kažu šta su videli. Haradinaj je verovao u moć oružja, noževa i džipova, koji su eliminisali jednog po jednog svedoka - njih devetoricu. On je odbio da dovede i jednog jedinog svedoka odbrane - šta će mu, kada on ima oružanu odbranu.

SVETLANA
LUKIĆ

Nema dileme kako će ova odluka uticati na kosovske Srbe. Nije iznenađujuća ni bujica zgražanja srpskih političara, od Samardžića, koji pominje glogov kolac zabijen u grudi tribunala, do radikala, kojima je ovo dobro došlo da potvrde svoju tezu da nijednog Srbina više ne treba slati u Hag. Kada pominjemo radikale i njihovog lidera, kojem se sada sudi u Hagu, nije loše u ovom trenutku podsetiti na tvrdnje predsednice Fonda za humanitarno pravo Nataše Kandić da je mnogim radikalima u opisu posla da, kako znaju i umeju, svedoke optužbe protiv Šešelja ubede da je po njihovo zdravlje bolje da ne svedoče, a ako su baš zapeli, da se pojave kao svedoci odbrane.

Saopštavajući oslobađajuću presudu Haradinaju sudije su jasno stavile do znanja da je bilo, citiram - značajnih teškoća sa svedocima i da se stekao snažan utisak da se suđenje odvijalo u atmosferi u kojoj se svedoci nisu osećali bezbedno. To je jasno priznavanje poraza u ovom procesu, odnosno konstatacija da je tribunal nemoćan ako matična država, ljudi i institucije koje treba da štite svedoke zaverenički ćute i pomažu da se oni eliminišu, kako niko ne bi pomislio da je, na primer, kosovska država nastala na zločinu. Pa jeste, nastala je na zločinima, kao i većina država koje nezavisnost dobijaju ratom. Razlika je jedino u tome što neke države potom ne smatraju da baš svakog zlikovca i svakog sadistu, samo zašto što je učestvovao u ratu na našoj strani, valja čuvati po cenu novih ljudskih života.

Kosovski Albanci će, dakle, stvarati novu državu sa čovekom kao što je Haradinaj, ali to je krst koji će sami morati da nose. Mi ovde, u Srbiji, možemo da učinimo dve stvari. Prva je ona koju je pomenuo naš tužilac za ratne zločine, Vladimir Vukčević, da nasledniku Karle del Ponte, Seržu Bramercu, treba što više da pomognemo u pretresu pred drugostepenim većem. Druga stvar koja bi nam pomogla da manje cvilimo zbog oslobađanja Haradinaja jeste da se setimo da mi nikada nismo dozvolili da Ratko Mladić uopšte dođe pred bilo koji sud; da se setimo da je zbog političke situacije suđenje za Suvu Reku praktično zaustavljeno; da se niko ne bavi problemom zastrašivanja svedoka u slučaju Šešelji; da se setimo još jednog sramnog odlaganja suđenja za zločin na Ibarskoj magistrali i činjenice da niko nikada nije, na primer, istražio ubistvo jedinog očevica atentata na premijera Đinđića, Kuje Kriještorca, jer je ministar Jočić od oka zaključio da to ubistvo nema nikakve veze sa atentatom.

Oslobađanje Haradinaja će radikalima, Koštunici, Dačiću i ostalim Šešeljima i Miloševićima dobro doći. Svakoga ubicu će braniti pod izgovorom da je slučaj Haradinaj još jedan dokaz da je Haški sud politička tvorevina pobednika u ratu protiv Srba. To je stara odbrambena strategija. Koristio ju je i Gering na Nirnberškom procesu. Tvrdio je da su njega i ostale naciste pred sud doveli ljudi koji su u ratu činili slična nedela prema civilima. Gering je, kao i ovi naši Gerinzi, bio u pravu. On je kao primere navodio da Sjedinjene Američke Države počivaju na istrebljenju Indijanaca, da bogatstvo Engleza počiva na strašnom kolonijalizmu, da su atomske bombe bačene na Hirošimu i Nagasaki zločini protiv civilnog stanovništva. Gering je mnogo toga nabrajao i uglavnom je bio u pravu. Stvar je, međutim, u tome što je iz svega toga izveo potpuno pogrešan zaključak - da će to umanjiti njegovu krivicu.

Neka svako priča o svojoj sramoti, ja ću o svojoj, govorio je Brehť. Neka Albanci i međunarodne institucije na Kosovu raspravljaju kako se dogodilo da im ginu i svedoci koji su bili u programu zaštite. Neka i časne sudije Haškog suda razmisle o tome šta su radile sve ovo vreme. Mi imamo dovoljno svoje sramote, a i dovoljno vremena, jer ništa pametno ne radimo, da razmislimo kakvo je naše pravosuđe, kakvi su nam tužioci, sudije i advokati, kakav nam je vrhovni sud.

U Turskoj se dogodila za nas nepojmljiva stvar. Tužilac u Visokom apelacionom sudu zatražio je da se zabrani rad Partije pravde i razvo-

ja zbog njenih antisekularističkih aktivnosti, a to je, da vas podsetim, vladajuća partija, čiji je šef turski premijer Erdogan. I ne samo što se tužilac usudio da zatraži gašenje vladajuće partije, nego se Vrhovni sud Turske usudio da tužbu prihvati i uskoro će razmatrati mogućnost da ukine vladajuću stranku. Naravno da se o tom predlogu može raspravljati, ali možete li vi uopšte da zamislite da se Vrhovni sud Srbije, sa Vidom Petrović-Škero na čelu, usudi da na pisarnici primi tužbu protiv DSS-a, kojom se traži zabrana rada te stranke? Pa Nata Mesarević ni u snu nije smela da pomisli da kao svedoke na sud pozove Tijanića, Mihajlova i ostale znalce pozadine atentata na premijera Dindića.

Možete li da zamislite da neki sudija ovde osudi Tijanića zato što je u zgradi suda ošamario jednog mladića? Nedavno je sudija u američkom gradu Feniksu osudio jednu ženu na četiri godine zatvora, jer je u pijanom stanju oborila biciklistu. Dok je bila na odsluženju kazne, u telefonskom razgovoru se trezna veselo smejala na primedbu svog sagovornika da nikakvo zlo nije učinila, jer je njena žrtva bio Francuz i homoseksualac. Sudija joj je zbog okrutnog ponašanja dodao još šest godina robije. Da se vratim Tijaniću. On bi morao da odgovara zato što je fizički napao čoveka, a onda bi morao da odgovara dodatno zbog toga što je izjavio da je to delovalo vaspitno na mladića, koji je posle šamara pobegao niz hodnik.

Naravno, postoje i druge pravne prakse, na primer, ona od pre nekoliko dana u Meksiku, gde je sudija u zatvor poslao vola, jer je pojeo tuđ kupus. Sudija nije mogao da kazni vlasnika štetočine, pa je uhapsio i u ime naroda iza rešetaka poslao vola.

Reforme u našem pravosuđu se navodno odvijaju, ali malo sporo, otprilike kao reforme na Kubi. Posle više od pola veka Kubancima je dozvoljeno da letuju u luksuznim hotelima svoje zemlje, a Raul Kastro je u reformističkom naletu dozvolio Kubancima da poseduju mobilne telefone i kompjutere.

Koštuničina borba za Kosovo se pretvorila u borbu za glasove kosovskih Srba. Maršićaninovih bednih 13,3 odsto na izborima od pre nekoliko godina su za Koštunicu nedostižan broj. Srbijanci ga nešto ne ljube, pa Samardžić mora kako zna i ume, a para se ima, da mu nabavi glasove na Kosovu. Šutanovac i ostale demokrate su zapanjeni činjeni-

com da je Koštunica ne samo dirigovao nemirima na Kosovu i u Beogradu, nego i gle boga ti, kosovskim Srbima deli pomoć po partijskoj liniji. Ne samo da deli novac onome ko glasa za državotvorne stranke, nego će tako deliti i onu smrznutu ribu, kojoj je pre neki dan Samardžić priredio svečani doček na beogradskom aerodromu.

Sletanje iljušina sa smrznutim mesom i ribom Samardžić je nazvao velikim danom i poručio ruskim dobrotvorima da će ta pomoć omogućiti opstanak srpskog naroda na Kosovu. Strahujem od toga šta će reći kada sleti sledeći ruski avion. Možda će bez reči leći na pistu, odeven samo u bedž Kosovo je Srbija, kako bi nama izdajnicima dokazao da ruski avioni imaju najbolje kočnice na svetu.

Kad pominjemo bedževe i ostala srpska znamenja, jeste li primetili da su Koštunićine pristalice počele masovno da nose crvene majice sa natpisom... znate već kojim? Njegovi mitinzi sve više liče na okupljanje navijača nekog seoskog fudbalskog kluba. Ne znam da li je Pera Luković pored bilborda Pridrži Srbiju video i bilbord koji je preslikani semafor sa fudbalskih terena, na kojem piše - Pogledajte semafor i - 160 za, 32 protiv. To nam naše ministarstvo za Kosovo i Metohiju, na sebi svojstven, duhovit i duhovan način saopštava koliko je zemalja za to, a koliko protiv toga da Kosovo bude naše. I kao što semafor i Koštunica kažu, neprijatelja Srbije je - šaka jada. Uvek mi je iznova neverovatno koliko igrači FK DSS-a izgledaju glupo, jadno, odlepljeno od stvarnosti, a opet tako zastrašujuće opasno.

Sa početkom kampanje demokrate su otkrile da su njihovi dojučerašnji partneri opasni po Srbiju; zloupotrebljavaju kosovske Srbe, pale ambasade, vode nas u samoizolaciju. Imperija je uzvratila udarac ukazujući na ono o čemu se već dugo govori - da su mnogi funkcioneri Demokratske stranke postali neobično bogati ljudi. DSS tvrdi da četvorka u sastavu Šaper, Delić, Vlahović i Dilas ima više od sto miliona evra. Kako su se svi u vladi pokazali kao lažovi, a nemamo nezavisnih institucija, sve će ostati u domenu olajavanja.

Dinkić je rešio da sve to prekine i pozvao novinare u svoj stan, da im pokaže da ništa nije ukrao. Pokazao im je svojih skromnih 68 kvadratnih metara, puštao malo muzike, gospođa Dinkić je, kako i dolikuje, goste poslušila kafom i on je sa sebe sprao svaku sumnju. Neverovatno je kako smo mi u stanju da sve demokratske institucije i procedure

pretvorimo u sprdnju. U sprdnju smo pretvorili ustav, referendum, brojanje glasova, parlament, zakon o sukobu interesa, pa zašto ne bismo i takozvane imovinske karte političara? Dinkić se narugao svima nama kada je novinare pozvao u stan. Kao da ne postoji nešto što se zove račun u inostranstvu, sef i slamarica. Šta je trebalo da se desi u tom stanu od 68 kvadratnih metara? Da novinari zaviruju u kupatilo, možda ima pozlaćenih slavina, da kopaju po kutiji za nakit ministrove supruge, da kuckaju po astalu da vide da li je od orahovine ili sandalovine?

Svi glavni igrači na političkoj sceni pričaju priču o svom poštenju. Stvorili su kleptokratsku vlast, što znači da je korupcija u najvećoj meri organizovana sa vrha. Dobili smo armiju onih koje neki teoretičari nazivaju stacioniranim banditima. Kažu da saudijska kraljevska porodica ima 22.000 prinčeva i princeza. Naša kraljevska porodica ima otprilike isto toliko članova, pri čemu su neki, kao i u Saudijskoj Arabiji, reformističko, a neki konzervativno krilo. Siroti su izgleda jedino predsednik države i predsednik vlade. Predsednik države je čak bedna sirotinja, ne poseduje ništa, osim rečitosti i lepote. Predsednik vlade ima stan i skromni je nacionalni radnik koji sebi ne bi dozvolio da se bogati u ovom teškom trenutku. Da smo slučajno u ratu sa Albancima, imam utisak da bi Koštunica imao stav sličan Himlerovom. Himler je govorio - Onaj ko ukrade i jednu jedinu šargarepu od Jevrejina je mrtav čovek. Mi imamo moralno pravo da uništavamo Jevreje, ali nemamo pravo da krademo od njih.

Ova predizborna kampanja će biti ludilo, svi su krenuli na sve ili ništa, neviđene pare će se spiskati, borba za demokratsku i jedinstvenu Srbiju će biti takva da ni kamen na kamenu neće ostati. Koštunica će svoj eventualni poraz pokušati da spreči po svaku, ali apsolutno svaku, cenu. A Tadić nam je već saopštio da njegovih pet principa ne zadovoljava nijedna stranka. On od Srbije traži pedeset odsto plus jedan glas, on zahteva apsolutnu vlast. Svi ga sapliću, svi od njega nešto traže, a on, Šaper, Krstić i još nekolicina ljudi mogli bi da ostvare čudo, istovremeno vraćanje Kosova u sastav Srbije i priključenje Evropskoj uniji.

U susednim zemljama se ne dešava ništa naročito. Rumuni su organizovali najveći samit zemalja NATO-a koji je ikada održan. Američki predsednik je danas skoknuo iz Rumunije u zvaničnu posetu

Hrvatskoj, koja će možda već dogodine postati članica Evropske unije. Hrvatska je pozvana i da zajedno sa Albanijom pristupi NATO-u. Hrvati i nisu zaslužili ništa bolje nego da dvore Buša juniora. Nama će, kada za to dođe vreme, doći Barak Obama. Bilbord sa molbom - Barače Obama, budi uvek sa nama - već imamo. Kada Barak Obama dođe u Beograd, biće to jedan lep dan.

Ne znam da li ste приметili pomor u beogradskim štampanim medijima. Za Ekonomist više ne pišu Miša Brkić, Vladimir Gligorov, Ivan Torov, a u Danasu više nema kolumne Nikole Samardžića. Nove tekstove ovih autora možete naći na sajtu Peščanika, ali svi znamo razliku između kompjuterskog ekrana i novina u rukama. Na početku Peščanika govori istoričar Nikola Samardžić.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Nezgodna je činjenica da su *Danas* privatne novine i da imaju pravo da odlučuju o svojoj uređivačkoj politici. Sporno je da li postoje uticaji političkih stranaka na te novine. Postavlja se i pitanje da li su dnevne novine prostor koji treba otvoriti političarima i iznošenju njihovih stavova. I na kraju se postavlja pitanje da li mediji koji se u javnosti smatraju demokratskim i liberalnim uspevaju da taj svoj imidž opravdaju svojom uređivačkom politikom. Svedoci smo toga da je mnogo novinara izgubilo mesto u štampanim medijima, kao što su *Danas*, *Politika*, *Ekonomist*. Mnogi naši veoma ugledni i veoma pismeni novinari, do čega mi je stalo, su proterani iz tih dnevnika i magazina i oni danas nemaju svoje mesto. To što dnevnik *Politika* pokušava da se približi liberalnim merilima tako što na marginama svoje uređivačke politike objavljuje tekstove političkih neistomišljenika glavne urednice i delova vlade koji stoje oko nje, podseća na približavanje lista *Danas Politici*.

Svi mediji teže tome da budu prosečni. U pitanju je tajkunizacija medija, koji postaju izraz duhovnog nasleđa *zemunskog klana*. Ono je očigledno i u tekstovima koje u dnevnim novinama i na blogovima objavljuje medijski savetnik predsednika republike. On je član upravnog odbora *Novosti*, a onda piše za *Danas* i niko ne primećuje da je on u sukobu interesa. Mislim da su ove okolnosti razlog za veliku brigu. Moj poslednji tekst za *Danas* je bio problematičan jer sam iz jednih novina kritikovao uređivačku politiku drugih. Dakle, iza uređivačke politike dnevnog lista *Politika* stoji vlada i ličnosti koje su neposredno kreirale atmosferu linča i nasilja, koje smo doživeli 21. februara ove godine. Na sve to predsednik

Tadić nije odgovorio jasnim određivanjem prema linču i nasilju kojim je Beograd pretvoren u Markale. On takođe nije bio sposoban da zaštiti nasledstvo i ličnost gradonačelnika Nenada Bogdanovića, o kome je dnevni list *Politika* napisao otrovan i ogavan pamflet, koji podseća na čuveni tekst Gojko i Savle od pre dvadeset godina.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Političke kampanje u principu mogu da budu prljave i to nije neki naročit problem. Problem je u nesposobnosti naših političara da jasno formulišu prioritete i da daju odgovore građanima na pitanja koja građani gotovo uzalud postavljaju. Mislim da je u tome najdalje otišla kampanja za gradonačelnika, koja bi trebalo da se vodi na veoma konkretnim pitanjima, na koja još nismo dobili odgovore, iako kampanja traje već dve nedelje. Ta pitanja su: na koji način će nicati mostovi, na koji način ćemo se osloboditi gužvi, na koji način će se zaustaviti korupcija u gradu. Na ta pitanja nema odgovora i ti odgovori su nemogući ukoliko se potpuno ne rekonstruiše čitav naš politički sistem, što bi podrazumevalo da Beograd dobije sve prerogative države, na onaj način na koji to treba da dobije i svaki region koji je u stanju da se brine sam o sebi; na onaj način na koji je potrebno da Vojvodina dobije svoju autonomiju i u onoj meri u kojoj svi veliki gradovi treba da dobiju pravo da ubiraju sredstva kojima sami sebe izdržavaju. Dakle, bez sprovođenja korenite, jasno određene decentralizacije, bez privatizacije gradskog građevinskog zemljišta, bez dovršetka privatizacije u Srbiji kao najvažnijeg tranzicionog procesa, nemoguće je zamisliti Beograd bez gužvi, bez haosa i Beograd sa mostovima, tunelima i metroom.

Predsednik Tadić je uslovio buduću koaliciju u demokratskoj vladi sa istih onih pet principa koji su postali već zloglasni, naročito zbog onog šestog, koji je postavio DSS predsedniku. Ti principi u načelu nisu sporni, osim u onoj tački u kojoj on nije u stanju da definiše na koji način će istovremeno ostvariti i onaj cilj koji se odnosi na vraćanje Kosova u sastav Srbije i onaj cilj koji se odnosi na evropske integracije. Što se tiče Kosova, niko razuman ne bi umanjivao teritoriju svoje države, pa to ne želi ni LDP, ali prioritete mogu biti drukčiji. Povratak Kosova u sastav Srbije je nemoguće ostvariti na isti način na koji bi bilo nemoguće ostvariti ideju državne unije Srbije sa Hrvatskom, iako bi to bilo mnogo više u njenom i državnom i nacionalnom i bla-bla interesu, nego što bi to bila neka labava unija sa Kosovom.

Samo da podsetim da je Hrvatska danas skoro dva puta razvijenija od Srbije, da je srpska zajednica u Hrvatskoj nekoliko puta brojnija od srpske zajednice na Kosovu, da u Hrvatskoj postoji gotovo jednako vredno historijsko i kulturno nasleđe našeg naroda kao i na Kosovu i da put do Brisela vodi preko Zagreba, a ne preko Prištine, pa čak ne vodi ni preko Brisela. Danas je u Zagrebu jasnije nego u Beogradu da je evropska integracija Hrvatske gotovo nemoguća, a u velikoj meri lišena smisla, ukoliko ne obuhvati i Srbiju. To osećanje uzajamnosti, koje ne mora da nam bude emotivno prihvatljivo, trebalo bi da bude jedna od tačaka na kojima ćemo formirati politiku bilo koje demokratske vlade u Srbiji.

Ono što ohrabruje u ovoj kampanji su sve veće političke razlike u Demokratskoj stranci. Očigledno je da tamo postoji veoma kompetentan i demokratski i reformski orijentisan ešalon koji je potisnut u stranu. Danas je najglasniji glasnogovornik te struje u Demokratskoj stranci Dragan Šutanovac, koji veoma otvoreno zastupa ideju evropskih i evroatlantskih integracija. On je prvi od visokih funkcionera Demokratske stranke koji je jasno i nedvosmisleno ukazao na odgovornost ministara iz Demokratske stranke Srbije za nasilje i jedno ubistvo koji su se odigrali u Beogradu i za nasilje koje se proizvodi na severu Kosova. Nažalost, reformski i demokratski procesi i dalje zavise od usmerenja Demokratske stranke, ali mi više nemamo pravo da tu stranku ostavimo na miru. Potrebno je da se ona pokrene i potrebno je možda obraćati više pažnje na one poruke koje dolaze iz njihovih krugova, koje su racionalnije od poruka koje iskazuje predsednik Tadić.

Njegove poruke su toliko daleko od stvarnosti da nas podsećaju na neobičnu paradigmu po kojoj je Milošević ostavio svog naslednika u Koštunici, a Koštunica, koji verovatno ne može biti premijer pošto je zapalio američku ambasadu, kao da priprema svog naslednika u Borisu Tadiću. Na taj način se neprestano vrtimo u istom začaranom krugu.

Odnos između Demokratske stranke i Demokratske stranke Srbije se odvija na dva nivoa. Na jednom nivou postoji spremnost predsednika Tadića da i dalje sa njima sarađuje u nekoj budućoj vladi i da im u njoj ostavi više mesta nego što bi ostavio LDP-u. To govori i o njegovim ličnim političkim uverenjima, onim suštinskim, i uverenjima te dvorske kamarile kojom je on okružen, koja očigledno zastupa mnoge od političkih vrednosti koje bi trebalo da su 2000. godine ostale za nama. Postoje i demokratski i reformski partneri u Demokratskoj stranci koji su danas

učtunkani ili marginalizovani ili se svako od njih bavi nekim svojim poslom, jer je onemogućen da u Demokratskoj stranci dođe do izražaja.

Ja sve ovo govorim kao neko ko i LDP, u čijem sam osnivanju i stvaranju učestvovao, smatra sredstvom da se dođe do nekog cilja. Meni nije potreban LDP kao simbol moje karijere, mog ličnog uspeha i neuspeha, to me uopšte ne interesuje. Mene interesuje na koji ćemo način formirati vlade u gradovima, opštinama i republici i na koji način će te vlade uspjeti da izvedu reformski proces koji je pokrenut 2001. To se odnosi pre svega na dovršenje privatizacije. Privatizacija bi morala da obuhvati i one javne domene o kojima se danas ne govori. Dakle, ako je aktuelna rasprava o autoputu koji se bez ikakvog smisla završava u Požegi, trebalo bi govoriti i o tome da su koncesije najgori oblik dogovaranja države i privatnih partnera. Bolje je pokloniti trasu za autoput nekome ko će se brinuti o tom autoputu kao o privatnom vlasništvu, jer će od njega trajno ubirati prihode.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Došli bismo do otvorenijeg, transparentnijeg procesa, ukoliko bi se svojska prava u Srbiji postavila na drugi način. Naša javna dobra bi trebalo da budu privatizovana u procesu denacionalizacije. To je proces koji brine i plaši većinu građana Srbije i trebalo bi da se odigra kao deo suočavanja sa prošlošću i kao deo politike koja bi trebalo da afirmiše nepovredivost i trajnost privatne svojine. Proteklo je šezdeset godina od nacionalizacije i konfiskacije, kojima je izmenjena imovinska struktura Jugoslavije. Danas još raspoložemo javnim dobrima koja bi u tom smislu mogla da se iskoriste. Privatizacija javnih dobara bi bila ogromno ubrzanje za Srbiju. Ulivalo bi se više novca u budžet, omogućilo bi se sniženje poreskih stopa, sniženje PDV-a na 10 odsto, ukidanje carine i tako dalje.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta nam govori izjava Tomislava Nikolića u kojoj on kaže da nije obavezno da radikal bude predsednik vlade? Svi to čitamo kao mogućnost da, ukoliko narodnjačko-radikalnski blok pobedi, Koštunica ponovo bude premijer.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Mislim da je osnovna poruka Tomislava Nikolića da premijer koji je zapalio američku ambasadu i koji je izazvao nasilje u Beogradu i na Kosovu još nije u političkoj penziji, gde bi trebalo da bude, i da je još na snazi njegov osnovni moto da bez Kosova nema života Srbiji. Zamišljam

tu vladu kao gomilu ljudoždera u dečjem vrtiću, koji prvo siluju vaspitačicu, a onda nastavljaju svoj posao.

Prepuštanje političkog prostora radikalima objašnjavam pre svega nespremnošću Evropske unije da prestane da maltretira naše građane i da nas pusti da tom teritorijom slobodno putujemo. Pogledajte način na koji se evropske birokrate u beogradskim ambasadama izivljavaju nad našom decom koja ne mogu da dobiju vize. Pre svega mislim na najmanju decu koja se tretiraju kao okoreli kriminalci i teroristi. Zamislite da jedan konzulat odbije roditelje koji žele da trogodišnje, petogodišnje dete odvedu u Italiju, Francusku ili Grčku. Ta politika lišena ljudskosti dodatno radikalizuje Srbiju. Mislim da je ta politika duboko pogrešna. Kao ljudi smo zaslužili da tamo putujemo sa svojim pasošima, ličnim kartama i vozačkim dozvolama onakvim kakvi su.

Niko od nas neće zapaliti njihove gradove ni postavljati bombe pod njihove vozove. To čine njihovi sugrađani. Oni su izveli 11. septembar i to pitanje zaista nema nikakve veze sa Srbijom, pa ni sa politikom koju je ta Srbija vodila u protekloj deceniji. Naprotiv, najava Evropske unije ostvarena je u ideji prve i druge Jugoslavije.

Svakoga dana se stidim svog prezimena zbog ministra Samardžića. Destabilizacija Kosova je destabilizacija Beograda, nasilje koje Beograd sprovodi na Kosovu je onaj oblik nasilja koji bi Koštunica rado sprovodio u Srbiji, zajedno sa radikalima, a uz večiti blagoslov Demokratske stranke. Demokratska stranka danas mora da se suoči sa posledicama politike koju je sa njima vodila, to jest sa ljudskim žrtvama i materijalnim gubicima koje je ta politika proizvela. To je ogromna odgovornost i jedan od razloga zašto smo osnivali LDP. Tu politiku su vodili svi, i Koštuničina i Delićeva vlada i radikalni i socijalisti u opoziciji. Ta politika je previdela postojanje dva miliona i trista hiljada ljudi koji se sa tom politikom ne slažu. Predstavnici te politike danas traže podršku trećeg sveta koji deli istu vrstu problema.

Svaka pojedinačna država trećeg sveta se otvoreno izivljava na nekoj od ljudskih grupa koja u tim zemljama strada. Te zemlje, na koje se pozivaju Koštunica i Vuk Jeremić u Savetu bezbednosti i u generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija, nisu demokratske zemlje, jer njihovi predstavnici nisu demokratski izabrani na slobodnim izborima. To su mali lokalni kanibali i tirani koji terorishu sopstvene narode i verske, etničke ili rasne manjine.

Na toj tački se gubi demokratski legitimitet međunarodnih odnosa i međunarodnog prava, koji su ustanovljeni u Ujedinjenim nacijama. Ni posle šezdeset godina od osnivanja Ujedinjenih nacija nije ostvareno ono zbog čega su one osnovane - demokratizacija svih koji u Ujedinjenim nacijama odlučuju. A Srbija je i u tom domenu međunarodnih odnosa na pogrešnoj strani.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Nama u LDP-u odgovara svaka promena nabolje koja se u Srbiji događa i to je odlično shvatio Koštunica kada je počeo da razara Srbiju, da pali ambasade, da čini da ljudi ponovo ginu zbog ideja koje ispadaju iz ormana kao kosturi. Kosovsko pitanje je izmišljeni moralni teret, koji će nažalost biti prisutan i na ovim izborima. Kosovo je mit koji je obnovljen najkasnije 1981, pri drugim velikim albanskim demonstracijama, kada su vojnici i policajci iz čitave Jugoslavije učestvovali u okrutnom gušenju te pobune. Danas je Kosovo kao plišani meda iz detinjstva. Zaboravili ste da on postoji, ali boli vas ako vam tog među neko oduzme. Moramo uzeti u obzir takva osećanja. Bilo bi lako da ih nema. Imali bismo samo racionalnu poruku koja proističe iz interesa da Srbija treba da bude prva koja će priznati nezavisnost Kosova, da Srbija sa kosovskom vladom učestvuje u uređivanju unutrašnjih odnosa na Kosovu, da se zalaže za pravo Srba da budu konstitutivna nacija, da Srbija bude protiv podela Kosova. Ali vi to još ne smete otvoreno da kažete, iako ljudi shvataju realnost, jer ih ona boli.

Potrebna je jasna poruka o tome kuda Srbija stvarno želi da ide. Politika kohabitacije, potom i koalicije, sa Koštunicom, koju je vodio Tadić, doprinela je radikalizaciji Srbije i okolnosti da će zapravo Ivica Dačić, Mrkonjić, udruženje Sloboda i Partija penzionera odlučivati o pravcu kojim će se Srbija kretati naredne četiri godine.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta mislite da može da se desi 11. maja? Strašne stvari mogu biti aktivirane. Ne mogu da zamislim kako bismo se ponašali ako bi se formirala radikalno-narodnjačka vlada. Da li izlazimo na ulicu, pa šta potom? Čovek ne sme da odvija taj film.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Zavisi od toga da li sebe zamišljate kao dete ili kao vaspitačicu u vrtiću. Ne znam koji ćemo vi ili ja biti na redu, ali mislim da ćemo tu svi da stradamo. Tu će stradati, naravno, i Radikalna stranka i njihovi lideri. Oni će biti

žrtve sopstvene zastrašujuće politike. Maj je mesec kada se u ljudima ponovo budi život i to su prvi izbori koji se ne odvijaju dok vas hladan vetar bije oko čoška. Da li je potrebno da gledamo u nebo, ne znam, ali ako sednete pa računate šta je to demokratska Srbija, dolazite do zaista katastrofalnih rezultata. Mi imamo gotovo pet stotina registrovanih političkih stranaka, u koje se regrutuju mahom oni koji su ostali na margini svoje profesije, svog ličnog života i zato su naše političke stranke radikalizovane. Samo radikalni su spremni i imaju vremena i energije da se u Srbiji bave politikom.

Mi smo u svakodnevnom životu okruženi tim radikalskim biračkim telom i ako u tim svakodnevnim odnosima ustanovimo da su to normalni i dobri ljudi, koji sebi i drugima žele sve najbolje, ja u tome vidim energiju koja će se suprotstaviti radikalizaciji Srbije. Ali deradikalizaciju Srbije mora da pokrene radikalsko biračko telo. Nisam siguran da su ti ljudi na to spremni i ponavljam, postoje procene i u ovdašnjoj i u evropskoj i američkoj politici da Srbija neće krenuti napred ukoliko se taj proces ne dogodi. Pitanje je da li mi možemo imati poverenja i da li se možemo osloniti na sposobnost tih ljudi.

SVETLANA LUKIĆ:

Neki dokoni ljudi koji vole da izračunavaju kog datuma se šta dogodilo u prošlosti tvrde da je na jučerašnji dan, dakle, 3. aprila 33. godine nove ere na Golgoti raspet Isus Hrist. Kako god, tek pravoslavnim vernicima uveliko traje uskršnji post, sada već više od tri nedelje. Pavle Rak, naš redovni sagovornik koji živi u Sloveniji, prve dane posta proveo je u svojoj redovnoj poseti Svetoj gori. Govori sociolog Pavle Rak.

PAVLE RAK:

Znam da naše slušaoce religija ne zanima toliko koliko zanima mene i to može da se razume, jer je bilo jako mnogo zloupotreba religije. Mislilo se da je ovo što se ovde dešavalo verski rat, a kada vidimo kako se ponekad ponaša crkva, ispadne da i jeste bio verski. Ali to je izopačena predstava o veri. Dakle, pošto sam razumeo slušaoce koje ovo ne zanima, ipak bih ispričao dve-tri stvari koje su mi se učinile interesantnima za ovih desetak dana na Svetoj gori. Vreme je početka velikog posta i to je sasvim poseban period u godini za nekoga kome je do toga stalo. To je period kada sve treba da se smiri. Biti na početku posta u Srbiji je katastrofa. Treba otići bilo gde, a ako se može, na Svetu goru. I stvarno, meni se tamo smirilo

skoro sve. Tamo sam razgovarao sa dosta prijatelja, kojih imam i među srpskim monasima. Mislim da smo dva puta dotakli temu politike u Srbiji i to šta nam rade na Kosovu i tako dalje, što je možda znak da su ti ljudi sami sebi stavili branu prema tome. Možda je to zato što je početak posta, ali ne mora da bude samo zato. To može biti i znak jednog normalnijeg shvatanja stvari.

PAVLE
RAK

Jedan Srbin mi je rekao - Naravno, želeo bih ja da Kosovo ostane naše, ali znam koja je cena svega toga. Kaže, cena toga bi bila da mi odatle prote-ramo nekoliko stotina hiljada dece koja su se tamo rodila. - Pa zar ja to mogu, kaže. Situacija je takva kakva je, mi sa tim treba da se oprostimo. Drugi za nas mnogo interesantniji razgovor sam imao sa jednim grčkim duhovnikom, sa kojim godinama održavam veze. On mi je rekao da, što se situacije u srpskoj crkvi tiče, a i nekih visokih velikodostojnika te crkve koje on lično zna - nema tu nekih velikih nada da se bilo kakvim govorom o Kosovu može išta postići. Prvo, sve pravoslavne crkve su u manjem ili većem stepenu zaražene nacionalizmom. Zna se da je to jeres etnofiletizma, koja je formulisana kao jeres povodom grčko-bugarskog problema u devetnaestom veku, ali se zaključci iz toga nisu izveli. Do danas je ostalo u svim crkvama da taj nacionalizam preovlađuje.

Kaže, u srpskoj crkvi je to izrazito. To kaže Grk. I onda mi je, već kada smo se rastajali, rekao - Stani, stani, setio sam se još nečega da ti kažem. Znam ja neke argumente srpske strane, o tome šta je taj kosovski zavet, znam i kakva se poređenja prave u Srbiji, da je Kosovo za srpski narod isto što i Jerusalem za jevrejski. Ali to je potpuno promašeno poređenje. U slučaju Izraela i Jerusalima radilo se o izuzetno jakom verskom i kulturnom identitetu. Ovde toga nema, ovde imamo jednu bitku. Kaže, možda bi bilo zgodno, kada se već razgovara u Srbiji o tome i ako ja u tome učestvujem, da se skrene pažnja na jedan drugi model, kaže, model Grka, Vizantije i Konstantinopolja.

O tome se kod nas malo govori, a on kaže - Evo, pogledaj, nijednom Grku danas ne pada na pamet da govori kako je Konstantinopolj uvek bio, jeste i da će uvek biti grčki. On bio jeste, sada nije, može neko da želi da postane, ta želja je legitimna, o tome može da se priča i mnogi Grci bi to želeli, ali niko neće sada da prekida diplomatske odnose sa zemljama koje su priznale Tursku sa Istanbulom kao prestonicom, nego su Grci uradili nešto drugo. Preveli su Vizantiju iz ovozemaljskog državnog oblika postojanja u crkvu. Njihova crkva je u svom ceremonijalu preuzela vizantijski način

ophođenja i kulturu. Čak se i u grčkoj administraciji jako dugo koristio jezik odande. Znači, jedna realnost je prebačena na neki sasvim drugi plan. Tako je smanjena tenzija, oni više nemaju traumu koju mi imamo ovde. Samo je veliki problem u tome što Kosovo za Srbe ne može da postane vezivna kategorija, kao Konstantinopolj za Grke, jer je u Konstantinopolju zaista bila velika kultura koja je fascinirala sve koji su dolazili, čak i pljačkaše, koja je na kraju krajeva i te Turke fascinirala, pa su preuzeli vizantijsko državno uređenje i mnoge druge stvari i u tom pogledu se tamo oduvek osećala neka vrsta kontinuiteta.

A mi ovde imamo mit koji ne počiva ni na čemu, sem na jednoj tuči i ostajemo onda u tom domenu. Ovo sada više nije duhovnik koji priča, nego ja. Onda se vraćamo par decenija unazad na ono što je bila parola u Srbiji kada se raspadala Jugoslavija - Ako ne umemo da radimo, umemo da se bijemo - jer nam je taj vezivni element tuča. A gde je tu, ponavljam, bilo ver-ski, bilo kulturni, bilo državotvorni identitet? Nema ga.

Jerusalim je mesto koje je za nas, hrišćane, pre svega mesto stradanja i vaskrsenja Hristovog, a za Jevreje je to nešto drugo. Jerusalim je bio obećani grad i njih je Bog tamo doveo. Po Starom zavetu je nedvosmisleno da su oni tu zato što je to, prvo, pupak sveta, zato što su se upravo u tom Jerusalimu i u najbližoj okolini dešavale sve najvažnije stvari iz starozavetne istorije biblijskog naroda i gde je na kraju bio hram koji je, iako je bio i Davidov i Solomonov, Bogom postavljeni hram, u kojem je Bog neposredno prebivao i u kojem se jednom godišnje izgovaralo njegovo ime. To je veza sa onim najvišim koje se zamisliti može. Gubitak Jerusalima za jevrejski narod je bio odsecanje od pupka sveta, od svega što je činilo istoriju i duhovni, pa i politički identitet jevrejskog naroda. Što se Kosova tiče, ništa od svega toga ne možemo reći. Srbi često hrišćanstvo i svoje pravoslavlje reinterpetiraju tako da to ispada religija svetog Save i svetosavlje.

Imaju Srbi, naročito u dijaspori, znatno više hramova posvećenih svetom Savi nego svih ostalih hramova. Ispadne stvarno da je to neka religija svetog Save, a ne Hrista. A kakve veze ima sveti Sava sa Kosovom? Ako nam je sveti Sava na neki način zamena za Boga, pa ni tu Kosovo nema svoju ulogu.

Zaista ne vidim kako se može, makar i pet minuta, braniti to da je Kosovo za nas ono što je Jerusalim za Jevreje. Da se ponovo vratimo priči sa

Konstantinopoljem. Konstantinopolj za Grke nije isto što je Jerusalim za Jevreje, ali opet je to mnogo više nego što je Kosovo za nas, sem ako ne uključimo priču o negativnim emocijama zbog jedne izgubljene bitke, što je, na kraju krajeva, ako trezno pogledamo, ipak mala stvar u istoriji jednog naroda.

SVETLANA LUKIĆ:

Često se može čuti o osveti Kosova, čak je predsednik vlade jednog časa rekao - ako ne možemo ništa, naša je nacionalna dužnost da nanesimo štetu onima koji će nam oteti Kosovo.

PAVLE
RAK

PAVLE RAK:

Iz toga se, između ostalog, vidi da su to ljudi koji nisu čitali ni najelemenarnije hrišćanske tekstove, jer tamo, kada se osveta pominje, pominje se zato da se kaže - ne sveti se ti, osveta je prepuštena Bogu, ako je već potrebna. Ja sam imao davnih dana susret sa Vukom Draškovićem u Parizu, koji je tada objavio onaj roman Ruski konzul. Tu je bilo nekih motiva koji su se približavali osveti. On je davao intervju po verskoj štampi i kada sam mu rekao kako takav pristup uopšte ne može imati nikakve dubinske i radikalne veze sa hrišćanstvom, Vuk Drašković je, sećam se dobro tog izraza lica, malo kao klonuo, kljoknuo i rekao - znao sam. To pokazuje da on stvarno zna. I s vremena na vreme se on ponašao i kasnije kao čovek koji neke stvari dobro shvata, a onda ga emocije ponesu na neku drugu stranu. Ali on je ipak jedan od retkih naših političara koji za tu stvar - zna.

Vladika Artemije, koji je sam na Kosovu, je u trenutku najgoreg divljanja Miloševićevog, još pre onog bombardovanja, zauzeo vrlo jasan stav o tome, da se progonom Albanaca Kosovo ne čuva nego gubi, i to je eksplicirao Sava Janjić i tu može čovek samo sa nekom tugom da se podseti na sve to i na činjenicu da takvi glasovi razuma u tom trenutku nisu imali nikakvih praktičnih posledica. E sad, ti ljudi su ostali na Kosovu, došao je Unmik, oni su mislili da će biti zaštićeni, ali naravno nisu bili zaštićeni u punoj meri, čak bi se moglo reći da su bili izloženi maltretiranjima. I uopšte, narod za koji su oni tamo u duhovnom smislu odgovorni je sabijen u geto, to je žalosna činjenica.

Na to se nije moralo odgovoriti tako što bi se napustili ovi trezveni stavovi, ali vladika Artemije je, čini mi se, u poslednje vreme potpuno okrenuo ćurak i kaže - kada niste mogli da nas zaštitite, onda da se vratimo na staro. A to staro je onda sav taj inventar srpske države na Kosovu, koja sa

svoje strane sprovodi etničko čišćenje, odnosno osvetu za svojevremeno izgubljeni kosovski boj i izgubljenu državu. Tako da je vladika Artemije postupio kao neko ko se povodi za emocijama. U jednom trenutku su njegove emocije bile na strani protivničkog naroda koji je tamo patio, a sada pati njegov narod i on je prosto zaboravio šta je govorio prethodno i kakve će posledice biti ako srpski političari sprovedu ono što on trenutno želi.

Sve glavne građevine koje su od državotvornog značaja za Srbiju su u to vreme, u srednjem veku, bile van Kosova: Studenica, Žiča i tako dalje. Sama država se stvarala tako da, ako uzmemo čak i nešto raniji period, Duklja, pa Zeta, pa Raška, ništa od toga nije na Kosovu, a kasnije je prestonica vrlo brzo prebačena sasvim na jug, u Skoplju je bila. Pa kad je ta Dušanova država počela da se raspada, ono što se smatralo jačim delom, ta Lazareva država je imala prestonicu u Kruševcu, koje opet nije na Kosovu. Na Kosovu se desila bitka, to je sasvim druga stvar. Pečka patrijaršija je postala patrijaršija za vreme Turaka. Turci su na tom terenu bili znatno duže nego Srbi. I ako uzmemo neko administrativno prisustvo kao kriterijum bilo čega, onda bi valjda Turci trebalo još jednom tamo da dođu i da ih pozovemo da obnove Pečku patrijaršiju, kao što su to svojevremeno uradili.

To je jedan od tih apsurda, manastir Svetih apostola u Peći je relativno značajan, ali je taj značaj dobio za vreme Turaka, i to sa kosovskim bojem, a ni sa kosovskim zavetom nema nikakve direktne veze. Kada biste tadašnjim vladarima rekli da je glavni deo njihove države Kosovo, pogledali bi vas vrlo čudno i rekli bi da sa vama nešto nije u redu. Kosovo jeste možda deo naše države, to su neki od njih mogli reći, neki nisu, ali da je to glavno, taman posla. Sada odjednom imamo da je upravo to glavno, znači, pravimo galamu oko nečega što nije istina. Treba ponavljati iz dana u dan mesecima i verovatno bi se tada promenilo štošta u mentalitetu ovog današnjeg naroda, kada bi sve novine pisale da je to - laž, što i jeste.

Tačno je to što tvrdi Kusturica - svi narodi imaju mitove, pa što ne bismo i mi imali mit. Ali postavlja se pitanje upotrebe i zloupotrebe mita ili kako se to ovde češće govori, zaveta. Taj kosovski zavet, dakle, da sad pristanemo na tu terminologiju, on je prošao popriličan put od svog nastanka pa do današnjeg dana i ovakve vrste upotrebe. I možemo da označimo nekoliko etapa toga razvoja. Prva etapa, to je neposredno posle kosovskog boja, u kome je Srbija mnogo izgubila, tada još uvek ne državu, ali se mogao nazreti kraj. Izgubila je mnogo muškog stanovništva, pre svega,

izgubila je samostalnost i postala je u prvo vreme poluvazalna, a onda vazalna država, pa je onda i to propalo. I taj prvi trenutak je zaista bio trenutak žaljenja i oplakivanja i tada je nastala literatura, pre svega bogoslužnog tipa, opela recimo, ili sa tim povezane hronike i oplakivanja opšte sudbine, ali najviše u žanrovskom ključu bogoslužbenom. I naravno, tu se prvi put upleo taj motiv zemaljskog carstva i nebeskog carstva.

PAVLE
RAK

Međutim, toj literaturi i tom žanru odgovara vrlo jasno izbor nebeskog carstva, i to je taj zavet o kome se i danas priča, ali je potpuno zaboravljeno da je u opelu, po samoj strukturi službe Božije, naglašeno da mi napuštamo ono što i treba napustiti i da odlazimo tamo gde imamo večnu vrednost. Uopšte nije dolazilo u obzir da se tu sad pravi neki mit koji se zasniva na zemaljskoj teritoriji. To je apsolutni apsurd za tu vrstu literature. Naravno i u te hronike je to ušlo, s tim što se za ovim zemaljskim žali.

Sledeće veće pomeranje smisla se desilo nešto kasnije, u staroj epskoj poeziji. Vidimo da i tu ostaje motiv carstva nebeskog i carstva zemaljskog i izbor ostaje onakav kakav je formulisan u prethodnom periodu, međutim, pošto je u epskoj poeziji jako naglašen motiv samog boja, onda imamo i sav taj prateći sadržaj koji se tiče boja - pobednik, poraženi, eventualna osveta, glorifikacija Miloša Obilića i onoga što je on učinio. Tu se prvi put eksplicitno pojavljuje motiv osвете za ono što se u boju desilo. Neki treći korak se desio sa romantizmom, kada se pojavljuje taj motiv krvi i zemlje, koji je tipično romantičarski. Na taj način uvlačimo kompletnu tematiku nacionalizma, nacionalne države. I da kažem samo jedan primer.

Pre neki dan smo razgovarali o tome, pomenula mi je prijateljica onu čuvenu pesmu Đure Jakšića Padajte braćo, plinte u krvi i ja na to automatski nastavim sa onim - Ali pustite mene da bežim prvi. Međutim, ona kaže, čekaj, čekaj, ovo mi svi znamo, a šta u stvari stoji dalje. Ja se zamislim i nisam mogao da se setim, a ona kaže - Bacajte sami u oganj decu. Čekajte - Bacajte sami u oganj decu, koju decu, čiju decu i zbog čega bacati u oganj? Ovo - bacajte sami - označava da bacamo svoju, tako da bar ta strahota je ovde uštedena da bismo bacali tuđu za neku novu državu koja se rađa iz pepela one nekadašnje. I sad tu vidimo da je nešto otišlo jako daleko, predaleko. Pitanje je sada koliko tako nešto može da bude životno, ako se ozbiljno shvati i sva sreća pa se baš naročito ozbiljno ne shvata, ali je ipak dovoljno da bude motiv svakakvim nepočinствima, jer ako smo u stanju da po školama ovo učimo kao vrhunac rodoljubive poe-

zije, pa čak i da ne shvatimo sasvim ozbiljno to bacanje u oganj dece, ipak smo učinili korak jako daleko u pravcu individualnog ludila.

E sad, sledeći korak je da to individualno ludilo postane kolektivno i to što su nekada radili neki pesnici, sada produžavaju da rade ne samo naši pesnici tipa Matije Bečkovića, nego i epsko pesnički raspoloženi državnici tipa našeg donedavnog predsednika vlade, a oni su ubacili tu epsku poeziju i to nekakvo ludilo u svoje političke programe, u preambulu ustava, u svoje nastupe, tako da se vidi da se to ludilo podstrekava i da jedno takvo kolektivno ludilo može da izazove novi rat. I imaćemo novi rat.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate pravnika Vladimira Todorića. Vladimir je magistrirao pravo Evropske unije na univerzitetu u Liverpulu i to ga je kvalifikovalo da ga Božidar Delić pozove kao savetnika za pravna pitanja evropskih integracija. Vladimir je kod Delića proveo par meseci, onda je podneo ostavku i to ga je ponovo dovelo u Peščanik.

VLADIMIR TODORIĆ:

Kaže se da je ovo sada kraj istorije za Srbiju, mada sam ja 5. oktobra uveče ispred gradske skupštine, kada je, sada ćete se smejeti, Vojislav Koštunica rekao - gotovo je, pomislio da mi je sa svoje tadašnje 23 godine dovoljno istorije za čitav život. Od 2000. godine na ovamo ništa novo se nije desilo osim ubistva Đinđića, koji je stradao zbog naše nemogućnosti poimanja svojih istorijskih grešaka kao društva. On je pao kao žrtva ovog društva, a simbolizovao je ideju da se društvo mora menjati. Kada danas pogledate ljude na ulicama, oni su umorni od borbe da prežive. Osnovno pitanje je da li je ovo društvo sposobno da plati cenu da bi preživelo i da li je sposobno da izađe iz mita samooptuživanja i šizofrenije koja vlada između onoga što mi želimo da budemo i onoga što jesmo. U toj šizofreniji prvo strada vreme, koje postaje skoro nepostojeća kategorija, savršeno se uklapajući u vrhovnu vrednost sabornosti, jedinstva i prenošenja zaveta na buduća pokolenja, koja su samo novo živo meso koje treba da ispuni uvek isti istorijski zadatak. Individue su tu nevažne.

Ova zemlja ne veruje drugima, plaši ih se, iz tog straha se javlja mržnja, zaziranje, nepoverenje prema drugima. Moramo izaći iz ovoga samooptužujućeg mita koji stvara izdajnike, koji su nepresušno gorivo za taj mehanizam. Shvatio sam da taj mehanizam i dalje postoji kada je posle predsedničkih izbora odlučeno da ne treba potpisivati taj sada već zabo-

ravljeni politički sporazum sa Evropskom unijom, jer bi to bilo kršenja ustava. To je bio jasan znak da postoji sukob između državničke i stranačke politike.

Postoje dve vrste advokata. Oni koji parazitiraju na vašem slučaju produžujući ga u beskraj, tražeći izuzeća sudije, odlažući ročišta, ne dolazeći na pretese. I postoje oni koji hoće da završe slučaj, da napreduju dalje u svojoj karijeri i da preuzmu sledeći slučaj. To je zaista opis naše političke scene i naše ekonomije. Jasna politička volja ne može da funkcioniše u sistemu koji mi sada imamo, a to je potpuna politička fragmentacija, koja se pogrešno naziva pluralizmom. Demokratija nije bezvlašće niti je dvovlašće, niti je feudalna raspodela javnih preduzeća, već je to mogućnost da u društvu postoji autoritet koji je sposoban da rešava probleme.

Nemojte me pogrešno shvatiti, ali kada je Slobodan Milošević hteo da reši pitanje rata u Bosni i Hercegovini, koji je on započeo, od kojega su mu ruke bile krvave, on je otišao u Dejton sa namerom da završi rat. Imao je problem ogromnih otpora u crkvi, pritisaka iz partije, neposlušnosti iz Republike Srpske, ali on je brutalnom silom svog političkog autoriteta uspeo da uguši te pritiske i da teatralno izađe iz tamo neke hotelske sobe u Dejtonu i čestita građanima na dobijenom entitetu. Za uzvrat je priznao međunarodni subjektivitet Bosne i Hercegovine i pristao da saraduje sa Haškim tribunalom. On je izveo politički manevar kojim je završen taj rat. Koje god rešenje bismo sada našli za Kosovo, ono bi postalo meta stranačkog prepucavanja, kao što ga imamo sada u vezi sa predlogom o funkcionalnom razdvajanju Srba od Albanaca, ne zna se kako, verovatno bodljikavom žicom. Izgleda da sada ne postoji politički autoritet, a ne verujem da će ga biti ni posle 11. maja, koji bi mogao da završi to poglavlje istorije, niti za to postoji preveliki interes, jer naši političari su kao oni prvi advokati koji stalno odlažu.

Političari su izabrani zastupnici građana, oni koji ih zastupaju. Po taj analogiji se mogu smatrati i našim advokatima, koji nas brane u nekim sporovima. Ali ne vidi se preveliki interes da se to zamrznuto stanje promeni. To stvara političku konfuziju i na platformi te konfuzije su i dobijeni predsednički izbori. Ljudima nije rečena, niti im se sada može reći, istina, a to je da ne mogu da uđu u Evropu sa Kosovom, da se neće moći bez Evrope, a da će se najverovatnije ostati i bez Rusije i bez Evrope, jer mi izgleda nismo kredibilni partneri nikome. Svima dajemo obećanja

VLADIMIR
TODORIĆ

koja ne ispunjavamo. Obećanja stradaju u situaciji političke fragmentacije, u kojoj ništa ne može da se ispoštuje i svi dogovori su samo paravani radi funkcionisanja aktera koji su na vlasti. I to je uvod u onu savršenu oluju o kojoj je neko pričao i taj scenario se polako pojavljuje kao realna varijanta.

Plan međunarodne zajednice je da zamrzne stanje koje sada postoji na Kosovu. Pretpostavljam da će oni dopustiti i organizovanje parlamentarnih i lokalnih izbora u sredinama gde žive Srbi, što će biti velika provokacija za kosovske vlasti. Otvara se mogućnost da dođe do incidenata, posebno na sam dan tih izbora, što će temu Evrope definitivno gurnuti u treći plan. Opet će se glasati emotivno. Neću da kažem - bez odgovornosti, ali u stanju straha, poniženja i u nedostatku horizonta, u smislu šta će se desiti za mesec, dva, tri. Ono što je Srbiji potrebno je bilo kakvo zatvaranje krize na Kosovu. Sve dok postoji ta živa rana, pitanje Evrope neće moći da postane prva tačka dnevnog reda. Moraćemo da rešimo pitanje društvene solidarnosti sa ljudima koji žive na Kosovu jer, bez ikakve politizacije - oni žive užasno, sa spakovanim koferima. I oni ne znaju da li treba da otpakuju te kofere ili treba da se za mesec dana upute kod rodbine, ako je uopšte imaju, u Srbiju. Većina bi opet završila na traktorima i po sportskim halama. Pre nego što se sve to reši, realno nije moguće da se politička scena stabilizuje i krene u neki naredni stadijum.

Zato je Kosovo ovde prisutno više kao izborna tema, prilika da se ispevaju novi deseterci, da se stvore novi karijeristi, novi oportunisti, koji će graditi svoju karijeru na nesreći. Neki novi mladi pravnici žele da tuže države koje su priznale Kosovo pred Međunarodnim sudom pravde, vrlo dobro znajući da te države, stalne članice Saveta bezbednosti uključujući i Rusiju, ne priznaju Međunarodni sud pravde. Treba iskoristiti svaku priliku da se predstaviš kao patriota. I opet imamo problem da nema nikoga ko bi to mogao da prekine, bez straha da će biti žigosan kao izdajnik. Ali ono što ti koji zaziru zaboravljaju je da izdajnici postoje u istoriji koju pišu pobednici, a ovde istoriju ne pišu pobednici, već gubitnici.

Porazno je da su oni koji predvode gubitničku politiku dobitnici. Ovde su stvari postavljene naopačke. Nije bitna pobjeda, pobjeda je nešto što pripada konceptu istorije, konceptu da se sve menja, a mi želimo da ostanemo konzervirani, jer samo tako naše vrednosti mogu da opstanu. Tako je bezbednije, u tom mračnom skrovištu, toplo je, napolju je previše opasno. To jeste činjenica, nema sigurnosti u tržišnoj privredi, u kapitalizmu, u

međunarodnim odnosima, ali jedino tako možete da uđete u život. Pogledajte, do septembra se ovde ništa neće desiti. Pričaju se neke priče da će nam Evropa nešto dati, ukinuti vize do izbora. Svi znaju da je nemoguće da se tako nešto uradi. Čak i izborno pitanje da li si za Evropu ili za izolaciju služi marginalizaciji realnog kosovskog problema. Taj problem ne postoji samo u mašti ljudi, on zaista postoji i posle izbora će iskočiti pred nas. Taj problem može da potopi sve reforme, sve što smo učinili od 2000.

VLADIMIR
TODORIĆ

Ako smo sve zakone donosili zbog Evrope, a Evropa nam je navodno zabila kolac u leđa, onda te zakone ne moramo da sprovodimo. Da biste imali političku snagu koja rešava probleme morate imati jasnu politiku, ne sme biti konfuzije, jer samo takva politika može da dobije realnu snagu u institucijama. Međutim, ovde se hrani konfuzija, predstava da ćete glasanjem za ustav sačuvati Kosovo. I ne možete za to kriviti ljude. Stvar je elite kako će da formuliše nacionalni identitet, to se ne radi spontano. Izvinjavam se, to je uvek plan onih koji treba da rukovode zemljom na duži rok.

Pretpostavljam da ću i danas i sutra i prekosutra na jutarnjem programu, u vestima u 12 i u vestima u pola 8 videti vremensku prognozu za Prištinu. Neću videti vremensku prognozu za Štrpce, za Kosovsku Mitrovicu, ali ću znati da li u Prištini treba da ponesem kišobran. To je budalasto, ali se toleriše, građani to više ni ne primećuju, to je deo svakodnevice. Verovatno bi se trgli kada bi u jutarnjem programu čuli koje autobuske linije neće raditi u Prištini tog dana i koje ulice će biti raskopane u centru Prištine. Onda bi možda nešto kvrcnulo u glavama. Ovde se od javnog mnjenja pravi bure baruta.

Nije dovoljno da građani iz nekakvih preterano altruističkih ili idealističkih pobuda prihvate ideju Evrope. Svaka ideja se može kompromitovati, pa se i evropska ideja može kompromitovati korupcijom, neodgovornom politikom koja doprinosi da nema dovoljno priliva kapitala, što se onda svaljuje na stranačke protivnike, dok oni koji su imali najbolje startne pozicije još od 90-ih ubiru čar. I nije ovde pitanje da li ima previše tranzicionih gubitnika. Ima previše netranzicionih gubitnika. Mi smo, nažalost, toliko ophrvani tim simboličnim istorijskim problemima, da nismo u stanju da zakopamo dublje u javnoj raspravi i da stavimo pitanja o kojima govorim na dnevni red.

Krajem prošle godine društvo se bavilo nekim drugim temama, ali svi smo znali da će tema nezavisnosti Kosova sve potopiti i da uskoro nećemo moći da pričamo ni o čemu drugom sem o Kosovu. To je ono - vi me pitate za obijene trafike, dok Hilandar gori. Znali smo da moramo napraviti sledeći institucionalni korak ka Evropskoj uniji pre proglašenja nezavisnosti Kosova, i to ne zbog toga što bi to bila kompenzacija za nju, jer to što nismo potpisali nije zaustavilo neumitan tok stvari. Svima je bilo jasno da će bilo kakav dalji napredak ka Evropskoj uniji posle nezavisnosti biti protumačen kao nedostojna trgovina, prodavanje vere za večeru i tako dalje. I zbog toga je realno veliki neuspeh pretrpljen time što mi do sada nismo uspeli ništa da izdejstvujemo na putu ka Evropskoj uniji. Prednosti pridruživanja će biti sve manje i manje, jer ovo je zemlja koja ne može na dugi rok da osigura političku stabilnost, dok se ne reši ovo krupno pitanje. Nisam optimista po pitanju kratkoročnog pojavljivanja rešenja koje bi moglo da zatvori ovo poglavlje, u kojem nam je realno i objektivno zaustavljen dalji napredak.

Pitanje duplih plata koje se daju ljudima koji žive u enklavama pokazuje da sadašnja politika Beograda ne može da opstane na duži rok. Ako su ti ljudi u KPS-u ili drugim kosovskim institucijama u enklavama dobili obećanje da će posle otkaza od Srbije dobiti pare, to samo znači da su te pare bile razlog zbog čega su oni dali otkaz. Naša ekonomija ne može da izdrži dugo subvencioniranje ljudi u enklavama. Mi, na primer, imamo najskuplji i najlošiji benzin u Evropi, jer NIS služi za punjenje budžeta. A onaj tamo iz enklave će razmišljati - ako sam napustio posao na Kosovu zbog 200 evra mesečno iz Srbije, onda bih mogao i ponovo da se zaposlim na Kosovu za 500 evra mesečno. Na dugi rok međunarodna zajednica ima takav pristup i mislim da će oni tako polako reintegrirati Srbe u kosovske institucije i generisati novu klasu lokalnih lidera. Tako da naša nezvanična ili zvanična politika koja počiva na ideji da vreme radi u našu korist, nije tačna. Vreme ne radi u našu korist i trebalo bi što pre spustiti priču sa simbolične na realnu ravan. Ponavljam, osnovni problem je to što ovde ne postoji politički lider koji bi mogao da naturi rešenje i silom primora sve političke aktere da ga prihvate.

Hag nije šala. Neće se pomeriti ni Holandija, ni Belgija, ni Nemačka. Evropska unija ne želi da uđe u dugotrajne ugovorne odnose sa Srbijom dok ne sazna ko će sedeti u Nemanjinoj 11 posle 11. maja. To je jasno i našim političarima i oni sada ne traže toliko sporazum, koliko gledaju da izbunare bilo šta do izbora. To pominjanje viznih olakšica je smešno, jer

nismo zamenili pasoše u martu, kao što smo rekli. Opet kasnimo i opet propuštamo priliku da propustimo priliku. Ono što se sada traži je nekakav povod da se potpiše bilo šta i da se predstavi kao pobeda, nekakav fetiš sporazum, nešto što je simboličan gest. Interesantno je pitanje zašto više niko ne pominje taj politički sporazum. Jeste da je on po svojoj suštini prazan, ali u njemu postoji pitanje - da li vi uopšte hoćete da budete deo Evropske unije. Znači, oni pitaju, jer su do sada pretpostavljali da Srbija to hoće, ali izgleda da to baš i nije tako, pa se sada lepo pita da li mi to hoćemo. U tom smislu je taj sporazum neverovatno važan.

VLADIMIR
TODORIĆ

Insistiranje na tome da je naša budućnost u EU ovde se napada kao nova vrsta dogme. Neke istine su, što bi rekla Hana Arendt, toliko neumoljive i prirodno tačne da su predmet otpora vladara, diktatora i političara, jer su van sfere političkog sporazuma, s njima se ne može pregovarati. A koje su to dogmatske istine u ovom slučaju? Srbija je, pod broj 1, u Evropi. Druga stvar - u Evropi se bolje živi, a treća stvar - svi ljudi žele da žive bolje, naročito kada žive loše. Politička elita ne želi da prizna te jednostavne i nepobitne istine, ali to ne znači da će one prestati da postoje. Ako se ništa ne desi, mi ćemo o njima i dalje razgovarati u Peščaniku 2015. godine. Naravno, da mi je to neko rekao 2000. godine, mislim, ne znam...

SVETLANA LUKIĆ:

Mi tražimo sporazum o stabilizaciji i pridruživanju koji nam više niko ne nudi.

VLADIMIR TODORIĆ:

Znaju oni to, ali važno je da se ostavi utisak da se nešto radi na tom planu, pa da ispadne da smo nepravredno uskraćeni, da nam oni to ne daju. Mi tražimo ono što ne možemo da dobijemo da bi ispalo da mi to tražimo, da se borimo, da ne sedimo skrštenih ruku u Beogradu i skupljamo dnevnicke. I onda idemo tamo da to tražimo, rukujemo se, oni nas prime fino po protokolu, ali kažu - mi smo vam već rekli, mi se ne igramo. I onda se u stvari proizvodi utisak - vidi, ovi se stvarno bore, trude se, mole ih, a oni im ne daju. Pa zašto onda i da idemo tamo, kada su oni toliko nepravredni. Sledeći put nemoj ni da ideš, Duliću, kada te tamo niko ne zarezuje ni dva posto. A i to sa Hagom, gde ih mi ubeđujemo kako činimo sve što možemo. Pa svaka čast onome ko to može da radi. Toliko je primera nepoverenja između Demokratske stranke i Demokratske stranke Srbije, ali ispada da je Hag jedina stvar oko koje imaju potpuno uzajamno poverenje i saglasnost - ništa ne može da se uradi.

Posledica svega toga je opet politika moljavanja - pomozite Srbiji, pomozite demokratskim snagama, udelite im razumevanje, jer šta - demokratije će nestati i doći će neprihvatljive snage, koje smo mi svojom politikom proizveli kao jedinu moguću alternativu. Na taj način se ne razgovara i to mora da se nauči.

SVETLANA LUKIĆ:

Predsednik Tadić je opet pomenuo pet principa. Da li bi to moglo da vodi nekoj jasnije definisanoj politici posle 11. maja, ako budemo imali sreće, pa ne pobeđe radikali i narodnjaci?

VLADIMIR TODORIĆ:

Da kao profesor kažem studentima - zamislite da ste premijer i želim da vidim vaš program. Kada bi mi oni ponudili ovih pet principa, rekao bih im - ovo mora da se doradi, ovo nije dovoljno konkretno, morate da naglasite prioritete. U politici neki prioriteti mogu doći u sukob jedan sa drugim, što je sasvim normalno. Političke odluke se u principu sastoje od davanja prevage jednoj od suprotstavljenih opcija. Politika je kada se na osnovu nekih vrednosti donose odluke koje nisu automatske, mehaničke, nego ljudske, kao u životu. Ne možete reći - hoću da budem bogat i da se bavim samo onim što volim. To ne ide baš tako. Takve su i političke odluke. Tako da bih voleo da vidim šta je tu prvi princip, šta se dešava ako drugi princip dođe u sukob sa prvim.

Ne mogu da prihvatim rešenje koje kaže - insistiraćemo na svakom principu pojedinačno, jer život ne poznaje takve zakone, niti prima takve ljudske zapovesti. Ne može i jare i pare. Nekada se mora izabrati, to jest jedan mora da prevagne u korist drugoga. Nažalost, naši birači pristaju na sve. Ponekad im je dovoljna jedna rečenica - Kosovo je Srbija ili - Juhu Evropa, da se odluče. Mislim, stvari će se naravno pomeriti, ali za mene i tebe kao ljude koji žive u realnom vremenu to nije neka velika uteha.

SVETLANA LUKIĆ:

Vladimir nas je podsetio na to da novi pasoši kasne, dobićemo ih u maju, možda, tako da nema ništa od liberalizacije viznog režima. Delić je raspisao konkurs, da vas podsetim, treba da glasamo za par stotina ljudi koji će prvi dobiti novi pasoš. Delić je raspisao još jednu utešnu nagradu: ako ne možemo da dobijemo liberalizaciju viznog režima, neka nam makar Grci besplatno daju vizu za letobanje. Eto, pomogli

smo im prošle godine da gase požare, vreme je da nam vrate uslugu. Na kraju Peščanika slušate vesti broj 15 Ivana Čolovića.

IVAN ČOLOVIĆ:

Nedavno je *Politika* u svom kulturnom dodatku započela seriju intervjua sa - kako stoji u najavi serije - "vrhunskim srpskim intelektualcima". Oni su pozvani da odgovore na pitanja koja - opet citiram najavu serijala - "postavljamo jedni drugima u prelomnim danima za našu državu". A to su ova pitanja: "Kako se uključiti u sve veću porodicu evropskih naroda, a sačuvati svoj identitet? Srbija između Istoka i Zapada, Srbija u Evropi, ali kako, kada, po koju cenu?"

IVAN
ČOLOVIĆ

Odmah da kažem: ja se ne sećam da sam nekome postavljao ovakva pitanja, niti da je neko mene nešto slično pitao. I inače, teško mogu da poverujem da ljudi u Srbiji zaista sebe muče tobože teškim dilemama takozvanog evropskog puta Srbije, da o njima razgovaraju, onako po kućama, u krugu prijatelja, među kolegama na poslu, u kafićima. Zamisli da ja tebe pitam: "Je li Ceco, molim te, po koju bi ti cenu u Evropu?" A ti kažeš: "Ne pitam za cenu.". A ja te na to prekorim: "A identitet, nećeš valjda i njega da se odrekneš, pa da tamo po Evropi zubiš k'o muva bez glave?"

Pa, zaista, ko bi normalan o tome?

Naravno, druga je stvar takozvani javni diskurs. E, tu se o ovim tobože teškim temama uveliko raspreda, i u tim raspredanjima koriste se i izrazi od kojih su sastavljena pitanja Politike za ovu seriju razgovora sa intelektualcima: "evropska porodica naroda", "sačuvati identitet", "prelomni dani", "između Istoka i Zapada", "da, ali po koju cenu" i drugi njima slični. Mislim da sve to služi stvaranju utiska da u Srbiji stvarno traje opštenarodna debata o nacionalnoj samobitnosti, da Srbi tobože ne mogu lako da prelome između Istoka i Zapada, da ih žedna duša vuče Rusiji a prazan stomak Evropi, pa su rastrzani krupnim geopolitičkim pitanjima: kuda i ako i kad i kamo i po koju cenu, s kim, a šta onda? E, dileme su to, prelomne istorijske. A ko će uneti malo svetlosti u sve to, ako ne vrhunski srpski intelektualci. Samo oni mogu - još jednom citiram najavu Politikinog serijala - da nam pomognu da "sagledamo sebe".

U izdanju *Politike* od 8. marta pozivu da pomogne Srbima da sebe sagledaju, da odgovori na pitanja iz ovog serijala *Politike*, odazvala se Zorica Tomić, čitaocima predstavljena kao "univerzitetski profesor, kulturolog,

sociolog kulture, publicista, kolumnista..." Pročitao sam sve što je profesorica Tomić ovde rekla, ali moram da priznam da ne bih umeo da vam prenesem šta o postavljenim pitanjima profesorica zaista misli. U stvari, neke njene ideje, uzete pojedinačno, još sam nekako i razumeo, ali ne i vezu među njima.

Na primer, Zorica Tomić kaže da su Srbi mentalno tamo gde su i geografski, to jest "na granici Istoka i Zapada". To kapiram bez problema. Takođe bez većih teškoća razumem i drugu profesorčinu misao o istoj temi, iznetu na istom mestu, njeno uverenje da, kako se izrazila, "savremeni svet nije ni svet Istoka ni svet Zapada, već svet vladavine hipertehnologije... i multinacionalnog kapitala". Ali, moj mozak ostaje blokiran kada treba da poveže ove dve profesorčine misli o Istoku i Zapadu i da razume šta ona zaista misli, jer kod nje Istok i Zapad - kao što vidite - nekako uspevaju istovremeno i da budu i da ne budu, i da ih ima i da ih nema, a to njihovo stanje, priznajem, za mene ostaje nepojamno.

Slično tome, za mene je ostala tajna šta Zorica Tomić misli o medijima. Opet sam naišao na dve njene misli o toj temi, opet sam obe razumeo, ali vezu među njima nisam mogao ni da naslutim. Profesorica najpre kaže sledeće: "Mediji više ne reprezentuju stvarnost, već je kreiraju". Misao ne baš novijeg datuma, ali meni sasvim jasna. A malo zatim čitam da ona veruje da su moderni mediji skinuli veo tajne sa sveta i, kako je rekla, "učinili ga transparentnim i opscenim". I to mogu lepo da pratim. Međutim, opet je za mene ostalo nejasno šta profesorica zaista misli, u ovom slučaju šta misli o medijima. Da li oni, po njenom sudu, konstruišu stvarnost ili je samo otkrivaju? Ili i jedno i drugo, kako kad i kako kome? Zaista, ne znam.

I još jedan primer. Profesorica Tomić u ovom intervjuu pominje nešto što je nazvala - citiram je - "obavezujući standardi civilizovanog sveta o očuvanju i negovanju kulturnih razlika". Ja tu razgovetno zapažam dve ideje i obe lepo i lako razumem. Prva je ideja o podeli sveta na civilizovani i necivilizovani deo, dakle na dva nejednako vredna dela. Jer ko pominje takozvane "standarde civilizovanog sveta", nesumnjivo pretpostavlja da postoji i svet uređen po drugačijim standardima, primitivnim, necivilizovanim. Ali Zorica Tomić ovde istovremeno iznosi i drugu ideju, prema kojoj je svet takođe podeljen, ali ne na civilizovani i necivilizovani deo, nego na različite i u principu jednako vredne kulture. I šta sad da radimo? Ja bih rekao da ovde mora da se bira, da morate reći koju od ovih ideja o

razlikama kultura prihvatate. Da li mislite da postoje više i niže kulture ili samo različite kulture? Drugim rečima, da li vam je bliža rasistička ili relativistička ideja o kulturnim razlikama? Međutim, Zorici Tomić kao da su obe drage. I to moj mozak odbija da shvati.

U čemu je problem, gde je nesporazum? Srećom, u ovom intervjuu nalazi se i jedno mesto koje mi je pomoglo da otkrijem pravi uzrok mojih teškoća da razumem misao profesorke Tomić. Stvar je u tome što ona i ja, izgleda, nemamo isti organ mišljenja. Profesorka je obdarena mozgom, a ja na tom mestu imam krompir, tačnije pire od krompira. "Na žalost", kaže ona, "prosečnom građaninu Srbije je od mozga napravljen pire-krompir, pa se pod pretnjom nacionalističke kvalifikacije, gotovo sve što ima nacionalno obeležje proglašava arhaičnim, neprosperitetnim ili retrogradnim". Ovu metamorfozu srpskih mozgova u pire, profesorka stručno naziva "semantičkim liftingom", a poslužila se i jednom šalom da objasni do čega sve, do kakvih apsurdnih situacija, takav jedan lifting može da dovede. "Da se našalim", kaže Zorica Tomić, "u takvoj klimi u kojoj se permanentno obavlja svojevrсни semantički lifting, čak će i srpska salata morati da promeni ime".

Šta ću? Moram da priznam da sam se odmah prepoznao u ovom opisu prosečnog građanina Srbije, u ovoj dijagnozi stanja njegovog mozga. Vrlo sam podozriv prema svim nacionalnim obeležjima i prema svemu što se tim obeležjima kiti, i svuda gde se jave ta obeležja, njihovi dični nosioci i zaštitnici, odmah vidim nacionalizam. Arhaično, neprosperitetno, retrogradno? Ma kakvi. Mislim da su kod nas stvari otišle mnogo dalje, da su mnogo gore i crnje od toga. Zatucanost, teror, fašizam, to je ono što se, po mom mišljenju, valja iza znamenja nacije, iza tobožnje brige za nacionalni identitet, iza zvanično razglašanih tobožnjih dilema između hleba i časti, patriotizma i izdaje, Zapada i Istoka, tela i duše. Dakle, jasno je da sam i ja jedan od onih građana Srbije koji, prema dijagnozi profesorke Tomić, umesto mozga imaju pire. U mom slučaju semantički lifting odavno je završen, pa se ja i ne sećam da su se moje misli rojile u nečemu drugom a ne u pireu, da su moje vijuge ikad bile nešto drugo a ne šare nastale blagim kretanjem viljuške?

Profesorka se šali kada predviđa semantički lifting i u imenu srpske salate. Ali ja sam živi dokaz da to više nije nikakva šala. Ja već odavno tu salatu zovem "šopska bez sira".

IVAN
ČOLOVIĆ

Dijagnoza profesorke Tomić na prvi pogled zvuči zabrinjavajuće, ali ja ipak mislim da nemam razloga za zabrinutost. Prvo, imati pire krompir u glavi, ako je verovati profesorki, u Srbiji nije nikakva retkost, neka abnormalna, patološka pojava, nego je na protiv pire organ mišljenja svojstven našem prosečnom, običnom građaninu. Drugo, ako se do rezervisanog stava prema nacionalnim obeležjima i do osude njihovih manipulatora u Srbiji može doći samo ako nam je mozak pretvoren u pire od krompira, onda živeo pire, onda živela misao pirea, onda živela Deca Pireja.

SVETLANA LUKIĆ:

Završen je još jedan Peščanik, dve Svetlane vam se zahvaljuju što ste slušali ovu emisiju, a podsećam vas da se na našem sajtu, na peščanik.net nalaze tri nova teksta: Teofila Pančića, Vladimira Gligorova i Miše Brkića.

JAGMA, JAGMA

MILJENKO DERETA, *Građanske inicijative*,

BORIS DEŽULović, *novinar*,

MARKO VIDOJKović, *pisac*,

VESNA PEŠIĆ, *LDP*

Da li EU odgovara da dođu radikali, ko će znati, mi više ne možemo jasno razmišljati...

Mi smo u toj komplet lepinji, u njenoj najmasnijoj srži sa najviše holesterola...

Obožavam Staljina, ali ne mogu bez Barberi mantila ...

SVETLANA LUKIĆ:

Negde u ovo doba, u proleće, aprila 1453. turski sultan Mehmed počeo je opsadu Konstantinopolja, tadašnje svetinje hrišćanskog sveta. Grad je zaštićen trostrukim zidom i Mehmed naručuje da mu dovedu najbolje majstore, koji izlivaaju najveći top ikada napravljen. Cela armija vuče preko Trakije dvadeset takvih topova, a seljaci se klanjaju metalnim čudovištima kao nekim bogovima rata. Aja Sofija i Carigrad odolevaju i čekaju pomoć hrišćanske braće iz Evrope. Ali u toku je stara teološka rasprava, grčka crkva mrzi rimsku, Đenova mrzi Veneciju, Venecija Đenovu. Poslednji bedem istočnorimskog hrišćanstva ostaje sam. Srećom, Carigrad ima luku Zlatni rog, koju je nemoguće osvojiti. To je duboko usečeni morski jezičak, koji štiti glavni bok Carigrada. Frontalnim napadom Mehmedova flota ne može prodreti u zaliv. Sultan smišlja fantastičano smeo plan da svoje lađe kopnom prebaci u zaliv. Stotine tesara prave saonice na koje će se postaviti lađe i uskoro cela mornarica putuje preko brda, kroz vinograde i šume. I jednog jutra stanovnici Carigrada su se probudili sa turskom mornaricom u srcu svog neosvojivog zaliva.

SVETLANA
LUKIĆ

Mehmed je odredio 29. maj za konačni juriš, ali vojska mu je umorna i bezvoljna. Želeći da ih motiviše za konačnu bitku, on svojim vojnicima daje užasno obećanje. Glasnici idu kroz trupe i izvikuju: Sultan Mehmed se kune imenom Alahovim, imenom Muhamedovim, imenima četiri hiljade proroka, zaklinje se dušom svoga oca, sultana Murata, zaklinje se glavom svoje dece i svojom sabljom da će svojim vojnicima dati pravo da, kada ga osvoje, tri dana pljačkaju grad. Sve što je unutar zidina - zlatni krstovi, nakit, ljudi, žene i deca pripadaće pobedničkim vojnicima, a sultan Mehmed za sebe ne traži ništa, osim časti da je osvojio poslednji bedem Istočnorimskog carstva.

I Sto pedeset hiljada vojnika oduševljeno kliče - Jagma, jagma - pljačka, pljačka.

Mesec dana pre sudbonosnih izbora, kao da su naši sultani i sultančiči istu takvu poruku poslali celom narodu - Tražite i uzimajte šta hoćete, daćemo vam sve što država ima i nema, samo nam ostavite čast da pobedimo na izborima 11. maja. I jagma je počela.

Neko je samo pet dana od puštanja u promet rekonstruisanog Savskog mosta pokrao 30 svetlećih znakova, pred zgradu vlade dolaze po novac

rezervisti, radnici Magnohroma, štrajkuju glađu saradnici Radio Čaglavice, čuvari KP doma u Lipljanu, a ministri pljačkaju budžet obećavajući zaposlenima u državnim ustanovama, a njih je par stotina hiljada, jednokratnu pomoć od tri hiljade dinara i povećanje plate za pet-šest posto. Predsednik Tadić i predstavnici sindikata su ustanovili da se ljudima mora pomoći da lakše podnesu povećanje cena prehrambenih proizvoda i energenata. Predsednik izgleda ne zna da i zaposleni u privatnom sektoru, seljaci, nezaposleni i ostala raja takođe piju mleko, jedu šaragarepu i već neko vreme ne koriste lojanice, nego sijalice.

Ministri kupuju glasove kako znaju i umeju, zavisi kojom valutom raspoložu. Ministar kulture Voja Brajović je glasove pokušao da pribavi na sasvim originalan način. Bio je u službenoj poseti manastiru Visoki Dečani i odlučio je da se pod stare dane, ali pred izbore, krsti. Tačnije, da primi svetu tajnu krštenja. Monasima je otkrio da postoji nova tehnologija rendgenskog snimanja podzemnih voda, koja će im pomoći da zaštite freske od vlage. Ministar je dodao da će raditi na obogaćivanju kulturnog sadržaja u enklavama.

Lešinarski patriotizam je ovde postao već opšte mesto, ali čoveku staje dah od toga koliko neki ljudi mogu daleko da odu. Na primer, šta je bilo u glavama Mlađana Dinkića i Božidara Delića, nekadašnjih tržišnih fundamentalista, kada su rekli da više nisu pametni šta da rade sa prodajom RTB Bora i da će odluku o tome prepustiti radnicima? Radnici, rekao je nesrećni Delić, najbolje znaju šta je dobro za njihovo preduzeće. Od kada to dve perjanice liberalnog kapitalizma misle da će radnici najbolje obaviti tendersku prodaju svog preduzeća? Ova dvojica zakasnelih Titovovih teoretičara samoupravljanja do maja će zastupati ideju kolhoza i sovhoza.

Maj će doći i proći, a mi ćemo se još mesecima oporavljati od ogorčenosti i poniženja.

I Ustavni sud je dao doprinos opštoj zbrci i odredio da će za ove izbore nacionalnim manjinama biti potrebno deset hiljada overenih potpisa da bi podnele svoje izborne liste, a ne tri hiljade, kao što je bilo do sada. Ustavni sud je odlučivao po žalbi Srpske radikalne stranke. Evo šta o ovoj odluci Ustavnog suda Srbije misli Miljenko Dereta iz Građanskih inicijativa.

MILJENKO DERETA:

Pravila igre na izborima ne bi trebalo da se menjaju kada su izbori najavljeni i to Ustavni sud valjda zna. Pod dva, ova odluka ukida jednak odnos prema svim manjinama, jer direktno ugrožava samo Albance iz Preševske doline, i to one koji žele da učestvuju u političkom životu Srbije. Znači da je ova odluka diskriminaciona. Pod tri - ona je objavljena na Dan Roma, što joj daje simboličan značaj. Pod četiri - ova odluka zahteva direktnu reakciju civilnog društva Srbije, koje treba da pomogne oštećenim manjinskim strankama prikupljajući potpise za njih, jer one to ne mogu da obave same. To je naša obaveza, ako zaista branimo neki sistem vrednosti, ako verujemo u jednakost i ako mislimo da je važno da u našem parlamentu imamo bar jednog Albanca.

MILJENKO
DERETA

Ovom odlukom su ugroženi samo Albanci i mislim da je jako važno da ljudi to razumeju. Moramo da im pomognemo na svaki način da ostvare svoje pravo, uprkos državi koja očigledno pokušava da ih u tome onemogući. Mađarima i Romima će pomoći njihove partije majke, jedina jedna, drugima druga. Oni očigledno imaju partije majke, koje promocijom uske romske ili mađarske elite sebi obezbeđuju njihovu kasniju podršku u parlamentu. Ne vidim da se ijedna od dve parlamentarne romske stranke zaista bavi romskim i manjinskim pitanjima. Nedavno sam dobio pismo iz Aleksinca, od grupe Roma koji žele da učestvuju na lokalnim izborima. Njih ima tri hiljade u Aleksincu i oni ne mogu da prikupe potpise za učešće na izborima. Oni bi mogli da se obrate romskim partijama, ali očigledno je da Romi iz Aleksinca te partije ne doživljavaju kao svoje zastupnike.

Smešno je da predstavnik mađarske manjine u Vojvodini može da ima ličnu kartu na svom jeziku, a Mađar koji živi u Nišu to ne može da dobije. To je sitnica, ali ona pokazuje da ne postoji istinska politika uvažavanja manjina, nego se čine ustupci tamo gde su manjine potencijalno neprijatna većina. Odluka o potrebnih deset hiljada potpisa je proistekla iz primedbe Srpske radikalne stranke, koja je to uradila iz navodno principijelnih razloga, ali tako da se pod njima lome baš oni čije i ime radikali teško izgovaraju.

Nismo imali ustavni sud više od godinu dana i ovo je jedna od prvih odluka koju je doneo novi saziv. Taj sud, koji bi trebalo da bude oslobođen političkog uticaja, ovim postupkom svoju nezavisnost stavlja pod sumnju. On je mogao da kaže - Mi imamo hiljadu i po zaostalih slučajeva i rešavaćemo

ih hronološki, po datumu dolaska u sud; ne možemo da rešavamo nešto što je stiglo prekjuche samo zato što je to kao hitna situacija, jer su izbori tu. Pa da prostite, šta bi se desilo ako bi se još jedan izborni ciklus obavio po starom? Hoće li Srbija propasti ako ima jednog Albanca ili deset predstavnika manjina u parlamentu? Neće. Ali očigledno je da se na pitanje Albanaca u Srbiji ovde odgovara drugačije. Albanci na Kosovu se ni ne pominju. Naši građani na Kosovu su samo Srbi i nealbansko stanovništvo, što su šta - valjda biljke i ostala živa bića.

Očigledno je da se predlog gospodina Samardžića o razgraničenju Albanaca i Srba ne odnosi samo na kosovski prostor, nego i na Srbiju. Ali to je opasna poruka, čije posledice će najviše osetiti Srbi na Kosovu, jer će se reći - Mi se ovde, pod navodnicima, ubismo da vas prizovemo da izađete na izbore i da učestvujete u političkom životu Kosova, a vidite kako postupaju sa Albancima u Srbiji. Da sam političar Albanac, ja bih to koristio kao argument.

SVETLANA LUKIĆ:

Možda je mogla da se oglasi Republička izborna komisija i da kaže - Čekajte ljudi, počeli smo po jednim pravilima i ne možemo da ih menjamo tokom izbornog procesa.

MILJENKO DERETA:

Ali ovo je Ustavni sud, najviša pravna institucija u zemlji. U odnosu na nju, izborna komisija je dečje obdanište. Bilo bi fer da se i oni oglase, iako ne mogu da utiču na promenu te odluke. Sporno je i pitanje da li izborna komisija odlučuje o posmatračima izbora ili samo sprovodi nalog države. Novo tumačenje je da izborna komisija odlučuje o tome, jer većina njenih članova želi da se inati i trsi pred međunarodnom zajednicom. Tu će biti još problema. Sada imamo i presedan Rusije, koja je odbila prisustvo stranih posmatrača na svojim izborima, tako da imamo taj veliki primer nedemokratije pred sobom i verovatno treba slepo da ga sledimo.

Bilo šta da kaže Solana, Srbi to doživljavaju kao novo bombardovanje. Njegova formulacija je mogla da bude politički drugačije obojena. On ne mora da pominje pomoć proevropskim snagama. Neka to svako zaključí sam. Njegova motivacija treba da bude da on zaista želi Srbiju u Evropi. U tom smislu njegova izjava nije dobra i ona nije jedina koja se upliće u ove izbore. Oslobođanje Haradinaja je sasvim sigurno mešanje u našu predizbornu situaciju. Za mene više nije bilo pitanje da li će Evropa i njene insti-

tucije učiniti neki gest pomoći radikalima - samo sam se pitao kada će se to dogoditi. Nema dileme da postoji pravilnost da, kada god su izbori u Srbiji, iz Evrope stižu neki komentar ili odluka koji su usmereni protiv demokratskih snaga. Postavlja se pitanje i da li je uslovljavanje pristupa Evropi isporučenjem Mladića bilo primereno. Mislim da je i to trebalo da bude drugačije formulisano. Paradoks naše situacije biće da, ukoliko pobede, radikali mogu biti ti koji će nas uvesti u Evropu. Oni su kameleoni koji mogu da izvedu takvu stvar. Evropa postupa vrlo nespretno i nekonsekventno ne prepoznajući prave partnere u Srbiji. Oni ne vide lokalne posledice svojih evropskih interesa.

MILJENKO
DERETA

Ono što mi ne vidimo shvatajući evropske vrednosti još iz perspektive ljudskih prava, jeste to da je evropski interes u ovom trenutku pre svega sigurnost, i to svi nivoi sigurnosti, od individualne sigurnosti svakog građanina, do sigurnosti celog sistema. Izborne rezultate oni procenjuju u kontekstu toga koliko oni ugrožavaju sigurnost. Sasvim je sigurno da kada bi radikali pobedili u Srbiji, oni bi to procenili kao ugrožavanje sigurnosti regiona. Oni žele da naglase svoju podršku proevropskim snagama u Srbiji, jer im to garantuje veću bezbednost. U tom smislu oni moraju imati više osećaja za reakcije koje njihove izjave izazivaju unutar zemlje. One dovode u vrlo nezgodnu situaciju sve nas koji smo proevropski orijentisani i trpimo optužbe da idemo u Brisel po zadatke i instrukcije.

Naš ključni problem je problem identiteta. Deset godina se govorilo o tome da su Srbi nebeski narod, jako smo visoko leteli, mislili da zaslužujemo posebnu pažnju sveta, posebnu brigu, posebno poštovanje, poseban tretman, sve posebno, jer smo mi u svojoj duhovnosti posebni, a onda smo se okrenuli oko sebe i videli da živimo u bedi, da svi beže od nas. Ogroman je rascep između te ponude drugačijeg života i toga da vi sebe doživljavate kao nekoga ko treba da bude primer drugima. Tako lako je zauzet stav inata prema Americi. Pa ko te pita bilo šta, kakav ti uticaj imaš na Ameriku i globalne odnose? Ali ti, kada prođeš pored njihove ambasade, pljuneš i time si potvrdio onaj deo svog identiteta kojem je toliko dugo ispiran mozak. Onda sam pre neki dan prošao pored američke ambasade i vidim redove za vize. Malo smo je palili, a onda smo došli u redove za vize. Interesuje me kako to da ti koji su je palili, ti anti-amerikanci ne protestuju tamo svakoga dana. Ja ih ne pozivam da to rade, samo hoću da kažem da je kod nas instrumentalizacija te vrste odnosa prema Zapadu poprimila razmere koje su vidljive na licu Vojislava Koštunice. Njegovo lice odiše takvom nemoći pred Evropom, takvim nes-

nalaženjem pred velikom slikom sveta, da se to onda pretvara u vrstu mržnje, pretnje, u grč kojim on zapravo pokušava da sačuva tu idealnu sliku Srbije.

Mislim da se u njemu odvija ogromna ljudska drama i ja saosećam sa njegovim duševnim stanjem, ali mi svi trpimo zbog toga. Nadam se da će ovi izbori to promeniti, nadam da će na njima pobediti neko ko može da izgovori i reći kao što su Amerika ili Albanci. Dakle, da ćemo dobiti političare koji će biti dovoljno stabilni da razumeju koliko je Srbija danas mala, koliko je mali njen uticaj i koliko je potrebno da razumemo svet i da mu se prilagođavamo. U osnovi naših problema je užasan strah od promene i od odgovornosti. Posebno me brinu mladi. Pojavila se nova grupa mladih ljudi koji se školuju napolju i onda se vraćaju ovde da bi iskazivali svoj patriotizam. I tu vidim problem identiteta, jer to su ljudi koji su otišli tamo, ali se nisu ukorenili, pa se vraćaju ovde gde misle da su im koreni, ali je to u suprotnosti sa sistemom u kojem su se obrazovali, tako da je to čudna, šizofrena situacija. Dakle, ako postoji dijagnoza za Srbe, onda je to šizofrenija.

SVETLANA LUKIĆ:

Ceo Bulevar kralja Milana je u srpskim zastavama. Na svakom stubu su po četiri zastave, ne znam da li ste to videli. Neki mladić je objašnjavao na televiziji da je to akcija njegove nevladine organizacije. On liči na te ljude koji su se školovali na zapadu, vratili se i sada kače zastave.

MILJENKO DERETA:

On kači zastave i na taj način pokazuje svetu koliko je nama stalo do Kosova. On komunicira sa svetom, a ne sa vama koji prolazite tom ulicom i vidite zastave. Učestvovao sam u televizijskoj emisiji u kojoj je taj dečko rekao da su bilbordi koje su takođe oni pokačili po Beogradu - Kosovo je Srbija - komunikacija sa svetom preko ambasada, jer ljudi iz ambasada prolaze pored toga, vide da nam je stalo do Kosova, pa to javljaju u svoje centrale, u kojima onda kažu - Ako to piše na bilbordima, daj da menjamo politiku prema Srbiji. Na svakoj kući u Americi stoji zastava. Tako oni komuniciraju međusobno, deklarišu se kao patriote i komuniciraju sa svojom državom, jer oni veruju u nju. Da li je to dobro ili nije, drugo je pitanje. Ali ovde je u pitanju lov u mutnom, koji proističe iz kulture bedževa. Dakle, ja moram da se obeležim da bi moje okruženje videlo ko sam ja. Jedni nose jedan bedž, drugi nose drugi bedž, treći nose treći bedž,

ali moramo da se obeležavamo jer ne znamo ko smo, ne znamo da li imamo zajednički osnovni sistem vrednosti.

Pre neki dan mi je jedna komšinica rekla da su je zvali iz Srpske radikalne stranke. Predstavili su se uljudno i pitali je da li će glasati za njih, ona je rekla - Ne pada mi na pamet, oni su se lepo zahvalili i spustili slušalicu. Onda je ona došla užasno zabrinuta i rekla mi - Ali oni sada imaju moj broj telefona, moju adresu, oni znaju da sam ja protiv njih. Ona je iskazala strepnju pred sistemom koji bi mogao da je ugrozi zato što se zna njeno političko opredeljenje. Dakle, građani se ne osećaju bezbedno, jer ne postoje institucije koje bi ih štatile. To ide naviše do Ustavnog suda koji ne štiti manjine. To je taj lanac, lift koji ide gore-dole i neprekidno generiše novu nesigurnost građana, novi strah, novu neizvesnost. Ako su ičega željni, građani su željni perioda sigurnosti, mira, koji neće biti istorijski trenutak, ni pitanje života i smrti, nego samo života.

MILJENKO
DERETA

Svojevremeno sam rekao da sam očajni optimista i opet sam to, sve više očajan, sve manje optimista. Zabrinjava me lakoća s kojom proevropske snage uleću u podmetnutu igru koja iznova treba da sludi naše glasače. Sva energija se troši na obračun između DS-a i DSS-a, na pitanja ko je za šta kriv u vladi koja nije funkcionisala, ko je pravi patriota. U DS-u neprekidno dokazuju da oni jesu za Kosovo u Srbiji, da oni ne priznaju nezavisno Kosovo, ali da hoće i u Evropu. Onda izađu radikali i gospodin Nikolić kaže - Mi se nećemo baviti ni Kosovom, ni Evropom, nego brigom o građanima. I ako sam ja sluđeni građanin, ne bih bio u dilemi za koga da glasam. Obavljen je proces zaborava i više se niko ne seća da ovo nije dolazak radikala na vlast, nego njihov povratak. Nova generacija se ne seća inflacije, ratova, zločina.

Da li ste čuli Palmu? Kaže - Šta nije u redu sa Arkanom? Čovek pita šta nije bilo u redu. Kako - šta nije bilo u redu? Ovde niko ne govori o uzrocima bombardovanja, a ne govori se čak ni o tome kako smo to preživeli. To nije plašenje ljudi, to je naša istorija. Prikrivanje istorije se kad-tad obje o glavu, a bojim se da će se nama obiti o glavu na ovim izborima. Niko neće da kaže mladim ljudima - Vi ne znate šta znači prava nestašica. Nije to da nema ovih ili onih patika, majica ili farmerki, nego nemate hrane, zemlja gladuje. Ljudi misle da je to nemoguće u današnjoj Evropi, a i ako se desi, doći će humanitarna pomoć iz Rusije. Oni će nam dopremiti hranu avionima i mi nećemo umreti. Treba reći mladim ljudima da je neko u ime nacionalnog interesa rekao - Ako treba, ješćemo korenje, i da to nije bilo

rečeno figurativno. Taj je to zaista mislio. Od partija koje se zalažu za Evropu očekujem da sve to kažu. Ako hoćeš glasove mladih, ako nećeš da sve više glasaju za desne i za radikale, onda im objasni za šta glasaju. Građanske inicijative su devedesetih nekoliko meseci radile na distribuciji hrane. Sećam se kako u Nišu masa, u želji za hlebom, gura nekoliko tona težak kamion pod ručnom kočnicom.

Svoj odnos prema 12. maju, danu posle izbora, delim u dve faze. Prva je da pokušam da učinim sve da se ne dogodi da pobede radikali. I moram da kažem da postoji ohrabrujuća mobilizacija u nevladinom sektoru za proevropsku opciju. Sada nam i neki dokumenti Saveta Evrope dozvoljavaju da zauzmemo direktan, otvoreni stav prema određenoj političkoj opciji, ako ga dobro obrazložimo, a ovaj stav jeste dobro obrazložen našom evropskom perspektivom. Dakle, to je prva faza. Istovremeno se spremamo kao da će sutra biti rat. Trudimo se da mislimo strateški, da vidimo šta će biti naši prioriteti 12. maja, kako ćemo preživeti, da li ćemo uopšte biti ugroženi. Možda civilni sektor neće biti ugrožen. Možda će radikalna vlast pokušati da se pozitivno postavi prema nama.

Podsećam vas da su u radikalskim opštinama manjinske zajednice dobile sve ono što godinama nisu mogle da dobiju od demokratske vlasti. To jeste najcrnja demagogija, ali to je taktika kojom oni pokušavaju da se održe na vlasti u tim lokalnim zajednicama. Možda se to dogodi i na nacionalnom nivou. Postoji mogućnost da nas radikali uvedu u Evropu. To je strašno za sve nas, to je asurdan, paradoksalan poraz, ali ako uđemo u Evropu, ja neću pitati ko nas je tamo uveo. Nije važno ko nam je vodič. Jesmo li stigli? - Jesmo. Jesmo li živi, zdravi? - Jesmo. Jesmo li u Evropi? - Jesmo. Mi, nažalost, nemamo hrvatske političare. Ko je očekivao da će HDZ biti partija koja će povesti Hrvatsku u Evropu, a da će SDP svojom politikom uspraviti taj process? Srbiju uvek doživljavam kao državu propuštenih prilika. Mi smo imali mnogo prilika da uradimo toliko dobrih stvari za ovu zemlju i za ove građane i za ceo region, ali sve smo ih propustili i prokockali. Ovi izbori su nova prilika da Srbija najzad odredi svoj put. Ali bojim se da je nezavisnost Kosova definitivno zatvorila tu temu.

Nema razumnog građanina i građanke koji zaista veruje da je moguće vratiti se trideset godina unazad i da je moguće promeniti stav najvećih evropskih i svetskih država. Ta tema je završena i ljudi koji zastupaju tu političku opciju ostaju bez političkog programa. Oni su gubitnici preko

svake prihvatljive mere i treba da objave stečaj. Demokratska stranka Srbije treba da kaže - Mi smo pokušali i nismo uspeli.

Paradigmatičan je primer profesora Puhovskog u Zagrebu, koji je, kada su ga pitali zašto ne uđe u politiku, rekao - Moja politička opcija očuvanja Jugoslavije je propala, ja sam na tome mnogo radio i izgubio sam; očigledno nisam dobar političar i ne treba da se bavim politikom. Pošto su ovi pokazali da ne umeju da urade to što su zacrtali, da su izgubili, mislim da je vreme da stave ključ u bravu

BORIS
DEŽULović

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čućete našeg novog sagovornika, Borisa Dežulovića. On je jedan od osnivača i dugogodišnji novinar splitskog Ferala, a od pre nekoliko meseci je postao naš sugrađanin. Boris Dežulović piše kolumne u zagrebačkom Globusu, a uskoro će početi redovno da piše i za naš sajt.

BORIS DEŽULović:

Kada netko dođe sa strane, uvek bolje vidi stvari od nekog tko je tu sve vrijeme. Moj prvi utisak o Srbiji je - antikvarijat. Dolazim iz zemlje koja je uronjena u močvaru prošlosti, u kneževu, slavne bitke i godine, stoljeća sedma, Ilirski pokret. Srbija je u tom smislu još dublje uronjena. U Srbiji se osjećam kao kod kuće, ali na prašnjavom tavanu punom starih predmeta. Mene to fascinira, jer za nekoga sa strane to nije samo negativno. Svugdje u svijetu tabloidi se bave sisatim manekenkama i glupim nogometasima, a ovdje su čvrsto svrstani u političkom smislu i bave se prastarim stvarima. U tabloidima sam kao najnormalnije vidio feljtone o knezu Milošu, o Cerskoj bici. U jednom ozbiljnom magazinu vidio sam feljton o nekoj godišnjici cara Dušana. Samo čekam da na naslovnici nekog tabloida objave - Ekskluzivno, kneginja Ljubica uhvatila muža u krevetu sa služavkom Petrijom, a Stefan Prvovenčani otpustio ženu zbog šuge, pa se viđa sa ćerkom mletačkog dužda, a neki fresko-paparaco ih je uhvatio u nekom manastiru kako se ljube.

Ljudi koji su dolazili iz Srbije u Hrvatsku znali bi mi reći - Hrvatska izgleda kao Švicarska. Onda im ja objašnjavam - Znaš, nije baš kao Švicarska, kad zagrebeš malo taj fini asfalt na autoputu, onda to ne izgleda baš tako. Trebaće mi još neko vrijeme da ostanem u Srbiji, pa da vidim što je ispod te prašine u antikvarijatu. Druga stvar koja pada u oči, osim te uronjenosti u prošlost, jest to da u vrlo svakodnevnom smislu vidiš globalizaciju

koja potpuno nadomješta naše staro bratstvo i jedinstvo. Gledao sam neku reklamu na televiziji i vidim da ide reklama za Ožujsko pivo. Mislio sam da gledam HTV, pošto hvatam HTV ovdje, međutim ne, to je RTS i ide potpuno ista reklama za Jelen pivo. Naravno, neka je austrijska, holandska ili belgijska pivara kupila sve te naše pivare i ima iste reklame. Imaš onda austrijski VIP, pa imaš iste reklame na hrvatskoj televiziji za hrvatski VIP i ovdje za srpski VIP. Imaš isti taj korporacijski dizajn za Rajfajzen banke i osiguravajuća društva.

Klinci, koji nisu opterećeni tim stvarima kao ti i ja, bez problema žive u tom korporativnom bratstvu i jedinstvu. U tom smislu Srbija i Hrvatska su danas korporacijske kolonije, jednako dizajnirane, samo što eto, u vas još nije Telekom, pa niste u onoj groznoj ružičastoj boji. Mi svi smo mala parcela za velike korporativne interese, a strašno volimo vjerovati da smo važni. To se jako dobro vidjelo kad ste vi ovdje vješali po bulevarima Putinove slike i Spasiba, Putine i kad je nama došao Buš, pa smo se mi klanjali velikom Bušu i kleli mu se na vjernost. Strašno smo isti u tom provincijskom ulizivačkom odnosu prema velikim silama, a sve vjerujući da smo mi tim silama jako važni. To je ona priča još iz socijalističke Jugoslavije, kad su nas uvjerali da smo mi na strateški najvažnijoj točki na planeti Zemlji i da od nas zavisi sudbina svijeta.

Srbija je bukvalno kao jabuka presječena na pola i to milimetarski na pola, pa sad ostaje samo vidjeti 11. maja na koju će stranu špica. Ta će špica odlučivati. Hrvatska ima taj konsenzus, ali treba biti pošten pa reći - Ovdje su se dogodile neke stvari koje u Hrvatskoj nisu. Hrvatsku su bombardirali srpski, a Srbiju avioni NATO-a. Neću reći da je to isto kao kad bi sad netko Hrvatsku uvjeravao da treba ići u neku novu Jugoslaviju sa Srbijom, ali teško je očekivati od ljudi koji su prije samo devet godina bili bombardirani da sad oduševljeno pristupaju NATO-u. Znači, u Hrvatskoj postoji taj konsenzus i on je razumljiv. Evropa nama nikad nije bila u tom smislu neprijatelj. Nama su neke važne zemlje Evropske unije, poput Njemačke, bile izravan saveznik kad se raspadala Jugoslavija i nije hrvatski odnos prema Evropskoj uniji jednak kao odnos Srbije. Čak se ovdje stvari postavljaju tako da je zapravo Srbiji Rusija ono što je nama Njemačka. Vidjeli smo na ulicama Danke Dojčland i ovdje Spasiba Rusija, ali mislim da kod Srbije treba biti pošten i vidjeti zašto je to tako.

Srbija, naravno, nema alternativu. Srbija ne može biti ruska gubernatura, čak i kad bi htjela. Evropskom unijom se prijeti Srbima, umjesto da joj se

objašnjava što je tu dobro. Ja nisam sklon idealizirati ništa, ja ne idealiziram ni Evropsku uniju. Neće biti plaća četiri hiljade eura kad dođemo u Evropsku uniju, ali ono što ja stalno govorim - mene jedino zanima da se uvede red. Ako je jedini način da se država uvede u red to da se prisvoje evropski standardi, onda ajmo mi najpre to napraviti, biće nam lakše sve ostalo. Međutim, političkim elitama i u Hrvatskoj i u Srbiji red ne odgovara. Oni vladaju u neredu. Kako može Koštunica vladati u nekoj sređenoj državi? Kako može u sređenoj državi vladati čovjek koji ima deset odsto glasova? To je skoro nemoguće i u diktaturama, to je samo ovdje moguće. A previše je i novaca u igri, da ne govorimo samo o politici, o Kosovu i srednjem vijeku. Previše novaca je u igri, da bi netko tek tako dopustio da se upali svjetlo i da se onda vidi čija je ruka u sefu.

BORIS
DEŽULOVIC

Previše je vremena prošlo, dvadeset godina od Osme sjednice i osam godina od demokratskih promjena i svrgavanja Miloševića i neke su vrijednosti tu betonirane. Srbija se naprosto našla u situaciji da joj Evropska unija nudi sporazum o suradnji, a da se i jedna i druga strana one jabuke užasavaju od te ponude. To što Evropska unija nudi Srbiji predugovor doživljava se kao novo bombardiranje Srbije. Da li Evropskoj uniji možda odgovara da dođu radikali, da li Evropska unija misli da time pomaže demokratske snage, tko će to više znati? Mi smo svi u toj močvari u kojoj više ne možemo jasno razmišljati. U svemu postoji teorija za i protiv i uopšte više nismo u stanju stvari sagledavati čisto i jasno. U takvoj situaciji ne postoji nijedna politička opcija koja bi mogla barem uvjerljivu većinu dobiti u Srbiji, koja je ovako aritmetički raspolučena. I to je strašan problem - kad je ta jabuka toliko precizno prepolovljena, onda si u situaciji da ta špica odlučuje, da ta špica vlada. Šta da su glavonje iz Evropske unije rekle Srbiji da će potpisati nakon izbora? Onda bi to bilo doživljeno kao ucjena, a da nisu rekli ništa, da su naprosto stavili Srbiju u škafet, zatvorili i da su rekli - Hajde, dogovorite se sami, onda bi rekli - Eto, Evropska unija je digla ruke od nas.

Više ne postoji ništa što se može napraviti, a da ne bude tumačeno kako god kome odgovara. Ne kažem da nema odgovornosti na Evropskoj uniji, oni se ponašaju kao slon u staklarnici, to je poznata stvar otprije, to znamo i mi, to znate i vi, ali ne dolazi Evropska unija nama, nego mi njima. Ako ti sad primaš mene u stan, onda ja moram zadovoljiti neke uvjete da uđem u tvoj stan. Ako je tvoj uvjet da obrišem cipele ispred ulaza, onda ja moram obrisati cipele, ne mogu ući kao kabadahija. Ili mogu reći - Izvini, ne želim doći kod tebe, kod tebe se ne puši, a meni se puši, ja neću ići kod

tebe. Realno govoreći, ne vjerujem da bi bez nas Evropa propala, a mi bez Evrope bojim se da bismo propali. Je li to ucjena? - Možda i je, ali to je naprosto tako. Mi ne možemo sada biti 53. i 54. država Sjedinjenih Država, niti možemo biti ruska gubernija, tu smo di smo, u Evropi. Možda bi netko više volio da smo u jugoistočnoj Aziji, ali nismo.

Bosna i Srbija su apsolutno nadrealne zemlje. Mi suštinski pripadamo istom političkom prostoru, ne samo zbog bivše Jugoslavije, ne samo zbog zajedničkog jezika, nego naprosto isti smo mali nesretni prostor koji kroz povijest ima vrlo sličnu sudbinu. Mi smo familija. I, nažalost, nema u toj familiji nekog genija. Svaka familija ima genija i ima onoga koga se srame, koga zaključavaju u sobu kad dođu gosti. Mi smo svi zaključani u tu sobu kad dolaze gosti. Nema tu nekog pametnog da ga isturimo, odnosno možda ima, možda su to Slovenci, eto. Ali ta nadrealnost je zaista izraženija u Srbiji nego u Hrvatskoj. Ta nadrealnost je fenomenalan resurs Srbije, samo ukrivo upotrebljen. Tu istu nadrealnost Kusturica prodaje Zapadu za veliku lovu, samo što se nažalost taj obrazac iz Kusturićinih filmova ovdje nalazi u parlamentu, a ne na filmskom platnu. To je mali problem.

Mi isto tako imamo neke budalaste poteze hrvatskih političara. Ovdje se to toliko ne prati, kao što se u nas ne prati srpska politička scena. Mi smo imali, ne tako davno, prije par mjeseci potpuno istu stvar kao i vi sa Kosovom, samo naravno spuštenu na niži nivo. Mi smo imali taj ZERP, Zaštićeni ekološko-ribolovni pojas. Ukratko ću opisati, jer vi ovdje ne znate. Dakle, to je zaštićeni morski pojas koji pripada međunarodnim teritorijalnim vodama, ali koji kontrolira zemlja koja je uz taj pojas, u ovom slučaju Hrvatska. Slovenija i Italija su bile protiv, jer time mi zapravo zatvaramo Sloveniji izlaz na otvoreno more i to je bio veliki skandal u Hrvatskoj - čijih je tih dvadesetak valova mora. Mi smo odlučili da je to naše i Slovenci su nam zbog toga blokirali pregovore sa Evropskom unijom i mi smo se postavili otprilike kao da je to naše Kosovo. Tamo su valjda na toj pučini grobovi naših mornara, mi ne damo naše more i onda se time jedno godinu dana ucjenjivalo hrvatsku javnost, kao da li ćemo u Evropu po svaku cijenu i da se odrekemo eto, tog našeg mora. To najprije nije uopće naše more, teritorijalne vode nisu ničije, a čak i da jesu, to je deset jebenih valova posred mora.

Međutim, imao si vladajuću stranku koja je govorila - Mi ćemo i u Evropu i zadržaćemo to naše morsko Kosovo, imao si opoziciju koja je bila za to da

se sačuva to naše morsko Kosovo po svaku cijenu i imao si Hrvatsku seljačku stranku koja je prevagnula u odlučivanju. Nakon cijele drame, prije mjesec dana je odlučeno, kad je Sanader dobio izbore, pa mu više nije trebalo to Kosovo, pa smo se mi odrekli tog Kosova i sad smo opet super. Sad ćemo izmisliti neke druge stvari sa Slovencima. Nadrealnost u potpuno pragmatičnoj profesiji kao što je politika nije srpski ekskluzivitet. Ovdje je možda izraženija zato što ne postoji toliko korektivnih momenata, nema toliko policajaca izvana kao u Hrvatskoj koji će ti zavrnuti ruku i reći - Slušaj, Kosovo je Kosovo, ali nemoj zajebavati. Ovdje toga nema. Srbija je nastavila svoju samoizolaciju iz nesretnih Miloševićevih godina, potpuno nesvjesna da više niti je Milošević na vlasti, niti možeš sada prikazivati holivudske filmove prije nego što je premijera u Los Angelesu. Ovdje se nažalost političke elite ponašaju tako, ali ne prikazujući filmove na kvarno, nego odlučujući o mnogo važnijim stvarima.

BORIS
DEŽULOVIC

Mi smo male autistične države okrenute sebi, potpuno nezainteresirane za ono što se događa na prostoru koji nam je ispred nosa. Hrvatska svoju najdužu granicu ima sa Bosnom, a mi iz Bosne nemamo nikakvih vijesti. Bosna može u hrvatskim novinama završiti samo ako tamo izbije neki novi rat. Iz Srbije u hrvatskim medijima može izaći vijest samo ako se zapali hrvatska ambasada. Potpuno su nezainteresirani za vas, a ne vidim ni ovdje mnogo vijesti iz Hrvatske. Da ne hvatam na kablovskoj HTV, ne bih imao pojma što mi se u domovini događa. U Hrvatskoj postoji užasna panika da Srbija ne uđe u Evropsku uniju zajedno s Hrvatskom. Radi se o nekoj povjesnoj sujeti, nemam pojma o čemu, kao mi smo zaslužili, mi smo kao oduvijek bili Zapad, mi se vraćamo kući, mi smo valjda u NATO-u bili prije nego su Amerikanci izmislili NATO. Uvreda bi bila Hrvatskoj ako bi bila primljena zajedno sa Srbijom, ne shvaćajući da je zaista u interesu Hrvatske da Srbija uđe što prije u NATO. Ne treba to gledati kao kaznu Hrvatskoj, pa valjda je u interesu da smo zajedno u Uniji, u bilo čemu, da se onda ne pale ambasade, da se onda ne pale srpske kuće oko Lapca, da se tu neke stvari dovedu u red.

Ni ovdje ne postoji nitko tko će reći da je u interesu Srbije da Kosovo uđe u Evropsku uniju. Kad bi netko to rekao naglas, kao što ja sad kažem, to bi bio skandal, ali zapravo zaista jeste u interesu Srbije, osim ukoliko Srbe zaista ne zanimaju kosovski Srbi, da Kosovo bude sređena zemlja. Pa onda u nekoj budućnosti, tko zna što će biti, neće biti ni Kosova, ni Srbije, ni Hrvatske, biće neka Rajfajzen republika. Država je njima servis za teritoriju, za zemlju, za kamen, za more, za valove, ali ih ne zanimaju ljudi.

Srpske političke elite se neće smiriti dok zadnji Srbin ne ode s Kosova. Onda ćemo biti mirni, onda ćemo idućih hiljadu i po godina imati mit o zemlji koja je nekad davno naša bila, imali smo naše manastire, koje sad moramo obilaziti sa turističkim agencijama. A njih ne zanima da tamo ostane tih sto hiljada nesretnika. Jednako tako Hrvatskoj je u interesu da Srbija uđe u Evropsku uniju. Zajedno da uđemo, zašto da ne? Ako to znači da će Srbija u Evropsku uniju prije nego što je planirano, ako to znači da će njoj biti čak i popuštano i da će dobiti neki kredit, pa će njeni pregovori trajati kraće nego što su trajali Hrvatskoj, to ne treba tumačiti kao kaznu Hrvatskoj, jer je to u njenom interesu. Ali to je u Hrvatskoj jednako bogohulno reći, kao ovdje da je u interesu Srbije da Kosovo sutra bude član Evropske unije.

Nije meni potpuno antipatična ta balkanska tvrdoglavost, ali dok se zadržava u sportu ili u kulturi, ako ćemo mi prodavati taj inat kao nekakav kulturni resurs. Ali je potpuno imbecilno to koristiti u političke svrhe. Taj mentalitet, to inačenje je prebačeno u parlamente i tako funkcioniraju naše politike. To mi osobito ide na živce kad čujem u kafani ljude kako kažu - E, to smo mi Srbi ili - E, to smo mi Hrvati, ko vam jebe mater, mi ćemo sad jebat mater Americi, mi smo najjači. Tko ste vi? - Vi ste deset ljudi u kafani. A kao svi užasno strepe, mi smo kao strašno važni. Te komplekse vidiš u sportu. Vi sad imate tri tenisera koji su u muškoj i ženskoj konkurenciji u prvih pet. To je fenomenalno, ali pune su naslovnice - To smo mi Srbi. A da ja sad pitam sve te Srbe tko je prije pet godina bio drugi na ATP ljestvici, tko je osvojio Australijan open lani ili preklani, ne bi znali. To je jednako kao mi što smo se hvalili sa Janicom Kostelić. A tko je bio prvak u slalomu 1993, tko to zna?

To da je sad Novak Đoković drugi na svijetu, to je argument da su Srbi u svemu ostalom najbolji na svijetu. To je potpuno isto kao kad Hrvati kažu - Mi imamo nogometnu reprezentaciju, mi rasturamo, mi smo bili treći na svijetu. Pa pazi, bila je Švedska jedanput treća na svijetu, tko to više danas zna, bio je Portugal na trećem mjestu, pa koga briga. To samo pokazuje koliko smo zapravo mali i koliko nam je malo potrebno da nas usreći u toj kafani u kojoj smo se našli i da onda vičemo - E, to smo mi Hrvati, to smo mi Srbi. Mi imamo Novaka Đokovića, mi imamo Janicu Kostelić, nama nitko ništa ne može. Može, i te kako.

Da sam tražio mir, vjerojatno bi mi Beograd bio zadnji na svijetu. Možda bih još jedino mogao ići u Sijera Leone. Meni mir, bogu hvala, ne treba. Ja

se ne mogu izgleda više ni snaći u miru. Cijeli život mi je prošao u nemiru, nemir je prirodno stanje stvari za nas koji smo u tome odrastali. Ja sad ne znam kako bih funkcionirao u miru. Čak i vrlo doslovno, ja sam navikao raditi baš u buci i galami u stanu, a kamoli u državi. Meni toliko puta prođe kroz glavu - Da je *Feral* izlazio u Beogradu, pa mi bi se još tukli sa stvarima sa kojima je *Feral* u Hrvatskoj završio prije osam godina. To bi čak bilo dobro za tu novinu. Taj nemir je nažalost dobar za moju profesiju, za moj posao, ali bilo bi bolje da je obrnuto i da ja nemam posla. A onda bih se valjda i ja nekako snašao.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Je l' i ti čekaš, kao i mi, 11. maj?

BORIS DEŽULOVIĆ:

Sad se svaki izbori reklamiraju kao istorijski, i što je najgore, zaista jesu. Ali što će se suštinski promjeniti na izborima 11. maja, u jednoj ili drugoj varijanti? Ti na ovim izborima niti glasaš za četnika Nikolića, niti glasaš za evropskog demokratu Tadića. Stvari su potpuno drugačije postavljene. Stalno glasamo protiv i ovdje će se 11. maja opet glasati protiv, kao što se i u Hrvatskoj na zadnjim izborima glasalo protiv. Hajde da jedanput glasamo za. Bojim se da ćemo to još malo sačekati.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo hrvatski novinar i pisac Boris Dežulović, a sada ćete čuti mladog srpskog pisca Marka Vidojkovića i to posle prolaska kroz ponižavajuću proceduru traženja šengenske vize.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Valjda mi je postalo logično i normalno da Koštunicu, radikale i SPS svrstavam na neku protivničku stranu, a sada su se i sami tamo zajedno svrstali, tako da je pravo olakšanje kada Koštunicu imaš tamo gde mu je i mesto, među radikalima i SPS-om. Onda je jasan taj blok. Onda gledaš šta je ono što ti ostaje sa druge strane i onda ti postaje stvarno teško da sebe doživiš kroz tu drugu stranu. Počneš na onim njihovim masovnim promocijama da gledaš lica koja stoje iza stranačkih prvaka i misliš se - jebote, jesu li oni normalni, čoveče, mene je blam što ih gledam. A to su kao neke partije koje su proevropske i koje će konačno da nas odvedu u Evropu. Tako da mi je bedna ponuda. Neću biti tu mesec dana i u jednom momentu sam bio u fazonu - Biću u Austriji, nije toliko daleko, doći ću za taj vikend da glasam. Ali sad sam u fazonu, jebote, kad me već život oterao

odavde baš u tih mesec dana, zašto bih ja bio idiot da iz svog džepa plaćam kartu i dolazim ovamo i dajem svoj cenjeni glas i opet - za koga tačno i za šta tačno?

Polako sam počeo da doživljavam neku vrstu kontrakatarze kada je u pitanju Evropska unija, odnosno taj Zapad. Kada premotaš film unazad poslednjih godinu dana, možeš da pomisliš da su oni kompletni retardi ili, što je mnogo verovatnije, kompletne barabe. Ja sam pet puta pratio potpisivanje sporazuma o viznim olakšicama. Prošle godine u proleće smo to potpisali, odnosno zamalo da ne potpišemo, jer je Toma grobar postao predsednik skupštine. E, onda smo ipak potpisali sporazum o viznim olakšicama. Pa smo još jednom u međuvremenu dopotpisali, da to bude jači potpis, pa smo onda dobili vizne olakšice od januara. I kad prvi put od dobijanja tih viznih olakšica odeš da vadiš šengensku vizu, skapiraš da to nisu olakšice. Nisam platio vizu, a ovi ostali plaćaju 35 evra, ali to je na godinu dana, više ulazaka - ne. Ja sam dobio tačno onoliko koliko mi treba, mesec dana, a em sam u kulturnoj razmeni, em sam novinar. Očigledno je da im je toliko slatko da ovde drže status kvo.

Kruna svega je Ramuš Haradinaj. To mi je stvarno utisak prve polovine ove godine, jer mi nezavisnost Kosova nije toliko jak utisak. Ali kao što sam znao da će Kosovo da bude nezavisno, pa ono bude nezavisno, isto tako sam znao za ovoga da će najverovatnije zbog nedostatka dokaza, jer je pobio sve svedoke, da ga oslobode. E, kada ga oslobode, tebi se kompletno sruši sve. Sad stvarno svaka budala može na ulici da mi dođe i da me pljune zbog tog Haga, a ja neću moći da uzvratim, neću imati kontraargument. Da je nekompetentno tužilaštvo - čisto sumnjam. Taj sud je doneo odluku da Haradinaj do početka suđenja bude na slobodi. Zna li zašto se optuženi drže u pritvoru? - Zbog opasnosti od bekstva i da ne utiču na svedoke. Ovaj je uticao na svedoke metkom u glavu. E, to je komplet lepinja u kojoj smo mi, u srži, onom najmasnijem delu, sa najviše holesterola. Mi smo u toj komplet lepinji.

Kada ja izgubim svaki argument vezan za jebeni Haški sud koji nas drka sve ove godine, kakav argument će to tek biti nekom ko glasa za radikale ili nekom ko je inače gledao na taj sud kao na antisrpski i nepravedni? Odmaganje na svim mogućim poljima.

Da bi se pravila petooktobarska atmosfera, potreban ti je neki DOS. A u njemu je LDP sasvim logičan momenat. Čim ne postoji interes da se ide u

jednoj koloni, svi zajedno, nego se i dalje ostavljaju odškrinuta vrata i za DSS, meni je jasno da je taj viši cilj, kao i mnogo puta do sada, malo prenaduvan. Tebi je zapravo cilj da i dalje u celoj toj mreži stranaka budeš neko ko deli kolač. Sve što levitira nema masu, tako da i koalicija sa Borisom Tadićem na čelu, koja levitira između zemaljskog i nebeskog carstva, nema masu, nema snagu, nemaš za šta da se uhvatiš. Mnogo više snage i materijala za koji možeš da se uhvatiš imaju oni koji radikalnije pristupaju kosovskom problemu. To je ta desnica sa Koštunicom i Tomom grobarom na čelu. Nisam siguran da ponavljanje - i Kosovo i Evropska unija - može da dovede do frapantno boljih izbornih rezultata nego što bi to mogla jedna koalicija u kojoj bi bio LDP i koja bi insistirala na Evropskoj uniji i na realnosti, bez ideje da bilo ko odavde prizna nezavisno Kosovo. Niko nas ne tera da mi priznamo nezavisno Kosovo.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Pošto ja to tako gledam, onda sam ili budala ili možda nemam dovoljno informacija. I pošto ne volim sebe da gledam kao budalu, uvek pretpostavim da nemam dovoljno informacija. A dovoljno informacija u našoj politici možeš da imaš samo kada gledaš stvari iz njihovog pojedinačnog ugla. Pojedinačni ugao se tiče samo moći i novca. Onda vidiš da tu nikom ništa neće da fali. Svi oni će da voze nove pežoe i mečke i džipove, svi će da ostanu na svojim pozicijama i njima će svima da bude do jaja. Skapiraš da stvari mnogo više zavise od njihovog internog dogovora, nego od tebe, budale, koji ćeš da izađeš na izbore i nešto zaokružiš. Više cenim radnicu u trafici nego predsednika i premijera zajedno sa svim njihovim mačkama, kućicama i švalerkama. Muka mi je da ih gledam. To je prosto isti tip ljudi, srpski političari leve, desne, evropske, proruske, mog dupeta orijentacije. Znači, oni su svi isti. I kada takvom nekom priznaš pobjedu i kažeš - Okej, velike ste face - to je znak da si zaista u lošoj poziciji.

Razlika između Evropske unije i ove putinovske Srbije je u kontroli vlasti. Mi nemamo kontrolu nad njima još od Prvog srpskog ustanka, a možemo da odemo i dalje u prošlost. Jebote, ovde se sve deli na nahije i kad nešto zagrabiš, to je samo tvoje: Beograd je tvoj, Srbija je tvoja, ministarstvo za infrastrukturu je tvoje. Ovo nije sistem u kojem je moguće baviti se politikom na način na koji se njome ljudi bave u Skandinaviji. Ovde nema nijednog političara koji će dolazak na vlast u Beogradu gledati isključivo kao priliku da konačno okreći sve ove jebene zgrade oko nas - sive, odvratne i nikakve. Dok ne dođe vreme da ti možeš da radiš posao političara za platu, a ne za tal ili za dil, nema ovde ništa od napretka. A to vreme može da dođe jedino ako se ova zemlja približi Evropskoj uniji. I to

je onaj *bottom line*. Boli me uvo za Havijera Solanu i za Olija Rena i za sve te pajace koji su isti kao i ovi naši pajaci. Boli me uvo i za Haradinaja, boli me uvo i za Haški sud, *bottom line* je da je jedino zbog čega je dobro da se ova zemlja približi Evropskoj uniji to što će njenim građanima da bude bolje. Njeni građani će, verovali ili ne, da budu slobodniji ako su deo Evropske unije nego ako su deo samostalne herojske Srbije.

Prvo smo parafirali sporazum, pa ga onda nismo potpisali, pa su nam ponudili prelazni sporazum, pa su nam ponudili da ga potpišemo posle izbora, pa nam sad kažu da možemo i pre izbora. Onda još ovi nesrećnici odavde glume neke kurčevite likove - Nemojte da se Evropska unija meša u naše unutrašnje poslove. To je toliko bedno, to je toliko prozirno i to toliko ide radikalima i Koštunici naruku, da je to kao u onom vicu - Nemoj molim te više da me braniš, nemoj molim te više da mi pomažeš. Jer taj koji je sve ove godine imao priliku da ti pomogne, da da neki konkretan signal, odjednom sve to zbučka i ispljune te iz sistema i ti ostaneš tako sam. Ne vidim nijednu drugu mogućnost, osim da nastavim da vam ponavljam kao papagaj ono što sam ponavljao u već nekoliko *Peščanika* unazad - čovek mora da se okrene svom životu, sebi i svojim najbližima. A ljudima koji glasaju za radikale i DSS treba da se okrenemo kao ljudima kojima treba pomoći, kojima nije sve sasvim jasno. Nikako se ne treba nadrkavati na njih i bacati im *hate*.

To je opšta igranka u kojoj ne mogu da skapiram da li je Beograd, u kojem su na vlasti DSS i DS, odneo veliku pobeđu protiv zlih gospodara Miškovića i Beka, tako što im je oduzeo jedan deo Luke Beograd koji su oni kupili. Pa čekaj, stani, je li to sad u Beogradu na vlasti neki DSS drugačiji od onoga koji omogućava Miškoviću da kupuje celu Srbiju? Da li je to neki drugi DS, jesu li to neke druge stranke? Jesu li to neki drugi programi, šta se dešava? Zašto je to različito na lokalnom u odnosu na republički nivo? Nije različito, zato što su oni svi u ekipi. Možda ljudi ovo ni ne žele da skapiraju. Ceo svet funkcioniše po principu stoke i ljudima je lakše da se razvrstavaju u čopore. Pa imaš proevropski čopor i proruski čopor, što je glupost. Ni jedno ni drugo nema veze sa realnošću. Realnost je na mapi. Pogledaj mapu i sve zemlje oko Srbije i nju kao rupu. A niti je Kosovo deo Srbije, niti je Evropska unija baš toliko lepa i dobra i divna i ružičasta kako se ovde prikazuje. To je surovi kapitalistički sistem koji je, eto, mnogo manje surov nego ovaj u kojem smo mi sada. On ti daje veće tržište i veće šanse pojedincu, a meni je pojedinac bitniji od srpskog naciona koji je ionako u kliničkoj smrti.

Fazon je u tome da je ta razuzdana i na prvi pogled ničim kontrolisana vlast verovatno veoma kontrolisana od istog tog Zapada. Da se setimo *Sablje*, svega onoga što smo čekali, kao - kada će da uhapsu Koštunicu. Vidiš političku pozadinu atentata i tebi je jasno koliko su njima ruke krvave do laktova, jasno ti je koliko su oni rovarili, jasno je koliko su oni davali mig Legiji i puštali zeleno svetlo na tom semaforu da se kokne Đinđić i ti sad kao čekaš da u *Sablji* uhapsu Koštunjavog. Ne, njega nisu uhapsili. Nisu ga uhapsili ne zato što on je čist i dobar, nego zato što im je neko rekao - Nemoj ovog da hapsiš - da li Montgomeri, da li Kroford, da li neka druga budala, ali Zapad je taj koji je okončao *Sablju* i Zapad je sigurno taj koji je doveo do kraja Živkovićevu vladu i Zapad je sigurno taj koji je odlučio kako je ipak za stabilnost ove zemlje, u zagradi čitaj - stabilnost njihovih mahinacija - najbolje da proevropski, ali konzervativni Koštunica bude premijer, evo već pet godina.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

U tome je problem, to je ničim kontrolisano iznutra, ali nema opasnosti da to ugrozi Evropsku uniju. Ceo sistem koji su oni napravili opet ugrožava samo nas, građane. Prema tome, ukoliko Tadić ili Dinkić... ma ne mogu za Dinkića da kažem, čovek je učestvovao u svim vladama i srušio sve vlade. Koliko Dinkića ima? Koliko vas ima? Da li postoji neka fabrika u kojoj štancuju Dinkiće? Ne znam da li ijedan živ čovek može toliko da se svičuje i da te otvoreno pravi budalom. On je bio u Koštuničinoj manjinskoj vladi, pa je onda iz nje izašao, jer je kao došlo do ugrožavanja evrointegracija. Pa jebote, je l' te podržava Ivica Dačić? To ti je automatsko ugrožavanje bilo kakvih integracija - sa zdravim razumom pre svega. I ti si bio u toj vladi i onda si iz nje kao istupio, ali su ti svi ministri ostali u njoj. Pa si onda bio u drugoj vladi, pa si onda prvi izašao iz te vlade da kažeš kako ovako više ne može. Jebote, ne znam koliko glup čovek mora da bude da to ne skapi-ra. Ali ja ne mislim da su ljudi ovde glupi. Kad kažem nekome - Je l' ti vidiš, bre, kako ovaj Dinkić juče kaže ovo, a danas ono, taj će meni da kaže - Ma boli me, bre, dupe, neću o tome da razmišljam, lakše mi je da kažem - ja sam za Evropsku uniju i sviđa mi se ova koalicija ili LDP i ja sam za to i to je to.

Dakle, koliko god Evropska unija stala iza nekakvog Dinkića ili Tadića, toliko sigurno stoji i iza Vojislava Koštunice, pa čak možda i iza radikala, nemam ni najmanje sumnje u to. Kad premotam film, to mi izgleda kao konstantna igra - uf, jedva je dobro pobedilo i ovaj put, zamalo smo se spasli. A nismo se spasli. Onog momenta kad su ubili Đinđića, mi smo propali.

Imaju sedamdeset odsto izlaznost na izborima, ali ti ljudi su u suštini nisko pali, jer su samo žrtve nametnute podele. Polovina nas je za ovo, polovina nas je za ono, a svi ćemo da se prodamo za 3.000 dinara - Evo ti 3.000 dinara, glasaj za mene - Evo tebi 3.200 dinara, glasaj za mene. Znači, bukvalno se u 200 dinara pravi razlika, a to tačno i jeste suštinska razlika između svih stranaka koje su u ponudi. 100 do 200 dinara, toliko vredi razlika između njih. Nije to čak više ni - drži vođu dok majstori odu, to je - baš me boli uvo politika. Znam da su ovi ljudi toliko bedni, toliko bez perspektive da će stvarno za 3.000 dinara da pevaju od sreće. Kad čuješ da oni nesrećni ljudi s Kosova treba da dobiju platu 16.000 dinara, bude te sramota, jer po Beogradu su plate 500 evra. On za 16.000 dinara tamo štrajkuje i još ove budale odavde neće da mu daju te pare. A ove druge budale mu još puste Haradinaja da mu se vrati nazad. Potpuno odvratno.

Ta podela je potpuno pogrešna - ne postojimo mi i oni u smislu nas proevropskih i njih proruskim ili prokosovskim, nego postoji podela mi i oni u smislu - mi građani i oni političari. Njima na čelu vidiš da su osrednji kriminalci, sitni džeparoši, loše secikese - to su naši političari, uglavnom. Ti vidiš da se dalje od toga ne ide i meni je žao dobrih i pametnih ljudi koji su se na to upecali pre vremena. Nema normalnom čoveku mesta ovde u politici, ne na takav način. A ako ispadneš iz tog sistema, ti si se našao ili na listi za odstrel ili ćeš glavom bez obzira da pobegneš i nikom nećeš ni da kažeš šta si video, jer to što si video je horor, tu nema izlaza. Ti odmah ulaziš u talove - Ej, sutra imamo sastanak sa ovima iz upravnog odbora - Čekaj, ko su ti? - Neki iz SPS-a. - Ko? - Pa neki iz SPS-a. - Ko? - Ma daj, kakve veze ima, to su naši ljudi provereno, znamo ih iz srednje škole. E, tako izgleda naša politika. Kad postaneš političar na najdebilnijem, fakultetskom nivou, odjednom su svi oni isti, odjednom ti je onaj sa suprotne strane bliži nego tvoj glasač.

Ja sam samo tendenciozno spustio loptu, da ne bi bilo nekih sranja ako ova stoka, pardon, pobedi na izborima. Onda svakako već i pre toga moraš da se prema tome okreneš kao prema realnosti, a ne kao prema smaku sveta. Ko god pobedio, nema tu neke preterano velike razlike koja bi morala da dovodi do puške u rukama, jer ta puška u rukama sigurno neće biti u rukama Biljane Srbljanović i Borke Pavićević i Marka Vidojkovića, nego će da bude u onim istim rukama u kojima je i do sada bila. Nikada u životu ne bih dopustio nekome da me na bilo kakav način ugnjetava, ali pametno je u ovom trenutku prići toj drugoj strani mirno i staloženo, sa jasnim saznanjem koliko su i oni sjebani, gledano iz ugla običnog,

prosečnog glasača, a oboje znamo da su ti koji glasaju za radikale još mnogo sjebaniji nego što smo mi.

Mora da se shvati kakva je realnost, a realnost je da u ovoj zemlji živi sedam i nešto miliona raznih glasača i da su realno ljudi koji razmišljaju, koji govore kao ljudi u *Peščaniku* i dalje manjina. I ti i ja i svaki glasač radikala ćemo se složiti da, kad dođe ministar, ma iz koje stranke bio, i da ti 3.000 dinara da bi te potkupio pred izbore, to je svakako do jaja ponižavajuće za sve nas i o tome možemo da se složimo. E, kad nađemo najmanji zajednički sadržilac, možemo da krenemo dalje, da vidimo šta je zemlja u kojoj živimo i kuda ona uopšte može da ide.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Mesec dana je ostalo do izbora, ali meni je tenzija do te mere narasla da nisam imao kud nego da spustim loptu. Pa popizdeo bih, jedino da na kraju udaram glavom o zid. Znači, baš zbog tog stanja neverovatne napetosti ja sad ovako pričam. To je toliko jako da ne možeš da se odupreš histeriji, ne možeš. Ovde svake izbore prati neverovatna histerija, panika, tragedija. Ljudi, bre, padaju mrtvi po ulici od infarkta. Ono što najviše ubija je ta napetost po ulicama. To je taj osećaj da kad izađeš na ulicu samo osetiš ogroman pritisak koji ljudi osećaju i šalju drugim ljudima. Ali to je način kako se upravlja ljudima, jebote, još pre više hiljada godina je uspostavljen princip - zavadi pa vladaj. Mnogo je lepo vladati kad imaš narod koji se međusobno mrzi.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu Tako sam umoran od Amerike. Izgleda da se nekim ljudima i narodima ne sviđa da budu bespomoćni dvoonošci, a nas je naš zoološki patriotizam doveo u stanje kolektivne manije gonjenja, koja u svemu vidi opasnost. Evo, na primer, Havijer Solana nam je opet sipao so na ranu. Tražio je od svojih kolega iz Evropske unije da, uprkos svemu, ponude Srbiji, i to pre 11. maja, na potpisivanje Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. A onda su DSS, NS, SPS, SRS, DS i ceo taj galimatijas skraćénica, skočili na noge i poručili Evropi da se ne meša u naše izbore, da postoje samo oni i njihov narod i da između njih ne sme stati niko i ništa. Nije mi jasno kako se nisu pobunili protiv posete američkog ambasadora jugu Srbije, gde je Manter išao da ubeđuje Albance da izađu na izbore. Šta se njega tiču naši izbori i naši Albanci? Kako to da Koštunica i Velja Ilić nisu legli na drum i blokirali povorku sa automobilima američke ambasade? A barikada je mogla da bude jača da je tamo legao i predsednik Tadić, čija

je Demokratska stranka takođe ljutito upozorila evropske političare da drže prste dalje od naših izbora. Slušate gospođu Vesnu Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Da sam bila na mestu Demokratske stranke, ja bih nešto drugo poručila Solani. Ne bih rekla - Zašto se ti mešaš u izborni proces, nego bih pitala - Pa dobro, čoveče, gde je taj sporazum, za koji sam ja kao predsednik države rekao da ću ga, ako se ponudi, istog momenta potpisati? Ja bih Solanu kritikovala zato što oteže i čeka šta će se ovde dogoditi. Logično mi je ponašanje DSS-a i radikala. Prirodno je da oni misle da bi potpisivanje tog sporazuma pre izbora umanjilo njihove šanse za pobjedu ili bi ih, ako kojim slučajem dobiju izbore, stavilo pred svršen čin. Ali ne vidim kako pominjanje mogućnosti da se sporazum potpiše pre izbora na bilo koji način može da šteti Demokratskoj stranci.

Demokratska stranka je pre raspisivanja izbora poslala svoju delegaciju u Brisel, gde su pokušali da lobiraju za potpisivanje sporazuma. Zatim su otišli i kod Holanđana i tamo takođe lobirali za to da Srbija što pre potpiše taj sporazum. Ta misija je bila poverena Duliću kao predsedniku skupštine, Jeftiću, koji je šef skupštinskog odbora za evropske integracije i Mićunoviću, predsedniku spoljnopolitičkog odbora skupštine. Oni su išli da lobiraju da se taj sporazum dobije pre izbora, a onda se ljute kada se to pomene. Ponavljam, ja bih Solani rekla - Dajte to što pre, jer ovo što sada radite je izmotacija. Tu se vidi sva ranjivost evropske pozicije Demokratske stranke. Ona mora po svaku cenu da drži i liniju svojih suparnika, da ne kažem neprijatelja i zato su sva njena rešenja polovična. Tako sam razumela i ovu reakciju, koja je produbila opštu atmosferu polovičnosti. Ta reakcija je odraz neke zrikave politike, koja odgovara ljudima iz DS-a budući da oni preko nje održavaju veliki broj svojih birača. Onda moraju da kažu Solani - Nećemo da se mešate, iako su oni sami lobirali za to da dobiju taj sporazum.

Moram da se pozovem na jedan članak Zorana Đinđića, koji je objavljen i kod vas na sajtu, *Nacionalizam i patriotizam*. U današnjim društvima, za razliku od rodovskih, plemenskih i feudalnih, međuzavisnost između država je strahovito porasla. Sada nijedna država ne može da opstane potpuno sama. Ne samo Srbija, nego i Rusija, pa i Amerika stalno su u okruženju međuzavisnosti koje rastu. Ta međuzavisnost se zove globalizacija. Autohtona društva koja sama opstaju, društva kao organske celine, odavno nisu moguća. Ta poruka do nas nije stigla. Mi hoćemo da emani-

ramo sami iz sebe i tu je glavni nesporazum između nas i okolnog sveta. Mi smatramo da možda možemo sa njima da komuniciramo, naročito ekonomski i tehnološki, ali da u suštinu srpskog bića, u tu našu rasu niko nema pravo da zagazi. S onim ko nas tu dirne, mi odmah raskidamo sve veze i nastavljamo da se nadamo da će ta suština nekako opstati sama po sebi.

VESNA
PEŠIĆ

Ja sam prvi put bila suočena sa tim 1993, kada je holandska vlada uputila zvaničan poziv srpskoj opoziciji da dođe u Holandiju. To je bilo zlo doba, usred ratova, i mnoge stranke se nisu usudile da se odazovu tom pozivu da ne bi bile proglašene izdajničkim. Poziv su odbili i DSS i DS. Prihvatio je Vuk Drašković, ja i možda Dragan Veselinov. I na sastanku u Holandiji su nam rekli - Nas strašno čudi kada mi odavde pritiskamo i sada već urlamo, a do vas ta poruka ne stiže. Mislim da smo i sada u istoj situaciji - poruke sveta ne stižu do nas. Vi se sećate kako je Zoran Đinđić radio pragmatično. Ako treba da se održi donatorska konferencija krajem juna, a traži se da se isporuči Milošević, on nekako isporuči tog Miloševića i omogući tu donatorsku konferenciju. On to nije objašnjavao nekim velikim moralom, niti suočavanjem sa prošlošću, nego je prosto primao poruke.

Sada smo ostali bez tog provodnika i nemamo više nikog ko bi nam pomogao da čujemo to što nam drugi govore. Ponovo smo zatvorena kutija, koja samo emanira iz same sebe i ne čuje ništa od onoga što dolazi spolja. I tu se između Srbije i zapadnog sveta spuštaju gvozdene zaveses. Svakog dana spusti se po još jedna takva zavesa, pa još jedna, pa još jedna. Niti oni mogu da utiču na nas, niti mi možemo da čujemo o čemu oni uopšte govore. Ta komunikacija više ne postoji.

Na republičkim izborima treba da dominiraju unutrašnje političke teme i svaka stranka treba da u tom smislu ponudi građanima izbor od nekoliko takvih tema. Ja kažem izbor, jer je ovde toliko mnogo stvari koje bi trebalo dovesti u red da, ako bi čovek pomenuo sve, taj program bi imao hiljadu strana. Sa još dvoje kolega sam bila pisac manifesta LDP-a. Nađeš se pred pitanjem - kako da ostvarim neki unutrašnji politički cilj, na primer da napravimo transparentnu i efikasnu državu, ako ne možemo da idemo ka Evropskoj uniji. U zatvorenom sistemu unutrašnji politički ciljevi ne mogu da se postave realno. Ili - kako ćemo da napredujemo ekonomski ako zatvorimo kanal uključivanja u integracije sa Evropskom unijom? Naša unutrašnja pitanja su toliko usko povezana sa spoljnom politikom da se meni u jednom momentu učinilo da u stvari više ni nema unutrašnje

politike i da možemo da govorimo samo o spoljnoj politici. Ali onda dođeš do toga da je spoljna politika potpuno obesmišljena. Znači, niti možemo iznutra, niti možemo spolja. Nema više vrata kroz koja može da se prođe.

Posle 5. oktobra, naša zvanična spoljna politika je glasila ovako - otvorenost ka svetu, evro-atlantske integracije, to znači Evropska unija i NATO, normalizacija odnosa sa velikim silama i peto je bila saradnja sa susedima. To su bili zvanični prioriteti naše spoljne politike. Tu je od tada došlo do potpune revizije. Nema nikakve spoljne politike, nema prioriteta i jedino o čemu može da se govori kada je spoljna politika u pitanju, jeste Kosovo i njegova reintegracija u Srbiju. Prošlog leta je DSS počeo da izbacuje NATO, uz pomoć radikala i DS-a. To se posle našlo i u jednoj skupštinskoj rezoluciji, da će Srbija biti neutralna i da ulazak u NATO otpada. Malo po malo, došlo je dotle da Koštunica izađe i kaže da ukoliko se potpisuje ovaj sporazum, moramo četvoro očiju da otvorimo, da to ne bude potpisivanje nezavisnosti Kosova.

Kao što vidite, ta zavesa prema Evropskoj uniji je dramatično spuštена. Ona je spuštена i preko diplomatskih odnosa. Sem s Rusijom, sa kojom sada imamo dobre odnose, i treba da budu dobri, sa svima drugima nemamo dobre odnose. Povukli smo ambasadora iz SAD, Francuske, Velike Britanije, Nemačke i iz svih susednih zemalja. Naša spoljna politika se svela na Jeremićevo prebrojavanje koliko je država priznalo Kosovo, na to da je to samo 38 i da će oni gledati da do septembra što manje država prizna Kosovo. To su sada igre brojeva, a spoljne politike više nema, jer su svi spoljnopolitički prioriteti nestali.

Pojavljaju se i nove formule. Danas sam čitala jedan članak u kojem je ovako prevedena želja građana - i Kosovo i Evropska unija. I taj analitičar je želju građana plus - plus, preveo u minus - minus. To znači, ako ne može da se reintegriše Kosovo u Srbiju, onda ne može Srbija da se integriše u Evropu, ali će se ta dva pozitivna cilja kroz ova dva negativna postići tako što će to biti dugotrajni proces, koji će, što je rekao i Koštunica, trajati mnogo, mnogo godina.

Jednom mi je Vaclav Klaus, koji je tada bio premijer Češke, rekao ovako - Nemojte ni da pokušavate da idete u tranziciju dok ne postavite pravnu infrastrukturu, zato što je transformacija svojine od državne u privatnu strašan, ogroman i koruptivan proces. Zamislite kolika imovina treba da promeni oblik. I rekao je - Bez zakona i suda, tranzicija će se zaglaviti u

moru blata i neće uspeti. Znači, mi ovde moramo da govorimo o institucionalnoj infrastrukturi i bukvalnoj infrastrukturi: putevima i mostovima. Recimo, mene strašno zaboli kada odem kod frizera i kažem - Gde je moja Anita, a oni kažu - Niste pročitali smrtovnicu, ona je poginula u saobraćajnoj nesreći. Anita je imala 22 godine. Kada pročitam da je 35.000 ljudi ove godine poginulo u saobraćajnim nesrećama, ja kažem - Toliko nije poginulo ni u ratovima za veliku Srbiju. Drumovi su nam u jezivom stanju. Mi pred ove izbore obećavamo bolji život, infrastrukturu, mostove, obdaništa, a onda shvatiš da ne možeš ništa da popraviš, jer ceo sistem zahteva veliku popravku, što i jeste taj put ka Evropskoj uniji. Taj put je sada zatvoren i moram da ponovim ono što sam rekla 1999, a to je da smo mi opet zatvoreni u kavezu sa zverima.

VESNA
PEŠIĆ

Slušam kako Toma Nikolić govori u ovoj izbornoj kampanji - i sever i jug i istok i zapad. To je neka vrsta Titove nesvrstane politike, koja hoće da sa celim svetom održava ekonomske veze. Kao da ne znaju da se vreme potpuno promenilo. Toliko je kapitala stiglo iz Indije i Kine. To su zemlje koje i same traže kapital. Najviše je ovde uložila Slovenija i najviše trgovinskih veza imamo sa Evropskom unijom. Radikali nam podvaljuju sa tom nesvrstanom politikom, da nam ne bi rekli da ćemo biti izolovani. Imate i još jedan fenomen, koji se vidi kod Koštunice. Da li ste primetili da on stalno traži od Evropske unije da se izjasni? Izađe, uvek drži nekakav papir u ruci, možda uvek isti, i kaže - Pitam Evropsku uniju da se izjasni gde su granice Srbije. Onda posle toga traži od Evropske unije da se izjasni da li prima Srbiju celu, sa Kosovom, ili Srbiju bez Kosova. Najnovije izjašnjavaње je bilo povodom ove nesrećne presude za Haradinaja, kada je tražio da se Evropska unija izjasni da li je Haški sud legitiman. Prvo, ne znam zašto se obraća Evropskoj uniji. To uopšte nije sud Evropske unije, nego Ujedinjenih nacija. Naravno, podtekst je - Vi se opet ne izjašnjavate, što znači da podržavate nelegitimni sud.

Verujem da neka složenija društva možda mogu da se održe, čak i ako imaju krupne međunarodne probleme. Amerika ima velike međunarodne probleme. Ušla je u rat u Iraku i ne zna kako da izađe iz njega, postala je nepopularna velika sila, ali ti međunarodni problemi nisu uticali na živote njenih građana. Tamo nije prestao da radi vrhovni sud, ljudi ne gube posao, autoputevi normalno funkcionišu. Unutrašnji život zemlje nije doveden u pitanje zbog Bušove pogrešne spoljne politike. Unutrašnji prostor društva je tamo mnogo veći. Kod nas je on poslednjih godina mnogo redukovano. Postoji taj prag od pet odsto, ali preko ove nove koalicije vidi-

mo da će ministarstva dobiti i oni koji nisu prešli cenzus. Nema više razlo-
ga ni da tu proveru prođeš, nego možeš da dobiješ ogromne komadeške
vlasti i bez tih pet odsto. Legitimnost vlasti se potpuno smanjila, a vlast se
ukrutila i deli se na parčiče. I stranke su postale crne kutije i više se ne čuje
šta oni iznutra govore. Više ne čujemo šta se na tim sednicama glavnih
odbora dešava i onda dobijate samo tih nekoliko vrhova vlasti, svedenih
na Koštunicu, radikale i Borisa Tadića.

Jedina opozicija su LDP, *Peščanik*, *Republika* i još nekoliko mesta sa kojih
se čuju glasovi koji održavaju složenost društva. Svi smo sabijeni u tu
loptu. Pitam se šta nas uopšte čeka posle ovih izbora. Sve je to veliko iscr-
pljivanje u kojem dobit imaju samo oni koji su se negde udomili i čekaju
da ostvare neku svoju privatnu kombinaciju. Kao što je govorio jedan moj
rođak, koji je bio veliki staljinista - Ja obožavam Staljina, ali ne mogu bez
Barberi-mantila.

Vlada koja je pala je proklamovala pet principa: Kosovo, Evropska unija,
ekonomski razvoj, borba protiv siromaštva i borba protiv korupcije i krim-
inala. Videlo se da su oni vodili politiku tako da sukobe prva dva principa,
Kosovo i Evropsku uniju, a kada su njih sukobili, ostala tri principa su
sama otpala. Koštuničini i radikali sada promovišu novu strategiju: mi
ćemo funkcionalno i sa Evropom i sa Kinom i sa Rusijom, pa ćemo ući u
Evropu kada ojačamo. Kada postanemo jaki, Evropska unija će nas
stvarno hteti, jer ona sada i neće da Srbija uđe tamo. Ali kada mi
postanemo jaki, Evropska unija neće moći bez nas, pa će kleknuti na kole-
na i reći - Jaka Srbija mora da uđe u Evropu, ali pošto znamo da ona neće
bez Kosova, vraćamo joj Kosovo. U jednoj emisiji sam čula i dodatnu inter-
pretaciju: preko onog potoka, gasovoda, mi ćemo postati čuvari gasa, pa
ćemo kao Rusi ucenjivati Evropu, pa će oni reći - Čoveče božji, kakve veze
ima Kosovo, vraćaj im to, samo da dobijemo gas.

A čula sam i da smo NIS odlično prodali. Popović, koji je zadužen za ener-
getiku, rekao je da mi za tih 400 miliona nismo prodali nikakvu imovinu,
jer NIS nema nikakvu imovinu, nego samo pečat. I sada smo mi jako dobro
prodali taj pečat. Čovek se pita kakva mašta je za to potrebna. Ako je to
poslednja linija naše odbrane, onda smo stvarno nagrabusili.

Ja tim nacionalistima postavljam pitanje - Gde je taj patriotski ponos?
Koja je mera tog dostojanstva ako se ono ne meri prema bilo kome spolja?
Govorila sam - nacionalistička banda, ali sada sam iskovala - nacionali-

stički izdajnici. Ti hoćeš mene da svedeš na apsolutnu nulu u bilo kakvom poređenju sa bilo kim. Kada vidim šta oni čuvaju i šta kažu da im je nacionalni ponos, meni se zaista povraća. To da si ti nula, da si ti najgori, da od tebe nikad ništa neće biti, to da ceo svet kaže - Više niko ne zna šta da radi sa Srbijom - to je izgleda taj nacionalni ponos. Čoveče božji, pa nemoj više da me lažeš s tim nacionalnim ponosom. Potrebno je da to prepoznaj i biračko telo. Ljudi koji ovde žive su kao dresirani psi - svaki put opet prolete kroz isti vatreni обруč. Građani moraju da shvate da mi nemamo više nikakvog nacionalnog ponosa. E, to je ono što se ovde teško preokreće. Vi osećate da će ti građani možda glasati za tu Evropu, ali samo ako im malo podvališ, ako ubaciš nešto od tog ludila, da osete da su ostali verni toj supstanci poraza. A ako napraviš čistu kombinaciju - hajde da budemo uspešni, e, to neće, pa makar i na sopstvenu štetu. Mi više nemamo nikakvu ambiciju da nešto od sebe napravimo. Mi smo kao čovek koji je izgubio ambiciju da bilo šta uradi, nego legne u krevet i jede u krevetu, spava u krevetu, ne ide ni na klozet, nego sedi i leži u tom krevetu i jedina ambicija mu je da više nikada ne ustane iz tog kreveta.

VESNA
PEŠIĆ

Zoran Đinđić je bio strašno ambiciozan i ubistvom Zorana Đinđića ubijena je i naša ambicija. Legli smo u taj krevet i, kao što je on govorio - Ako hoćete da spavate, lezite pa spavajte - mi smo stvarno legli, zaspali i - spavamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Potpisivanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je nekako postao fantastično veliki i smeo poduhvat naše politike, ravan zaprepašćujućem naumu Hanibala da sa slonovima pređe preko Alpa. Ali izgleda da će predsednik Tadić preuzeti od Đelića ono zašiljeno penkalo i uoči Uskrsa potpisati taj čudesni dokument. Ima neke simbolike u tome da se to čudo desi drugog dana Uskrsa. Rumuni su onog dana kada su rušili Čaušeskua svoj berlinski zid prema zapadu išarali grafitom - Bog je pogledao Rumuniju. Više ne znam šta je to, koja stvar treba da se desi da bi neko bez prevelike ironije i cinizma u Beogradu napisao - Bog je pogledao Srbiju. Bio je ovo Peščanik.

KULA BALKANA

NENAD PROKIĆ, *LDP*,

MIODRAG ZEC, *ekonomista*,

RADMILA TRAJKOVIĆ, *sa Kosova*,

IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

U njihovom navodnom besu zbog gubitka Kosova postoji nešto nalik osmehu...

Svi na kraju dobiše čir, i oni koji nemaju šta da jedu i oni koji su uzeli milione...

Nijedan ozbiljan dosije o Ramušu Haradinaju nije otišao iz Beograda u Hag...

SVETLANA LUKIĆ:

Srbija je probodena metalnim šipkama bilborda. Na njih smo se navikli od 5. oktobra. U početku su služili tome da nam pokažu koliko život koji nas čeka može biti šaren. Onda su sve više postajali Potemkinova sela neuspele tranzicije, da bi danas bili jeftino mesto oglašavanja jedinog proizvoda kojega imamo u izobilju - političkih partija. 1881. godine Srbija je dobila prve stranke. Za nešto više od sto godina one su postale nakazna verzija jednog od najvažnijih oslonaca demokratskog uređenja.

SVETLANA
LUKIĆ

Srećom, za sada na bilbordima nema slika Nikolića, Vučića, Koštunice, pa ni Tadića. Valjda su njihovi marketinški savetnici shvatili koliko su se njihovi osmesi zgradili građanima, koliko je strašno gledati, iz dana u dan, kež Nikolića ili Vojislava Koštunice. Njihovi osmesi više liče na pokazivanje zuba, na pretnju, nego na osmeh. Sada su umesto svojih lica pred nas isturili Srbiju - Podrži Srbiju, Ustani Srbijo, Napred Srbijo.

Kada se Italija ujedinila, jedan poslanik je rekao - Napravili smo Italiju, još da napravimo Italijane. Kod nas to ide malo drugačije. Srbi odavno postoje, ali tek treba da napravimo Srbiju. Ovaj provizorijum, ova agonija od zemlje ne može se nazvati državom. Doduše, vidim da se mnogi kao ponose što su iz ovakve Srbije. Poznato je da neki pacijenti odluču da se, kada su već bolesni, ponose time što boluju od neke retke bolesti. Kada to čine ljudi koji vode jednu zemlju, rešenje bi moglo biti izricanje obavezne mere psihijatrijskog lečenja. Ovako, potencijalni pacijenti su svoja buncanja istakli na bilborde i sebe predstavili kao zadnju liniju odbrane Srbije. Oni se ponašaju kao branioci tvrđave, a mi treba da glumimo žene, decu, invalide i ostalu nejač, od kojih se traži da se odreknu sledovanja vode i hrane u korist branilaca tvrđave.

U stvari, izbori su za najveći deo političke elite potera za nekoliko hiljada dobro plaćenih radnih mesta i način pribavljanja imuniteta. Za rezerviste, nastavnike, državne činovnike, radnike propalih preduzeće, to je prilika da se ogrebu za neku hiljadu dinara, koju su im nekoliko puta pre toga iz usta izvadili oni koji su pre neki dan na sednici vlade doneli odluku da povećaju plate u javnom sektoru i daju mu jednodratni bakšiš. Tužno je to što država podmićuje svoje službenike i što su obe strane toga svesne. Tužno je što su nas doveli dotle da postanemo glupi i ograničeni od sopstvene katastrofe.

I sada građani treba da izađu i glasaju ljujajući se između obilježavskih, svetosavskih i drugih visina i tri hiljade dinara u džepu od jakne kupljene pre četiri godine kod Kineza, na buvljoj pijaci u bloku 70.

Niko ne zna šta će biti 11. maja. Svi priželjkujemo različiti ishod glasanja nadajući se istom rezultatu - da na vlast dođu oni koji će nam omogućiti da živimo kao ljudi, a ne kao uspravni dvonošci, da dođu oni koji će rešavati probleme, a ne izmišljati nove da bi izbegli rešavanje starih. Ja priželjkujem nemoguće, da se oni koje već doživljavam kao sopstvene džellate odluče - hoće li nam tom sabljom kojom mašu najzad odseći glavu ili će mač biti vraćen u korice. Sve prihvatam, samo više ne mogu da podnesem to da nas sa tom isukanom sabljom neprekidno biju pljoštimize.

Na početku Peščanika slušate narodnog poslanika Liberalnodemokratske partije Nenada Prokića.

NENAD PROKIĆ:

Nikad nisam prestajao da nešto pokušavam. Mislim da je to jedna od osnovnih ljudskih karakteristika, ona po kojoj si još uvek čovek. Grci su svoje ljude koji nisu hteli da se bave političkim, javnim životom u okviru polisa, sklanjali na planinu Tajget. U urbanizovanom središtu podrazumeva se organizacija, sistem obaveza i dužnosti, a na planini komotno možeš da živiš umoran od sveta i života. Od Grka potiče i reč idiot. Tako su nazivali ljude umorne od sistema obaveza i dužnosti koje podrazumeva život u organizovanom društvu. A ovi umorni kod nas su ljudi koji su podlegli strategiji vladajućih varalica. Srbija je postala leglo podlog, sebičnog i potkupljivog ponašanja. Ovde kao da odlučuje pomračena mašta inkvizitora, u kojoj istina ubija, a laž oslobađa smrti. Tako se u Srbiji sada oglašava poraz nacionalnog bloka.

Odlazak Kosova je označio poraz nacionalnog bloka, koji vlada dvadeset godina, s prekidom od dve godine i dva meseca vlade Đinđića, koji takođe nije bio na vlasti, samo mi to tada nismo znali. Politika nacionalnog bloka je sada poražena, ali koliko će vremena biti potrebno da građani Srbije zašilje plajvaz i to ozvaniče na izborima? Koliko im je vremena trebalo da saznaju ko je Slobodan Milošević? Koliko im je vremena trebalo da saznaju ko je Koštunica i koliko će im vremena biti potrebno da prestanu da glasaju za njega? Koliko će im vremena biti potrebno da saznaju ko je

Tadić, pa onda koliko vremena da prestanu da glasaju za njega? Mi više nemamo toliko vremena. To sporo učenje nikuda ne vodi, a i nemamo više vremena za toliki kukavičluk.

Naši političari su toliko navikli da lažu, da se iznenade kada odu na pregovore u Beč, pa ih neko pita - zašto lažete, jer ovde više niko ništa ne pita. Oni ovde sebi dozvoljavaju lažne izjave kao što je - Bez Kosova nema opstanka. Pa to je čista laž. I do sada smo opstajali bez Kosova, zašto ne bismo i ubuduće? Tih dvadeset godina vladavine i politike nacionalnog bloka je defakto teranje građana Srbije u samoubistvo. Jedna od definicija samoubistva je prouzročenje vlastite propasti, a jedini način da izbegnemo samoubistvo jeste da obnovimo način na koji razmišljamo o sebi. Sa današnjom političkom nomenklaturom nemoguća je obnova načina na koji razmišljamo o sebi. I mi im onda kažemo - Građani Srbije, dobro jutro, evo, tu smo. Ako je potrebno da se crta, nacrtaćemo im kako se Kosovo više nego ikada koristi kao džoker, između ostalog i zato što je to poslednji put.

U njihovom navodnom besu zbog gubitka Kosova postoji nešto nalik osmehu, jer to je za njih još jedna od mnogih lepih obligacija na osnovu koje će, sve kukajući, biti neprestano na vlasti. Mi sada treba da budemo toliko glupi da čekamo da američki predsednik i još nekoliko predsednika najjačih država na svetu, po nalogu Koštunice, povuku priznanje Kosova, a da u međuvremenu pustimo njega da vlada. Pošto se to što on želi nikada neće dogoditi, on se nada beskrajnoj vladavini i u svojoj političkoj opsesiji traži podršku za to. Mene bi bilo sramota da tražim da budem premijer s desetak odsto podrške u biračkom telu. Ali njega nije sramota.

Znam domete radikala i narodnjačkog bloka, ali mi je strašno što je taj proevropski blok samo takozvani demokratski blok. On nije ni postojao, sem u želji zapadnih partnera da ovde imaju nekoga za pregovore. Tako idemo na ove izbore sa saznanjem da je taj proevropski blok u velikoj meri takozvani. Većina njih i nema nikakvu ideju o tome šta znači to proevropski i koliko će još da nas košta da postanemo ono što jesmo - Evropa. Koliko će nas koštati da saznamo ono što već znamo, a to je lepo rekao Janša pre neki dan - Samo je Evropska unija rešenje za zapadni Balkan, a sve ostalo je iluzija. Koliko ćemo morati da platimo prestanak te iluzije? Ali sudbinu i budućnost jedne zajednice ne određuju pametni ljudi i zato se političke vizije i ideje moraju nametnuti. Eto, zbog toga se ja nisam umorio i imam želju da namećem političke ideje. Moraju se prekinuti ti njihovi zločini ad *infinitem*.

NENAD
PROKIĆ

Ali tu je ugrađena i ona finalna ironija. Luj XVI je u svom dnevniku 14. jula 1789. zapisao - ništa. Bio je toga dana na pecanju. Mislim da će im se to dogoditi, oni će jednoga dana pecati, a neće shvatiti da se dogodila revolucija. I misliće da se toga dana nije dogodilo ništa. A možda je taj dan već prošao, možda je to bio onaj dan kada je Kosovo proglasilo nezavisnost i kada su oni u svom besu imali nešto nalik na osmeh, jer su znali da će to politički iskoristiti i upravo to sada i čine. Ali znamo kako je prošao Luj i nadam se da će tako proći i oni, što pre. Rusija ima novu ideologiju suverene demokratije, koja je možda dobra za Rusiju, ali za Srbiju sigurno nije. Najnoviji oblici demokratije podrazumevaju odricanje od suvereniteta u korist nečega što je nadnacionalno, u korist univerzalne države. I London i Pariz i Rim su se odrekli dela svog suvereniteta, a to su zemlje s mnogo većom istorijom, mnogo bogatije i uspešnije od nas. Učinile su to da bi stvorile zajednicu zasnovanu na miru, Evropsku uniju. To je strašno važno reći - ta zajednica je formirana na miru uspostavljenom između dojučerašnjih ljutih protivnika.

Oni su šest godina nakon Drugog svetskog rata, 1951. godine, potpisali prvi dokument o budućoj evropskoj zajednici. Dvadeset godina nakon početka sukoba u Jugoslaviji, mi još ništa nismo počeli da zasnivamo na miru. To je ta naša užasna sporost. A ta suverena demokratija, ta nova ruska ideologija će nam se olupati o glavu imajući u vidu tu strašnu snishodljivost sa kojom ovi, koji toliko govore o suverenitetu na devnaestovekovni način, ustupaju državni monopol drugoj državi. To je dodatna opasnost. Ako će neko trideset godina da upravlja energetskim resursima u ovoj zemlji, on će pokušati da izvuče i političku korist iz svega toga. To je opasnost koja će lebdeti nad nama i kada odu ovi stratezi poražene nacionalne politike. U međuvremenu, zemlja je otišla u bestragiju, po ko zna koji put.

Jedno od rešenja za ozdravljenje društva bi bila zabrana fudbala. Ne može da se igra, ni na male goliće, pet godina. Koga vide da na poljančetu igra na male goliće - odmah da privedu. Ti ljudi se očigledno koriste kao brigade za političku zloupotrebu. Na stadionima je počeo i raspad bivše Jugoslavije. I juče su zbog toga pretukli nekoga u autobusu broj 18 na *Gazeli*, u Futogu su se tukli, pucali, ubili jednoga. I to niko ne postavlja kao problem. Kada su policajcu nabili baklju u grlo, to je bilo - ju, ju, ju, ali izostala je akcija koja bi stala na put takvom divljaštvu. Kada su u Engleskoj pre desetak-petnaestak godina imali strašne probleme s navijačima, doveli su pravog sudiju na stadion, umrežili stadion kamerama,

hvatali izgređnike, sudili im na mestu izgrada i odmah ih slali na izdržavanje kazne. I od tada više nije bilo nemira. Uvek postoji norma i odluka koja se može sprovesti. Ali to spada u strategiju varanja ovih vladajućih varalica, da oni uvek koriste te stvari za neke svoje obligacije. I još imaš dodatnu sramotu da zahtevaju da ih zoveš patriotama.

NENAD
PROKIĆ

Kada je reč o izborima, mislim da najozbiljniji problem ima Demokratska stranka. Lepo je pozivati se na principe, ali oni moraju da kažu dve stvari: zašto je njihov udeo u ostvarivanju tih principa bio tako mali i drugo, sa kojim programom oni nameravaju da izađu na ove izbore, da li sa onim istim sa kojim su ušli u kohabitaciju i koaliciju sa DSS-om. Šta oni misle da rade u sledećoj vladi? To nisu rekli. Trebalo bi da imaju kandidata za predsednika vlade, potpuno je nenormalno da ga nemaju i da kažu da će ga imati neposredno pred izbore. I zaista to ne kažem sa zluradošću, jer mene ne brine politika Radikalne stranke, jer sa njom nemam nijednu dodirnu tačku. Ne brine me ni politika DSS-a, sa njom takođe nemam nijednu dodirnu tačku. Ali sa ovim politikama imam dodirne tačke, pa se bojim njihove sposobnosti da opet promovišu neko novo pravilo demokratije, po kojem će opet neko ko ima manje glasova od njih da odlučuje o svemu. Eto, to je ono što mene najviše brine u vezi sa ovim izborima. Očigledno je da će rezultat biti veoma tesan. Čak i ako pobedi takozvani proevropski blok, on će imati veliku opoziciju na vratu.

Ukoliko pobede narodnjaci i radikali, potpuno je jasno da stranih investicija neće biti, da te pare neće doći. Pre neki dan nam je stiglo četiristo miliona evra, a Mađarska je dobila dvadeset sedam milijardi evra. I ono što je skoro pravilo - kad god se ovde nešto odluči, a stalno se nešto odlučuje kao da će sutra biti smak sveta, tako živimo dvadeset godina - pojavi se neko iz Evropske zajednice i doliva ulje na vatru dajući podršku drugoj strani i ostavljajući na cedilu prave proevropske i demokratske snage u zemlji. Oslobođanje Haradinaja je jedan od tih poteza. Ali ja sam naučen da ne nasedam na takve stvari i prvo bih istražio da možda u to vreme nije bilo neke veze između srpskog vojnog i policijskog vrha na Kosovu i Haradinaja, da li je među njima bilo neke trgovine.

Na osnovu iskustva koje smo imali u Hrvatskoj i Bosni, može se pomisliti da su oni imali neke kontakte i da je naša strana, posredno ili neposredno, umešana u to što je on pušten na slobodu. To je ono što me interesuje kao čoveka koji živi u Srbiji. Tako sam naučio i disciplinovao sebe da prvo pogledam to, pa nešto drugo, za razliku od ovih drugih, koji prvo pogleda-

ju na nepravdu koja nam je učinjena, a ne gledaju šta u našem dvorištu rade naši. Koketiraju sa genocidom, a pljačkali smo i ubijali. Evo, u toku je suđenje za Lovas i na optuženičkoj klupi su četiri pripadnika JNA. Znači, nije samo *Dušan Silni*, nego i JNA. Imam pravo da pitam i saznam takve stvari.

Andrić kaže - Narod kojim dugo vlada loša vlast postepeno poprima oblike te vlasti i postaje još gori od nje. Sada će da skoče branioci naroda, ali kada ti ljudi govore svašta protiv Zapada, a voze zapadne automobile, nose najskuplja odela zapadnih brendiranih marki, nose skupe kravate, košulje, vidiš da nisu dosledni. Pa vozite se u ladama, u moskvičima, šta sad, budite dosledni. Ta šizofrenija podsticana sa vrha se primila u narodu i tu će postati još gora. Neko strašno pametan je podstakao tu šizofreniju. Ne treba potcenjivati protivnika. Platon je u četvrtoj knjizi *Države* rekao da se moramo čuvati prelaska na novu vrstu muzike, jer promena tonaliteta u muzici izbacuje iz ravnoteže političke i društvene konvencije. I kada su se tonovi u muzici pre četvrt veka naglo promenili, kada je došao turbo-folk, bio je to znak za uzbunu. Na vlast su došli idioti iz nacionalnog bloka i još su tu. Neko je tu postavio stvari kao filozof. Ako smo toliko nesposobni da izađemo na kraj sa takvim filozofima, biologija će reći svoje i Srbija će biti moderna država sa većinom ljudi koja će biti srećna, nakon što oni izumru kao dinosaurusi. Dotle - ko živ, ko mrtav.

Prvi put je neko zainteresovan za balkanski tamni vilajet, neko hoće da nas integriše. Tu nikada niko nije hteo da dođe, ni u prošlom ni u pre-prošlom veku. To je bila *terra incognita* za uspešniji deo Evrope i sveta. I prosto je neverovatno, ali sada mi nećemo u Evropsku uniju iz vrlo jasnih sebičnih, podlih razloga, koje može da formuliše samo nitkov. Da smo članovi Evropske unije ili NATO-a, naše trupe bi bile na Kosovu i možda bi vodile računa baš o enklavama ili severnom delu. Mi ćemo se jednoga dana probuditi u istoj državi sa Kosovom i neće biti granica između nas. Nadam se da će u međuvremenu Srbi i Albanci pružiti jedni drugima ruku i zato vodim politiku koja ide u tom smeru. Ne vidim nijednog drugog načina da se vrati Kosovo.

Svet se strašno menja i kada vidiš Koštunicu sa devetnaestovekovnom politikom Berlinskog kongresa stvarno te uhvati očajanje. I to je šizofrenija: živiš u dvadeset prvom veku, a imaš politiku iz devetnaestog i nadaš se uspehu. Čekaš da se svet u reverzibilnom procesu vrati u devetnaesti vek i onda ćeš ti biti super. Pretvaraš život u dečju sobu, u kojoj je uvek neko

drugi kriv. Tužno je gledati koliko su nama drugi krivi, Amerikanci i Evropska unija, i koliko nam nisu krivi Rusi. To je podela sveta na kauboje ili Indijance, koja u današnjem svetu ne postoji.

Dvadesetčetvoročasovno tržište novca i internet su ukinuli neke kategorije i mi moramo da se prilagodimo tim promenama. Koliko se svet promenio u ovih dvadeset godina, otkad se mi bavimo svojim pupkom. Šta je sve protutnjalo pored nas i u kakvim besmislenim stvarima su prošli naši životi. U stvari, mi živimo bastard ostatka komunizma, traženja sreće koju je komunizam pružao i vraćanja na nacionalni koncept iz devetnaestog veka. Tada su se i drugi narodi bavili time, ali su u međuvremenu prestali.

NENAD
PROKIĆ

Ne čujem da Mađari i Rumuni imaju probleme sa Erdeljom i manjinom u Slovačkoj. Njihovi problemi su rešeni tako što je napravljen bajpas, rešeni su iz potpuno drugog polja. Tako rešavaš probleme za koje si mislio da ih nikada nećeš rešiti. Umesto toga, umovi u našim političkim partijama razmišljaju o šahovskim kalkulacijama - kako ću da napadnem ovoga, a da preko njega napadnem onog drugog. Igraju vrlo komplikovanu igru u kojoj pokazuju sposobnost za razmišljanje unapred, što je pohvalno, ali besmisleno. To je oštromna budalastost, jer ne vodi apsolutno ničemu. To je kao Šešelj, to ne vodi ničemu. Politika nije samo manipulacija, ona mora da ima neophodne iskrenosti, čak i onda kada je pogrešna.

Mi smo zbog toga osnovali Liberalnodemokratsku partiju i nadam se da ona nikada neće izgubiti tu vrstu iskrenosti. Politički slogani - Napred Srbijo i slične, više ništa ne znače, ispražnjeni su od svakog sadržaja. Kuda napred, hajde reci mi, kuda napred? Sva beznačajnost njihovih politika smeštena je u njihove slogane.

Prvo, ja sam svestan toga da se za moga života nećemo mnogo približiti ciljevima koje smatram dobrim za ovu državu i njene građane, ali imam veliku potrebu da učestvujem u postavljanju tih ciljeva. Imam utisak da je moj život onda vredniji. I to je zaista preokupacija koja čini život smislenim. Mnogo putujem po Srbiji i ona izgleda jezivo. Oni govore o Kosovu, a jug Srbije odlazi iz života. Tamo nema ničega. Oni su celu državnu politiku sveli na Kosovo. Pa odakle ti pravo da sve svodiš na svoju opsesiju? Pa žive ljudi i u Paraćinu, žive ljudi i u Subotici, pa ne može to tako. Suština je, kao kod Kamija, Sizifov posao. Kada kamen doguraš do vrha, on padne dole i trenutak kada počneš ponovo da ga guraš naviše - u tome je smisao

ljudskog života. Trenutak u kom počneš ponovo da guraš taj kamen, to je himna životu, to je ono zbog čega je život veliki dar i zbog čega mi koji smo živi moramo da budemo srećni.

Faktori uspeha naše zapadne civilizacije jesu: hrišćanstvo, optimizam, nauka, liberalizam, individualizam. Kada to uporedimo sa nama, to je katastrofa. Umesto optimizma imamo defetizam, umesto individualizma populizam, umesto ekonomskog rasta imamo propast, umesto nauke imamo plemenska verovanja. To nam pokazuje koliko nas veliki posao čeka kada kažemo - Evropa. I valjda udaljenost od tih faktora uspeha rađa u nama tu provincijalnu uvređenost, pa onda očekujemo pomoć od suverenih demokratskih država, kao što je to odnedavno Rusija. Mislim da je čin potpisivanja ugovora o NIS-u, kojem je prisustvovao i Tadić, velezdaja.

U Srbiji danas izumire pouzdani, odgovorni pojedinac koji sam sebe usavršava. Taj pojedinac je danas umoran. Bojim se da je Srbija prepuna takvih jadnika koji očekuju pomoć. Zato ja nikada neću prestati da guram taj kamen, jer neću da budem jadan. Hoću da budem idealističan pojedinac. U velikoj smo nevolji i ja hoću da verujem u ideje koje su zaslužne za besprimerni uspeh naše, zapadne civilizacije. Zašto se opiremo tome? Zbog toga što smo taoci pokvarene, odvratne politike Ali mi imamo sreću da je najbolje rešenje odmah preko reke, evo, tu preko Dunava je Rumunija, ona je u Evropskoj uniji, pa Mađarska, biće sutra i Hrvatska. Daj da se otarasimo tih devetnaestovekovnih bajki o nečemu čega odavno nema i da krenemo ka nečemu što je toliko prosto. Čeka nas zaista mnogo posla da bismo postali ono što jesmo, a prvi korak je da sebi to priznamo.

Siguran sam da 95 odsto stanovnika ovog grada ne zna da živi u najskupljem gradu na svetu, da vozi najskuplji benzin na svetu, da je pri tom taj benzin najgori na svetu, da je život u ovome gradu, iako je toliko skup, jedan od najlošijih. Alo, Srbi, kada uđete u Evropsku uniju imaćete jeftiniji benzin, imaćete čistiji grad. Sada idem po Srbiji i propagiram to. Učinjene štete će ostati. Biće potrebno petsto godina da se očisti ovaj krš od estetike koji viđamo po Srbiji, te uvrede za oko. Jednom kućom pokvare divan pejzaž. Stavi jednu kuću i sve ode u vražju mater. Dotle je došlo da nema nikakvih repera na osnovu kojih se može ići postupno. Mi moramo da pravimo skokove. U tim skokovima može da se polomi i noga, ali ionako su nam lomili udove ovih dvadeset godina, pa hajde da probamo i taj rizik.

Prosto je neverovatan taj otpor, zabrineš se ozbiljno. Da li je to neko ludilo ili baš samoubistvo? Oni nas teraju u samoubistvo. To je sažeti odgovor na pitanje šta je politika Miloševića, Koštunice - Hajde sad, lepo se samoubijte. Kojim bi krajnjim ciljem pravdao tu politiku, osim nečovečnim?

SVETLANA LUKIĆ:

To me podseća na rusku sektu koja živi pod zemljom i čeka smak sveta. Napolju je strašno, mi ćemo se sakriti u zemunice.

NENAD PROKIĆ:

S tim što oni bar dosledno žive to svoje ludilo, ali ovde i sa ludilom podaljuju. Videćemo šta će se dogoditi na sledećim izborima. Da li će birači biti spremni da daju sve za Kosovo ili će malo brinuti i o svojoj guzi, pa će u poslednjem trenutku da kažu - Čekaj, čekaj, jeste važno Kosovo, ali hajde malo da vidimo od čega se živi. Ja bih to podržao. To jeste nitkovluk i podlost, ali bih to podržao.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna od najvećih dobiti za Srbiju bio bi odlazak Vojislava Koštunice sa vlasti na đubrište istorije. Taj čovek bi sa svojom manijom morao biti ostavljen nasamo u onoj njegovoj belanovačkoj dači. Međutim, nije lako otarasiti se čoveka koji personifikuje maniju gonjenja jednog dela srpskog naroda, onog dela koji je reš pečen i spreman da se kao sledbenik onog ruskog kulta zavuče u blatnjavu rupu i čeka sudnji dan. Čućete kratku, ali slatku izbornu kombinatoriku Vladimira Gligorova, objavljenu na našem sajtu.

VLADIMIR GLIGOROV: /čita Svetlana Vuković/

Izborni račun Vladimira Gligorova

Budući da je neizbežno da novu vladu čini koalicija stranaka, kolika je koaliciona moć pojedinih stranaka i ko ima izgleda da bude novi predsednik vlade?

U novoj vladi će svakako biti ili DS ili SRS, ali ne zajedno. Učešće svih drugih je neizvesno. Ukoliko ove dve stranke, ili koalicije, dobiju otprilike isti broj glasova, DS će biti u prednosti utoliko što će LDP i, možda, stranke manjina pre izabrati da budu u opoziciji nego da budu u koaliciji sa

VLADIMIR
GLIGOROV

radikalima. Preostaju SPS (i stranke koje su sa njima u koaliciji) i DSS-NS. Ideološki ili programski, oni su bliži radikalima. Ukoliko te dve koalicije stranaka dobiju više glasova od stranaka manjina i liberala, vladavće koalicija radikala, narodnjaka i socijalista.

Ideologija, međutim, nije sve. Nije nevažna ni raspodela moći. Posebno je važno ko će biti predsednik vlade. Postoji uverenje da najveće izgleda ima Koštunica, jer kojoj se koaliciji on prikloni, ta će biti na vlasti. To nije baš sasvim tako. Pre izbora, u interesu je radikala da narodnjacima ponude mesto predsednika vlade, dok je demokratama u interesu da to učine posle izbora. No, posle izbora, radikali imaju interes da to učine samo ako to učine i demokrate, a ovi samo ako bi njihova ponuda bila prihvaćena. No, ako obe velike stranke narodnjacima ponude mesto predsednika vlade, ovima je bliža koalicija sa radikalima, iz ideoloških razloga, a i zbog stabilnosti vlasti. Jer sa demokratama bi imali predsednika vlade, ali ne i moć.

Sada ono najvažnije: ako demokrate posle izbora ne ponude Koštunici mesto predsednika vlade, radikali nemaju interesa da to učine. Jer će narodnjaci moći samo da budu manjinski partner u jednoj od koalicija. A i u tom slučaju, više mogu da dobiju od radikala. Dakle, predsednik vlade će biti ili radikal ili demokrata. To je izbor.

Ovome bi trebalo dodati novu ideju koja se, kao i obično, u prvom momentu čini neozbiljnom, ideju da se opozove Boris Tadić, jer je prekršio ustav. Ukoliko bi narodnjačko-radikalsko-socijalistička koalicija ostvarila ubedljivu pobedu, to bi postala ozbiljna mogućnost. A logični kandidat za mesto predsednika republike te koalicije bi bio Koštunica. To lako može da bude sledeći izbor.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Miodraga Zeca, profesora ekonomije na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

MIODRAG ZEC:

I jedni i drugi pokušavaju da sprovedu neku vrstu dirigovane, komunističke privrede, pri čemu je država izvor i utoka svih stvari. Svi obećavaju da će oni zaposliti, da će oni napraviti, da će oni dati, a usput svi obećavaju da će budžet biti manji. Pred našim očima se pokušava obrazložiti ekonomski *perpetuum mobile*, kojeg nema. To je kolektivizam koji ima uporište u politici koja kaže - mi smo kolektivitet koji ne da Kosovo.

Okej, to još i može, ali kolektivizam u ekonomiji, u smislu da ću ja doći i leći nasred Nemanjine ulice i neko će mi odmah dati platu - to je pogubno. Individualizam je osnov tržišne privrede, u kojoj ja sam u zadatim prilikama mogu da rešim svoje pitanje. Ovde ja sam ništa ne mogu da rešim. Kažu da će isti standard biti u Rakovici i na Terazijama. To nije moguće. Pa nije isti standard na Menhetnu i u Bronksu, nije isti u Parizu i Bordou. Po prirodi stvari glavni grad i centar grada imaju svoje prednosti, svoju cenu. Što više pričaju o regionalnom razvoju, razlike su sve veće, a ne manje.

MIODRAG
ZEC

Državne investicije spadaju u posebne mere koje se retko primenjuju, a ovde svi jurišaju na budžet, svi bi da se zaposle u policiji ili kod države, jer to su jedine regularne plate. Pričaju o slobodnom preduzetništvu, a niko od naših političara nikada ništa nije zaradio u slobodnom preduzetništvu, to je uvek bilo neko vezano preduzetništvo. Mi nemamo takve ljude, ovde se samo trguje rentama. Ekonomsko učenje koje nudi i levica i desnica i centar u suštini se bazira na preraspodeli sve manjeg i manjeg kolača. Da li je komunizam socijalno prihvatljiv? Pa jeste, ali nije moguć. Da li je prihvatljiva jednakost stomaka? Pa jeste, ali nigde nije ostvarena. Pokušano je, ali na kraju su svi bili gladni. Obrazac u privredi da će država regulisati sve, da će neki apsolutni um sve pravilno podeliti, sa nekim benevolentnim diktatorom na čelu, je propao. I na spoljnopolitičkom planu svi misle da će biti novi Tito, koji dribla između Istoka i Zapada kao jezičak na vagi i uzima pare i od jednih i od drugih. Toma Nikolić kaže - ja ću i Istok i Zapad. Pa ne možeš, ne zato što Toma ne može, nego zato što nisu prilike takve. A ni on ne može.

To je sve potpuno besmisleno. U spoljnopolitičkom učenju imaš nešto što se više ne može ponoviti, druge su okolnosti. Na domaćem planu imaš strahovito jačanje države i preraspodelu, što je takođe bilo dovedeno do savršenstva u Rusiji, pa je na kraju sve propalo. I sad neko u dvadeset prvom veku govori da će to isto uraditi. To znači da nema novih političkih ideja, ne zna se šta se hoće i ne zna se šta se može. Srpska elita je uvek imala probleme, ali ipak nikada nije zaplivala protiv opšte matice. Sada motora nema, a mi plivamo ručno uz vodopad. Ne verujem da ćemo stići, lososi mogu da skoče uzvodno, jer ih vuče čežnja za parenjem, a ovde ne možeš da uradiš ništa. I ta percepcija Srbije o sebi, to je strašno. Ja mislim da ne postoji narod koji više misli da je važan nego što jeste. To je lepo možda u pesmi David i Golijat, ali u profanoj istoriji takvi najčešće dobi-

jaju batine, a mi se samo nameštamo da batine dobijemo. Mi prosto idemo tamo gde ćemo batine dobiti, ne znam kako oni to ne vide.

I ta uobrazilja da ćemo mi uspeti da promenimo svetske relacije, to je nešto što Srbiju prati stalno. To driblanje u kaznenom prostoru je riskantno, jer je kazneni prostor sve manji i manji, a batina je u jednoj ruci i to će izgleda mnogo da boli. I tužno je kad čovek gleda spolja, pa kaže - Bože, pa zar ništa nismo naučili?

Gde je ekspanzija industrije? Ovi iz sveta su došli samo na pozicione rente, na retke resurse, na akcizne robe, na banke, na osiguranje i tako dalje. Mi i inače imamo katastrofalno stanje u industriji, a i u privatizaciji industrije imamo katastrofalno stanje. Sva ta velika preduzeća se svode na građevinsko zemljište, od *Rakovice* do *Zmaja*, do Kraljeva. I to je ključni problem, nema stvarnih ulaganja. Postoje samo neke zemlje koje to mogu. Evo, uzmimo slučaj Rusije, koja ima sedam-osam imperatora u svojoj istoriji, koji su je skokovito vodili napred, od Ivana Groznog, Katarine Velike, Petra Velikog do Putina Velikog. Mi možemo da kažemo šta god hoćemo, ali on je napravio skok i Rusija se ponovo digla, ali zahvaljujući čemu se digla? Pa zahvaljujući resursima, šta Rusija izvozi nego resurse.

Kina je fenomen, Kina izvozi sijalice, grickalice, spajalice, kompjutere, Kina izvozi sve i to može da čini hiljadu godina. Rusiji će na kraju izdušiti nafta i šta će onda? Ovo što rade Kinezi je zasnovano na bezgraničnoj kreativnoj moći ljudskog rada i zato je strah od Kine opravdan. Oni naprave automobil za dve hiljade dolara, a Detroit ne može bez pet i gotovo. Ovi u Detroitu imaju prava, mnogo više jedu, manje rade, hoće da glasaju, da spavaju, a Kinezi samo rade. Nije ni čudo što imaju istoriju dugu pet hiljada godina. Niko se nije toliko dugo održao, njih ni komunizam nije uspeo da otuđi. Komunizam je dotukao sve slovenske narode, ali Kini ni komunizam ništa nije mogao.

Da zaključim, kod nas u ekonomskom učenju vidim dirigovanu ekonomiju i vidim državu. Ovde i mlada i stara elita radi kod države. Niko iz sveta nije došao ovde da otvori neku konkurentsku kompaniju i da pravi nešto što izvozi na zapad. I naši ljudi, reformatori koji nam se vrata iz sveta, hoće da budu vlast, oni nisu došli da rade. Svako hoće da dođe da bude guverner, direktor NIS-a. Doći će on sa Menhetna da bude guverner i u Zimbabve, a ne kod nas. Ta poruka se ne menja. Od izbora do izbora ona biva sve drastičnija i oni tonu u bezizlaz državne preraspodele, državne

birokratije i tu nema kraja. Komunizam je bio političko društvo, ali i on je ostavljao neku mogućnost da čovek može nešto da uradi do neke tačke, a da ne bude u partiji. Mogao si da budeš tehnički direktor borskog rudnika, a da nisi član partije. Sada ne možeš biti ni portir, a da nisi u partiji. To je porazno i ta poruka ide i prema omladini. Pa kakva je to država? Evo, u Bijeljini ima dvadeset univerziteta za medije i menadžment. Bijeljina je na granici sa Srbijom, to su naši granični fakulteti, pa iz kojeg god pravca da ideš, možeš da nabaviš diplomu. Bože, zamislite, dvadeset fakulteta. Da je to na slobodnom tržištu, ne bi moglo, ali ovako, već si se zaposlio u EPS-u, NIS-u, negde si već na vlasti.

MIODRAG
ZEC

Gde su proizvodni ljudi? I da dođu investicije, nemaju na šta da dođu. Posle deset godina tranzicije ovde ništa nije rentabilno i to je porazno. I ja zato mislim da smo mi ušli u nešto što se zove antikomunistički komunizam, zatvoreno društvo, partija kao mera svega, partijska demokratija. Pa u Americi se Hilari i Obama naganjaju pola godine u jednoj partiji za nominaciju. Kod nas u bilo kojoj partiji može doći do smene samo pučem. Mi nemamo političku konkurenciju, mi se ne snalazimo i ne stičemo naviku da kroz život prolazimo pomoću dva najvažnija instrumenta - privrednu i političku konkurenciju. Ovde svi prevrću bajate ideje. Treća stvar i ključna, kako da kontrolišeš proizvodnju političke robe? Zašto nema obilaznice u Beogradu? Klikću jedni i drugi - Krivi su koalicioni partneri. Kako možeš kontrolisati političku ponudu, kada ti glasaš za jedno, a desi se drugo? Zašto je u toj Americi dvopartijski sistem? Pa zato da možeš da uhvatiš ko šta tu radi. Ti ovde treba da se snađeš u koalicijama petsto političkih preduzeća. Pa ljudi, to stvarno nije normalno.

I kada pitaš nekoga - Je li, prijatelju, šta to bi, pričao si da će biti jedno, a ispalo je sasvim drugo, on će ti reći - Krivi su koalicioni partneri. I onda se osećaš kao idiot, jer ne možeš da ih kontrolišeš. Jedno vreme mi je bilo komično, ali sada mi je tužno. Ovo postaje opasno. Čovek se oseća sluđeno. U Beogradu svi nekud žure, a niko nije nigde stigao. Svak svakoga vara, a svi su na gubitku. Poslodavci varaju radnike, radnici poslodavce, partneri, političari, policajci, svako nešto muva. A rezultat te igre je globalna nula. Svi nekud žure, a nismo nigde stigli. I agresija je na sve strane. Kada putuješ Švajcarskom, Austrijom, ostaješ zapanjen: sve njive obrađene, sva trava pokošena, a nikog ne vidiš da kosi. Vidiš ogromne bale pšenice, nema naroda, nema galame, dreke, a sve urađeno. U gradovima sve normalno, svi se svakom sklanjaju, izvinjavaju se, saobraćaj ide. Ovde svi jurišamo na crveno, a nigde nismo prošli. O čemu se ovde radi? Svi smo

žurili, a svi smo zakasnili. Znoje se svi na sve strane, od političara do radnika, a rezultata nema nigde. Ovo se više ne može rešiti lično, to se mora rešiti konceptom. I tu sam ja očekivao veću ulogu Evrope, u organizacijskom smislu. Ovde je možda i došao neko da promeni nešto, ali na kraju se on promenio i postao još gori od nas.

Priroda tera da se sve sabije u dve-tri partije, a svi se opiru, svi kukumavče, jer ovo je vašarište. I možda će za pet-šest godina biti dve političke opcije, ali zar nam je trebalo toliko vremena, toliko potrošenih para? Pa možda će neko reći - Srbija nikada nije bila manja, dovoljno je osamdeset poslanika. Zato nismo to rekli ranije? Pa zašto nije rečeno - cenzus je deset odsto, osim zagarantovanih mesta za nacionalne manjine? Svako, bre, kliče, a ima 0,01 odsto glasova, pa kaže - Ja ću da vas zaštitim. Čekaj, prijatelju, osvoji ti većinu, to je suština te procedure, koja možda nije najbolja, ali je jedina moguća. Zar nije moglo pet umnih ljudi u ovoj zemlji, koji čine okosnicu političkih partija, da kaže - Ljudi, dosta je igranke?

U Republici Srpskoj sam imao poznanika, koji je uvek osvajao jedno poslaničko mesto sa svojom partijom vrlo zvučnog imena. Kako to, čoveče? - pitam ga, a on kaže - Jok, ja ni ne volim da osvojim dva, jer odmah imam problem, izdaće me ovaj drugi. Ja sam najsigurniji u sebe kada trgujem sa ostalima. Čim ja imam dvojicu, rizično je. To liči na šalu, ali je tačno. To je opšte vašarište. Ja bih se plašio da ovako radim, ne lično, nego bih se plašio Boga, plašio bih se naroda i te muke. Ljudi, nema ni smisla magarčiti svoj narod, dovoditi ga u totalni bezizlaz. To je ona elementarna, ljudska odgovornost, biblijska, kada Mojsije vodi narod, pa ga mora negde i dovesti. Ovde ih vodiš da se nikada ne vrate, vodiš ih u nedođiju. Koliko smo vremena i ideja utrošili da se sve ovo toliko politički zameša, mogli smo jednu branu napraviti, pa da imamo struje. Brana zaustavi vodu, ali pravi struju, a mi zaustavljamo proces, a nema struje. I to je problem srpske elite, javna odgovornost. To je problem te večite zamene teza. I zato se ja kao građanin loše osećam. Ako ćeš da rešiš problem mosta, pa napravi most, sramno je da mi ga obećavaš sto puta. Mene bi živ sram pojeo da pet godina iste priče pričam, a ništa se ne dešava, da ja i ne mislim to da radim.

Gledam te kampanje, da neko može držati toliko stotina političkih konvencija, pričati jedno isto istim ljudima koje vozi autobusima s jednog mesta na drugo. Ja bih se osećao suludo. Gradićemo sedamnaest obdaništa, četiri mosta, a oni isti idu za mnom autobusom i slušaju me. I

narod to možda i veruje. Pa veruje, jer je u bezizlazu. Svako želi da čuje lepu reč. Zna on da mu ovaj neće pomoći. A ovaj mu obeća hiljadu dinara, pa ti dođeš tamo da plaćeš da ti daju. Stalno nešto tražiš, unesrećen si i trošiš, trošiš budućnost.

Veliko vreme, veliki problemi i gledam miting za Kosovo i slušam jednog govornika, veliki umetnik, svetska faca, ima strana državljanstva. On nama poručuje da je to nepravda. Mi znamo da je to nepravda. Zašto u to nisi ubedio u Francuskoj Nikolu Sarkozija, najveće svetske umove, režisere? Mi smo tebe zato poslali tamo da ti njih ubediš, a ne nas. Mi verujemo da smo oštećeni ovim što se dešava sa Kosovom i da smo mi zaista istorijski gubitnici. To veruje 99 odsto i obrazovanih i neobrazovanih Srba. Nemoj da se ovde junačiš pred nama, pa da pujdaš ove mangupe, da vičeš - Gde ste, miševi? Ti, prijatelju, idi u Vašington, idi u Brisel, njih ubedi svojom erudicijom, svojom snagom. Mi smo tebe, Koštunicu i Tadića izabrali da njih ubedite, a ne nas. Nama je jasno, nama ta škola uopšte više ne treba.

Svakom građaninu Srbije je jasno da je učinjena nepravda, ali, prijatelju, ti moraš Evropu da ubediš, kao što je Vuk ubedio Grima da su srpske junačke pesme dobra stvar i da treba da ih štampa u Beču. Vuk je ubedio te ljude da Srbija ima svoju kulturu i tradiciju, a ti si došao nas da ubeđuješ. Pala je kiša i svi smo upali u septičku jamu i ti odozdo kličeš kako je to svetska nepravda, a nisi mogao tu septičku jamu da zatvoriš ranije. Ne kažem ja da je to lako, ne kažem ja da bih ja to mogao i znao, ali ja nisam za to ni primio pare, niti sam pričao da ću to da rešim. A ti jesi pričao i treba da nam odgovoriš zašto nisi uspeo, a ne da ovu sirotinju za jedan sendvič vozaš autobusom. Ili kaži - Ma ne dam, ratovaću. I to je legitimno. A ne da zaustaviš voz iz Kosova Polja, pa sada tamo niko nigde ne može da stigne. Samo je taj voz Srbe i prevezio, a sada niko od njih ne može da dođe u Mitrovicu.

Ne kažem ja da treba ratovati, ali ti moraš da kažeš - Ljudi, ne dam i gotovo, pa do kraja, Palestinci - Palestinci, to je regularna koncepcija. Vijetnam kaže - Sedamnaest godina ćemo ratovati i ne damo Vijetnam i na kraju, izboriše se. Pa sramno je, bre, da oni koji najviše pričaju o Kosovu pričaju to odavde iz Beograda, a uzimaju po tri plate dole. I čim nema plate - splasnuo patriotizam. Pa čekaj, bre, ako imaš palestinski problem, imaš ga regularno - bacaj bombe ili ćuti. Ali mi ni jedno, ni drugo. Je l' dolazi Jevrejin sa Menhetna, koji je broker, ima platu dvesta hiljada dolara, da tri

MIODRAG
ZEC

godine živi u kibucu u Izraelu? Ali kod nas neće ljudi to da urade. Ko god je imao za autobus - taj je pobegao. Ostali su samo oni koji nisu mogli nikamo. Pa čekaj, onda moramo da razmislimo, ljudi, šta ćemo. Srbi su se pregrupisali iz cele Jugoslavije ovde, pa opet šta imamo? Opet je pola Srbije prazno. Populaciona struktura užasna, ekonomska struktura loša. Čime, kako?

Mislim da je jedino rešenje ovde da se svi penzionišemo. Ko nije u parlamentu da bude na penzionom fondu. To su ovde ideali, biti u penziji ili biti na vlasti. Ali oni između, koji treba nešto da rade, da plaćaju poreze, ti ne postoje.

Nade je sve manje, a više nije ni smešno. Sad su se uhvatili za Rezoluciju 1244 kao najveći događaj u istoriji. A to su oni isti koji su ismejivali to kod Miloševića. Ja njega ne branim, ali on je bio ismejavan za to. Pa čekaj, zašto si se sad ti uhvatio toga kao pijan plota? Iz jedne pogrešne politike ideš u drugu pogrešnu politiku, iz jednog promašaja ideš u drugi promašaj.

To što mi ne znamo šta ćemo sa sobom mi je jasno, ali mislim da ni Evropi nije jasno šta će sa nama, hoće li da nas primi ili hoće da nas ne primi uopšte, pa da nas pokazuje kao oglednu površinu, da plaši decu nama. U tom smislu meni Evropa zaista nije jasna. Evropejci ovde u tom smislu imaju hendikep. Taman doguraju taj kamen do vrha, op, neko ga gurne odozgo, pa guraj ponovo. Sve to ne opravdava Srbiju. Srbija je trebalo i mimo Evrope sve ovo da reši. Ja nikada nisam tvrdio da jedna zemlja može da reši svoje probleme nametnutim šansama. To je kao u brakorazvodnoj parnici, ti možeš da ih savetuješ, ali samo oni znaju hoće li se razvesti. Iznutra moramo da prelomimo, moramo raditi više, a trošiti manje, moramo napraviti takva pravila igre da imamo jeftinu državu, jeftinu proizvodnju. Mi sve to nemamo, ne zna se ni koliko košta podmićivanje, pa neko drpi hiljadu, neko sto hiljada evra. Mi sa ovim troškovima nemamo šta tražiti u Evropi, a ovima koji vuku glavne konce je i bolje što nemaju veze sa Evropom, jer ako imaš veze sa Evropom, imaš i evropska pravila.

Izgleda da mi sve to ne možemo bez spoljnog pritiska promeniti, a oni nisu dovoljno vršili pritisak da se neke regulatorne stvari uvedu. Ja mislim da se Evropa ogrešila o Srbiju. Srbija se usprotivila postojećoj paradigmi i sve što nam se dešava ipak spada u kažnjavanje. Države se ponašaju kao

pojedinci, neko se nekom zamerio i sad ovaj hoće da ga dotuče do kraja. Pogledaj te nesretne vize. Oni koji traže vize spadaju u mali deo srednje klase, tu nema ni pedeset hiljada ljudi koji uopšte mogu da putuju. Političari imaju vize, poslovni ljudi imaju vize, kriminalci imaju vize, pa koga oni kažnjavaju? Običan svet. I sad ti to magarčiš procedurama. Kada bi se sve sabralo, ja mislim da je ovde manjina za Evropu intimno, kada ljudi sebe zapitaju - da li sam ja sposoban da igram tu igru. Da li ja mogu da učestvujem u evropskoj fudbalskoj ligi ili da u Zemunu gornji Zemun pobedi donji Zemun i da se još potučemo posle utakmice? Ja mislim da ogroman broj ljudi intimno misli da bi u uređenom sistemu još gore prošao, jer ovde postoji iluzija da ću ja nešto da drpim u ovome košmaru.

MIODRAG
ZEC

Ja lunjam tim neuređenim prostorom, preskačem ulicu na crveno, pa neće valjda baš mene da zgazi. Razvija se mentalitet košmara, azijskog modela u kojem svi mislimo da ćemo sitnom špekulacijom nešto postići, da ću ja dodati vode u svoju rakiju i kreča u brašno. I onda postoji neko ko oblikuje taj haos. A ti imaš iluziju da možeš u tom haosu nekako da se snađeš. Ne možeš, na kraju smo svi izgubili. I oni koji imaju najviše, i oni su izgubili, jer su nesigurni, stalno gledaju hoće li ih hapsiti. Svi na kraju dobiše čir, i oni koji nemaju šta da jedu i oni koji su uzeli milione. Jer, jedna je stvar imati regularno bogatstvo u britanskim bankama, a druga imati tajne račune, pa samo čekati kad će da zazvoni i da li će te pokupiti domaća ili međunarodna istraga. Nije ni to prijatno. I to su ta državna pitanja, za koja je Evropa mogla da nam kaže - to, to i to. Možda nam je ona to i rekla, ali ovi naši kad se vrate odande pričaju šta je Draško rekao u Mlecima i ti onda ne znaš šta je ko kome obećao. Evo, već osam godina, a mi nismo ništa bliži Evropi nego što smo bili 2000. godine. Mislim da je tada bio veći onaj intimni konsenzus za Evropu.

Možeš ti i bez Evrope da urediš neka pitanja ako imaš nacionalni koncept, ako imaš elitu koja tačno zna šta hoće. Nama je Evropa počela služiti kao bežanje od odgovornosti. Sedam hiljada potvrda treba da bi podigao bilo koju zgradu i onda se čudimo što svi grade bespravno. Kalašnjikov na vrh krova i gradi ili buđelar, pa kad dođe - plati. I tako to ide iz dana u dan. Ključno je pitanje da li se taj sistem uopšte može preustrojiti. To bi možda trebalo srušiti do temelja. Već nijedan zakon ne važi, pa da pišemo sve ponovo. Nijedna ustanova ne važi, pišemo sve ponovo. Sve političke ideje su pata karta, prevaga jednih u odnosu na druge je u procentu ili u dva i od slučaja zavisi kojim smerom ćemo ići. A i kada se odredi da ćemo ići u Tananarifu, postoji sedamnaest načina da do tamo stigneš. Do Londona

možeš avionom, brodom, može preko Sibira, jer i tako možeš stići u London, a možeš i preko Gibraltara. U osnovi ništa nismo odredili. Ja se bojim da će se to stanje konfuzije nastaviti do samoiscrpljivanja.

Šta smo mi završili od tranzicione politike? Je l' imamo monetarnu stabilizaciju kao prvu tačku? Nemamo. Jesmo li eliminisali deficit državnog budžeta, deficit na nivou javnog sektora, deficit koji se javlja na nivou pojedinca? - Ne, samo ga krpimo. Svi ulaze u kredite, građani, preduzeća, država i troše više nego što zarade. Jesmo li završili liberalizaciju? Ne, daj nam, care, još sedamnaest godina, pa ćemo onda videti. Svako traži zaštitu procedura iz komunizma. Recimo, ulje. On štiti društvenu svojinu, naše preduzeće, a koga u stvari štiti? Pa Ivicu Todorića, vlasnika *Dijamanta*, njega štitiš, a on to isto ulje prodaje u Hrvatskoj jeftinije nego ovde. Ne, ne, kaže država, dođite vi u Nacionalni investicioni plan, pa ćemo dati da seljaci seju džabe, pa će biti jeftinije ulje. Privatizacija je završena, nije završena, hoće biti, neće biti. Onda postoje preduzetnici, koji znaju da preduzmu tako što će da kupe preduzeće i da rasprodaju zgradu i rasteraju radnike. Pa si mu još zakonom dao da kupuje na šest rata ili da se jedan isti proizvod prodaje po dve cene, od kojih niža štiti domaće industrijalce, kojih nema. Pa te pare potrošiš na sanaciju socijalnog sistema, pa opet nemaš ništa, i šta si radio - ništa.

Zatvorio si krug i ponovo si došao do monetarne nestabilnosti, koju lečiš ogromnim rashodima Centralne banke. Ministar finansija pušta pare, a guverner povlači, a politički su rođena braća. Zamislite vi da neko vatru pali, a neko gasi i svi se ubiše od rada, znojavi su neviđeno. Bože, Bože. Znači, imaš brod, on se ljulja, truo je, komandanta nema, kormilara nema, posada spava, jedra pokidana, a ne zna se ni kud plovi. Bože, pomozí nam.

SVETLANA LUKIĆ:

April je mesec u kojem je počeo rat u Bosni i trogodišnja opsada Sarajeva. Jedan od meni najpotresnijih snimaka koje smo napravile u Bosni je razgovor radio-vezom dvojice bivših prijatelja, od kojih je jedan u Sarajevu, a drugi na Palama.

- Đukanović Mirko.
- Poginuo je.
- Ne znaš gdje je, šta je bilo?
- U Hadžićima, poginuo na čišćenju terena.
- Šta je sa tim selima, možeš li mi reći?

- Jeste spaljivano samo u onim kućama u kojima se našlo oružje, koji nisu htjeli da predaju oružje, kad se pozivalo da se preda oružje.

- Sad mi reci konkretno, kakva je situacija što se tiče kuća i toga?

- U kuće su se sve naselili Srbi, pa su menjali kuće sa vašima i tamo-ovamo, uostalom sve u svemu nije loše. Ako se rat završi, ako se sve smiri, ako bude sve ljudski, vratiće se i oni 'vamo i ovi tamo, valjda će biti božjeg blagoslova da se to sve smiri i ova ludila i ovo sve u pičku materinu.

- Dobro, ako budeš vidio Duška, pokušaj mi omogućiti da se čujem sa njim, mnogo godina smo bili skupa. Jebi ga, rat nas je rastavio, šta možemo, puška njemu, puška meni, pa ako dođe na nišan, neka ide to pravedno po božjem.

- I ja sam isto takvog mišljenja. Nego, Mirso, je li tebe stid reći gdje se ti nalaziš?

- Ja sam, da ti kažem, u centru grada, u gradu Sarajevu, gdje ne mislim ni ići, ni bježati, pa što mi Bog dodijeli, to će mi se desiti.

RADMILA
TRAJKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ovo je snimak od pre šesnaest godina. Ivan Kuzminović iz Helsinškog odbora je pre tri dana bio u Gračanici i razgovarao sa Radom Trajković u sličnoj atmosferi loših slutnji i straha.

RADMILA TRAJKOVIĆ:

Imali ste carinu koja je dogovorena sa Beogradom da bi se sprečio šverc i sada nemate tu carinu. Ona je sada u južnoj Mitrovici i snabdevanje onih koji žive ispod Ibra je još teže. Sada je sever Kosova postao mesto gde se pravi najveći biznis i šverc. Vi znate da za prostor Kosova i Metohije ne važi porez na dodatu vrednost. Sada se slobodno uvozi na severu, neki kamioni se vraćaju odmah i sa uračunatim PDV-om prodaju tu robu u ostatku Srbije, a drugi deo se preprodaje Albancima. Ali standard običnih ljudi, Srba na severu, nije se popravio i u prodavnicama su artikli skuplji nego u enklavama.

Uvek su lideri Srba sa severa ljuti kada kažem da su oni prvi priznali nezavisnost Kosova, jer kada su udarili na carinske punktove, oni su kazali - Mi razbijamo nezavisnu državu. Mi u enklavama još ne reagujemo na takav način. Ne mislim da postoje Srbi koji prihvataju nezavisnost kao budućnost Kosova i Metohije. Svi negde u dubini duše zamišljaju da će se to nekada promeniti. Pročitala sam da je jedan Jevrejin, osuđen na smrtnu kaznu, slušao presudu plaćuci i smejući se. Kaže, plaćem jer znam da ću sutra umreti, a smejem se, jer znam da će se Jevreji vratiti u Jerusalim.

Tako i ovde Srbi, svi misle da će se nekada Srbija vratiti i sa tom nadom manje-više javno ili tajno žive. Ali opredeljenje Srba da ostanu na ovim prostorima ne bi trebalo da bude razlog za manipulaciju u Beogradu.

Sudije su znale da je nasilni ulazak u zgradu u suprotnosti sa zakonom. A kada je policija došla da ih izvede, došlo je i do oružanog nasilja. Ne želim da se upuštam u to čija puška je prva opalila. Ranjeni su mladi ljudi i sa jedne i sa druge strane i poginuo je ukrajinski policajac. Ukrajinci su do tada u Štrpcu bili dobri predstavnici međunarodne policije i ovim su ugroženi Srbi u Štrpcu. UNMIK nije dobro procenio koliko naoružanja imaju Srbi na severu Kosova i Metohije. U poslednje vreme smo čuli da mnogi vrlo problematični ljudi dolaze na sever Kosova, da su tu našli logistiku za delovanje, koja podrazumeva i neki vid oružanog otpora.

Za destabilizaciju jednog područja nije potrebno mnogo pametnih ljudi. Dovoljno je da oni koji žele nasilje budu agresivni i spremni na sve. Onih koji su demokratski opredeljeni je više, ali oni se uvek povlače pred nasiljem. Onda se stiče utisak da je nasilna i suluda Srbija većinska Srbija. Svetu je opet poslata poruka koja nas prikazuje kao narod koji većinski podržava nasilje. Onda u Beogradu izađu ministri koji kažu - Pa šta ako se polomi neki prozor na ambasadi? - uopšte ne shvatajući šta simbolizuje bilo čija ambasada u Beogradu. Gospodin Samardžić non-stop odlazi kod ruskog ambasadora i vi dobijate vrlo loš osećaj da Rusija u Srbiji podržava ono što je najlošije u srpskom narodu.

Inicijative da se odmah napuste sva radna mesta isto tako su dolazile od gospodina Samardžića. Svi policajci srpske nacionalnosti napustili su policijsku stanicu u Gračanici, ali tako smo dobili policijsku stanicu u kojoj su samo Albanci. I baš pre nekoliko noći neki dečaci su izašli u kafić, ukrali su im kola i oni su otišli da saopšte Albancu koji je dežurao u policijskoj stanici da su im ukradena kola. On nije znao da govori srpski, a oni nisu znali da govore albanski. Kada sada izađete u Gračanicu oko šest sati predveče, retko ćete videti ljude da se slobodno šetaju. Osećaju se nesigurno, jer nema srpskih policajaca. Povlačimo se po kućama i verujte, najiskrenije, ja se bojim da će posle završetka školske godine mnogi Srbi, plašeći se za bezbednost svoje dece, napustiti ovaj prostor.

Taj akcioni plan je veliki državni balon koji treba da traje samo dok traje predizborna kampanja i dok se regrutuju potencijalni glasači u

radikalnom delu Srba na Kosovu i Metohiji i među onima koji su proterani sa Kosova i Metohije. Čuli ste možda da gospodin Marko Jakšić kaže da će sa grupom ljudi doći da demonstrira ispred kabineta predsednika Tadića, ukoliko ovaj potpiše Sporazum o stabilizaciji i asocijaciji. To isto je izgovorio i Toma Nikolić. Izjava Marka Jakšića me je podsetila na vreme Miloševića, kada su ovde bukvalno regrutovani Srbi koji su dolazili u Beograd da disciplinuju ostale Srbe kako bi podržali politiku Slobodana Miloševića.

RADMILA
TRAJKOVIĆ

Sever Kosova je u kontinuitetu podržavan još od odlaska naših vojnih i policijskih snaga. To je kontinuitet podrške koju je Milošević izgradio, kontinuitet tajnih i bezbednosnih snaga. Ukoliko te snage nismo mnogo menjali, a nismo ih menjali, jer gotovo svi ti ljudi su ostali na svojim mestima, onda je prirodno da su događaji na severu Kosova više produkt strategije tih bezbedonosnih snaga nego neke politike.

Kada putujem na fakultet da držim predavanja u severnoj Mitrovici, ja pođem sa KS tablicama iz Gračanice i putujem do prelaza u Bošnjačkoj mahali, a onda skidam KS tablice i stavljam PR. Sa KS tablicama putujem jer se plašim onih velikih, pod znakom navoda, Albanaca, a na severu stavljam PR, da me ne bi identifikovali veliki Srbi. Kada se vraćam sa predavanja opet skidam PR, pa stavljam KS i tako, evo, već osam godina. To je realnost i kao da smo se svi mi pomirili sa tom realnošću. Srbi u enklavama nisu manje Srbi, ali jesu tolerantniji, iako su podneli veće žrtve za ovih devet godina od dolaska međunarodnih snaga. Najviše je ubijenih iz enklava, najviše je kidnapovanih iz enklava. Cenu svog opstanka oni su platili ljudskim životima. Oni su prihvatili realnost u kojoj žive, a to je da su oko njih Albanci kao dominantna zajednica. Da bi opstali oni prave niz kompromisa koji suštinski znače šansu za život i budućnost. Sever Kosova živi komotnije, što ne znači da bi im trebalo oduzeti to pravo, ali ne znači ni da oni treba da ugrožavaju druge.

Ja se ne bih saglasila sa mišljenjem da je na severu jače antialbansko opredeljenje. Najveći šverc, najveći kriminal je na severu, i to između Albanaca i Srba. Na severu je zaista ogroman biznis i ogroman novac se vrti između Srba i Albanaca vezanih za mafiju. Kod kupoprodaje stanova Albanaca na severu, svaki ugovor se uredno registruje u kosovskim sudovima. Srbi sa severa, koji sebe promovišu kao najveće Srbe, koriste usluge albanskih institucija kada je to u njihovom interesu.

1999. godine sam ušla u privremeno administrativno veće i čuvala su me ogromne snage međunarodne zajednice. U to vreme ministar trgovine je bio Krasić iz Srpske radikalne stranke. Imala sam privilegiju da se u blindiranom vozilu krećem po celom prostoru Kosova. Stizala sam do Dečana, do mesta na kojima su ubijeni Srbi ili srušena crkva, da to fotografišemo i dokumentujemo. U svakoj najmanjoj albanskoj prodavnici bilo je proizvoda iz Beograda, i mleko i ulje i šećer i čaj. Za to vreme su enklave bile potpuno prazne. Živeli smo od humanitarne pomoći. I taj veliki biznis cveta i dan-danas. Ti kanali, ti ljudi koji su ih činili, nažalost, i danas su u strukturama vlasti. Oni su preživeli i u političkom smislu. Ta siva zona kriminala je ono za šta najvišu cenu plaća običan albanski čovek i običan srpski čovek na Kosovu i Metohiji. I jednima i drugima je teško, a siva zona diktira standard i način života.

Moja država vodi kampanju protiv NATO-a, umesto da iskoristi jedan jedini vakuum koji postoji na Kosovu i Metohiji, a to je vakuum partnera NATO-a. NATO ovde nema partnera, jer nemamo oružane snage Albanaca, nemamo ni ministra odbrane, ni načelnika generalštaba. I umesto da naša država podrži ministra odbrane, generala Ponoša, u uspostavljanju što tešnje saradnje, mi sebe dovodimo u vrlo tešku poziciju. Beograd šalje poruke da ne treba da saradujemo sa međunarodnom zajednicom, da treba da se suprotstavimo i da bojkotujemo EULEKS i kosovske institucije. Sa albanske strane do sada smo imali gospodina Tačija, koji se uzdržavao od toga da šalje oštre poruke Srbima. Dobio je priznanje nezavisnosti i očekivao je da će međunarodna zajednica srediti odnose sa Srbima u dogovoru sa Beogradom. Međutim, otkada je pušten iz zatvora gospodin Haradinaj, i retorika gospodina Tačija se pojačava, sada i on upućuje oštre poruke Srbima, što me zaista zabrinjava. On zna da Ramuš Haradinaj dolazi da se vrlo ozbiljno bavi politikom i između njih se obnavlja konkurencija u smislu preuzimanja vlasti. Haradinaj ima ambiciju da vrati monopole koji proističu iz pozicije premijera i sukob oko plena će opet postati prioritet.

I u severnoj Mitrovici je umereni Bajram Redžepi počeo da šalje mnogo oštrije izjave Srbima na severu nego što je to ikada činio. Poslednja vlada Kosova pod Tačijem se održala upravo u južnoj Mitrovici i sada se šalju poruke budućim albanskim biračima. Tači i Ramuš Haradinaj su jedan drugom velika konkurencija i kad god je jedan na vlasti, onom drugom odgovara da izazove međuetničke sukobe, u kojima smo mi uvek gubitnici, jer smo mali i nemoćni da pružimo bilo kakav otpor. U stvari smo pot-

pune žrtve. Tu jedan od njih kompromituje onoga koji je na vlasti, sebe promoviše pred međunarodnom zajednicom kao partnera koji može da kontroliše ekstremne Albance, a sa druge strane, završava posao za sebe i svoj narod, da nestanu Srbi.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Šta je sa ovom pričom o kidnapovanim Srbima i trgovini organima?

RADMILA
TRAJKOVIĆ

RADMILA TRAJKOVIĆ:

Znam kao lekar da je prosto neizvodljivo da to radi kriminalna grupa običnih razbojnika, jer tu su pre svega potrebni hirurgi. General KFOR-a Mini je napisao knjigu *Rat posle rata*, u kojoj decidirano tvrdi da je na severu Albanije bilo kidnapovanih Srba, koji su ubijeni i tu sahranjeni. Ne treba isključiti ni ulogu Albanije u tom kontekstu, ali ne verujem da je postojala mogućnost trgovine ljudskim organima. Najgore od svega je što je mnogo ljudi iz naših bezbednosnih snaga sve vreme znalo šta se dešava sa Srbima. Bilo je logora i za vreme suvereniteta Srbije, kada su i vojska i policija bile na ovom prostoru. Do dana-današnjeg naša tajna služba nije prosledila Haškom sudu nijedan ozbiljniji dosje. Da li se tu radi o dogovoru sa određenim centrima van zemlje da se to ne obelodani ili se radilo o skrivanju dosjea da bi se moglo ucenjivati i praviti individualna, državna, stranačka trgovina sa određenim ljudima, ja ne znam. Fatmir Ljimaj je bio komandant logora, a nijedan dosje o njemu nije otišao iz Beograda. Nijedan ozbiljan dosje o Ramušu Haradinaju nije otišao iz Beograda.

Svi sukobi na prostoru bivše Jugoslavije završavali su se našom velikom netrpeljivošću prema nacijama koje su u prošlosti vršile nasilje nad nama. Nikada nismo postavili pitanje - gde smo mi bili u celoj toj priči. Car Lazar je za nas svetinja i svi govorimo o njegovoj žrtvi, ali u ime te žrtve činili smo vrlo loše stvari. Takođe, nikada se nismo zapitali - šta je bio plan B cara Lazara. A plan B je bio da je njegova žena Milica, nakon njegovog ubistva, svoju ćerku dala za Muratovog sina i da je njen sin postao turski vazal i pomogao da se očuva srpski identitet.

Mi nikada kao narod nismo seli i ozbiljno razgovarali o problemima. Beograd je otvorio univerzitete u Prištini, pomagao da se stvara intelektualna elita Albanaca, ali uvek sve upropasti naš doživljaj sebe kao nekoga ko je iznad drugih. Pa danas se po Prištini već primenjuju evropski zakoni. Vozači drže uključena svetla danju, stavljaju pojaseve, ne smeju da telefoniraju dok voze i poštuju ograničenja brzine. Srbi po enklavama i

na severu to ne poštuju. Mlada generacija Albanaca je usmerena prema internetu i engleskom jeziku. Oni su tu superiorniji od nas. Kao mala nacija treba da shvatimo da samo obrazovanjem i tehnologijom možemo napred.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Rada Trajković, predsednica Izvršnog odbora Srpskog nacionalnog veća centralnog Kosova. Za kraj Peščanika slušate Vesti broj 16 Ivana Čolovića.

IVAN ČOLOVIĆ:

Možda će se jednoga dana pred zadivljenim pogledima posetilaca Beograda, posebno onih koji glavnom gradu Srbije prilaze sa severa, uzdizati velelepna građevina, koja će se zvati kula Balkana, jer će to biti najviša zgrada na našem poluostrvu. Predlog da se podigne ovakva kolasalna zgrada, kula, izneo je građevinski preduzimač i književnik Igor Ivanović, u knjizi *Kultura i identitet. Pogled zdesna*, koju je nedavno objavio izdavački centar časopisa *Nova srpska politička misao*. Ivanović je predložio da kula Balkana bude izgrađena u Novom Beogradu, negde između hotela Hajat i reke Save, a izneo je i ideju o vizuelnoj simbolici kule. "Bilo bi idealno", kaže on, "da Kula Balkana simbolički stoji na postolju koje asocira na opanke, a da na vrhu nosi simboličku šajkaču".

Koju bi poruku dobili gosti Beograda, ugledavši ovu grandioznu kulu u opancima i sa šajkačom? "Time bismo pokazali", objašnjava Ivanović, "da znamo da cenimo naše najbolje tradicionalne simbole i da smo večno zahvalni pokolenjima koja su ginula noseći ih za slobodu današnje Srbije." Ništa novo. Znamo da opanak i šajkača, a ponekad i gunj i šubara, jelek i marama, prsluk i čakšire, ralo i volovi, šilo za ognjilo, suve šljive i orasi i slične stvari odavno služe rodoljubivim stanovnicima srpskih gradova da pokažu da se nisu otuđili od sela i naroda, da im ne pada na pamet da se bezosećajno urbanizuju. Hoćemo u grad, ali ne bez opanaka, poručuju oni.

Međutim, omaž selu i precima ipak ne bi bio najvažnija poruka vizuelne simbolike Ivanovićeve kule Balkana. Veći značaj on pridaje drugoj sugestivnoj simboličnoj poruci s kojom bi ova kula u opancima dočekivala goste Beograda. To je poruka da je naš glavni grad najveći i najmoćniji kulturni centar na Balkanu. Kula bi, kaže Ivanović, bila "novi budući simbol koji bi glavni grad trebalo da podigne zarad transparentnosti svoje kulturne moći na Balkanu".

U stvari, podizanje kule Balkana samo je deo mnogo ambicioznijeg projekta koji je autor ove knjige nazvao "Novi srpski kulturni put". Tu je reč, objašnjava on, "o postavljanju nove nacionalne i državne strategije u kulturi". Osnovu te nove strategije čini ideja da je danas neophodno da Srbija odustane, bar privremeno, od toga da se za uticaj i teritorije bori u ratu, jer je, tako radeći, ne tako davno doživela razočaranje i pretrpela poraz. Umesto borbe na bojnopolju, naša država treba da vodi nepoštednu borbu na polju kulture, - kako se Ivanović izrazio - "neku vrstu totalnog *Kulturkampf*".

IVAN
ČOLOVIĆ

To ne bi bila demobilizacija, daleko od toga. Isturanje kulture na prvu liniju fronta srpske borbe ovde se predlaže kao prestrojavanje nacionalnih snaga i njihovo pripremanje za novu ofanzivu, ali s novom, pametnijom strategijom. Jer, ako je tačno da je Srbija u nedavnim ratovima potrošila barut i municiju i uopšte vojno oslabila, to ne znači da sad treba da odustane od borbe. Zašto bi odustajala, kad je njen kulturno-borbeni potencijal ostao neokrenjen, kad se u srpskoj kulturi i dalje kriju izuzetno moćna i dosad nedovoljno iskorišćena sredstva za vođenje uspešne, pobeđničke borbe? Naša kultura je u stvari ogromno skladište džebane za koju je Ivanović smislio prikladno ime: "duhovna municija". Zato Srbija više neće slati vojsku da zauzima neku teritoriju, nego će ubuduće to biti zadatak srpskog duha. "A iznad takve, bez zrna baruta osvojene teritorije" - objašnjava Ivanović - "lebdi duh, kao nevidljivi 'okupator', koji neprimetno ulazi u sve pore svakodnevnog života i kreira životni stil pojedinca".

Razrađujući strategiju ovog *Kulturkampf*, Srbija treba da ima na umu iskustvo velikih zemalja, ili kako kaže Ivanović - "da se ugleda na velike svetske države na njihovom putu očuvanja vlastitih kultura i potonjih kulturnih invazija, pomoću kojih su pritajeno širile područja svojih interesa". Ali u planovima sopstvene kulturne invazije - savetuje dalje Ivanović državu Srbiju - treba biti realan i odustati od brzopletih i preuranjenih pokušaja da se kulturno pokori ceo svet, već se treba usmeriti na osvajanje samo jednog njegovog dela, to jest Balkana. "Srbija mora", preporučuje Ivanović, "da imitirajući ponašanje velikih država u globalnoj utakmici, ostvari presudan uticaj na susedne kulture u svom malom svetu, na kulturnoj planeti Balkan", i kako on kaže, "da postane centralna kulturna imperija u regionu".

Tu ne bi trebalo da bude većih problema. Evo zašto. Najpre, od svih zemalja našeg regiona - podseća nas autor knjige *Kultura i identitet* - jedino je

Srbija razvila autentičnu, u balkanskom tlu ukorenjenu kulturu, kulturu samoniklog narodnog genija. Sada je samo potrebno da naša država shvati stratešku vrednost takve kulture, da uvidi da je to ono čime se danas osvaja svet. Srbija - kaže Ivanović - "treba hrabro da ponese balkansku zastavu kulture na kojoj bi pisalo: 'Dobrodošli u zemlju barbarogenija'", jer se osnovne vrednosti ovog regiona koje bude interesovanje ogledaju samo u autentičnosti i originalnosti". Ofanzivi srpske barbarogenijske kulture ide na ruku - analizira dalje Ivanović - to što se naši susedi skorojevički ograđuju od Balkana, što se njihove kulture svode na - kako se on izrazio - "groteskne pokušaje da simuliraju kulturu velikih i malo srodnih nacija". Međutim, prema njegovom predviđanju, naše komšije neće moći dugo da se zadovoljavaju kulturnim surogatima, pa zato i neće pružiti ozbiljniji otpor ekspanziji srpske kulture. Ona će im pomoći da nađu sebe, da prime hostiju balkanskog barbarogenijskog identiteta kojom će ih Srbija pričestiti.

Naravno, srpska kulturna imperija ne može da nastane brzo i odjednom. *Kulturkampf* - da, ali kulturni *Blitzkrieg* ne dolazi u obzir. Mora se planirati invazija u nekoliko etapa. Najpre valja krenuti u osvajanje Republike Srpske i okolnih država u kojima ima Srba, i to - naglašava Ivanović - "s akcentom na Crnu Goru". Onda bi se ekspanzija širila dalje, prema drugim narodima, najpre prema onima sa kojima - kaže Ivanović - "imamo srodnosti, bilo krvne, bilo religijske, bilo civilizacijske". Ali, to ne bi bila i krajnja granica prostora koji bi zauzela srpska kulturna imperija. U njoj bi se našli, objašnjava autor projekta, i "svi preostali narodi u regionu s kojima, hteli ili ne, delimo istu sudbinu i niz sličnosti". Dakle, srpska kulturna imperija bila bi veća i od najsmelije zamišljene teritorije velike Srbije. Pa vi sad vidite, vredi li poraditi na tome.

Možda vam je ipak teško da prihvatite ove Ivanovićeve ideje o srpskom imperijalnom *Kulturkampfu*? Možda ste prema njima uzdržani već i zbog toga što je čovek koji ih je smislio po zanimanju građevinski preduzimač, dakle bez formalne kvalifikacije za teme o kojima ovde piše? Građevinski radnik bez ozbiljnog obrazovanja, pa nije ni čudo što gradi kule u opancima - reći će neko. Međutim, Ivanovićev izdavač je, nema sumnje, predvideo da može biti i ovakvih reakcija. Angažovao je politikologa Mišu Đurkovića, dakle stručno lice, da napiše pogovor, koji će čitaocu pomoći da lakše shvati i prihvati ovo, kako i sam pisac pogovora kaže, "krajnje neobično štivo". On polazi upravo od intrigantnog podatka da autor nije akademski građanin po profesiji, nego preduzetnik u građevinskim

poslovima. Ali Đurković taj podatak ne pominje da bi od nas tražio da ne sudimo suviše strogo o Ivanovićevom amaterskom, ali ipak originalnom rezonovanju. On nas uverava da je ova knjiga o srpskoj kulturi i identitetu izuzetno vredna ne uprkos autorovom zanimanju, koje ga čini formalno nekvalifikovanim za tu temu, nego upravo zahvaljujući njegovom zanimanju. Poziva nas da shvatimo da - kad je reč o razmišljanju o kulturi i identitetu, a bogme i o svemu drugom - rad na građevinskom placu u stvari čoveka stavlja u privilegovan položaj u odnosu na mislioce s akademskim obrazovanjem, ali bez građevinskog iskustva. "Autor ove knjige", piše Đurković, "po osnovnoj vokaciji je preduzetnik u građevinskim poslovima, dakle čovek koji gradi zgrade i kuće u kojima ljudi mogu da žive i da stvaraju svoje potomstvo. Poput svih građevina, i njegova misao i viđenje sveta koje se u knjizi predstavlja duboko je utemeljeno u zemlji, iskustvu, tradiciji. Njegova misao ne dolazi od apstrakcije i logičkih formi, već iz čvrstine svakodnevnog života obeleženog radom, stvaranjem nove vrednosti, iz mučnine čoveka zabrinutog za sudbinu svoje zemlje, one koju su nam dedovi i očevi ostavili na brigu."

IVAN
ČOLOVIĆ

Ova stručna recenzija, ovaj stručni sertifikat, sigurno će doprineti lakšem razumevanju i većem uvažavanju Ivanovićevih ideja o srpskom *Kulturkampf*u. Na primer, neki od onih koji su požurili da se nasmeju njegovom predlogu da se u Beogradu izgradi Kula Balkana u opancima, malo će se zamisliti a možda i postideti kad u ovom pogovoru vide da renomirani politikolog, kakav je nesumnjivo Miša Đurković, misli da je to - kako se izrazio - "sjajna ideja".

Ali, otpora da se prizna vrednost ove i drugih Ivanovićevih ideja sigurno će i dalje biti. I to znatnih. Jer mnogi ljudi u Srbiji danas nisu spremni da prihvate velike misli koje se spontano rađaju iz kontakta sa zemljom, na primer iz kontakta građevinskog preduzimača s placem. To Đurković zna, a zna i zašto. Zato što se na stvari kulture u Srbiji gleda isključivo sleva. "Vladavina radikalno levičarskog i titoističkog modela u kulturi" - žali se on - "dostigla je, nažalost, mamutske razmere u postmiloševićevsko doba". A istina, posebno ona o kulturi, tradiciji, zemlji, dedovima i očevima - valjda ćemo jednom to shvatiti - može da se vidi samo kad se gleda zdesna. Utoliko je veći značaj Ivanovićeve pionirske knjige, koja pokazuje šta se sve u kulturi može učiniti kad se na nju gleda s te strane. Njenog autora je udesno i uvis, to jest do visina autentičnog mišljenja bez jalovih apstrakcija, gurnuo sam život. Ali da će se naći tu, to jest desno i u

visinama, mogu da se nadaju i profesionalni mislioci. Pod jednim uslovom: da prihvate da je njihova uloga u tome da nam pokažu bedu apstraktnog i logičkog mišljenja i da nas povedu dalje, u mentalni prostor apstrakcijama neposredovane mudrosti, na primer, one rođene u glavi jednog građevinara.

Tragajući za prirodnom čistitošću i mudrošću, neki mislioci minulih vremena otkrili su Dobrog Divljaka, zatim Dobrog Seljaka i, najzad, Dobrog Golju, Proletera. Danas mislioci zdesna okupljeni oko časopisa *Srpska politička misao* daju krupan doprinos istoriji tog traganja. Njihovo otkriće, njihov junak, zove se Dobri Građevinar.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna mala dopuna, pisac pogovora ove vesele knjige, Miša Đurković, bio je i savetnik predsednika vlade Vojislava Koštunice. Inače, nema ničeg novog u vestima, predsednik Tadić je negde rekao da bi, ukoliko mora da bira između Evropske unije i Kosova i Metohije, uvek izabrao integritet zemlje. Dobra vest je to što je to lažna dilema, a loša vest je to što je Tadić lider proevropske Srbije. Bio je ovo Peščanik.

LOVE MARK

GORAN SVILANOVIĆ, *UN*,

NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjakinja za marketing*,

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ,

LATINKA PEROVIĆ,

OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR, *istoričarke*,

PAVLE RAK, *filozof*

Potrebno je da demokrate dobiju glas više od radikala i da LDP dobije glas više od socijalista...

Ljudi koji su pred bombardovanje drpili stanove od dvesta kvadrata sada kažu - Brine me to što građani nemaju kanalizaciju...

TI SI MOJ ZID, KOŠTUNICE...

SVETLANA LUKIĆ:

Danas je Veliki petak, grad je pust, kao da su roditelji juče sačekali decu ispred škole, stavili ih u kola i autobuse i pobešli negde. Ovako puste ulice slika su nepomičnosti i pustoši u koju smo, nekada davno, zapali. I sada, šta god da nas neko pita, mi ne odgovaramo, za svaki slučaj. Uskoro ćemo prestati da popunjavamo i najobičnije upitnike. Ko zna zašto neko traži da kažemo gde smo rođeni i kako se zovemo?

SVETLANA
LUKIĆ

Sve vesti o vladi i predsedniku počinju sa NIJE. Nije vlada usvojila predlog da se energetski sporazum sa Rusijom ratifikuje u skupštini, skupština se NEĆE sastajati, vlada NIJE prihvatila predlog strategije za mlade ministarstva za omladinu, a predsednik Tadić NIJE hteo da se rukuje sa Hašimom Tačijem. Kako je samo brzo i energično Tadić demantovao da je pružio ruku lideru kosovskih Albanaca. Da jeste i da ga je, ne daj bože, neko uslikao kako izvodi tu bludnu radnju, prednost radikala nad DS-om bi se od sto hiljada glasova za čas udvostručila.

Tadić i njegove demokrate su stvorili novog srpskog patriotu, novoga čoveka, rekli bi nekada komunisti. Taj srpski patriota izgleda kao dečak u crkvenom horu - čist, začehlan i pažljivo ispeglan, izgovara radikalni tekst, ali sa pravilnim akcentom i bez psovki, potajno se raduje paljenju ambasada, ali to sam nikad ne bi uradio, hoće u Evropsku uniju, ali ima samo ružnu reč za sve što unija predstavlja, i 11. maja će, posle nedeljnog ručka kod mame, otići da glasa za DS.

Tadić će biti predsednik Srbije do 2013. i velika je verovatnoća da će i Tači do tada biti politički živ i zdrav. Da li to znači da nam se predsednik zarekao da u sledećih pet godina nikada, ni pod kakvim okolnostima, neće svoju desnicu pružiti lideru kosovskih Albanaca? O gimme five pozdravu da ne govorim. Imamo, nažalost, predsednika koji misli da bi pružanje ruke jednom albanskom političaru automatski značilo odricanje od Kosova, kosovskih junaka i majke Jugovića. On je jedan od onih koji misli da kiša neće pasti kada njegov telohranitelj ne ponese kišobran, da će oluja biti nemoguća ako Šaper ili Krstić razbiju barometar.

Najnovije istraživanje CESID-a potvrđuje ono što smo znali, da radikali u ovom trenutku imaju sto hiljada glasova više nego demokrate. Hanibal je pred vratima, a tu su ga doveli mnogi. Koštuni-

ca predvodi tu sramnu, veleizdajničku družinu. Broj glasova vladajuće stranke je mali, ali više im i ne treba, oni su svoju misiju - vraćanje Šešelja i Mloševića na vlast - ispunili. Od 2000. godine gledamo predstavu njegove tobožnje borbe za poštovanje zakona i demokratske procedure. Sve je to služilo samo jednoj svrzi, da se poništi ono što su 5.oktobar i Đinđićeva vlada postigli. Jedno vreme su se on, njegovi analitičari, ministarstva sile i njegovi nacionalni radenici femkali i pokušavali da satiranju ove države pribave demokratski i legalistički oreol. To me je podsetilo na pesmicu Grigora Viteza u kojoj se kaže:

A što, vuče, viriš kroz to granje,
Gledam da pojedem ono janje,
Pa pojedj ga, šta ti smeta,
Smišljam razlog radi sveta.

Koštunica je razloge odavno prestao da traži i sada smo pred danom u kojem će na vlast doći stočari koji u svome stadu žele samo čistu srpsku rasu. Niko ne zna kako bi se na vlasti ponašali Vučić, Todorović i Nikolić, koje podržavaju Koštunica i Dačić. Možda će se odlučiti da ne iskušavaju novi, sada već sasvim krvavi 5. oktobar, pa će nastaviti putem mrcvarenja kojim nas je poveo Koštunica. Možda će se odlučiti da nas dokrajče. U tom slučaju, 11. maja možemo u svet da pošaljemo poruku, koju su Morzeovom azbukom poslali neki francuski mornari u nevolji: Javljam svima - ovo je naš poslednji pozdrav pre večne tišine.

Na početku Peščanika čućete Gorana Svilanovića, koji nije ovako patetičan, ni apokaliptičan. Goran Svilanović, bivši ministar spoljnih poslova, a sada specijalni koordinator ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za jugoistočnu Evropu.

GORAN SVILANOVIĆ:

Mnogo sam želeo da potpišemo taj sporazum zbog toga što neki, koji se bolje nego ja razumeju u izbornu matematiku, kažu da potpis vredj tri do pet odsto glasova više na izborima. Konkretno, to znači da bi Demokratska stranka, ako bi sporazum ipak bio potpisan, dobila tri do pet odsto glasova više, što bi u situaciji u kojoj su gotovo izjednačeni oni i radikali značilo da mogu da ih preteknu. I zbog toga sam mnogo navijao za to. Doduše, to ima i jedan negativan efekat -

možda LDP u toj situaciji ne bi prešao cenzus, a ne bih voleo da se to dogodi, jer mislim da je važno da se dogode obe stvari. Ja sam i rekao na dan kad su raspisani izbori da mislim da su izbori raspisani zato što je premijer rešio da u demokratskoj proceduri organizuje tranziciju vlasti s demokrata na radikale. Mislim da je to njegova odluka i želja. Da li će u tome da uspe, to stvarno ne znam, niko od nas ne zna. Ishod izbora zavisi od dve stvari. Prva je da li će demokrate konačno imati jedan glas više od radikala, a druga je da li će LDP imati jedan glas više od socijalista. Dakle, u idealnom raspletu da demokrate imaju glas više nego radikali i da LDP ima glas više nego socijalisti, izjava koju je premijer dao pri raspisivanju izbora - Vraćam mandat narodu, narod će da odluči, u stvari bi mu se vratila u lice, jer narod bi odlučio drugačije. Čak i ako bi matematika bila takva da je moguća vlada DSS-a i SRS-a, sa socijalistima ili nekim takvim, postojao bi ogroman medijski i psihološki pritisak na premijera da to neće moći.

GORAN
SVILANOVIĆ

Što se tiče Solane i Rena, u predsedničkoj kampanji Ren je bio vrlo otvoren i svojim izjavama je podržao Tadića. On je zaista tada bio zainteresovan za to da se potpiše sporazum i saopštio je ministrima Evropske unije da bi Holandija ipak trebalo da prihvati da pod nekim uslovima potpiše makar onaj izmišljeni, politički sporazum. Solana je bio malo tiši. Sada su se uloge promenile utoliko što je Solana došao sa ohrabrujućom izjavom podrške. Dakle, kada kažem Ren, mislim na Evropsku komisiju, a kada kažem Solana, mislim na Evropski savet. Ja bih rekao da su obojica sve vreme veoma zainteresovani za to da Srbija ne ispadne iz šina. Što se tiče država, zaista je čvrst samo stav Holandije i on je direktno vezan za zločin genocida počinjen u Srebrenici i njihovu principijelnu politiku da to mora da bude isterano na čistac, da ljudi koji su za to odgovorni moraju zaista i da odgovaraju. Kako je njihov bataljon bio u Srebrenici, i njihov bataljon snosi odgovornost i politička odgovornost je svojevremeno utvrđena kod njih u parlamentu i zbog toga je pala vlada, oni misle da je nedopustivo da oni koji su bili konkretni akteri na terenu ostanu izvan toga. To konkretno znači - izručenje Mladića.

Što se tiče stava Belgije, tu bi zaista moglo da se razgovara, jer nisam siguran da je njihov stav čvrst. Što se tiče Nemačke, mislim da ona pokušava da bude najodgovornija u celom procesu stabilizacije ovog regiona. To važi i za pregovore o Kosovu. Nemačka je poslednja koja

je prelomila i dok Nemačka nije prelomila, Kosovo i njegov status su bili u vazduhu. Moje objašnjenje je da Nemačka podržava stav Holandije i Belgije pre svega da bi zadržala jedinstvo u Evropskoj uniji, da se ne bi dogodilo da jedna zemlja bude izolovana u situaciji u kojoj postoji principijelni problem, a to je puna saradnja sa sudom u Hagu. Postoje neke dileme koje se odnose na događaje u Srbiji, konkretno na - paljenje ambasada. To je izazvalo velike frustracije u nemačkoj javnosti i mi se u ovom trenutku nosimo i sa posledicama toga.

Šta Evropa može u ovom trenutku da uradi za Srbiju, ne pre ili posle izbora, nego u narednih nekoliko meseci? Jedno je potpisivanje Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji, posle kojeg bi došla kandidatura i početak pregovora, a drugo su vize. U oba ta procesa veoma je važna podrška Nemačke i u ovom trenutku nje nema i to bi trebalo da našoj javnosti bude jasno, a našim političarima još jasnije. Što se tiče viza, to je velikim delom zakočeno zbog frustracije u vezi s paljenjem ambasada. Imao sam prilike da razgovaram sa njihovim zvaničnicima i siguran sam da je to moguće prevazići. Proces koji je počeo će biti nastavljen i u ovom trenutku citiram u stvari predsednika SRJ Koštunicu, koji je na taj način zaključio sastanak posle neuspelog hapšenja Miloševića. - Cele noći smo bdeli, pa se ništa nije dogodilo, a narednog dana, posle jednog popodnevnog sastanka, kada su tu bili i Đinđić i drugi ljudi iz DOS-a, on je tako zaključio sastanak i rekao - Ono što je započeto, mora da bude dovršeno. I mislim da to sada važi i za ovo gde smo mi - počeli smo proces pregovora sa Evropskom unijom i mi ćemo to završiti.

Ako budemo imali radikalsku vladu, to će biti samo zastoj na tom putu. Pridruživanje Evropskoj uniji je put kojim Srbija ide i ona može da ga jako ubrza vladom u kojoj bi bile demokrate i LDP, a može da ga uspori vladom radikala, ali ne može da ga izbegne. Taj plan B za Srbiju, da ćemo spoljnopolitički da se oslonimo samo na Rusiju, a ekonomski da produbljujemo odnose sa Kinom, Indijom i Rusijom, u stvari je ekonomski neodrživ. Pogledajte podatke, pogledajte sa kim Srbija trguje, odakle ta razmena i videćete da mi nemamo šta da izvezemo u Kinu, a bićemo zatrpani njihovom robom. Dakle, nema tog drugog puta, samo proces može da bude sporiji. Pošto su naši životi ograničeni, posle izgubljenih deset ili petnaest prethodnih, pitanje da li će se izgubiti pet godina uopšte nije nevažno. Svi imamo

svoje lične, porodične snove i u tom smislu dva mandata radikalne vlade znače ružičanje života.

Očekujem od Evropske unije da donese sledeću odluku - Ukinuli smo vize za Srbiju, zarez, ukoliko Srbija u naredna tri dana ili naredne tri godine donese ovih šest zakona. I neka nabroje kojih je to šest zakona, šta je to konkretno, ali neka potpuno jasno kažu - Mi smo odluku doneli i vize su ukinute. Samo nas obavestite - došli smo do tačke 6 na vašoj listi i to obavili. To bi onda ohrabrilu bilo koju vladu da tehnički dovrši taj posao, dakle da zamenu lična dokumenta, donese zakon o azilantima, o izbeglicama. U Srbiji pasoš ima manje od deset odsto ljudi, pa bi neko mogao da kaže - Zašto se bavite temom koja zadovoljava interese osam odsto stanovnika, a ni većina njih nema para da putuje? Tu se radi o osećanju slobode. Imali smo bombardovanje i ratne zločine i traume raspada zemlje i raspada porodica, svašta se događalo. Ljudima u Srbiji je potrebno da ih neko u nekom trenutku uvaži, da bi oni mogli da zavole tu zastavu sa tim grbom i krunom, kakva god da je, da zavole tu himnu, kakve god dileme da su imali u vezi s njom. Vize su tu kao simboli strašno moćna poruka građanima Srbije da su uvaženi, da su poštovani.

GORAN
SVILANOVIĆ

Sa šengenskim viznim režimom zaoštrava se situacija pri putovanju u susedne zemlje, u Mađarsku, Rumuniju, Bugarsku, jer je sada za svaku od tih zemalja potrebna viza. To pogađa mnoge stanovnike. Dakle, ne idu baš svi u Berlin ili Pariz, London, ali eto, neko je do juče, koliko za vreme Miloševića, švercovao benzin iz Rumunije i tako preživio, ili kupovao mleko u Mađarskoj, a sada ima traumu da ni to ne može. Onda on kaže - Meni je sada gore nego što mi je bilo do juče, a živim pored granice i ne mogu da odem tamo gde je sir jeftiniji. Postoji širi krug ljudi kojima bismo skinuli sa leđa tu traumu.

Što se tiče toga da li Evropa krši neka pravila ponašanja time što podržava demokrate i LDP, moram da kažem da smo mnogo neiskreni. Za vreme predsedničkih izbora naša javnost se bunila zbog toga što Evropa pomaže Tadiću, a u stvari je gasni aranžman sa Rusijom potpisan usred kampanje. Dve nedelje pred izbore Putin je čestitao Tadiću rođendan. Pa bio mu je rođendan i godinu dana ranije, a nešto se ne sećam da mu je i prethodne godine čestitao na taj način. Dakle, imali smo vrlo jasnu rusku podršku Tadiću. Nemam ja problem sa ruskom podrškom Tadiću. Normalno je da sve svetski

važne igrače, Evropsku uniju, Rusiju, SAD zanima ko će Srbiju voditi i kuda će je voditi. Ne zanima ih baš ime i prezime, ali zanima ih ideja o tome kuda ova zemlja ide. Dakle, ako Solana kaže - Da, mi želimo da podržimo demokratske snage, niko ovde ne treba da kaže - Jao, pa nemojte, nije to u redu. Ne, treba da se kaže - Hvala. I u tom smislu ja želim da čestitam Čedi Jovanoviću i LDP-u kao jedinoj političkoj stranci koja je rekla - Da, hvala, mi hoćemo vašu podršku, mi želimo da naša zemlja ode tamo.

Pa ključna politička podrška Sanaderu na parlamentarnim izborima došla je od Merkelove i niko u Hrvatskoj nije imao problem sa time, naprotiv. Otuda mislim da ne treba da se femkamo, nego prosto treba da prihvatimo da su drugi zainteresovani za nas i da u tom smislu postoji nepodeljena podrška Demokratskoj stranci i LDP-u da nastave proces pridruživanja Srbije. To jeste u redu. Evropa je spremna na svaku vladu Srbije, ali radikali u vladi znače usporavanje procesa, mada ne i njegovo gašenje. Ko god da dođe na vlast, neke od tih programa ne može i ne treba da zaustavlja. Ja stvarno ne razumem zašto bi bio zaustavljen program koji je namenjen Čačku zato što neko ne voli Velju Ilića. Nadam se da će svi ti programi nastaviti da teku. Nivo političkih odnosa će biti znatno snižen, toga svi moraju da budu svesni. Kada su raspisani izbori, kada je brod počeo da se ljulja, mnogo investitora je zastalo. To je ono čime Srbija može da bude pogođena ako dođe radikalska vlada. To neće biti zauvek, ali jedno vreme će svi sačekati da vide kakva je to vlada, kako se ponaša, ko su ti ljudi, da li imaju znanje koje je potrebno da se savladaju svi ti programi da bi sredstva iz Evropske unije došla u zemlju. Drugo, da li žele to da rade ili imaju neki drugi san.

Na nivou šale mogu da vam kažem da je evropskim političarima veći problem DSS u toj vladi. Oni nemaju problem sa radikalskom vladom i kažu - videćemo ko su i šta su. Ali postoji snažna frustracija u odnosu na DSS, jer njih vide kao aktera koji je prethodnih nekoliko godina zaustavio mnoge stvari u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Dolazimo do tebi bliske teme, a to je stanje elementarnih ljudskih prava u Srbiji. Malo-malo, pa čujemo da ljudska prava više nisu seksi u međunarodnoj politici. Uvek se setim kako je Čerčil svojim ministri-

ma odgovorio - Zašto se sekirate, pa nećete vi živeti sa partizanima i komunistima u Jugoslaviji.

GORAN SVILANOVIĆ:

Zakone protiv diskriminacije će morati da donese i reformu pravo-suđa će u Srbiji morati da obavi ko god bude ovom zemljom vladao. Druga je tema je šta se događa na globalnom planu. Meni se često zamera taj helikopterski pogled na stvari, ali bez njega mi ne možemo da razumemo neke stvari. Recimo, kako to da jedan Mladić nije više tako važan uslov i zašto se vrši pritisak na Holandiju, ako zaista svi znamo da postoji presuda Međunarodnog suda pravde, koja je utvrdila genocid? To su refleksije globalne promene. Stvari su se promenile u svetu u poslednjih nekoliko godina. Rusija je ponovo ozbiljan akter na međunarodnoj diplomatskoj sceni i tome je Kosovo mnogo poslužilo, vratilo ih je na scenu i oni su to zaista perfektno odradili. Ne što se tiče nas, nego što se tiče njih, zaista su se vratili na scenu. SAD se bori sa posledicama poraza u Iraku i s ogromnim padom kredibiliteta. I Evropska unija se suočava s podeljenošću u pitanju svoje budućnosti: da li je to samo zona slobodne trgovine ili je to politička zajednica.

GORAN
SVILANOVIĆ

Drugo, poslednje decenije dvadesetog veka bile su obeležene idejom ljudskih prava. Sistem Ujedinjenih nacija je sav stvoren oko jednakosti ljudi, Povelja je na tome utemeljena. Savet Evrope, kao prva ključna evropska organizacija, sav je okupljen oko evropske Konvencije o ljudskim pravima. Poslednje decenije dvadesetog veka bile su obeležene ljudskim pravima kao osnovom legitimiteta ključnih političkih akcija, a to je posebno važilo za spoljnu politiku. U prevodu to znači da je 1999. bilo zamislivo da se donese odluka o bombardovanju Jugoslavije u odbrani ideje ljudskih prava od nasilja. Danas ta akcija ne bi bila moguća. Znači, za manje od deset godina. Šta se u stvari dogodilo? Ljudska prava više nisu osnov legitimiteta spoljnopolitičkih akcija ključnih aktera, nego je to, kao broj 1 - energija, broj 2 - terorizam, pogotovo posle 11. septembra, i broj 3 - životna sredina, sporazum iz Kjota. Tek eventualno na visokom četvrtom mestu su ljudska prava. To je velika vrednosna promena i ona se odražava na naše male živote.

Šta to znači? To znači da Haški tribunal više nije tako značajna tema kao što je bio. Ključni akteri u Evropskoj uniji kažu - A sada vi

Holandani malo popustite. Do pre par godina oni to ne bi rekli. Odjednom su ljudska prava prestala da budu prioritet. Sada je to, na primer, energetika. Sada su nam Rusi potrebni kao partner, pa dajte da im malo popustimo.

Evropska unija je previše postmoderna tvorevina u odnosu na SAD i Rusiju. SAD i Rusija se razumeju. Evropska unija je, međutim, otišla daleko u budućnost. To je sofisticiraniji, mnogo složeniji sistem. To je potpuno drugi način razmišljanja, stalnog usaglašavanja, stalnog dogovaranja, a opet, oni se brže kreću od Rusije i SAD-a. To dvoje su klasični akteri koji se razumeju i ponašaju po pravilima definisanim u devetnaestom i dvadesetom veku. Jedina stvarna tvorevina dvadeset prvog veka je Evropska unija. Ja sam nesrećan, voleo bih da je Evropska unija mnogo jači globalni akter. Ali jedna od tema novog identiteta Evropske unije je zajednička spoljna i bezbednosna politika. Ona je pala na prvom testu, a to je bilo Kosovo. Ispostavilo se da ona nije u stanju da odgovori izazovu u sopstvenom dvorištu i to izazovu za kojim je sama posegla i zamolila ostale aktere da ostanu iza nje. Misija Euleks je u ovom trenutku u vazduhu, jer Evropska unija nije uspela da izdejstvuje saglasnost Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija o prenosu ovlašćenja sa Unmika na Euleks.

Piter Fejt, šef Euleksa, ovde bi trebalo da bude dobrodošao gost. On nam je mnogo pomogao kao izaslanik NATO-a da savladamo probleme koje smo imali na jugu Srbije 2001-2002. Ali stav Srbije kao države je da ne prihvata misiju koju nije pozvala, a to je misija Evropske unije na Kosovu. Uzgred budi rečeno, jedan od izlaza iz situacije u kojoj smo se našli pre godinu dana je bio da Srbija bude ta koja će da pozove Evropsku uniju i time sačuva deo svog suvereniteta. Umesto toga, mi nemamo komunikaciju sa vladom u Prištini, niti je imamo sa Euleksom. To je ozbiljan problem.

U ovom trenutku se na inicijativu Beograda i nekih drugih aktera razgovara o nastavku dijaloga. Priština će to zvati poststatusnim, a naša vlada statusnim pregovorima. Neka svako to zove kako hoće. Od ogromnog je značaja da do nekih pregovora dođe i da ti pregovori dovedu do legalizacije prisustva Euleksa na terenu, što znači konačno uspostavljanje komunikacije između Srbije i evropske misije. Bez te komunikacije ništa dobro tamo neće moći da se dogodi. Ogroman uspeh koji je do sada postignut jeste to što su Srbi ostali da

žive tamo gde su živeli. Pre samo godinu i po dana, na večeri u Beogradu, pred ruskim i američkim ambasadorom, šef misije OEBS-a rekao je - Naša procena je da će trideset odsto Srba otići sa Kosova na dan priznanja, a drugih trideset odsto u roku od šest meseci. To je dramatično. Ceco, ti si imala priliku da intervjuiš Srbe iz Krajine za vreme *Oluje*. Ja sam slušao tvoje izveštaje o tome kako izgleda kada ti dolaze kolone ljudi. Sada se to nije dogodilo i to je super. Ako je ova naša psiho-drama sa mitinzima i patetikom, odlascima ministara na Kosovo posle proglašenja doprinela tome da se Srbi nisu iselili, ja kažem - svaka čast. Nije došlo do masovnog iseljavanja ljudi i to je ogroman rezultat. Da li će ti ljudi u nekom trenutku odlučiti da se odsele, to je stvarno njihova odluka. Ali u prva dvadeset četiri sata to nije njihova odluka, to je strah i to je strašno, jer taj čovek ništa ne nosi, on sve gubi.

GORAN
SVILANOVIĆ

Ako će ovi razgovori o kojima govorim pomoći Srbima koji tamo žive da ostanu, onda treba da vodimo te razgovore. Tu bi se razgovaralo o nekoliko oblasti: kako će ljudi da putuju, dakle, o dokumentima, saobraćaju, energetici i privatizaciji. Postoji čitav niz tema koje treba otvoriti i u tom smislu veliki deo javnosti nije razumeo zašto sam za Samardžićev papir rekao da je zanimljiv. Mislim da je dobro što taj dokument ne sledi logiku dejtonskog papira, dakle logiku opsednutosti teritorijom. Ako vlada Srbije kaže - Hoćemo da otvorimo kancelarije na severu, a možda i u nekoj od enklava, zašto da ne? Beograd to može da nazove kancelarijom MUP-a Srbije, a neko će to nazvati konzulatom Srbije. Možete da se igrate kako god hoćete, ali ako se nešto loše desi na terenu, Srbi dole će imati s kim da razgovaraju, imaće neki oslonac i ideju da su na neki način vezani za Srbiju i ostaće tamo.

Nadam se da će oni vremenom biti otvoreniji za komunikaciju s misijom Evropske unije, Euleksom, i sa svojim okruženjem, što je u stvari rešenje svih problema. Ali nije realno da preko noći svi odjednom počnu da putuju u Prištinu, da tamo večeraju i da se druže, da idu u parlament. Nadam se samo da ovim što sada pričam ne potkrepljujem san koji je utemeljen u srpskoj javnosti, devetnaestovekovni san o daljim podelama. San o novim podelama je veoma živ i ljudi kao da čekaju novi Berlinski kongres, verovatno ovog puta u Beču, i to u dvadeset prvom veku. Prepoznajem na našoj političkoj sceni i nosioce te politike i tih snova. Kao da je ideja da se proces drži do-

voljno dugo otvorenim, pa kada dosadi i nama i Albancima i Evropljanima, Amerikancima i Rusima i kada svi puknu, onda ćemo sesti za sto da crtamo nove mape. Evropa kao entitet dvadeset prvog veka nikako ne može da prihvati taj koncept.

Politika uslovljavanja od Evropske unije dala je jedan rezultat - Srbija se promenila kao društvo. Sada je potrebno da se to obogati politikom koja Srbiju uključuje i angažuje. Mislim da Evropska unija poslednje dve godine vodi tu politiku i ona je sadržana u ponudi Sporazuma o pridruživanju, u razgovoru o vizama, ozbiljnim investicijama, nauci. Ne smemo da propustimo priliku da profitiramo od te politike. Politička klasa mora da bude zaposlena, jer ako nije zaposlena u najkonstruktivnijem procesu koji ja mogu da zamislim, a to je proces pregovora, biće zaposlena u nekonstruktivnom snu o novim podelama i crtanju mapa. Mi smo već toliko mnogo vremena izgubili da ne mogu da poverujem da mi stvarno otvaramo teme koje je trebalo da ostavimo iza sebe. Zbog toga se nadam da će ovi izbori opet pomeriti stvari makar za pola koplja napred i da neće biti zastoja.

Posmatramo stvari suviše iz beogradske perspektive, iz kruga dvojke. Postoji i Srbija koja nije Beograd i toj Srbiji je potreban dokaz da je i za njih neki prostor obezbeđen u toj priči o Evropskoj uniji, a ne samo za beogradski džet-set. Tim ljudima treba tačno saopštiti zašto žive tako kako žive, zašto se tranzicija nije dogodila u Knjaževcu i Boru. Ja živim u bulevaru Zorana Đinđića, za mene se sve promenilo, jer ta ulica jeste najlepše lice promena od 2000. do danas. Ali to nije dovoljno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Goran Svilanović. Juče sam pred zgradom vlade Srbije videla zanimljivu scenu. Kako se broj nezadovoljnih radnika, penzionera, rezervista, akcionara i ostalih novih srpskih struka koje dolaze pred zgradu vlade da traže pare iz dana u dan uvećava, policija je morala nekako da uvede red. Dok su pred vratima vlade molili za pomoć radnici iz Rakovice, sto metara više čekala je na red kolona ratnih veterana, a sto metara više od njih kolona ljudi koji sebe zovu vojnim beskućnicima. Svi su uredno čekali svoj red sa po jednim barjaktarom na čelu kolone. Sa svih strana su bili okruženi bilbordima, sa kojih im se obraćaju stranke i pozivaju sve te radnike, rezerviste i vojne beskućnike da podrže Srbiju, da je poguraju malo napred. Kako

stručnjak za marketing kao što je Nadežda Milenković čita poruke sa ovih bilborda?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Problem je u tome što je nama proizvod truo, pa je onda prirodno da su sve te poruke, što kaže moja Biki, *prazne pljoskule*: ustani Srbijo, napred Srbijo. Šta znači - napred Srbijo? Kakva Srbija napred i šta je napred? Napred u Rusiju, napred u Evropsku uniju, napred u prošlost, šta? Neko sa strane ne bi mogao da razlikuje jedne poruke od drugih. Ja se trudim da profesionalno vidim ko ima koju poruku, ali u principu to je sve - živeći Srbija. Dobro je da im se malo razlikuju spotovi i zadovoljna sam što smo na početku kampanje LDP-a pre svih postavili novi standard toga kako treba da izgledaju spotovi.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Nažalost, najbolji učenici su radikali, oni najbolje koriste iznajmljene termine. Oni ne puštaju snimke sa konvencija, nego prave ozbiljne emisije sa novinarima. I za predsedničke izbore smo gledali Tomu Nikolića u šetnji sa novinarom, pa nam je predstavio svoju porodicu. Oni su napravili najveći pomak. DS se u principu ne razlikuje od DSS-a, koji se ne razlikuje od SPS-a, koji se ne razlikuje od radikala. Vidim da sada i LDP ima slogan - Srbija bez granica, tako da je to sve isti korpus, koji govori vrlo sličnu stvar.

Radikali tvrde da nam nedostaju obdaništa. Ironija i bizarnost u toj stvari jeste da ako nedostaju obdaništa, ako imamo višak dece, to su deca koja su pravljena za vreme vlade Zorana Đinđića. Oni su sada višak. I kada Vučić primećuje da nemamo dovoljno obdaništa, treba mu reći - Ma nemoj, zar nije lepo što ih nema dovoljno? Ali to kada su ta deca pravljena svi zaboravljaju. I to je priča o tome šta je politički marketing. Proizvodi političara su optimizam i nada, njihov proizvod nije kanalizacija. To dosta dobro radi u svojoj kampanji Biljana Srbljanović, koja se vraća velikim idejama, bez obzira na to što je u pitanju grad. Ja kao glasač ne mogu da ti verujem da ćeš ti da napraviš obdaništa, ako ti nemaš velike ideje u sebi, ako ti ne pokažeš da si sposoban za solidarnost.

Ljudi koji su pred bombardovanje drpili stanove od dvesta kvadrata sada kažu građanima - Ja sam na tvojoj strani i brine me to što građani nemaju kanalizaciju.

SVETLANA LUKIĆ:

Zašto se jasno ne kaže da to nije dolazak, nego povratak radikala na vlast?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

To nije posledica osam godina vladavine dosmanlija, kako to govore radikali, nego posledica pet godina vladavine DSS-a. A ne dovode radikali sebe na vlast, ne dovodi radikale ni DSS na vlast. Tadić i DS dovode radikale na vlast. Jedino se od njih očekivalo da nas ovih godina podsete na to da su radikali bili na vlasti i kakvi su tada bili i da se suprotstave DSS-u, jer sad DSS govori isto što i radikali, a DS nešto tercijera - Mi se u svemu slažemo, razlika je u stilu. To je nenormalno. Kao kada bi psihijatar rekao - Ja se od svojih pacijenata razlikujem po stilu, imam beli mantil, a oni nemaju. Oni su morali da kažu - Ne, razlika je u sadržini. Nažalost, ispada da razlika i nije u sadržini, nego zaista samo u stilu. DSS uz gusle peva - Ko da mi uzme iz moje duše Kosovo, a DS peva to isto uz električne gitare, ali svejedno, pesma je ista. Posledica toga su radikali, koji se vrlo komotno vraćaju na vlast, jer ovih godina niko ništa ružno nije rekao za njih. Čak je stalno pričao prvo DSS, a onda i demokrate - Ako su oni demokratski izabrani, oni su sigurno demokratska vlast. Sada se Dilas i Vučić bore u Beogradu i imaju isti procenat podrške i logično je da imaju, zašto ne bi? Zašto ljudi na kraju ne bi glasali za radikale?

SVETLANA LUKIĆ:

Svi govore da je ovo povratak u devedesete i svako ima neku svoju godinu iz devedesetih na koju mu 2008. liči. Na koju godinu tebe podseća 2008?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Meni je intimno 1992. značajna godina, jer sam tada pobešla iz zemlje, jer sam se bila uplašila tih spiskova koje su radikali pravili i toga da će zaista da dođu neki kamioni i da će u njih da potrpaju moje prijatelje, a ja ću da stojim sa strane i da to gledam. Niko od ljudi sa kojima sam radila i družila se i živela nije se prezivao na -vić, osim mene. Jedino sam ja bila zaštićeni beli medved i to me je prestravilo. Posle drugog 9. marta sam zaključila - Okej, sada je sve otišlo do đavola. Ni iz drugog pokušaja nije uspelo. Ja sam, naravno, naivno verovala da će prvi 9. mart sve to da oduva, jer kada neka vlast izvede tenkove na Terazije, ona sigurno ne može da opstane - ha-ha-ha.

Bila je užasna atmosfera prozivanja i pravljenja spiskova. Ne znam je l' se sećaš da je profesor doktor Ivan Štajnberger, tada dekan Filozofskog fakulteta, morao da ide na Studio B da pokaže krštenicu, jer su ga bili napali - kako on kao Jevrejin može da predvodi studente. On je predvodio kolonu studenata u protestima 1992. do kuće Miloševića, to je bilo ono čuveno - Miro, stavi kafu. On je morao da ide sa krštenicom i da objašnjava da je on pravoslavac i da je kršten kao beba. I ta atmosfera je uminula kratkih godina posle 5. oktobra, pa se još malo držala neko vreme, ali sada se opet raspojasala, jer joj se niko ne suprotstavlja. Kada kažem niko, opet se vraćam na Demokratsku stranku, jer je to velika partija koja ima predsednika države, čija je dužnost da se suprotstavi toj vrsti ludila. Tada je neko ko se preziva Šešelj pravio spiskove onih koji nisu na -vić, a sada Koštunica pravi spiskove onih koji nisu na -vić. To više nije autokratska vladavina, nego je njegova glava autokratska. To je čovek koji apsolutno ne dozvoljava da bilo ko bude drugačiji. To je njegovo čuveno - Ko ne voli Guču, ne voli Srbiju. Posle je bilo - Je l' ima neko ko nije s Kosova? Ima, evo ja.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Sada ti ne vredi ni da si na -vić, ne moraš da budeš košer. Primer koji mi se stalno vraća je ona nesrećna gej parada. Nisu smeli posle toga da izađu i da kažu - Nije bio trenutak, nije trebalo da provociraju. Kako možeš da pravdaš to što neki raspomamljeni pop vodi neke još raspomamljenije i naoružane navijače da prebiju neke ljude zato što su izašli na ulicu? Ti stvarno nisi normalan. Uvek je to neka briga za srpstvo i nikada nije trenutak, u noći u kojoj gori Hilandar, u noći u kojoj gori Kosovo. Stalno imamo neku noć u kojoj nešto gori i ne možemo da živimo normalno. A da li je neko rekao - Ne smeju da se pale ambasade? Ko je to eksplicitno rekao? Znači, sistematski se pravi atmosfera u kojoj je potpuno u redu da tebi sutra neko bane ovde i kaže - A, ti si ta Ceca, e sad ćeš da vidiš. I ti nemaš koga ni da zoveš u pomoć, niti ikoga da mu se obratiš posle, jer ti kažu - Pa nemoj, čačkala si mečku. Stalno je to ono - žena se našminkala, pa je kriva za silovanje. Mi živimo varijacije toga - Ako nisi na mojoj strani, bajo, drži se, žao mi je.

Moj nespokoj nije nastao samo pred ove izbore, on traje već duže, a izbori su samo trenutak kada će on da se pokaže kao ispravno osećanje. Nespokoj je u javnosti, medijima, vidiš ga kod drugih ljudi i neguješ ga kod sebe, a to je osećaj da ćemo zaista svi otići do đavola

finalno, na kraju, sa tom pričom: radikali - DSS i SPS. Znam da bi to bilo samo ogoljeno ono što živimo godinama. Ali strah me je da ćemo, kada se to ogoli, nadrljati potpuno. Ovako možda ima šanse, pa možda nije tako, ali se brinem da jeste tako i da nema šanse.

SVETLANA LUKIĆ:

Svi imamo taj apokaliptični ton kao da je sada kraj. Možda smo suviše u tome.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

To ti je dato, nekoj grupi ljudi je dato da ima pojačani senzibilitet. U *Peščaniku* ste vi neka savest naroda, kao što su to neki pesnici. Vi ste Gernika Srbije. Vama je to zadatak, i ljudima koji imaju tu čast, ja bih rekla, da pričaju za *Peščanik* to isto je zadatak. I mislim da ne treba od toga da odustanu samo zato što se mnogo ljudi upetljalo u kredite, kupilo kola na lizing, počelo malo bolje da živi, što je divna vest. Ipak, pitanje je šta postavljaš kao standard, da li hoćeš da dotaljiš do trista evra mesečno ili misliš da treba da menjaš ovo društvo, da ovo bude normalno uređena zemlja, makar toliko da te sutra, sa kreditom i novim kolima, neka budala ne upuca nasred ulice jer se, jebi ga, nasekirao - oteli nam Kosovo. Mogu da zamislim to suđenje na kojem se kaže - Izvinite, morate da uzmete u obzir to da su čoveku oteli Kosovo, on je bio frustriran, izašao je s pištoljem i sad, ko je tuda prošao, prošao je, šta sad. A proći će neki od tih ljudi koji su relativno zadovoljni.

Ne znam koliko puta je neko izgovorio u *Peščaniku* da je sam sebi više dosadan ili da primećuje da je dosadio društvu. To ne znači da sada treba da se ukine *Peščanik*, naprotiv. Kako babe kažu - da sam ja neka vlast. Da sam ja neka vlast, ja bih vas plaćala da postojite, *Peščanik* kao instituciju, kao neko merilo, kao nešto što će mene kao vlast da tera da se zapitam i da se ne opustim i da ne postanem bahat, kako se obično desi ljudima na vlasti.

SVETLANA LUKIĆ:

Ti si bila najveći optimista kada smo posle 5. oktobra svi smatrali da nam je obaveza da budemo skeptični, jer se tako radi u demokratiji. Ti si bila skoro egzaltirana posle 5. oktobra, je l' da?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Da, a da ne pomisliš da sam luda, moja egzaltacija ima stručno ime u marketingu, ljubavni znak - *love mark*. U svetu je odavno prevaziđena priča o brendu, sad se pravi *love mark*, brend koji pleni neku emociju kod potrošača, koja uopšte nije opravdana kvalitetom, nego je neka preterana emocija, nešto što užasno voliš. Možda je kroz primer najlakše da ti objasnim. Među motorima, na primer, imaš Kawasaki, Jamahu, ali *love mark* je *Harley Davidson*. To je izjava, to je stil života. Kada voziš to, to nije motor, to je način mišljenja, način življenja. Među kompjuterima ti je to *Macintosh*, među medijima je to *Peščanik*. *Peščanik* izaziva tu ogromnu količinu emocija, koja nadilazi samu emisiju. U političkim partijama bi to bio LDP i moj savet im je bio da stalno drže tu poziciju, da treba da grade *love mark*, a ne da se guraju sa ovim ostalima i raspravljaju dokle je Srbija i gde je srce Srbije i koju kanalizaciju imamo ili nemamo.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Peti oktobar je bio *love mark*. Svi ti političari su dobili ogromnu količinu naših emocija, posle se pokazalo i ne baš tako zaslužno. Ali *love mark* se i ne vezuje za kvalitet. Svi su mi bili lepi i zgodni. Nije mi jasno kako nastaju ovakve kampanje koje sada imamo i zašto su ovako bezidejne i bez emocija. Sada su ovde najpopularnije fokus-grupe. To je grupa ljudi za koju ti procenjuješ da su ti mogući birači. Ti daš predlog slogana i onda oni kažu - o ovom sloganu mislim to, o tom sloganu mislim ovo i oni ti odaberu slogan. To je svođenje reklamne kampanje za političku partiju na automatizam. Fokus-grupa nije automat u koji ti ubaciš pitanje, on ti izbací odgovor i ti si siguran da je to pravi odgovor.

Gledala sam predivan eksperiment, napravili su fokus-grupu po principu skrivene kamere. Samo jedna osoba nije znala da je sve namešteno. Postavljali su neka obična pitanja. Prvo pitanje je koja od ove tri duži je najduža. I svi ostali koji učestvuju u eksperimentu daju namerno pogrešan odgovor, a ovaj jedan, mica, koji ne zna šta se dešava, prvo je blago začuđen. Svi kažu da je najduža ova koja je srednja. Kada je došao red na njega, on da ispravan odgovor. A ovaj koji vodi to ispitivanje ne kaže šta je tačan odgovor, nego samo - Aha, dobro, hajde sledeće pitanje. Sad treba za neke oblike da kažu koji je oblik i ovi svi opet daju pogrešan odgovor. Ovaj se još malo čudi, ali izdrži i kada je došao njegov red on kaže tačan odgovor. Međutim, kod četvrtog pitanja je i on dao pogrešan odgovor, jer nije više mogao

da izdrži da kontrira grupi. Počeo je da sumnja u sebe i tu anksioznost jednostavno nije mogao da iznese. To je ilustrativno za fokus-grupe kao takve, ali i za sve nas koji polako odustajemo od *Peščanika*.

Malopre si me pitala da li mi u stvari pričamo nešto što više niko ne želi da čuje. Stalno na prosta pitanja čuješ pogrešan odgovor i čuješ sedamsto hiljada ljudi koji viču - Eeeeeee, tako je. Oni prave talas, cunami odobravanja. Vidim da nije tako, ali posle dvadeset godina ti polako počneš da posustaješ. Na kraju sebe dovedeš u pitanje, jer si toliko dugo u tolikoj manjini.

SVETLANA LUKIĆ:

Neko me je podsetio na tvoju priču o stotom majmuni. Hajde malo da se podsetimo kako beše glasi ta priča i kako je sada doživljavaš.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Da, nismo dostigli stotog majmuna. Dobro, to jeste stvar koja se ne dešava tako lako i ne dešava se često i to je ono što su zabeležili naučnici kao evolutivni skok. A priča je da su na nekom ostrvu živeli majmuni koji su se hranili slatkim krompirom i naučnici su dolazili brodovima i bacali taj slatki krompir u more, a majmuni su ga vadili iz mora i taj iz mora je bio lep, čist, opran, nije bio pun peska kao onaj koji su oni imali na ostrvu. I posle nekog vremena su jedan, dva, tri majmuna ukapirali da isto tako oni sami mogu da peru ovaj svoj krompir koji stoji u pesku i da mogu da jedu čist krompir. I prvo je nekoliko majmuna pralo svoj krompir, pa deset, dvadeset. U trenutku kada je, to je taj magični broj, sto majmuna sa tog ostrva počelo da nosi svoj krompir do vode i da ga pere, desio se taj neobjašnjivi evolutivni skok - da su majmuni na susednom ostrvu počeli da peru krompir. Niko im to nije pokazao, niko im ga nije bacao u vodu. To se tumači tako da kada se skupi kritična masa ljudi koji su nešto naučili i počeli drugačije da rade, da je to onda eksplozivno i da će drugi, koje nisi morao da vežbaš, to da prihvate.

To je moja tadašnja opčinjenost i tim primerom i 5. oktobrom i nama i *Peščanicom* - samo da dostignemo da stoti majmun opere krompir, biće super. Zaista jeste izgledalo da je to moguće, samo što niko nije vodio računa da taj sistem vrednosti prenese do stotog majmuna, nego smo zastali na devedeset devetom i nikako taj stoti da se

priključi. A bojim se da i ovih devedeset devet gubi živce, jer šta ima da pereš krompir, bolji je ovako prljav, narodski. Ako si pravi Srbin, ti jedeš prljav krompir. Kao i ova priča sa pogačom i solju.

Pa dobro, da li se neko seća da su se u ovoj zemlji nekada gosti dočekivali sa slatkim i vodom? Mi ne da stojimo u mestu, nego smo u antropološkom rikvercu. Svi kandidati za gradonačelnika Beograda, gde god da dođu, neke dve devojčice im priđu sa pogačom i solju. Prvo, teško je da progutaš suv hleb. Slatko i voda su valjda evropeizam, jer nikada u životu me niko nigde nije ponudio pogačom za dobrodošlicu, nikada, ni kada sam bila dete, ni kada me je baba vodila u goste, na selo. Niko mi nikada pogaču nije ponudio. Nisam čula ni da to postoji. Vuk Drašković je prvi ovde doneo taj manir i sad ga svi slede. Ja mislim da će da mi svane kada budem videla na TV-u kako je neko negde otišao i tamo su ga dočekali sa nekim lepim slatkim. Evo, ja preporučujem slatko od belih malina. Da li se iko seća toga, da li je to u Srbiji nekada postojalo?

I onda ti iz onog testičeta sipa vodu da pereš ruke, a onda onim vezenim peškirom, koji je čaršav, brišeš ruke. Ne znam šta je sledeće, da sedneš, pa ti dve devojke priđu i operu noge. Gde je kraj tim srpskim običajima i koje običaje ćemo još da vratimo, jer to je srpstvo nas koji smo svi sa Kosova?

Jedan moj drugar je došao iz Amerike i priča mi o svome bratu koji je bio potpuno normalan, živeo je ovde, radio za neku nevladinu organizaciju, bio je glasač DS-a, i sada je glasač DS-a, ali, kaže mi moj drugar, sada govori isto ono što govore DSS i Koštunica. I čovek je zgranut, treba sada da razgovara sa rođenim bratom koji se odjednom premetnuo i priča - Oni su nama oteli Kosovo, ta Amerika, ta Evropa, fuj. On je postao neprijatelj Evrope i Amerike za dve godine, koliko ga ovaj nije video. To jeste proces koji je sada u toku, pa kako koga zahvati. Nedavno sam dobila ponudu da zajedno sa ženama profesionalkama iz raznih nerazvijenih zemalja, kao što je Srbija, odem u Ameriku i da tamo budemo gošće nekih američkih poslovnih žena, da nešto učimo, razmenjujemo. U početku mi je to laskalo, kao jao, baš fino, eto, ako me se sete, sete, baš ste zlatni. Međutim, kada je to trebalo da se ostvari, ja sam se povukla, iz mnogo razloga. Jedan je bio da je to u stvari gnjavaža, pa žene, pa profesionalizam. I rekla

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

sam da ne bih, zahvalila sam se, eto, da sam i dalje jako polaskana, ali ja stvarno to ne bih.

Ova žena u našoj ambasadi je bila zgranuta, kako neko da odbije da ide za džabe tri meseca u Vašington i Njujork? I kako je Beograd mali, ona je na nekoj večeri upoznala nekoga ko mene poznaje, nešto se raspitivala o meni i u jednom trenutku je izgovorila - Ta Nadežda, ona je malo sociopata, je l'da? Kada je to stiglo do mene, lecnula sam se - otkud njoj to da sam ja sociopata. Čule smo se par puta telefonom, ja sam bila užasno ljubazna i šarmantna. Posle par dana sam shvatila - moj problem je u tome što je to istina. Ta žena je jako lucidno shvatila da ja jesam sociopata. Kada sebi laskam, kada razmišljam o sebi nasamo, u intimnim trenucima, onda kažem - pa dobro, ja sam malo socijalni moron. Međutim, kada sam dobila malo tačniju dijagnozu, počela sam malo više da mislim i o tome koliko ljudi se isto tako oseća. Od tog početnog nesnalaženja, pa do povlačenja, pa do pravljenja nekog mikrokosmosa, na kraju smo stigli do one reakcije iz vica o biciklu - Neću tvoj bicikl, jebao te bicikl. I bojim se da nam vreme ističe. Ako ubrzo ne dobijemo neku malu pomoć i podršku, mi koji nešto mislimo ovako kako mislimo, sve teže ćemo se posle uklopiti u bilo šta.

SVETLANA LUKIĆ:

Da, i oni dobrovoljno, a mi nedobrovoljno, ali na kraju ćemo svi završiti potpuno izolovani.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Jer samo u kontaktu sa drugim ljudima proveravaš sebe. Svi sportisti, na koje smo toliko ponosni, s nekim odmeravaju svoju snagu, pobedio ovog, pobedio ovog, mnogo je dobar. Ako on sedi i lupa lopticom o zid, pa kako da znam da je dobar? Tako i mi, više nemamo s kim da igramo nijednu utakmicu i počeli smo jako loše da igramo taj fudbal, koji igramo na male goliće. Ta naša igra postaje sve autističnija i kada jednom taj svet hrupi ovde, prirodno je da ćemo da se osetimo frustrirano. Onda ljudi misle - Bolje i da ne hrupi taj svet. Ja se ovde pravim važna, kao ja sam marketing-carica. Nekada sam na međunarodnim festivalima dobijala silne nagrade i tada sam bila carica, ali od tada je prošlo deset godina. Kada bih se sada pojavila na nekom međunarodnom festivalu, ne znam da li bih bila carica ili bi rekli - ko je ova žena, uklonite je.

SVETLANA LUKIĆ:

Prekjuče je Helsinški odbor za ljudska prava organizovao razgovor na temu političkog protivnika kao neprijatelja. To je ono kada vas neko od političkih neistomišljenika iznervira, a vi ga ubijete, na vratima vlade ili na Fruškoj gori ili u Košutnjaku ili u dvoru, pa ga posle isečete na komade i bacite kroz prozor. U ovoj raspravi su učestvovalе istoričarke Latinka Perović, Olga Pintar i Olivera Milosavljević. Čučete njihov razgovor posle uvodnih izlaganja, a od izlaganja danas ćete čuti ono što je imala da nam kaže Olivera Milosavljević.

OLIVERA
MILOSAVLJEVIĆ

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Tema ovog panela je alternativa kao unutrašnji neprijatelj. Ako govorimo o aktuelnom trenutku, drugi deo ovog naslova je sasvim jasan i golim okom vidljiv. Problem sa alternativom je to što se ona teško razaznaje, zato što na političkoj sceni ne postoje jasno profilisani: konzervativci, nacionalisti, liberali, socijaldemokrate ili neko peti, od kojih bismo znali šta možemo da očekujemo, već se polazi sa unapred zadatih, za sve važećih, nepromenljivih ideoloških pozicija i po ko zna koji put nam se nudi izbor između, citiram - neprincipijelnih koalicija - kojima su fiktivni neprijatelji druge neprincipijelne koalicije, od kojih je svaka u svom programu istakla po jednu reč i nudi je kao svespasavajuću alternativu.

Zašto se već dve decenije alternativa nacionalističkom projektu nikako ne uspostavlja kao artikulisana politička opcija, već se sve zadržava na suprotstavljanju aktuelnoj vlasti, bilo Miloševiću ili Koštunici lično, bez dubinskih zahvata u koncepte nacionalne države samoshvaćene kao etničke, nacionalnog interesa shvaćenog kao etnički, makar i sa građanskom mantrom, i iskrivljenog tumačenja bliske nacionalne prošlosti kao odbrane poželjne sadašnjosti? Već dvadeset godina nacionalizam je sudbina ovog društva naturena kao jedina legitimna ideologija, sa ciljem da se prikaže kao prirodno stanje. Nacija kao večita žrtva drugih ili bar, citiram - zlehude sudbine - sa posebnim višim, ekskluzivnim pravima koja drugi nemaju, sa svojstvima koja drugi ne poseduju, okružena samo neprijateljima i sa vizijom dalekih, imaginarnih prijatelja od kojih će doći spas, odlike su ove nacionalističke ideologije, koja kao prirodno stanje određuje život ovog društva.

Ako je nacionalistička retorika i spuštena na umereniji nivo, slabost većine političkih opcija prema ekstremnoj desnici pokazuje da ona ideološki ne odstupa. Bilo je sasvim predvidljivo da će onog dana kada u zemlji ostane bez neprijatelja kojima je određena, ideologiji zapretiti opasnost da ostane bez smisla postojanja i da će morati da potraži nove, unutrašnje neprijatelje. Taj dan je došao. Svi neprijatelji su otišli, Srbija je ostala sama, a nacionalizam je postao besmislen, čak i sa njegove tačke gledišta. Ali pošto je već proglašen za nacionalni interes i za prirodno stanje, on u nužnosti samoodbrane i opstanka proizvodi sopstvene nove neprijatelje. Kada svako svakom postane fiktivni unutrašnji neprijatelj, tada počinje urušavanje ideologije koja može da traje beskrajno dugo ili bar dok se ne pojavi alternativa balkanski shvaćenoj, tj. etnički određenoj demokratiji.

Šta je bila alternativa dvehiljadite? Protiv Miloševića su, pod navodnicima, bili svi, ali iz dijametralno suprotnih motiva. Demokrate zbog komunizma, levičari zbog desničarenja, desničari zbog levičarenja, nacionalisti zbog građanizma, monarhisti zbog republikanizma. I Milošević je predstavljao onu Srbiju koja je želela komunizam u kapitalizmu, kapitalizam u komunizmu, nacionalizam u građanskom društvu, građane u nacionalizmu, antizapadnjaštvo na zapadu, povratak crkvi kao revolucionarnu tekovinu. Da su tada vladajuća ideologija i njeni konzumenti i oponenti bili jasno profilisani, verovatno bi danas situacija bila drugačija. A šta imamo danas? Protiv vlasti je vlast, ministri su protiv vlade, vlada nema poverenja u vladu, deo opozicije podržava deo vlade, oni bi sa njima da budu vlada, drugi deo opozicije podržava drugi deo vlade i oni bi sa njima da budu vlada.

Na jednoj strani su udruženi legalisti, narodnjaci, s perspektivom da se udruže sa velikim Srbima i onima koji se bore za nacionalno omeđenu socijalnu pravdu, pošto su sami već postali kapitalisti. Na drugoj strani udruženi su republikanci, demokrate i autonomaši sa četnicima, monarhistima. Na trećoj strani udruženi su liberali, socijaldemokrate, sa nacionalistima. Do pre mesec dana prvi su imali poverenje u druge, drugi su podržavali svaku ludost prvih, treći su pozivali druge da im se stave na čelo, a 5. oktobra su svi bili zajedno, i prvi i drugi i treći. Drugi i treći su promovisali prve tvrdeći da ih obožava devedeset odsto biračkog tela. Prvi su puštali druge i treće

da ih promovišu u jedinu nadu, a onda su i sami poverovali u njihovu konstrukciju. Danas se niko od njih toga ne seća. Utoliko pre nemaju razloga da se sećaju onoga što je prethodilo i sa čim bi oni trebalo da predstavljaju diskontinuitet.

Stvarna alternativa nacionalističkom projektu, koja je postojala devedesetih, utopila se u neprincipijelnim koalicijama. Prostim zamenom smisla reči kompromitovane su sintagme koje su je obeležavale, upravo zato da bi izgubile smisao i da bi njihova sadržina nestala iz javnog života. Reč je primarno o sintagmama - druga Srbija i govor mržnje. I jedna i druga su nastale u brojnim, marginalnim, antinacionalističkim krugovima u vreme plebiscitarne podrške Miloševićevom nacionalnom projektu, koji je podržavala i većinska opozicija, upravo ona koja ga je 2000. srušila. U zaboravu, danas se govori o protivnicima Miloševića, ali gotovo uopšte se ne govori o protivnicima Miloševićeve nacionalne politike koja je dovela do ratova, zločina i bede.

Izbegavanjem samo te jedne reči, prekraja se bliska prošlost i opozicija prema komunisti Miloševiću prikazuje kao otpor njegovoj nacionalističkoj politici. Zato je razumljivo da ovih dana Miloševićevi sledbenici izgovaraju prvi put jednu istinu, da je Miloševićeva nacionalna politika danas doživela punu satisfakciju u politici aktuelne vlasti. Zato što je istina, ona nailazi na ćutanje. A nekada je brojno apsolutno marginalna druga Srbija, pre svega i jedino značila otpor nacionalizmu. Nazivajući danas drugom Srbijom svaku opoziciju aktuelne vlasti, svesno se briše iz memorije suština antinacionalističkog otpora.

I govor mržnje značio je tada nacionalistički, ratnohušakački govor. Danas se govorom mržnje naziva, na primer, obeležavanje političkog protivnika kao neznalice. Takvom vulgarizacijom briše se svest o postojanju govora koji se u civilizovanom društvu kažnjava zbog ugrožavanja slobode drugih, a sloboda drugih potpuno obesmišljava svođenjem na pravo lopova da ga ne nazivaju lopovom.

A zašto je istinita tvrdnja da je Miloševićeva nacionalna politika danas doživela punu satisfakciju od aktuelne političke elite? Oni gore pomenuti prvi ratove iz devedesetih vide kao pravednu borbu sa malo nepotrebnih zastranjivanja. Oni drugi ne mogu da pomenu

OLIVERA
MILOSAVLJEVIĆ

ratove, a da to ne bude u ključu simetrija. Treći ih osuđuju, ali prećutkujući nacionalizam, uspostavljajući nemogući kontinuitet, citiram - od AVNOJ-a do Mladića - kako bi ideologiju koje se inače verbalno odriču očistili od svake sumnje. Ali i u ovoj jedinjoj, verbalno nenacionalističkoj opciji, postoji ideja da treba napraviti kontinuitet od Latinke Perović do Ratka Mladića, uspostaviti između njih vezu, lustrirati ih zajedno i zaključiti istoriju komunizma sa Srebrenicom, pri čemu, naravno, u tom slučaju ne može biti nikakvog suočavanja sa prošlošću. Zato će se počinjeni zločini još jednom gurnuti pod tepih, odakle će se kad-tad ponovo vratiti.

Ostaće samo nova zavaravanja, uljuljkivanja u pseudoistoriju i prazne priče o Evropi i demokratiji. Zbog vladajuće paradigme, ni danas za prve nije tema kako sprečiti fašizam, već kako zaustaviti antifašizam. Ekstremizam vide kao vododelnicu između fašizma i demokratije tražeći zabranu antifašista kao fašističke pojave i tepajući nacizmu nazivajući ga nacionalpatriotizmom. Drugi se verbalno busaju u antifašističke grudi prelazeći ćutke preko antifašističkih praznika, smireno posmatrajući divljanje ekstremne desnice i relativizujući kolaboraciju sa fašizmom do besmisla. Treći kažu da su eksplicitni antifašisti, ali tek pošto Mladića smeste u tekovine AVNOJ-a i proglase da su se zločini devedesetih odvijali u krugu komunističke, avnojske, podsećam, to znači antifašističke, porodice. Da je devedesetih bilo drugačije i da je danas drugačije, znali bismo šta nude prvi, drugi, treći ili peti. Ovako znamo samo šta, uglavnom histerično, viču.

Svi viču - integritet, identitet i Evropa, samo prvi s akcentom na integritetu, drugi sa akcentom na identitetu, treći sa akcentom na Evropi. Znaju svi oni da i integriteta i identiteta i Evrope ima onoliko koliko u društvu ima ljudi sa ličnim integritetom, izgrađenim individualnim identitetom i vaspitanih na opšteltjudskim vrednostima, koje isključuju nacionalističko-rasističko slepilo. Ali takođe znaju i da strah od izdajničke kletve, koja će stići one koji papagajski ne ponavljaju fraze - integritet, identitet i Evropa, čini da je takvih pojedinaca sve manje. Tamo gde ih je malo, biti vlast je ispunjenje i najluđih snova.

Zato sukob fiktivnih neprijatelja, dojučerašnjih prijatelja i verovatnih sutrašnjih saradnika, kletve, naricanja i pretnje koje se nazivaju

predizbornom kampanjom i pokušavaju da se predstave kao najviši izum modernog društva, samo čine da se suštinska alternativa postojećem ne vidi pod naslagama nemogućih spojeva, neprincipijelnih saveza i višeslojnog prebojavanja lične i zajedničke prošlosti.

Imam kratki post skriptum. Mnogo puta smo čuli već ofucano objašnjenje da samo budale ne menjaju mišljenje. Mnogo zanimljivije bi bilo objašnjenje - šta je suprotnost principijelnim budalama.

LATINKA
PEROVIĆ

LATINKA PEROVIĆ:

Nije toliko problem ta masa i njena zaostalost, njena okovanost nacionalizmom, problem su u stvari oni koji na tome parazitiraju politički i koji se od te mase malo razlikuju. Ovde se govori o alternativni kao političkom neprijatelju, ali taj prostor za slobodu, a to je prostor za kritičko mišljenje, veoma je sužen u našem društvu danas. Ako biste istraživali periodiku, listove, štampu, od Drugog svetskog rata do sredine osamdesetih godina, videli biste da to oscilira, da ima zabrana, da ima ideoloških diskvalifikacija, ali postoji rasprava o ozbiljnim stvarima. Ta mogućnost je ukinuta, a tamo gde nemate mogućnost ni slobodu da raspravljate o važnim stvarima, tu nema uslova za alternativu.

Uzmite recimo problem Kosova, to je nešto što drži zemlju kao čelična ruka ljudski vrat, to je ozbiljno pitanje, ali nema rasprave o tome, jer je unapred zadata ta istina i svako ko iz te istine izađe, on je neka vrsta izdajnika. Mi smo u političkoj kulturi koja ima socijalnu, političku podlogu, sa totalitarnim načinom mišljenja i to je naš ključni problem iz koga mi nismo, ne samo počeli da izlazimo, nego ga nismo na neki način ni formulisali kao stanje. Mi se vrlo malo upoređujemo. Cela ta istočna Evropa, bivše jugoslovenske republike, oni žive isto istorijsko vreme kao mi, ali nisu im rezultati isti. Mi smo ostali potpuno zatvoren prostor. Sve više će važiti ta naša unutrašnja istina za nas. Ruski revolucionari u devetnaestom veku, pošto su bili gonjeni, osnovali su šahovski klub, pa su raspravljali o raznim pitanjima. Mi moramo da shvatimo da je to rad na duge staze.

SONJA BISERKO:

Jedno pitanje za sve tri: ovih dana sve češće čujemo pitanja stranih posmatrača, iz ambasada - da li je moguće menjati Radikalnu stranku. Oni imaju iskustvo sa HDZ-om i onim što se desilo u

Hrvatskoj. Da li postoji mogućnost da se Radikalna stranka politički pripitomi?

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Mene zanima otkuda nekome ideja da je to poželjna mogućnost.

SONJA BISERKO:

Ali oni su realni.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Ne, otkuda to da bi to bilo poželjno? Njih ne treba menjati, oni su takvi kakvi jesu i takvi treba da ostanu. Ako društvo nije u stanju da ih prepozna, to je problem društva.

SONJA BISERKO:

Ali Zapad se priprema za radikale.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

ć: Imali smo deset godina da posmatramo kako se menjaju, ta konvencija naših stranaka i ništa nisu promenili. Promenili su verbalno, promenili su retoriku, a ništa u društvu se nije promenilo.

OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR:

Mislim da je komparacija Srpske radikalne stranke sa HDZ-om pogrešna, zato što je pandan radikalima u Srbiji Hrvatska stranka prava, koja u hrvatskoj javnosti ima daleko manju podršku.

SONJA BISERKO:

Šta se može uraditi sa društvom čija je polovina ljudi radikalizovana na taj način?

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Ništa, neka okusi vlast radikala, pa će promeniti mišljenje.

SONJA BISERKO:

Da li postoji opasnost da takva vlast dodatno devastira društvo?

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Ja ne vidim šta može da se devastira više od ovoga što su ovi do sada uradili. Mislim da je to veštačko sejanje straha od radikala, da to

služi samo za dobijanje podrške drugim političkim strankama, da u suštini ne mogu da urade ništa mnogo gore od ovoga što sada imamo.

LATINKA PEROVIĆ:

Mene je opasno pitati o tim radikalima, toliko sam života potrošila proučavajući ih, ali ja se nekad pitam da li uopšte na društvenu svest našeg naroda utiču rezultati nauke. To sam se pitala sada povodom Kosova. Mi imamo vrhunskog srednjovekovca, akademika Simu Ćirkovića, koji je ispisao silne knjige o tome. Koliko je to uticalo? Gradite politiku na jednoj legendi, na jednom mitu, baška što trošite i mit, ali idete u pogrešnom pravcu. Ne uzimate u obzir realnost. Šta sa Radikalnom strankom? Mislim da su logična pitanja koja Sonji postavljaju stranci, sa stanovišta stranaca. Zašto? Zato što je eventualna, a neki kažu gotovo izvesna, pobeda radikala na izborima nova realnost u Srbiji i stranci se pitaju kako će sa takvom Srbijom moći da se komunicira. Šta ja o tome mislim? Ja ovih dana čitam šta jedan moj kolega piše o Radikalnoj stranci kao o evropskoj stranci, kao o stranci koja je bila pod uticajem francuskog radikalizma, Klemansoa, parlamentarizma. To su isto legende i opet se pitam: kako to da su toliki ljudi po svetu objavili radove, i ovde je nešto napisano, ali to ne utiče?

LATINKA
PEROVIĆ

Ja mislim da je i za ovu alternativu u toku rata, koju je Olja opisivala, vrlo bitno bilo to da su oni radikale i u ratu, a i posle ratova, smatrali nekim incidentom u srpskoj istoriji. Veliki je problem bio dokazati ljudima da je takva kakva jeste, Srpska narodna radikalna stranka autentična stranka u Srbiji. To je stranka socijalnog egalitarizma, u redu, sada se to promenilo, ali ona to propoveda onim ljudima koji su sada gubitnici te vrlo netransparentne tranzicije. Oni su stranka velikodržavnog projekta, to je stranka koja je išla za stvaranjem velike Srbije. Taj program je tri puta u jednom veku poražen, znači, vi niste mogli da napravite veliku Srbiju na kraju Prvog svetskog rata, ipak ste se našli zajedno sa drugima, vi niste mogli da napravite nikakvu veliku Srbiju u Drugom svetskom ratu, taj projekt je doživio poraz. Vi ste probali to na kraju dvadesetog veka, znači, vodili ste četiri rata, to se završilo nemuštim porazom i ta nemušnost je poseban problem.

Ključno pitanje je što će, ako se takva stranka nađe na vlasti, ona imati pred sobom sve ove probleme sa kojima se suočava danas srp-

sko društvo, tu socijalnu devastaciju, taj moralni pad. Možda će ona početi oštro, obračunom sa tajkunima, protivnicima, ali u nekim unutrašnjim pitanjima moraće da se ili služi pragmatizmom ili da se osloni na neki pojačani teror da bi se održala. Ali ključno pitanje za mogućnost transformacije Radikalne stranke jeste da li ona može da se odrekne tog državnog projekta, jer za sada ona ne pokazuje tu intenciju.

Koliko to Srbiju može da košta? Srbija je jedina zemlja koja je u nesporazumu sa svim svojim susedima. Jedna zemlja može da bude u nesporazumu sa jednim susedom, zbog manjina, zbog graničnog pitanja, zbog nekih kulturnih dobara i tako dalje, ali vi ste u sukobu sa svim svojim susedima, jer zapravo ne priznajete taj poraz, mislite da je to odloženo, da ćete se vi na to vratiti. Da li Srpska radikalna stranka iz toga može da izađe, ja na to pitanje nemam odgovor, zato što se pokazalo da je većina političkih stranaka u Srbiji varirala taj isti program i to ih je pojelo. I ishod ovih izbora će u stvari skinuti sa mnogih nacionalističkih stranaka tu evropsku masku. Mi ćemo biti načisto s tim gde smo politički, šta u Srbiji preovlađuje. Pokazala se snažna istorijska inercija, pokazalo se zaista da tu drugih tradicija, što je govorio Slobodan Jovanović, osim nacionalizma, nema, da je društvo vrlo slabo, tako da su sve to razlozi koji ne ukazuju da će se ta stranka moći transformisati.

Ljudi gledaju na društvo kao na laboratorijski materijal, pa onda kažu - dobro, biće tri godine radikali, pa će se birači nečemu naučiti, pa onda neće glasati ponovo za radikale. Nije izvesno za koga će glasati. Ja na to pitanje uvek kažem - ja ne znam šta posle toga ostaje, u to nisam sigurna, jer mislim da je srpsko društvo mnogo istrošeno. Shvatam da postoji višepartijski sistem, da su izbori slobodni, da je biračko telo takvo da daje glasove još tom u suštini nacionalističkom programu, ali ako takva stranka dođe, ako ona po svaku cenu želi da se održi, ako ona želi da se vrati u Krajinu, da podeli Kosovo, to će, značiti ponovo veliki rat na Balkanu.

Istraživanja govore da oni imaju dosta mladih ljudi, da se povećava procenat obrazovanih ljudi u Radikalnoj stranci, da oni do sada nisu pokazali nikakvu spremnost da raskinu sa prošlošću, da je njihov šef čovek koji je optuženik u Hagu, i ovde se potpuno legitimno govori da se s njim razgovara, pregovara, da on upravlja, da će on biti faktički

premijer vlade. Dakle, to je atmosfera koju treba uzeti u obzir kada se o tim predviđanjima ozbiljno razgovara.

SONJA BISERKO:

Šta u narednom periodu, bez obzira na to ko će pobediti, treba da radi Evropska unija, jer ona će nešto da radi?

SONJA
BISERKO

LATINKA PEROVIĆ:

Ništa ja ne zameram Evropi, ja sam poslednja koja bi uopšte krivicu tražila u bilo kome drugom osim ovde, to je moje profesionalno etičko načelo u ličnom i u javnom životu. Ali, ja mislim da je Evropska unija propustila mnogo stvari da uradi i nije nam na taj način pomogla. Ona je možda mislila zatvoriti oči, priznati da je nešto evropska orijentacija, iako ti je potpuno jasno da je to daleko od evropskih vrednosti, podržati da se to društvo regeneriše materijalno, jer ono je doživelo slom na kraju dvadesetog veka. Ali mislim da je svako to popuštanje usporilo naše političko sazrevanje.

Naravno, Evropa ima u vidu bezbednosne razloge, možda će u jednom trenutku reći - Znae šta, ako ti Srbi hoće tiraniju, neka je imaju, samo neka su mirni i neka ne ratuju. Mislim da im neće biti lako da nam priđu. I ja nikom nikakve savete ne dajem, ali mislim da bi najveće napore trebalo uložiti u to da srpsko društvo, ako ono uopšte postoji, oživi. Meni se čini da ono postoji, da postoje neke oaze, da je to nepovezano i taj opresivni način mišljenja vrlo dobro oseća te oaze. Onda polako uništava listove, pomera urednike, preuzima medije, uzima naučne ustanove. Koliko god je moguće, to se mora braniti.

Što se nas i Rusije tiče, iako se sada kaže da je važna ekologija, da nisu više važna ljudska prava, mi jednostavno nismo savladali to razdoblje ljudske istorije, za nas će ostati važna ljudska prava. I u narednom periodu mislim da će ona biti vrlo važna.

SONJA BISERKO:

To je vrlo apsurdna situacija, kada Evropa moli Srbiju da postane deo tog evropskog konteksta, a Srbija se nećka, jer ima ponudu i sa druge strane. Ovde se postavlja pitanje da li i kako se može pomoći Srbiji u periodu koji je pred nama. Mislim da se sada ipak vraća lopta ovde,

oni su prilično nemoćni, zato što ova pitanja koja sam vam postavila dolaze svakog dana.

Ja sam juče razgovarala sa jednim strancem koji je prosto zapanjen. On je bio ovde i devedesetih i sada, i prosto ne može da veruje da se Srbija najverovatnije 11. maja opredeljuje za Radikalnu stranku, jer on zna šta je ona radila devedesetih i šta je simbolizovala. I stranci se vrte u krug.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Mogu li da kažem nešto privatno, što nije rečeno rečnikom visoke politike? Juče sam išla u turističku agenciju da bih otputovala u Budimpeštu na tri dana i kada sam videla koliko dokumenata mi je potrebno da bih dobila vizu za tri dana, odustala sam od putovanja i sedeću kod kuće. Strašno sam zapanjena, za vreme Miloševića mi je bilo lakše da dobijem vizu, ali sada ne pripadam alternativni, pa je to verovatno zbog toga. Ne znam kako su oni tako zapanjeni, ne razumem.

OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR:

Letos nam je ovde bio gost socijalni psiholog iz Nemačke Valcer, koji se bavi pitanjem porodičnih sećanja na Drugi svetski rat u Nemačkoj. Održao je tri predavanja u Beogradu, čuo je mnoga pitanja i naknadno u jednom razgovoru, mu je postavljeno pitanje da li bi on mogao kao psiholog da postavi neku dijagnozu našem društvu ovde. On je rekao da zaista ne bi mogao takvo nešto da uradi, jer pitanja koja su mu postavljena jednostavno nije razumeo. Ja sam ta pitanja razumela i ja shvatam da je ceo problem u tome što smo mi jako dugo zatvoreni i razgovaramo međusobno. Mi razumemo taj nemušti jezik kojim pričamo, ali mi ne shvatamo da nas više niko ne razume i da mi više nikog ne razumemo. Dakle, ja stvarno mislim da je organizovanjem javnih konkursa koji bi uključili intelektualce iz drugih sredina, iz našeg najbližeg okruženja i dalje, moguće nešto profilisati, jer ja mislim da mi više nemamo kapaciteta da se nosimo sami sa sobom.

LATINKA PEROVIĆ:

Podržala bih ovo što je rekla Olga, jer imam isti utisak, ja sam se oduvek bojala toga da nismo kompatibilni sa svetom, sa svojim najbližim okruženjem. U zatvorenosti imate neke rezone i može se desiti da je neki kosovski lider danas kompatibilniji sa tim svetom nego neki naš

političar. To je zatvorenost i ja bih podržala potrebu za dijalogom. Mi nemamo dijalošku kulturu. Čitala sam da Marko Oršolić za Bosnu kaže - dijalog ili smrt. Ja to isto mislim i za nas. Mislim da srpska desnica računa na tu benevolentnost Evrope i oni samo strahuju od toga da njihova pobjeda ne dovede do uskraćivanja tih ekonomskih veza. Jer narodnjački blok govori ono što je on uvek govorio u Srbiji - Hoćemo mi u Evropu, mi hoćemo investicije, hoćemo ekonomske veze, ali mi hoćemo da sačuvamo naše vrednosti, a te naše vrednosti su naša puka zaostalost, naša, ako hoćete, nepodložnost zakonu, nepodložnost merilima, odsustvo napora. E, oni se samo toga boje, a ovaj svoj duhovni svet oni misle da će sačuvati dolaskom na vlast, ali ako može ponovo da uspe ta prevara, da i dalje ide ta ekonomska pomoć i saradnja.

PAVLE
RAK

SVETLANA LUKIĆ:

U ovogodišnjoj poslanici patrijarha srpskog gospodina Pavla kaže se između ostalog - Neka naučnici svojim naučnim radovima brane Kosovo i Metohiju, neka sportisti svoje sportske uspehe zavetuju Kosovu i Metohiji, neka svakom roditelju Kosovo i Metohija bude jedna od prvih reči koje će šapnuti svom novorođenom detetu, neka svaki ratar prvu brazdu zaore i posveti Kosovu i Metohiji i neka svaki radnik prvi sat svog radnog vremena posveti i pokloni Kosovu i Metohiji. Kao što je nekada psalmopojac pevao otetom i razrušenom Jerusalimu, i mi pevajmo u duhu kosovskog zaveta - ako te zaboravim, Kosovo, ako zaboravim tebe, Metohijo, neka me zaboravi desnica Gospodnja, neka se prilepi jezik moj uz nepca moja, ako se tebe ne setim, ako ne istaknem Kosovo i Metohiju za početak veselja moga.

A na kraju Peščanika, pre svega za vas koji slavite uskršnje praznike, Pavle Rak.

PAVLE RAK:

Evo, došli smo i do Velikog petka ove 2008. godine po Hristu. Već oko dva meseca pravoslavni hrišćani se pripremaju za ovaj veliki dan (drugi su to činili ranije, po gregorijanskoj pashaliji ovogodišnji Vaskrs je bio 23. marta). Najpre pripremne nedelje, u kojima je bila uvedena tematika zabludelog sina, pa pravilnog i nepravilnog načina pokajanja, pa pitanje odgovornosti za naša dela koja se tiču daljnjih i bližnjih, i na kraju dug period Velikog posta u kome smo bili pozvani da temeljito preispitamo svoje mesto u svetu, svoju ontološku i

psihološku zavisnost od zabludelog čovečanstva i svoje pojedinačne zablude, promašenost, nevernost pozivu, svrsi i cilju koji su nam upućeni i postavljeni pri dolasku na svet. Radi se, naravno, o celoj antropologiji koju svako može da prihvati i odbaci, slobodni smo.

A ta antropologija kaže da smo stvoreni po slici božjoj, i to ne bilo kakvog boga, nego Boga ljubavi, ali da smo tu sliku u sebi pokvarili do neprepoznatljivosti, čime smo umesto ljubavi u ovaj naš ljudski svet uveli zlo, sebičnost, gramzivost, netrpeljivost. I kroz sve to uveli smo smrt, jer je prvobitna bogolikost podrazumevala i sličnost u povezanost sa izvorom svakog života, dok je odbacivanje ljubavi jednako izboru smrti. Gde smo svi mi danas, kada govorimo o ovoj opštoj perspektivi - na to pitanje je svako pozvan da odgovori tokom dugog Velikog posta.

Ko je istrajno i savesno prošao ceo taj period preispitivanja, ko je pratio i kao sebi namenjen doživljavao Veliki pokajni kanon Andreja Kritskog i druge bogoslužbene tekstove, taj je prošlog ponedeljka ušao u drugačiji, završni period pripreme za najveći hrišćanski praznik, za Vaskrsenje. Velika nedelja nam predočava sled događanja ključnih u Božanskoj Ekonomiji Spasenja: dobrovoljni dolazak Hristov u osinje gnezdo, Jerusalem, pred Pashu; ljudsko izdajstvo i nezahvalnost; opraštanje od apostola; čak i njihovu kolebljivost i oportunističnost, i najzad, strašnu, za ono vreme najsravniju smrt na krstu. Ta smrt na krstu, taj Veliki petak, vrhunac je zla koje je čovečanstvo priredilo svome Tvorcu. Ali je taj tužni vrhunac, paradoksalno, i odskočna daska za spasenje, za novi početak, za novi svet i novi život. Zar treba podsećati na to da bi bez Vaskrsenja - Veliki petak bio ne samo uzaludan, nego i besmislen? Bio bi samo još jedna prljava epizoda u istoriji ljudskog zla. Sa Vaskrsenjem, Veliki petak postaje prekretnica našeg spasenja.

Teško je, međutim, gotovo nemoguće, o Velikom petku govoriti ljudima koji su nepripremljeni, a pretpostavljam da je među našim slušaocima (znam to i po sebi) mnogo takvih. Od početka se znalo da je smrt na krstu, da je stradanje Velikog petka, sablazan i besmisao za svakoga ko je van te priče. Kako o svemu tome govoriti ljudima koji se za to nisu pripremili - na pomenuti način ili nekako drukčije, manje je važno. Važna je priprema, važan je unutrašnji doživljaj sopstvene i opšte promašenosti, zabludlosti, ali i sinovstva i očinske

ljubavi prema sinovima, ljubavi koja nam dozvoljava da se nadamo da naše stanje nije večito.

Sva sreća te nisam sveštenik ni teolog, pa se od mene manje i očekuje. Bar se nadam da se od mene ne očekuje da naučno i kompetentno predstavim šta se to desilo pre skoro dve hiljade godina i kakve to posledice ima za sve nas ili bi bar trebalo da ima. Ja mogu skromno da kažem koju reč o tome kako ja doživljavam ovaj, ili kako sam doživljavao neki drugi Veliki petak.

Skrušeno i sa žaljenjem moram da priznam da se nisam ni izdaleka podjednako dobro pripremao za ovaj veliki dan preispitivanja. Bilo je godina kada sam od početka što pomnije pratio smisao toga što sam čitao ili slušao u crkvi. Tih godina jasnije sam sagledavao kako sam deo upravo tog čovečanstva zbog kojeg je Bog morao sam da siđe i svojim nenasilnim načinom pobedi zlo i smrt.

Kako je i u meni, zbog slobode kojom sam obdaren, zbog mogućnosti pogrešnog izbora između ljubavi prema drugom i Velikom Drugom sa jedne, i ljubavi prema samom sebi s druge strane, prisutna mogućnost ontološkog pada u nebiće, ta se crna mogućnost neprestano u manjoj ili većoj meri ostvaruje. Svestan da u padu čovečanstva i te kako učestvujem, Veliki petak sam doživljavao bolno, ali se uvek ispostavljalo da je taj bol bio očišćujući - jer je u nedelju nastupala neopisiva radost Vaskrsenja.

Da, koliko je bol bivao oštiji i dublji, euforičniji je bio izlazak u slobodu, darovanu svima koji je žele. Ko poznaje veličanstvenu *Vaskršnju besedu* Jovana Zlatoustog razumeće ove reči: radost, euforična radost. Ali radost koje nema dok se ne dotakne dno svesti o sebi nedobrom i nepodobnom.

Drugih godina, kao i ove, priprema je bila kilava, poistovećenje sa ljudskom promašenošću malo ili skoro nikakvo, i to se jasno odražavalo na doživljaj Vaskrsenja: ono kao da je bilo darovano drugima, a ja sam samo sa strane posmatrao tuđu radost, tuđi praznik. Zlatousti govornik kao da se obraćao samo ljudima pored mene, a ja nisam bio dostojan ni mrvica s trpeze.

Eto, tolika je veza između dva praznika, od kojih su oba vrhunci, ali suprotnih, u nerazdvojno klupko povezanih doživljaja. Ostaje mi da

PAVLE
RAK

svima, kao i sebi, poželim što jači doživljaj Velikog petka, jer se njime otvara i blagodatani Vaskrs.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Pešćanik, srećni vam uskršnji i prvomajski praznici. Za one koje to zanima, evo vesti da je izašla 11. knjiga Pešćanika FM, za sada je možete naći u B92 shopu i u Beoizlogu, a za naš sajt, pescanik.net, Biro je napravio novi video: Ti si moj zid, Koštunice.

KALDRMA I ASFALT

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*,

IVAN MEDENICA, *dramaturg*,

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,

TEOFIL PANČIĆ, *novinar*,

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *književnica*

Rusi su već zabrinuti zbog naših poklona, ne šalim se...

Nemam šta drugo da radim, nego da otvorim prozor i viknem: Ljudi, više ne može da se živi ovako. I to je moj predizborni program...

Sve će biti dobro, ako već nije...

SVETLANA LUKIĆ:

Obraćam vam se u množini, u nadi da danas imamo više od jednog slušaoca. Svi su, umorni od svega, jedva dočekali ove praznike koje ne slave, da uteknu iz stvarnosti; neko u Egiptu, neko u Grocku, neko na terasu, a neko u zadnje dvorište roditeljske kuće.

SVETLANA
LUKIĆ

Dvadeset pet američkih lučkih radnika je 1.maj obeležilo protestom protiv rata u Iraku, besni i poniženi radnici u Nemačkoj i Turskoj su se na demonstracijama potukli sa policijom, to jest sa državom koja ih ponižava, a naši radnici su ili obrtali jagnjad po Kožutnjaku, Čairu i ostalim izletištim ili su se okupili na Trgu Nikole Pašića u društvu predsednika DS-a i SPS-a. Koštunica im se nije pridružio; on ne priznaje podelu naroda na radnike, industrijalce, policajce i gimnazijalce. Narod može biti ili sa Kosova ili neka sve mutna Marica odnese.

Ove nedelje smo, dakle, potpisali legendarni Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Zanimljivo je bilo gledati koliko je svima za tim stolom bilo mučno. Vuk Jeremić je očigledno bio ljut što mu je Đelić preuzeo slavu i potpisao sporazum, Đelić je prkosno podigao hemijsku olovku, da bi nama, koji smo se šalili na njegov račun, pokazao čija majka crnu vunu prede. Predsednik se smeškao, pravio mangupske grimase, a sve iz straha kako će se to istorijsko NE Koštunici odraziti na njegov sopstveni izborni rezultat i pregovore o budućoj vladi. Odmah je u Beogradu i drugim gradovima organizovano spontano slavlje u maniru navijača Čukaričkog, a Srbi iz severne Mitrovice su zapalili predsednikovu sliku i na mitingu, kolektivnim dizanjem ruku, glasali protiv sporazuma. Braća i sestre iz severne Mitrovice su umislila da im je istorija poverila misiju da izlaze na gradski trg i glume grčku agoru, na kojoj će nekoliko stotina svesnih patriota na smrt osuđivati svakog Grka, pa bio on i Sokrat, ako posumnjaju da su baš zbog njega izgubili Peloponeski rat.

Koštunica je zbog ovog potpisa podivljao. Njegovi epigoni u liku Bubala, Mladenovića i ostalog polusveta smislili su budalastu frazu: to je Judin pečat na Solaninom papiru. Zanima me, ako je Tadić Juda, ko je Isus Hrist? Pretpostavljam da je to raspeto Kosovo, ali koji đavo je tu Koštunica? Verovatno su on, Velja Ilić, Samardžić i Bubalo apostoli. Ili, ako je Koštunica skrušeniji hrišćanin, verovatno je sebi namenio ulogu vernika-stigmate, to je ono kada neko počne da krvari na mestima Isusovih rana na krstu. Tako razumem ovo njegovo his-

terisanje po predizbornim mitinzima, kao demonstraciju fizičkih bolova koje oseća zbog Judinog pečata. Samo čekam kada će Koštunica Vojislav sebi da prereže vene, odnosno da dođe na neki miting sa čavlima zabodenim u šake. To bi bio veličanstven prizor.

Postoji i apokrifni scenario po kojem je Koštunica Marija Magdalena, ali ne mogu sada da vam razrađujem detalje.

Braneći pred drugima i pred sobom odluku da potpiše sporazum, Tadić je naglašavao dve stvari - da sporazum potvrđuje rezoluciju 1244 i da donosi mnogo novih radnih mesta. Dobro je što je predsednik našao malo državičnog vremena da prozbori koju i o radnim mestima, a ne samo o teritorijalnom integritetu. Međutim, morao je reći da ovaj sporazum i dalji proces pridruživanja znače i pomoć u demokratizaciji zemlje, u reformi pravosuđa, administracije, carine i čega sve ne.

Pa i Pinoče i Franko su otvarali nova radna mesta. Prekjuče je u Kini pušten u saobraćaj most dug 36 kilometara, koji je pravo graditeljsko čudo. Ali praktično istoga dana sedamnaest ljudi na Tibetu je, zbog učešća u demonstracijama, osuđeno na dugododišnje kazne zatvora, među njima i pet monaha, od kojih je jedan osuđen na doživotnu robiju. Da ne pominjem da u blagodetima neverovatnog privrednog razvoja Kine ne može, iz opravdanih razloga, da uživa od četiri hiljade do šest hiljada njenih građana, koliko svake godine bude osuđenih na smrt i streljanih.

Tako da je odlično to što je predsednik odlučio da sporazum potpiše, odlično je što će to biti dobro za privredu, ali nama je Evropska unija potrebna kao hleb, ukoliko nameravamo da upristojimo ovu zemlju. Mi sami nemamo ni volje ni snage da napravimo pristojno sudstvo, da rasteramo ubice iz službi bezbednosti, da dovedemo u podnošljivo stanje administraciju, da sprečimo političare da tako masovno krađu, da sprečimo razne Miškoviće da otkupljuju deo po deo države, da obuzdamo nasilje prema manjinama. Mi sve to sami nećemo uraditi i moramo potpisivanjem raznih sporazuma sa Evropskom unijom prihvatiti nametnute standarde i onda ih malo po malo primenjivati.

Tako je bilo i pre sto trideset godina, kada je na Berlinskom kongresu Srbija od velikih sila dobila nezavisnost. Ona je tada prihvatila i

obavezu da garantuje verske slobode, koje su se uglavnom odnosile na Jevreje, kojima je do tada bilo zakonom zabranjeno da se nase-ljavaju u unutrašnjosti Srbije.

Tvrđi se ponekad da Evropska unija nije baš demokratska tvorevina, i da kada bi Evropska unija konkurisala kod Evropeke unije za prijem - ne bi bila primljena. Ali čak i oni koji to tvrde, ne spore da je ona pomogla mnogim svojim članicama da se demokratizuju, da su evrop-ski sudovi pomagali građanima svojih članica kada ih je nacionalno zakonodavstvo šikaniralo, da je Evropska unija sprečavala monopol-sko ponašanje nekih velikih kompanija i protekcionističke mere nekih vlada. Nedavno je, posle velike pronevere u banci Sosijete ženeral, Sarkozy bio ozbiljno ukoren, jer je pokušao da onemogući strance da kupe akcije ove francuske banke. Pre godinu dana, skoro do evrop-skog suda je stigao takođe Sarkozy, jer je pokušao da onemogući Švaj-carce da kupe jednu francusku farmaceutsku kompaniju.

Evropska unija je sprečila Hajdera da dođe na vlast u Austriji, a Kurta Valdhajma naterala da se zbog svoje fašističke prošlosti povuče sa mesta predsednika Austrije. Koliko puta su ukorili Berluskonija zbog monopola nad italijanskim medijima? Naravno, Italijani su veliki dečaci i devojčivce i opet su izabrali toga čoveka za predsednika vlade; niko ih u tome ne može sprečiti.

Politika Evropske unije je često dvolična, licemerna, ali mi smo davlje-nici i ako nas ne uhvate za kosu i ne povuku, nećemo se spasti. Nadam se da je Tadić toga svestan i da je zbog toga, a ne zbog neko-liko hiljada novih radnih mesta i glasova, potpisao ovaj sporazum. Suviše dugo je glumio Nikolaja II Romanova, kome je politika bila dosadna i koji je, dok su se u Rusiji dešavali tektonski poremećaji, u svom dnevniku na prvom mestu beležio uspehe koje je postigao u lovu. Za to vreme polupismeni mužik Raspućin je gospodario dvorom. Valjda će se, a verovatno neće, Tadić jednog časa odreći svojih mno-gobrojnih Raspućina koji pletu mreže oko njegovog dvora.

Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je dobro i zato što su narodnjaci jasno pokazali svoje ludačko lice. Oni će, nema sumnje, ako sa radikalima naprave vladu, organizovati rušenje predsednika Tadića. I mi ćemo se, da čovek ne poveruje, uključiti u borbu da ga odbranimo. Jedanaestog maja vratićemo se u 24. septem-

bar 2000. Karte su malo promešane, ali Koštunica stoji tamo gde je oduvek i bio. On je kao crna rupa u središtu našeg sveta, rupa koja proždire sve koji pređu liniju horizonta. Kada se ta linija pređe, ni napred ni nazad više ne postoje.

Najtužnije je to što se plašimo jednog zombija, što ćemo možda biti poraženi od jedne ideje koja je već tako dugo mrtva i sada živi neki apokrifni život.

Negde sam pročitala priču o tome kako je pred kraj staljinističke ere u Moskvi kružila priča o nekom čoveku koji je ušao u Lenjinov mauzolej, odsekao njegovu balsamovanu glavu i izneo je. Dok je tumarao ulicama mašući svojim trofejom, niko od prolaznika se nije ni osvrnuo, nisu se osvrnuli ni policajci koji su mauzolej čuvali, ni posetioci koji su došli da odaju poštu mrtvom vođi. Mauzolej je bio prazna ljuštura koja nema nikakve veze sa stvarnim životom.

Pitanje je kada ćemo mi prestati da se kolektivno pretvaramo, kada ćemo izgovoriti da je glava nacionalističkog srpskog projekta odsečena. To bi nam za početak vratilo slobodu i možda bi nas nateralo da se bavimo svojim opustošenim životima.

Na početku današnjeg Peščanika slušate istoričarku Dubravku Stojanović. Dubravka je dugo istraživala i rezultat toga je knjiga o Beogradu pod naslovom Kaldrma i asfalt.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Ja sam se ranije bavila više-manje istim periodom, krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka i raznim temama: nacionalnim pitanjem, političkom istorijom, istorijom ideja i radeći to stalno sam nailazila na probleme urbanizacije Beograd i maštala - jao, samo da završim ovo, pa ću onda da počnem da se bavim Beogradom. Time ću sebi dati odmor od nekoliko godina, da se nauživam u finim stvarima i da konačno izvadim ruke iz te politike. I došlo je vreme da uživam. Počela sam da se bavim Beogradom i kako sam počela da otvaram teme, tako sam padala u sve dublju depresiju. Bilo mi je mnogo gore nego dok sam se bavila ratovima, politikama, strankama, zato što se svaka tema koju sam otvarala pokazala kao paradigmatična. Pokazalo se da se tu gotovo ništa nije pomerilo. Sve to nam je prepoznatljivo, kao da se dešava na današnjim beogradskim ulicama.

Sve što se desilo u dvadesetom veku, svetski ratovi, lokalni ratovi, građanski ratovi, revolucije, kraljevine, republike, ubistva kraljeva, premijera i svih ostalih, cela ta užasno brza istorija, koju mi tako mnogo proizvodimo - pokazalo se da to ništa nije tačno, da mi u stvari skoro ništa ne proizvodimo, jer u suštinskim temama nismo pomerili ništa. I da je sva ta brza istorija samo morska pena koja se brzo kreće i stvara pogrešan i lažan utisak da se ovde dešava mnogo toga. Ovde se stvari zapravo gotovo ne pomeraju. Naravno da je to na nekom prvom nivou komično i prepuno smešnih primera koje ću ispričati, ali koji su u stvari tragični, i ovo je nešto najbolnije što sam do sada radila, sve u pokušaju da se bavim evropeizacijom Beograda i naše zemlje.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Evo, da pođemo od teme beogradskih ulica. One su uvek bile u vrlo lošem stanju. Nasleđena je džombasta turska kaldrma, za koju su strani putopisci tvrdili da su za to da bi se išlo tom kaldrmom - potrebni vrlo jaka obuća i vrlo jaki karakteri. To je loša, poslednja kategorija turske kaldrme, i kada su Turci otišli iz grada 1868. otvorilo se pitanje šta da se radi s tim ulicama. Dvadeset pet godina su trajale debate o ulicama. Videćemo da je debata o kanalizaciji trajala trideset četiri godine. Dakle, po više decenija se vode razgovori o temama koje su, zato je stvar bolna, nesporne. Ja sam se ranije bavila spornim pitanjima, kao što je ono da li Srbija treba da bude do Vranja ili do Jadranskog mora. Pa hajde da kažemo da tu ima neke dileme, ali u pitanju da li treba uvesti kanalizaciju nema dileme. Ljudi su živeli sa septičkim jamama i pomijarama, koje su se retko čistile, širile su se zaraze, kuće su zbog toga bile vlažne. Beograd i dan-danas pati zbog toga, jer zato što nije bilo kanalizacije nisu mogle da se podignu kuće na dva sprata.

Prema tome, nije bilo nikakvog spora da to svi žele, ali trideset četiri godine je prošlo od kada je pokrenuto pitanje uvođenja kanalizacije do trenutka kada je ona konačno uvedena. Počeli su da me opsedaju razlozi za to kako se jedna nesporna tema produžava trideset četiri godine. Napravila sam tabelu razloga koji dovode do toga da se takvo pitanje ne može rešiti: stalno su izbori, to blokira, jer se u stalnom iščekivanju izbora i smene vlasti ne radi ništa. Drugi faktor usporavanja je da posle izbora dolazi do smene vlasti, pa ona smeni celokupno činovništvo i otpusti sve stručne komisije. Jedan od razloga je i to što je Beograd uvek u lošim odnosima sa državnim vlastima,

jer najčešće ima opozicionu vlast u odnosu na državnu i onda država namerno kinji Beograd i neće da mu, na primer, dozvoli zajam.

Zakon o gradu Beogradu i generalni urbanistički plan usvojeni su tek u međuratnoj Jugoslaviji i svi ovi radovi o kojima govorim su urađeni bez zakona i bez urbanističkog plana. Sledeći razlog su lični odnosi koji određuju ritam važnih radova. Iz ličnih razloga smene direktora vodovoda i onda sve stane na nekoliko godina. Imamo situaciju da predsedniku beogradske opštine odgovara neki projekat iz, najverovatnije, korupcionaških razloga i onda ga on gura. Ipak, zauzimanje pojedinaca često je bio i jedini način da se stvari uopšte pokrenu. Tu imamo izvanredan primer s uvođenjem struje, koja je u Beoradu uvedena 1891, što je bilo sasvim u skladu sa tadašnjim evropskim gradovima. Ali ona je uvedena samo zato što je jedan profesor Beogradskog univerziteta, Đoka Stanojević, to gurao. Vođena je propaganda protiv struje, pričalo se da će ljudi da oslepe kada se upale svetla, da će svi noću morati da se kreću sa zagaravljenim naočarima da ne bi nastalo masovno slepilo. Međutim, ovaj čovek je svojom neverovatnom upornošću to uspeo da uradi. I tu opet imamo paradigmatičan primer.

Pojedinac je to izgurao mimo sistema i nasuprot sistemu, ali opet imamo i jednu neregularnost, jer je Beograd dobio struju te 1891, a kanalizaciju dvadeset pet godina kasnije, a zakon o glavnom gradu još petnaest godina kasnije. Dakle, umesto da prvo dobije zakon, pa kanalizaciju, pa ulice, pa konačno i struju i tramvaj, stvari su išle obrnutim redom, zato što je taj pojedinac hteo da uvede struju.

Naši istoričari često kažu da je modernizacija kasnila zato što nije bilo novca. To stvarno deluje kao ubedljiv argument, ali ove analize Beograda pokazale su da se do pitanja novca najčešće nije ni stizalo. I da se opet vratim mojoj omiljenoj temi - kanalizaciji. Trideset pet godina oni raspravljaju o dva pitanja, jedno je sistem kanalizacije, da li moderniji ili neki manje moderan, a drugo, da li da te kanalizacione vode odlaze i u Savu i u Dunav ili samo u Dunav. Trideset pet godina se raspravlja o te dve teme, a za to vreme se ruše partijski odnosi, lični odnosi, rastu lične mržnje i tako dalje. Oni nikada nisu stigli do toga da li ima para za tu kanalizaciju i nikada nisu stigli do toga da li je Beograd ravna ploča ili je brežuljkast. I kada je konačno usvojen

plan kanalizacije 1905, neko je rekao - Beograd je na brežuljkastom terenu.

Da se vratim na ulice, koje su bile stalni problem. Jedno od najvažnijih pitanja, koje je opet paradigmatično, bilo je da li da se temeljito srede ulice počevši od Knez Mihailove, pa da se radovi šire dalje ili da se svake godine deo budžeta obezbeđuje za to da se samo popravlja i krpi širi rejon grada. I dvadeset pet godina se donosila odluka da se krpe rupe u širem delu grada. Na kraju je neko od inženjera iz tog vremena napravio račun i ispalo je da je to krpljenje šireg dela grada koštalo dva puta više nego da se krenulo redom od centralnih ulica, koje bi onda bile definitivno sređene. Danas nemate konsenzus o tome hoćemo li u Evropu. Ali sve počinje nedostatkom konsenzusa o stvarima koje se mogu jednostavno izračunati, kao što je pitanje da li nešto košta više ili manje.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Primer koji se slušaocima najviše sviđa je primer Požarevačke ulice, koja je bila kaldrmisana pristojnom kaldrmom, ali je šest meseci kasnije otkriveno da je Nebojšina ulica u vrlo lošem stanju. I onda su gradske vlasti uzele novu kaldrmu iz Požarevačke ulice i njome kaldrmisale Nebojšinu ulicu. I u arhivu Beograda sam pronašla protestno pismo stanara Požarevačke ulice, na koje gradska uprava odgovara ovako - Da, ali ne valja ni Nebojšina, pa ste malo sreće imali vi, a onda Nebojšina. Naravno, ni tim vlastima nije bilo lako sa stanovništvom. Jedan od većitih problema beogradskih vlasti bio je da se konačno prokopaju ulice koje bi se ukrštale pod pravim uglom, jer je tursko vreme ostavilo u nasleđe krivudave i dijagonalne ulice, koje nisu imale rešetkastu konstrukciju. Bilo je potrebno da se izvrše masovne eksproprijacije privatnih imanja, da država plati privatnim vlasnicima da bi se ulice konačno prosekle. I naravno, bilo je vlasnika koji su toliko podizali cenu da država neke od ulica nije mogla da izgradi po više od deset godina. To su danas neke od najlepših beogradskih ulica, Krunska, Baba Višnjina i Mutapova. Tu je prosto postojao gazda koji nije dao svoje imanje.

Baba Višnjina ulica nije mogla da se poveže sa Goldsvortijevom više od dvanaest godina i tragovi toga postoje i danas. Ili, dogovori se kaldrmisanje Mekenzijeve ulice. Dođe ekipa i istovari kamen za kaldrmu nasred ulice. Prolazi vreme, prođe godinu dana, kamen je i dalje nasred ulice, građani pišu molbe i žalbe gradskim vlastima,

koje na kraju odgovore ovako - Jeste, to je problem i saobraćaj u toj ulici je prekinut već godinu dana, jer kamenje stoji na sredini, ali tender za pesak nije uspeo.

Stanovanje je bilo izuzetno loše i mogu da navedem nekoliko primera. Recimo, u užem centru grada oko 61 odsto stanova imao je samo jednu sobu, pri čemu se pod sobom podrazumevao prostor od petnaest kvadratnih metara. I na tom prostoru od petnaest kvadrata živelo je oko troje ljudi, a u nekim delovima, kao što je Savamala, živelo ih je i petoro. I to je uglavnom bilo građeno, kao što se i dalje može videti po Beogradu, po vagon-sistemu. Zbog siromaštva je izgradnja počinjala negde u dubini dvorišta, pa tamo napravite jednu sobu od petnaest kvadrata, pa joj dodate kuhinju, a sanitarne prostorije su u dvorištu. Kada skupite novca, dodate još jednu sobu i tako to ređate ka ulici. Savremenici Beograda početkom dvadesetog veka kažu - Beograd ružno izgleda, jer se nikada ne stigne do ulice, do te fasade, već prema ulici obično stoje polusrušene tarabe. To je nešto što se i danas može videti na ulicama Beograda.

Pored realnih problema sa siromaštvom, uvek dođemo i do činjenice da je kočen razvoj, i to je ono što me je porazilo u tim istraživanjima. Naišla sam na neobičnu priču o tome da je 1897. godine donet u Skupštini Kraljevine Srbije građevinski zakon za grad Beograd. Po tom građevinskom zakonu građani koji bi podigli kuću na dva sprata, imali su izvesne privilegije: smanjivao bi im se porez i neki uslovi života bi im pojeftinili. Na taj način se stimulisala izgradnja kuća na dva sprata. I ta mera je bila uspešna i sazidano je petsto kuća na dva sprata.

Međutim, 1909. godine, dakle, dvanaest godina po donošenju tog zakona, jedna grupa radikalskih poslanika pobunila se protiv tih odredaba i rekla da one uvode nejednakost u naš, inače jednak u siromaštvu, narod. To nije pravedno i vrlo je ružno prema onima koji ne mogu da podignu kuću na dva sprata. Beograd će biti mnogo lepši od drugih srpskih varošica, on će, bogami, imati sve dvospratnice, dok će drugi i dalje imati potleušice. Beograd će tako, kažu oni, ostavljati lažan utisak o Srbiji i sve više se udaljavati od Srbije, što se ne može dozvoliti. Beograd bi time izgubio nacionalno obeležje, a to je valjda upravo to siromaštvo i potleušice. Kada podignete drugi sprat, vi ste odmah otpadnik od nacije. I sa jednom vrlo žestokom, populističkom,

egalitarističkom i nacionalističkom retorikom u skupštini oni su uspeli da se taj zakon izmeni 1909, iako je zgranuta opozicija govorila - Pa čekajte, taman smo uspeli petsto kuća na dva sprata da napravimo zahvaljujući tom zakonu, taman je nešto krenulo. Tako više nije bilo olakšica za građane koji su radili na tome da grad bude lepši.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

I to je odgovor istoričarima koji kažu da modernizacija nije zaustavljena. To je pravi primer po kojem se vidi da je ona potpuno svesno zaustavljena, i to uvek istom argumentacijom. Ta argumentacija je egalitaristička, uvek u ime nacionalnog identiteta koji će se izgubiti ako iole krenemo napred, pa makar samo izgradili kuće na dva sprata. To se predstavljalo kao kraj nacionalnog identiteta.

Ta retorika je uvek protiv grada, uvek protiv obrazovanih. Između ostalog, u tim debatama je rečeno - Isus je po ovoj zemlji hodao dok nije bilo pismenih. To je bio jedan od argumenata koji su se sručili na dvospratnice. Ta retorika je uvek bila i antievropska, jer se tamo kaže - Ako Beograd bude imao te dvospratnice, koje su postale simbol nekog neverovatnog razvoja, Srbija će izgledati kao go čovek koji je stavio monokl. Dakle, kao neka Fema, koja se pokondirila, a u stvari mi nismo to, mi nismo ta Evropa, nećemo da budemo ta Evropa. Ovo je stvarno užasan primer toga, o čemu često govorimo u *Peščaniku*, kako je elita svesno kočila razvoj ove zemlje, pa makar taj razvoj značio uvođenje kanalizacije, kaldrmu po kojoj se uopšte može preći, uvođenje struje ili bilo šta slično. Svaki od pokušaja da se stvar promeni izazivala je ogromne otpore i to je jedan od najporaznijih zaključaka do kojih sam došla.

Na mnogo primera pokazalo se da to građanstvo pokušava da vuče napred, pokušava da, ako ništa drugo, imitira tu Evropu, ali ta imitacija je već prvi korak ka razvoju. Vidi se da se tu stalno vodi podzemni rat između građanstva i elite oko paradigme tog razvoja. Jedan od odličnih primera je pozorišni život toga vremena. Narodna skupština je usvojivši zakon o Narodnom pozorištu, pri osnivanju pozorišta, na neki način izdiktirala misiju tog pozorišta rekavši da ono mora da gaji nacionalni repertoar s naglaskom na istorijskim dramama, istorijskim tragedijama, koje bi širile ideju o nacionalnom identitetu, razvijale nacionalnu i istorijsku svest.

Pokazuje se da je pozorište ostajalo prazno onih večeri kada su se u njemu igrale nacionalne istorijske drame. Čak i Matoš u svojim izveštajima iz Beograda piše - Narodno pozorište ove zime je bilo sala za treniranje praznih klupa i stolica. Meni je to bilo zanimljivo, jer kasnije napisane istorije srpskog pozorišta prikrivaju činjenicu da beogradsko građanstvo nije išlo da gleda istorijske drame. U istorijama pozorišta kod nas se uglavnom insistira na tome da je to bio omiljeni žanr. Ono što su ljudi tada, krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka, išli da gledaju bilo je sasvim u skladu s nastankom masovne kulture. Oni su najviše išli da gledaju komade s pevanjem i pucanjem: operete i vodvilje. Bilo mi je zanimljivo da vidim taj napor elite da ukalupi građane i smesti ih po svaku cenu u istorijsku nacionalnu dramu i njen neuspeh da to uradi. Dakle, imamo sukob između zamišljene i stvarne nacije, jer stvarni građani Beograda jednostavno ne gledaju istorijske drame.

Kafane u kojima su se igrale operete i vodvilji nalaze se oko Trga Republike, naspram Narodnog pozorišta. Tu su se iz večeri u večer igrali vodvilji i sale su stalno bile prepune. Iz izveštaja se vidi da su tu dolazile čitave porodice, da je to trajalo do duboko u noć i da je leti čak produžavan rad tramvaja da bi se građani vratili sa vodvilja. To je očigledno bila omiljena kulturna zabava Beograđana, koji su time javno pokazali da njih nacionalni patos u tom trenutku nije zanimao onoliko koliko je to njihova elita želela. Zanimljivo je da se vidi šta su bili programi tih vodvilja, koje su teme dominirale. Bilo je političkih tema, ali očigledno nije smelo da se ide daleko u kritici režima. Glavna preokupacija je bila neka vrsta ismevanja modernog života, što vidite po naslovima: *Jagodinci i tramvaj*, na primer. To je bila jako omiljena scena ili mali komad koji se zvao *Pregazišen automobilom*, što je valjda bio vrhunac novog modela smrti. Ili ismevanje što Beograda, što seljačkog stanovništva u komadu *Radenko na beogradskom žuru*.

U tim komadima postoji apsolutna dominacija muško -ženskih odnosa, pri čemu su bila svega dva mačistička naslova, na primer *Jadan*, mora da se ženi, a svi drugi naslovi jasno govore o tome da se ismevaju žene koje varaju svoje muževe, žene koje više ne kuvaju ručak, žene koje se više ne bave svojom porodicom, žene koje idu na žurke, žene koje sede u restoranima, žene koje puše. Tu postoji čitav niz naslova: *Ljubavnik u bunaru*, *Muš koga žena ne vara*, *Užasan*

muž, a u podnaslovu: To je onaj muž koji svuda traži svoju ženu. On je, dakle, neki papučić, dok njegova žena vitla po salonima i ženskim žurkama.

Postavila sam pitanje tumačenja popularnosti komada s temom muško-ženskih odnosa. Oni su očigledno mizogini, tu se smejało emancipaciji žena. Ali, da li je ta mizoginija istovremeno bila i modernizacija, jer ti komadi priznaju da se ta promena u društvu desila? Oni joj se smeju, ali se više ne postavlja pitanje ima li toga ili nema. To je realnost Beograda devedesetih godina devetnaestog veka. I ma koliko elita pokušavala da nametne istorijsku dramu *Stanoje Glavađ*, Narodno pozorište zvrji praz-no, dok se ove predstave gledaju iz večeri u večer. To je za mene bio još jedan od dokaza da to građanstvo hoće da živi, da ono prihvata promene, dok njegova elita neprestano pokušava da ga stavi u nacionalni kalup.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Kafane su u to vreme centar, što bi ovi rekli, svekolikog života. Kafane su ključne za politički život. Mnogi važni događaji u istoriji Srbije desili su se u kafani, od Svetoandrejske skupštine 1858. do primirja s Turcima posle događaja kod Čukur-česme. Stranke su većinom osnovane u kafani i svaka stranka je imala svoju kafanu i jasno se znalo gde ko sedi i nije bilo nikakvog načina da kao radikal odete u naprednjačku kafanu. Kafane su bile , danas bismo rekli, i poslanički klubovi. Oni bi se prvo našli u kafani, tu bi smislili svoje govore, predloge zakona, amandmana, a odatle bi otišli u skupštinu. U skupštini bi se desilo šta bi se desilo, a onda su se vraćali u kafanu, pa su o toj stvari diskutovali. Sve stranke imale su svoje novine i one su se pisale takođe u tim kafanama. Te novine su bile vrsta kolektivnog dela, nastajale su tako što bi društvance sedelo za stolom i svako bi dodavao po jednu rečenicu i pooštravao ton.

U *Moskvi* su sedeli radikali, a preko puta njih, u današnjoj *Kasini*, sedeli su njihovi najveći protivnici, samostalci. Dakle, oni sede s dve strane Terazija, obično u baštama, i prepucavaju se preko Terazija. Politički život se ne vodi u institucijama, on se ne vodi čak ni u toj štampi, jer i u nju se preleva atmosfera kafanskog stola i dobacivanja parola protivnicima preko ulice. Tu su se skupljali birači koji su odlazili da glasaju, u kafane su stizali rezultati izbora. Svaki izbori u Srbiji praćeni su masovnim tučama, po mogućstvu u centralnim beogradskim ulicama, kako pišu savremenici, pa su se kafane pretva-

rale u priručne ambulante, u koje su stizali prijatelji određenih partija povređenih glava.

U političkim sukobima rušile bi se kafane suprotnog političkog tabora, jer su one bile simboli svojih stranaka. Tu su se skupljali dobrovoljci za odlazak na različita balkanska ratišta, tu su se skupljali i prilozici za razna ratovanja po Makedoniji, Bosni i Hercegovini. Komite su tu provodile zime, između Mitrovdana i Đurđevdana, kada su izvan šume, u gradu. Vidimo da su kafane bile centri političkog života, što je duhovito i lepo za anegdote, ali je problem u tome što taj život nije ušao u institucije. Važno je imati civilno društvo, to je temelj demokratskog društva, ali nastaje veliki problem ako iz civilnog društva stvari nikada ne stignu do državnog nivoa. I to je problem današnje Srbije, koja ima odličnu mrežu nevladinih organizacija, ali zapravo nikada nije došlo do toga da država prihvati te nevladine organizacije kao sopstveni interes. One su tu da bi korigovale državu i dok ne dođe do uticaja civilnog društva na državu, promašili su i civilno društvo i država.

Priča o kafanama razotkriva jedan od kontinuiteta slabosti ovoga društva. Sve imate, udruženja, odličnu štampu, slobodu štampe i govora, čak i nezavisno sudstvo, ali zapravo ništa ne može da obuzda tu državu, jer građanstvo nema dovoljno snage da stvarno utiče na politički tok. Taj politički tok na kraju ostaje potpuno nedodirljiv, bez obzira na to što ste vi napravili sve institucije. To je jedan od tih stvarno poraznih zaključaka. Kafane su bile centar kulturnog života i nosioci modernizacije. Prva sijalica se upalila u kafani, prvi film se prikazao u kafani, prva harfa je došla u kafanu, prva opera je održana u kafani. Kafane su bile i socijalne ustanove, često neka vrsta berze, pa se znalo koji majstori sede u kojoj kafani. Ako vam je potreban vodoinstalater ili zidar, vi odete u odgovarajuću kafanu, pa nađete svog majstora.

Još jedan od poraznih zaključaka je taj da su kafane bile ključ srpske ekonomije. Postoji zapis britanskog putopisca Vivijanija, koji u svojoj knjizi, takođe poraznog naslova, *Srbija - raj za siromašnog čoveka*, opisuje Beograd i kaže - Svaka druga kuća je kafana, svaka druga radnja je menjačnica. To je opis današnjih beogradskih ulica i to samo pokazuje da su te dve privredne grane jedina mesta na kojima se novac obrće. Dakle, tu nema nijedne ozbiljne privredne grane.

Postoji samo način da na jednoj kašičici kafe uzmete tri puta više novca ili da vrteći novac i manipulišući kursom dinara ostvarite dobit. I tadašnji ekonomisti i strani putopisci pokazuju da su kafane jedino mesto živog kapitala. Ako neko propadne kao trgovac ili zanatlija, on skupi to malo novca što mu je ostalo, uloži u kafanu, obrne taj novac i onda se, ako uspe, ponovo vrati da bude trgovac. Dakle, to je jedino što donosi živi novac i bez obzira na sav šarm priče o čuvenim beogradskim kafanama i lagodnostima beogradskog kafanskog života, mislim da su to porazni zaključci, pre svega o civilnom životu, koji sve vreme ostaje razliven i mimo institucija.

IVAN
MEDENICA

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste istoričarku Dubravku Stojanović. Peščanik i Kulturni centar Beograda organizovaće promociju ove Dubravkine studije o urbanizaciji i evropeizaciji Beograda na prelasku između devetnaestog i dvadesetog veka. Promocija će biti održana 10. maja u osam sati uveče, dakle, sledeće subote u Kulturnom centru Beograda, a govoriće Latinka Perović, Miljenko Dereta i naš sledeći sagovornik Ivan Medenica. Ivan je po profesiji teatrolog, predaje na Fakultetu dramskih umetnosti, a jedno vreme bio je i umetnički direktor Sterijinog pozorja. Ivan Medenica.

IVAN MEDENICA:

Racionalna procena ishoda izbora ukazuje na to da je ono što nam sada deluje najneverovatnije, možda u nekom dvostrukom obrtu najizvesnije, a to je da ostane ista koaliciona kombinacija: DS i DSS. Mislim da se neće desiti ono što bismo priželjkivali, dakle, koalicija demokrata, Liberalnodemokratske partije i nacionalnih manjina. Po svim pokazateljima, to ne bi bilo moguće bez još nekog elementa, socijalista. Ali ne verujem da je nacrnji scenario realan. Najrealniji je nastavak mrcvarenja: i dalje branimo Kosovo, a približavamo se Evropi. Verovatno bi morala da se pronađe neka specijalna, nova matematička formula da bi se te dve pretpostavke, koje su u popriličnoj koliziji, dovele pod isti šešir.

Rešenje je možda u tome da se povučemo u savesno obavljanje svojih profesionalnih zadataka, po standardima koji su svetski, optimalni. To je možda prava vrsta političkog angažmana. Neko predaje na fakultetu, sprovodi bolonjski proces, predaje generacijama studenata koji su totalno dezorijentisani, koji nisu putovali u inostranstvo. Sedam odsto studenata

Beogradskog univerziteta nije nikad izašlo iz ove zemlje. Ako si profesor takvoj populaciji, zar to nije politički angažman par ekselans? Prosveta je društvena sfera postavljanja visokih standarda. Ako neki procenat studenata to uspe da shvati, to postaje pokretačka snaga za artikulisanje određenog sistema vrednosti, koje ovoj zemlji nedostaje. Dolazimo do paradoksalne situacije u kojoj svako ozbiljno bavljenje vlastitom profesijom čini da deluješ kao čudo, kao Marsovac. Ali biti Marsovac, u smislu profesionalne kompetentnosti, požrtvovanosti, optimalnih svetskih kriterijuma, jeste herojski, društveno vrlo značajan čin. Čestito, časno, kompetentno bavljenje vlastitom profesijom, koja ima i širi društveni značaj, bilo to pravosuđe, prosveta, zdravstvo, paradoksalno te dovodi u situaciju herojskog delovanja.

Hajde da sagledamo kakva je holandska politička situacija, koji su izazovi holandskog političkog sistema u odnosu na Srebrenicu, pa zašto i kako se to reflektuje na situaciju kod nas. Stalno dajem primer predstojećih izbora u Americi, o kojima u *Politici* izađe jedan nazovi analitički tekst, u kojem se obrazlaže kako nijedna od tri opcije, ni Mekejn, ni Obama, ni Klintonova nisu dobri po Srbiju. To je ono - kako god okreneš, stražnjica ti je pozadi. To je izraziti pokazatelj provincijalnog stava. Naravno da bismo mi voleli da postoji mogućnost političke opcije u Americi koja bi radikalno poboljšala poziciju Srbije, ali zašto taj problem ne možemo da razdvojimo od toga šta bi za ovaj svet bilo dobar ishod izbora u Americi?

Tretman spoljne politike u našim medijima je takav da globalni kontekst ima smisla samo ako je važan za dnevnu politiku u Srbiji. Inače se njime gotovo uopšte i ne bavimo. Čovek ima utisak da ništa što je u društvenom smislu bitno u političkoj, medijskoj, naučnoj, prosvetnoj, privrednoj sferi nije važno javnosti, jer deluje kao da je bez ikakvog sadržaja. Kada sam se vratio, posle jedne stipendije od šest meseci, za mene je najznačajniji kulturni događaj bilo to što je Ljubica Miljković, kustos Narodnog muzeja u Beogradu, sa kolegom iz Zagreba, napravila izložbu *Stotinu remek djela hrvatske umjetnosti iz kolekcije Narodnog muzeja u Beogradu*. Izložba je bila događaj godine u Hrvatskoj, tri puta joj se pomerao datum zatvaranja. Smatrao sam da sam kao građanin, intelektualac dužan da lično odem na petosatni izlet u Zagreb da bih video tu izložbu. By the way, to je stil života koji nam ranije nije bio nikakav problem, da odemo do Zagreba ili Budimpešte samo zbog jedne izložbe.

E, ta izložba u Zagrebu menja kulturnu paradigmu. Umesto one iz devedesetih, koja je tragala samo za autohtonim, samobitnim, samo srpskim ili samo hrvatskim ili samo slovenačkim, sada se prema tome uspostavlja potpuni odmak. Ta izložba pokazuje i da je Narodni muzej u Beogradu od svog osnivanja hiperjugoslovenska institucija i da od kralja Petra postoji državni interes da se stvori kolekcija jugoslovenske umetnosti. Zahvaljujući tome Beograd danas ima najznačajniju kolekciju hrvatske umetnosti izvan Zagreba. I onda dolazimo do ključne stvari, a to je da su svi kulturni identiteti na teritoriji bivše Jugoslavije izrazito multipli. Da ne kažem da su svi umetnici između dva rata bili usmereni ka zapadu i da su njihovi uzori bili u Minhenu, Beču ili Parizu. Znači, nacionalni identitet, jugoslovenski identitet, evropski identitet su bili smešani u stvaralaštvu tih umetnika i to je bio njihov plus, a ne minus.

IVAN
MEDENICA

Sa ovom izložbom u Zagrebu doživeli smo kulturni projekat koji suštinski menja paradigmu devedesetih. Ja čak iznosim radikalnu tezu - da je ta izložba nastala 1991, rata ne bi bilo. Naravno, bilo bi ga, ali hoću da kažem da, i ako 11. maja pobede retrogradni politički procesi u Srbiji, oni neće zakačiti kulturu. Možda sam ludački optimista, ali čini mi se da je kultura ipak tu bolest prevazišla i da neće dozvoliti da opet bude instrumentalizovana na način na koji je to bila devedesetih. Kultura će opstati kao paralelni tok, kao vrsta alternative.

Mi govorimo da mladi ne mogu da putuju, ali pitanje je da li mladi žele da putuju. Mislim da bi ozbiljna anketa dala poražavajuće rezultate. Ono što stvara njihov sistem vrednosti, njihovi parametri, javne ličnosti sa kojima se identifikuju, sve to je irelevantno izvan vrlo uskih okvira ove sredine. Suočavanje sa spoljnim svetom njih bi dovelo u ozbiljnu krizu identiteta i oni ne bi znali ko su i šta su. Ali, to su toliko primamljive stvari da bi se situacija relativno brzo mogla poboljšati. Možda bi bila dovoljna ekskurzija studenata istorije umetnosti koji prvi put odlaze da vide originale slika o kojima uče iz trećerazrednih udžbenika. Možda bi im taj prvi izlazak bio frustracija, možda bi se napili u nekoj srpskoj folkoteci koju bi pronašli u Cirihu. Zahvaljujući internetu ovde ima dosta ljudi koji nisu putovali, ali su uspeli da formiraju sistem vrednosti koji nije lokalna. Predajem na fakultetu i stalno sam u procepu između divljenja tome kako su ta deca, uprkos svemu, uspela da se formiraju u odgovorne

ljude sa objektivnim reperima i brige zbog njihove ideološke dezorientisanosti.

Bavljenje mladom generacijom iziskuje ozbiljna istraživanja, a onda i ozbiljne akcije. Svima nam je u interesu da se utvrdi šta oni misle, kuda bi oni dalje, da li bi igde. Ove godine se u svetu obeležava četrdeset godina od 1968, a bojim se da, kada bi se danas pravila anketa na Beogradskom univerzitetu, studenti ne bi baš najbolje znali šta je bilo te 1968. S takvim stanjem stvari, teško je očekivati da oni, posle nekih katastrofalnih izbornih rezultata, 12. maja budu spremni da se samoorganizuju i izađu na ulice. Jedina nada su ludaci koji će se u svojim individualnim poslovima praviti da ne primećuju da žive u Srbiji, nego će se u Srbiji ponašati u svojim profesijama onako kako misle ili znaju da to treba raditi u Varšavi, Budimpešti, Beču, Londonu. Biti zdrav u ovoj sredini znači ponašati se kao da si lud. Ne priznavati kriterijume ove sredine je glavni pokazatelj psihološkog zdravlja, čestitosti i profesionalne kompetentnosti.

Mi nismo zemlja za male korake. To sebi mogu da dozvole razvijene zemlje koje nemaju šta da nadoknađuju, a mi imamo toliko toga da nadoknadimo da moramo da grabimo ogromnim koracima, pa makar to u lokalnom kontekstu delovalo i potpuno suludo. Kada neko tako postupi na najvišem političkom nivou, onda to nije samo suludo nego i samoubilački, kao što znamo po Đinđićevom slučaju. Politika velikih koraka, velikih iskoraka veoma je rizična. Ali nema druge.

Srećna okolnost je to što smo dobili rusku podršku u odbrani suvereniteta i teritorijalnog integriteta, mada se ta sintagma nikada ne razloži, pa se ne pokaže, kao što je jednom Vesna Pešić u parlamentu pokazala - U redu je teritorijalni integritet, za to još i možemo da se zalažemo, ali suverenitet odavno nemamo. Tako da, hajde da prvo tu floskulu razbijemo. Možemo se eventualno boriti za teritorijalni integritet na Kosovu, ali suverenitet je čao, do viđenja već deset, ako ne i dvadeset godina unazad. Na prvi pogled smo u poslednjem izvlačenju imali sreće, jer ipak je zaustavljeno priznavanje nezavisnosti Kosova u Ujedinjenim nacijama, što se može smatrati nekim diplomatskim postignućem. Ali u suštini, to je nesreća, jer se nama opet učinilo da smo veliki faktor u svetskoj politici, opet je pothranjena naša megalomanija. To nema nikakve veze s nama, to ima veze sa sadašnjim interesom Rusije.

Hajde da zamislimo šta bi bilo kada to ne bi bio interes Rusije. Pa Kosovo bi bilo priznato u Ujedinjenim nacijama pre šest meseci. I šta bi onda bilo? Da li bismo i onda rekli da nećemo da potpisujemo ništa ili bismo bili srećni i rekli - dobro, nije nam Evropska unija odnela Kosovo, odnele su nam ga Ujedinjene nacije, to je po našoj omiljenoj Rezoluciji 1244? To je nešto bolesno, šizofreno i nepošteno. Dajte, recite, ljudi, jasno i glasno - i dalje smo nebitan faktor u svetskoj politici. Odajem poštovanje našoj diplomatiji i državnoj politici spram Kosova, ali kakva je to vrsta poštovanja? To je kao kada dozvoliš da te u šahu doteraju u apsolutni čošak, da imaš šest polja po kojima možeš da se krećeš i sad ti u tih šest polja taktički uspevaš nekako da sačuvaš ta dva piona, da ne ostaneš samo sa jednim. Ti si u šah-matu, ali još cinculiraš. Mi umemo da pokažemo neku veštinu u toj taktičkoj igri na šest polja, ali na celoj tabli nikad.

IVAN
MEDENICA

Da smo imali ozbiljnu strategiju, to Teofil Pančić piše i stalno govori, DS i DSS ne bi dobrovoljno preuzeli krivicu za nezavisnost Kosova koju oni ne snose, nego je to rezultat prethodne politike. To bi bilo kao kada bi lekar primio bolesnika koji je u terminalnoj fazi, a za tu terminalnu fazu je kriv prethodni lekar, znači ta bolest nije nužno morala da dovede do tog ishoda. I ti sada kao lekar preuzmeš pacijenta koji je na samrti, kome možeš samo morfijum da daš da mu ublažiš bolove, ali ti se busaš u prsa i kažeš - Ma ne, ja ću da te izlečim, ili još pre - Ja sam te oduvek i lečio. Umesto da kažeš - Znače šta, ja ću vam dati morfijum, a sve greške je napravio moj prethodni kolega, nije moralo ovako da se završi, moglo je da se završi drugačije. Sada će neko reći - zbog antisrpske politike to bi se uvek završilo ovako. E, pa to ne možemo da znamo, moguće je da jesmo donekle žrtve opštih tokova, sigurno je da krivica i odgovornost nisu stoprocentno naše, ali to nas ne oslobađa onog dela odgovornosti koji jeste naš.

Zato ja kažem studentima da je situacija u kojoj je Srbija sada autentično tragička. To je baš situacija grčke tragedije, u kojoj je najbitnije to što ti ne možeš jasno da razdvojiš do koje mere je stradanje junaka njegova lična odgovornost, a do koje mere ga pokreće neki viši poredak. Kada bi mogla da se povuče ta demarkaciona linija i da se kaže - do ovde sam ja kriv, a posle ovoga više nisam, ne bi bilo tragedije. Mi možemo da kažemo - okej, mi smo žrtve svetske politike, ali imamo zakon koji nam nalaže saradnju sa Haškim sudom.

Nemoj se onda baviti spoljnim faktorima, nego obavi sve što je tvoj deo odgovornosti, sve za šta ti treba da snosiš konsekvence zbog toga što se radilo u prošlosti. Pa kada si sve to raščistio, onda čak imaš i moralno opravdanje da kažeš -E, pa sad ovo nije u redu. A ovako, kada se desi neka nepravda spolja, kada je možda zaista ugroženo međunarodno pravo, mi kažemo - Puj pike ne važi, nećemo ni mi svoj deo odgovornosti da snosimo. Ne možeš, moraš to da obaviš i to je tragedija života.

To što će meni sutra možda da padne kamen na glavu ne mora da znači da danas ne treba da ustanem, operem zube, obrijem se i odem na posao. Izruči ti Ratka Mladića, a nije na tebi da razmišljaš o tome da li ćeš preksutra biti moneta za potkusurivanje u američko-ruskim odnosima, pošto si mnogo mali da bi se takvim stvarima bavio.

U premijerovom zalaganju za to da se Evropska unija istera na čistinu, da nam kaže da li ona priznaje Srbiju s Kosovom ili ne - ima nečeg perverzno, nečeg što prevazilazi racionalno. Racionalno je jasno da Evropska unija nema kapacitet da prizna jednu nezavisnu državu, da ona to nije uradila i neće uraditi, već to mogu da urade neke njene pojedinačne članice. Mi prema tome moramo da se postavimo i da vidimo - da li nam je važnije da uđemo u tu asocijaciju zbog određenih ekonomskih benefita i dobiti u smislu ljudskih prava i mnogih drugih stvari ili ćemo mi njih bezuspešno da teramo da nam kažu nešto što oni ne mogu da nam kažu, jer kao Evropska unija takvu vrstu odluka ne donose. Odakle taj poriv počinje? Iz nečeg poprilično bizarnog, iracionalnog.

Ja volim da priznam svoje greške. Sećam se da sam jednom, za ovim istim stolom izrekao tezu da to što mi ne izručujemo Ratka Mladića meni govori da postoje određeni otuđeni centri moći u ovoj državi koji našu vlast, a tada je bio isti čovek na vlasti, Koštunica, onemogućavaju da sprovede deklarisanu državnu politiku, a to je saradnja sa Hagom. I onda si mi ti postavila pitanje - A da li ti misliš da možda Koštunica ni ne želi da izruči Ratka Mladića? Ja sam te bledo pogledao i rekao - Ne, ne verujem, ja mislim da on zaista želi da ga izruči, ali čovek je u šah-mat poziciji zbog otuđenih struktura moći. Pomislio sam da sam politički mudar i analitičan, a da ti malo ostrašćeno reaguješ kada kažeš - Ali možda on to i ne želi. A onda sam shvatio da sam ja možda budala i da si ti pre dve godine bila u pravu.

Naša politička situacija postaje podložna nekoj drugoj vrsti analize, antropološkoj, psihoanalitičkoj, teatrološkoj, može se porediti s tragedijom, upravo zbog tog iracionalnog momenta, koji ja kao racionalan čovek prenebregavam. Jednostavno ga zanemarim dok me, eto, ti ne zblaneš svojim potpitanjem. Sada moram da kažem - izgleda da on zaista neće.

IVAN
MEDENICA

Boravci u inostranstvu me stavljaju u internacionalni kontekst. Multikulturalnost mi je najzbudljivija stvar na svetu, razmena kultura, jezika, hrane. Tako sam vaspitan, odrastao i živim kao kosmopolita. Za Beograd me vezuju prijateljsko-rođачke veze i jezik. To su dve konstante u identitetu, a sve ostalo je podložno promenama. Završiću jednom divnom situacijom. To je nešto najkomfortnije što mi se u životu desilo. Sa troje prijatelja sam jedne subote rešio da iz našeg zamka u šumi odemo u Štuttgart da večeramo. Bilo nas je četvoro, i Srbin, to jest ja, sam predstavljao Evropu. Evropski parija je u toj kombinaciji bio predstavnik Evrope, jer je jedan moj prijatelj iz Brazila, prijateljica iz Južne Afrike i drugi prijatelj iz Indije. Znači, bili smo sa četiri kontinenta. Naša rasna struktura je bila veoma politički korektna, jer je Južnu Afriku predstavljala belkinja, a Brazil Kinez, tako da smo bili totalno zamešateljstvo. Ušli smo u jednu nemačku krčmu, autentičnu švapsku krčmu, u kojoj je sedelo desetak nemačkih vojnika, ćelavih mačo tipova, polovina njih u uniformama, druga polovina civilno obučениh. Mi smo međusobno govorili engleski i oni su počeli da nas imitiraju na engleskom praveći provokaciju na račun naše multikulturalnosti. To je bio najdivniji osećaj, da se kao Srbin, u društvu sa Indijcem i Kinezom, osećaš ugroženim od nemačkih nacionalista usred razvijene Evropske unije. To je, moram priznati, bio božanstven osećaj.

SVETLANA LUKIĆ:

Beogradske ulice su jutros osvanule oblepljene plakatima na kojima je preko fotografije Borisa Tadića i Božidara Đelića koji potpisuju sporazum sa Evropskom unijom napisano: državni neprijatelji. Ovakv plakat je potpisala Familija srbskih navijača. Ta fašistička stoka je možda lepila plakate, ali autor ovog plakata je predsednik Vlade Srbije Vojislav Koštunica i njegovi ministri Velimir Ilić, Lončar i ostali polusvet. Kreativni doprinos plakatu familije srbskih idiota je slika Puniše Račića, srpskog poslanika u parlamentu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, koji je ubio trojicu hrvatskih poslanika. Ja

mislim da je autor ovoga dodatka takođe predsednik srpske vlade. Ovih dana mnogo ljudi se rastrčalo po Srbiji pokušavajući da ubedi građane da glasaju za proevropske snage. To je učinila i organizacija Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, koja je pre nekoliko dana organizovala tribinu u Staroj Pazovi, na kojoj su govorili i naši stalni sagovornici, Teofil Pančić i Mirko Dorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Ponovo smo na nekoj klackalici, ponavlja se fatalno naše - kome ćemo se privoleti carstvu: zemaljskome carstvu Olija Rena ili večnom carstvu koje oličavaju Rusija i Belorusija. Imamo vladu, a u njoj dve vlade, jedna izglasava - za Evropu ćemo, druga glasa - idemo Rusima da poklonimo jedan deo Pazove, iako im ne treba, hajde da im ga poklonimo. Rusi su već zabrinuti zbog tih naših poklona, ne šalim se. Na svakom koraku nacionalna elita, spisatelji, vladike govore - Šta će nama Evropa, kada smo mi pravoslavni i u toj Evropi dvedesetsedmorice totalna manjina? Šta će nama Evropa, kada je protestantskokatolička? Kada im kažete - Grčka je pravoslavna, ušle su i Bugarska i Rumunija, menja se situacija, oni kažu - To su agenti zapada, mi nikako nećemo. Najdalje je otišao jedan moj prijatelj, koji je objavio komentar u uglednom crkvenom časopisu. Njegova misao glasi - Ma neka rimski papa pređe u pravoslavlje, ni onda nećemo s njim.

Nije nam ovo prvi put da imamo dve vlade, tako nam je bilo i 1219. godine. Krvavi građanski rat besni u zemlji, trećina stanovništva je pobijena, to je doba svetog Save i Stevana Prvovenčanog. Između Vuka i Stevana vodi se krvavi građanski rat, a uzgred se obavlja i etničko versko čišćenje bogumila. I onda je bilo pitanje hoćemo li na istok ili na zapad. Baš tako je glasilo pitanje na saboru u Rasu i opredelili su se, posle krvave borbe, za zapad, sa Stevanom Prvovenčanom. I šta se dogodilo? Nismo izgubili ni ćirilicu, niti smo veru prodali za večeru.

Uzmimo još jedan prost primer, malo bliže našem vremenu - sve se bliže krećemo ka Koštunici, a s njim jurimo u Evropu i stići ćemo sa Koštunicom negde do Batajnice, dalje ne verujem. Taj drugi primer se odigrava 1438. godine. Turci nadiru prema Beču, osvajaju Evropu, Evropa u panici. Sazvan je samit evropskih naroda i crkava u Firenci, a Firenca je tada bila ono što je sada Brisel. Došli su svi, i Rusi i vizantijski car i patrijarh, svi su došli da bi se izgradio neki sistem kolek-

tivne bezbednosti, Turci gaze preko Srema do Beča u Evropu. Jedina zemlja koja nije htela da ide bili smo mi, vladar nam se zvao despot Đurađ Branković. Organizovao je mitinge istine po Srbiji sa transparentima na kojima je pisalo - Bolje i pod Prorokov turban nego pod papisku tijaru. Dve godine iza toga nam je tako i bilo. Turci pregaziše Srem.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Pokušao sam da analiziram Koštuničine govore, to mi je struka, ali posle onog govora u Vranju sam odustao od tog posla. Nisu me zastavili ni latinski tekstovi, ni ruski, ali onde sam pretrpeo poraz. On pita masu - Ima li neko ovde večeras ko nije rodom sa Kosova, tačka. Ne vidim, doduše, ni na ovoj drugoj strani, proevropskoj, da se neko baš ubio objašnjavajući ljudima šta je ta Evropa. Jedni tvrde da odmah nastupa raj, a Koštunica i njegov Nikolaj da Evropa smrdi, izvinjavam se, citiram svetog vladiku Nikolaja. Ideja Evrope je počela kada sam bio dečak. Zaljubili smo se u tu Evropu i čitali o tome ilegalno po Beogradu. Evropa je jedinstvo različitosti, ništa nama Evropa neće uzeti, ni ćirilicu nam neće uzeti, ni pravoslavlje, ni Uskrs. Neće nam dirati ni kalendar, koji se protivi i astronomskim i matematičkim pravilima, neće nam braniti da Božić slavimo sredinom jula, nemaju ništa protiv. A tako će i biti za stotinak godina.

Imamo mi nekog ministra prosvete, bože me prosti, čovek je ministar prosvete. Znete li ko je bio njegov prethodnik? - Dositej Obradović. Taj čovek priča takve nebuloze, takve antiprosvetiteljske stvari da je prosto teško verovati. Oni su u celu igru ubacili Kosovo, pa pitam - šta vam ta reč Kosovo znači? Kada čovek pažljivo čita njihove govore, to se može pisati malim slovom, to je neka zbirna imenica. To što vi pričate o Kosovu, veze nema sa onim dole Kosovom, na kojem živi stotinak hiljada naših sugrađana Srba u nevolji. Oni su taj problem Kosova podigli na metafizičku ravan. Postoji neki kosovski zavet. Čuo sam za dva zaveta, Stari i Novi zavet. Postoji kosovski mit, kosovska legenda, istorijska Kosovska bitka. I nije to prvi poraz i prva pobeda, bože moj.

Nakon prijema u turskoj ambasadi u Beogradu pitam - Izvinite, ekscelencijo, kako je Kosovska bitka prikazana u vašoj, turskoj istoriji? Gospodine - kaže on meni - mi smo bili ogromna imperija, Kosovska bitka je bila jedna naša usputna pobeda malih razmera. A ovde Matija Bećković kaže - Na Zemljinoj kugli ništa veće se nije dogodilo.

Cela se ta metafizika pokreće samo zato da bi neki Vojislav Koštunica bio prvi ministar srpske vlade, kako god da se izbori završe. Zato mu ne treba 11. maja dati baš tu šansu, jer će on zaista, ja neću reći survati, neki kažu vratiti Srbiju u devedesete, pa nas survati u provalliju. Nemam ja tako crnu sliku, ali to je čovek koji će nas sigurno ukočiti za još desetak godina koje ćemo izgubiti, jer on je u sebi ukočen, on nema duhovnog načela koje ga pokreće da misli za druge. Ja vam ne predlažem da ovo doživite kao izbor toga kojem ćete se privoleti carstvu. Nikakvom se mi carstvu ne privoljevamo, nego se ovde radi o tome da treba kao građani i ljudi da zrelo porazmislimo i da uskratimo šansu toj radikaliji koja 157 godina priča istu priču, tekstualno istu priču o Rusiji, o narodu, pa i o tom nesrećnom Kosovu.

TEOFIL PANČIĆ:

Živimo u nekoj vrsti zatvora na otvorenom, mi smo sami sebe zaključali još početkom devedesetih godina, zaključali se i bacili ključ. Evropa je to primila k znanju i od tada se prema nama ponaša kao prema ljudima koji su malo autistični, da se najblaže izrazim, i mi svih ovih godina živimo u realno potpuno nepodnošljivom, ponižavajućem stanju. Dakle, mi smo zemlja u kojoj očajnički nedostaje protok svega: ljudi, robe, ideja, ličnih, privatnih kontakata. Ako skoro dvadeset godina živite u toj atmosferi, niko ne može da izađe, malo ko i dolazi, to mora da ostavi posledice. Narodu koji nigde ne putuje, lakše ćete prodati svaku sumanutu priču. Ovde svaka budala dođe i kaže - Treba da bude tako i tako- a ako mu neko kaže - Pa to nije baš u redu - on kaže - Tako je svugde u svetu, cela Evropa tako radi. I malo ko može da mu kaže - Čekaj, bre, šta pričaš, to uopšte nije istina, jer većina ljudi jednostavno ne zna.

Ja, recimo, putujem iz Beograda vozom u Zagreb. Od Beograda do Stare Pazove taj voz putuje sat vremena, to je trideset kilometara, pa onda od Stare Pazove do Šida, do granice, čini mi se putujem još ceo dan. Od Vinkovaca do Zagreba, što je znatno duže nego od Beograda do Vinkovaca, mi putujemo dvaput kraće. A onda, znate šta se dešava u Zagrebu, a ako ne u Zagrebu, najkasnije na slovenačkog granici, pošto su to kompozicije koje idu za Minhen, za Cirihi i tako dalje? Skoro redovno se spavaća kola naših železnica isključuju iz saobraćaja, neće da ih puste u Sloveniju, dakle u Evropsku uniju. Zašto neće da ih puste? Nema vode, nema svetla, zatvaraju se kalauzom i

slične potpuno sumanute stvari. Ta spavaća kola pamte Haila Selasija i to je ono što mi šaljemo u zemlje koje su do juče bile s nama u istoj državi, u istom političkom i ekonomskom sistemu. Setite se, krajem osamdesetih i početkom devedesetih - Videće Slovenci bez srpske pogače. Pa nešto ne vidim da su propali, ali zato jako dobro vidim da smo mi propali. Ali mi ne želimo da govorimo o svojoj propasti, nego nam se čini da će nam biti lakše ako nađemo krivca, pa ga tražimo u rasponu od *Merkatora* do Vašingtona. Sasvim nam je svejedno, samo da mi ne budemo krivi.

TEOFIL
PANČIĆ

Ja tako objašnjavam i ovakve rezultate izbora kakvi su bili na velikoj većini naših slobodnih izbora do sada i kakvi će možda biti i sledeći. Ljudi ne žele da se suoče sa onim što je rađeno, zato im je lepše i lakše da slušaju priče ovih prevaranata, marodera i ostalih, koji sami imaju ruke u krvi do lakata, i u našem novcu do lakata, i koji govore - Ma ljudi, mi smo super i vi ste super zato što glasate za nas, ne zna se ko je više super. E, dok se budu tako i jedni i drugi pothranjivali iluzijama, nama ne može biti bolje. Mislim da je ovo jako važno reći, jer mi svi govorimo - jao, šta će biti 11. maja, kao da govorimo o prirodnoj pojavi, kao da se razmišlja da li će doći oluja ili takvo nešto na šta mi ne možemo da utičemo. Kao da ne govorimo o tome da će konkretnih ne znam koliko miliona građana konkretne zemlje zvane Srbija izaći na izbore i zaokružiti nešto.

Izvinite, molim vas, ako se zaista dogodi ono čega se svi bojimo, pa mi ne možemo da kažemo - kriv nam je Buš. Izvinite, molim vas, punoletni ste građani, normalni ste, ako većina vas na kraju izabere sopstvenu propast, šta može Evropska unija ili bilo ko drugi nego naprosto da to primi k znanju, da konstatuje i kaže - a, je li tako, znači to želite, dobro. Ne može niko da vam oduzme to pravo, kao što čovek, ako hoće da se ubije, on će da se ubije. Naći će načina pa će da se ubije, da li će da skoči s mosta ili će da se baci pod voz. Ali ne preporučujem mu da se baci pod voz, jer voz ide mnogo sporo kod nas. Tako da će čovek naći načina, a tako vam je i ovo. Ako mi želimo da se uništimo, pa nas niko u tome ne može da spreči.

Kada smo tako divni i tako krasni, zašto makar toliko ne uradimo za sebe, da izaberemo relativno normalne ljude na tim izborima? Neću da kažem ni preterano pametne, ni preterano poštene, hoću samo da kažem elementarno normalne. Mi smo ostali kao crna rupa i crna

tačka i sada iz svoje mišje rupe gledamo i još pljuckamo nagore. Ali znate, kada pljuckate uvis, onda postoji velika opasnost da ćete da zapljunete samoga sebe. Čini mi se da smo mi sada upravo u toj fazi: čamimo, džedžimo u nekoj rupi i iz te rupe pljujemo nagore, a to nam se vraća na glavu. Ne treba da gledamo na taj 11. maj samo kao na opasnost. On jeste opasnost, ali je i šansa. Ja znam gde ću ja biti 11. maja i znam šta ću ja raditi 11. maja i nadam se da će svaki građanin, koji iole želi dobro sebi i svojim, raditi to isto.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna od naših sagovornica odlučila je da uđe u političku arenu, znate već da je reč o Biljani Srbljanović. Biljana je kandidatkinja Liberalno-demokratske partije za gradonačelnicu Beograda. Sa njom smo razgovarali baš onoga dana kada smo potpisali ovaj Sporazum sa Evropskom unijom.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Ja mislim da je prevashodno uspeh u tome što je Evropa shvatila da je nama izuzetno potrebna pomoć u ovom trenutku, da je razlika između proevropskih snaga i ovih nazadnjaka u nekoliko procenata u korist nas i da tome jednostavno mora da se pruži neka vrsta podrške - inače će Srbija potonuti. Mi smo na ivici ambisa i pitanje je trenutka kad ćemo pasti. Možda nam je to dato i iz osećaja neke krivice i odgovornosti prema nama zbog velikog pritiska koji trpimo, na koji očigledno ne umemo da odgovorimo, i zbog njihovog saznanja da je to možda bio pogrešan pristup. Sa nama treba malo kao sa nekim ometenim u razvoju, polako. Naše je da nam to bude čast, da to prihvatimo uz radost i da probamo da se ne obrukamo ponovo. A to kako sporazum doživljavaju ove nazadnjačke snage, mislim da je velezidaja zemlje.

Boris Tadić je morao mnogo ranije da potpiše taj sporazum i on na taj potpis ima puno zakonsko, moralno, materijalno i svako drugo pravo, i ja tu stajem apsolutno iza njega. Ostatak te tehničke vlade nema nikakvo pravo da se predomisli, niti ima ikakvo pravo da u korist svoje neposredne politike, rezultata na ovim izborima, gura zemlju u novu krizu opozivom predsednika. Ako se to dogodi, predlažem svima da se odmah isele, da istoga trenutka zakatanče kuću i odvedu decu odavde i da puste ovim ludacima da se upropaste do kraja. To je jednostavno otmica zemlje, mi smo onda pod opsadom radikala i

DSS-a, ukoliko se to dogodi, i to je onda - spasavaj se ko može. Neki ludaci su ti zaposeli život i ako ne možemo da ih pobedimo - bežite, ljudi, sklanjajte se.

To je užasno čudno, sad sam prvi put sa ove strane, znači učestvujem u tim izborima i tako sam nešto mirna, jer ne mogu da zamislim mogućnost da radikali i Koštunica dobiju vlast bilo gde. Sreću me na ulici, pa ljudi imaju potrebu da mi nešto kažu i nije mi se desilo da prepoznam na nečijem licu želju da jedan čovek, umešan u ubistvo, u skrivanje najgorih zločinaca i drugi čovek, koji je saborac najtragičnije politike ove zemlje posle Drugog svetskog rata, na bilo koji način, više budu prisutni u životu. Ja čak razumem glasače radikala, jer radikali imaju socijalnu demagogiju i oni znaju da ljudi teško žive. Oni se obraćaju ljudima koji ne znaju šta će nam doneti Sporazum o pridruživanju ili šta bi nam konkretno doneo ulazak u Evropsku uniju, jer oni to ne razumeju. Neko treba da izađe na televiziju i da kaže - Mleko u Srbiji košta dvadeset odsto više nego u Nemačkoj, čokolada i koka-kola koštaju trideset odsto više nego u Nemačkoj, a to je zbog toga što ovde postoji monopol i što veliki vlasnici velikih lanaca prodavnica hrane zarađuju na siromašnim građanima udarajući reket na elementarne prehrambene proizvode. Sporazum o pridruživanju i ulazak u Evropsku uniju ukida monopolsko pravo velikih trgovačkih lanaca, što znači da taj radnik više neće plaćati mleko skuplje nego Nemač.

Demokratska stranka kao većinska demokratska stranka se defakto obraća višoj srednjoj klasi, ljudima koji mogu da uzmu kredit, i to ne samo da imaju tu mogućnost, nego imaju i neku potrebu i želju da uzmu kredit. Oni se isključivo bave tim slojem stanovništva i zbog toga popularnost radikala toliko raste. Ja ne mogu da shvatim ko je taj čovek koji ima iole ličnog integriteta, elementarnog ljudskog poštenja, da ne govorim o intelektualnom poštenju, koji u Srbiji 2008. godine može da zaokruži bilo koga sa liste Vojislava Koštunice. Ja mislim da su rak-rana ove zemlje taj čovek i njegova partija i da naš zajednički cilj mora biti da ti ljudi više nikada ne pređu cenzus. On je u prilici da sa svojom manjinom ucenjuje ostatak zemlje, da se slepo drži potrebe da se održi na vlasti, jer ako siđe s vlasti, nestaje i imunitet pred pravosudnim organima. Oni su umešani u svašta i njima je pitanje života i smrti da se održe na vlasti. Oni će sa crnim đavolom ući u vlast samo da bi se održali, da

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

bi zadržali svoj imunitet pred pravosudnim organima. Naša obaveza je da uradimo sve da ljudi shvate da dokle god Demokratska stranka Srbije prelazi cenzus, Srbija će biti u blokadi, Srbija će biti na ivici ambisa.

Oni su gori sada, nego Milošević poslednjih dana, jer Milošević je bio toliko arogantan da nije verovao da će mu poslednji dan ikad doći. Ako se sećaš snimaka toga kada su ga isporučivali u Hag, on je ogrnuti starac, izgleda kao predsednik kućnog saveta kome su oduzeli pečat i ključeve od kase, pa se malo naljutio ali i dalje ne veruje, on ne veruje da je to taj trenutak. I zbog toga je možda on i pao. Međutim, ovi ljudi znaju da mnogima od njih glava igra na ramenima, i u smislu da su im zaprečene ozbiljne zatvorske kazne ako jednom bude izašlo na videlo sve ono što su oni radili, od elementarne korupcije u gradu do onog nivoa o kome mi uporno govorimo, da su ljudi iz kabineta Vojislava Koštunice umešani u ubistvo Zorana Đinđića. Njih imunitet i Koštunica štite od gonjenja pravosudnih organa. To je sve, oni sebi spasavaju glavu.

Oni su kao neka sekta koja na kraju pusti gas pa pobije svu decu, svi da pomremo samo da se oni spasu. I više me ne zanima ni kritikovanje Demokratske stranke, koja je, naravno, morala da uradi mnogo više i naravno da ima ogromnu odgovornost, jer je održavala tog Koštunicu na vlasti. Kao džinovski, mlaki bokser pun sala, on bi svima da se sviđi, pa je izgubio svoju suštinu i svoju snagu. DS deluje kao neki pregojeni bokser, koji kada zamahne uvek promaši cilj i uvek ga onaj mali, pokvareni šutne ispod pasa i nokautira ga. E, sad, ja više ne mogu njih da krivim i uopšte me više ne zanimaju. Opasnost preti od Vojislava Koštunice i njegove sekte.

Radikali su nebitni, oni nikad nijedne izbore nisu dobili, njima se ni ne isplati da pobede, da preuzmu odgovornost. Taj Vučić je moje godište, on treba i posle da živi. Ako dođe na vlast, on će možda da napuni svoje i džepove svoje stranke, svojih kumova i prijatelja, ali nakon toga njemu ostaje još pola veka da preživi ovde. On nema šta drugo da radi osim da se bavi politikom, a najkomotnije im je da se bave politikom kao najveća opasnost i najveća opoziciona stranka. Oni hoće da muljaju i da su stalno tu, da ti prete - Videćeš šta ću da ti uradim, sad ću da ti uradim, kao Bata Živojinović u filmu *U raljama života*, i kad ti sve to budem uradio, ti ćeš pasti u nesvest. Ali u stvari

to nikada ne uradim, jer sam zauzet žvaka-njem žvake. Bilo je mnogo priča o tome kako se ta stranka može kupiti i ja bih pozvala sponzore i mecene srpske budućnosti da to i urade ovih dana.

Ja sam krenula u kampanju vrlo štreberski. Prvo sam sela i okružila se pametnim i obrazovanim ljudima, koji su stručnjaci za svaku oblast koja je važna za život grada, uzela zakone, uzela papire, knjige, istraživanja, proučavanja i sve naučila. Sada mogu da ti polazem šta god hoćeš - pitajte me, profesore, učila sam celu noć. Tako da priča o mojoj nekompetenciji pada u vodu. Mislim da Zakon o javnim nabavkama poznajem bolje od svih ljudi u ovom gradu. To je savladivo, uzmeš segment po segment i vidiš šta je zakon, kako mora da se menja, koji je problem, fokusiraš se na problem, razgovaraš sa ekspertima, nađeš rešenje, ponudiš rešenje, sastaviš program i gotovo. I onda sam shvatila da se u svakoj oblasti udruženog rada u ovom gradu moj program svodi na ono - Ljudi, ovde više ne može ovako da se živi. Sve je to toliko na štetu građana i toliko blokira život ljudi, toliko mora da se poboljša da ja nemam šta drugo da radim, nego da otvorim prozor i da kažem - Ljudi, ne može da se živi više ovako, i to je moj predizborni program. Svaka se tačka svodi zapravo na to.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Zavod za zaštitu spomenika izdaje dozvole za kioske i za firmopisce. Da bi ti pisalo nasred Trga Republike ogromnim slovima: Do jaja mora Zavod za zaštitu spomenika da ti da dozvolu i on je to dao, pa je pitanje kako je on to tačno dao. Ni vrtići nisu naivna priča, a da ne pričam o mostogradnji, metrou. Prostorije za dnevni boravak dece ometene u razvoju ne mogu da se rekonstruišu i renoviraju se sve ove godine zbog toga što je neko vrlo konkretan bacio oko na taj teren u Šekspirovoj ulici. Sada su roditelji dece ometene u razvoju primorani da ih stavljaju u domove, gde oni žive u jako lošim uslovima. Stavljáš tu decu pod tri brave, sklanjaš ih iz kuće, jer moraš da radiš, ne možeš da ih držiš u kući ako nema ko da se brine o njima, jer je neko blokirao renoviranje jednog jedinog objekta, koji postoji u Šekspirovoj ulici. To je stvarno tako da moraš da otvoriš prozor i kažeš - Ljudi, ne može više ovako, ne možeš tu decu tretirati kao da su gora od pacova.

Romsku decu u ovoj zemlji, u osamdeset odsto slučajeva upisuju u specijalne škole. Zašto? Zato što, da bi se upisali u predškolske ustanove, traže da su im roditelji zaposleni. Roditelji romske dece u najvećem broju slučajeva nisu zaposleni. Deca ne mogu da idu u

predškolsku ustanovu, ne znaju dobro srpski, strpaju ih u specijalne škole. I nikada se neće zaposliti i to je zatvoreni krug. Ta su deca diskriminisana ovde, u ovom gradu, gde smo mi dali pre dve nedelje titulu počasnog građanina Nelsonu Mendeli, borcu protiv rasizma. U državi u kojoj je rasizam institucionalizovan, u kojoj su romska deca tretirana gore nego crnci u Južnoj Africi u vreme Mendeline borbe. Ej bre, rodiš dete i baciš ga u đubre i taj i takav grad slavi Nelsona Mendelu i borbu protiv rasizma i priča ti o otvorenom gradu, o evropskim integracijama, a šikanira grupaciju od gotovo sedamsto hiljada stanovnika u ovoj zemlji.

Nemamo autobuse u koje mogu invalidi da uđu, nemaš nijedan javni toalet u koji može invalid da uđe, znači, osuđen je da se upiša u gaće na ulici. Znači, imaš ljude koji se busaju u Kosovo, a u stvari muljaju, trguju i kriju se pred pravosudnim organima ili govore o kreditima, pa dodelim sebi stan od državnih para u svojoj predizbornoj kampanji. Znači, oni se obraćaju i odgovarajućem sloju stanovništva. A ako si nepokretan, upišaj se u gaće na ulici, baš me briga za tebe. Taj stupanj nesolidarnosti je uspostavila vlast. Pogledaj položaj gej ljudi. Ej, ne dolaze nam ovde na Pesmu Evrovizije. Svi ćemo da pevamo i da vrtimo zadnjice uz najgejčarskiju paradu koja postoji u svemiru. U toj našoj kriminalnoj supkulturi, i da upotrebim i tu reč za koju me sad svi jure, džiberi su svi zapravo obučeni kao da su na gej paradi u Berlinu, to je deo njihovog stila. E, ti isti ljudi su spremni da šibaju neke klince koji bi došli ovde da pevaju i vrte guzicom uz Pesmu Evrovizije i zbog toga se Beograd bruka i ne može ovde da primi poštovaoce Evrosonga. Čoveče, mi ne damo da se ovde održi ni Evrosong onako kako treba.

Nemamo nikakvu solidarnost, na sve idemo silom, stranke na vlasti se obraćaju samo mejnstrimu ili imaš one druge nacionalističke priče, ako imaš treće dete, peto dete, osmo dete, hiljadito kosovsko dete da ga zaveštaš i da ga daš odmah za kosovski boj. Ja, na primer, imam predlog u programu da grad finansira, pomaže prvo dete, jer ko ima prvo dete, ko ga je rodio, rodiće i drugo, a mnogo je teško da se steknu uslovi da se rodi to prvo. Prođe ti vreme u glavinjanju, u očekivanju posla, u glavinjanju između odluke da li da živiš ovde ili ne, ode vreme, odu momci, gotovo, nema dece. Zato imam projekat da se pomogne finansijski prvo dete u porodici.

Drugi projekat mi je za sve studente koji imaju prosek veći od osam i koji hoće da putuju u inostranstvo iz bilo kog razloga, da vide koncert Boba Dilana u Varaždinu, ili da gledaju izložbu u Budimpešti. Dok sačekamo, ne lipši magarče do zelene trave, belu šengensku listu, mi moramo da plaćamo da se oni vrate. E, pa trošak osiguranja će da pokriva grad. Svakom studentu koji dobije bilo koju stipendiju od bilo koje strane institucije, mi plaćamo povratnu kartu, da mu na neki simboličan način kažemo - Evo, hajde, sad se vrati, mozgu, nazad, pa mi kaži tri reči nemačkog koje si naučio na institutu Gete dok si mesec dana sedeo u Berlinu, ili me nauči kako se pravi prava bečka kafa, nije važno, ali grad ti plaća povratnu kartu da ti pomogne da odeš, ali da ti pomogne i da se vratiš. Ti nisi, naravno, obavezan da se vratiš, ali da znaš da tvoj grad tebe čeka i da bismo mi mnogo voleli da se ti vratiš i da mi u tebe hoćemo da uložimo nešto, pa makar to bilo dvesta evra.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Obrazovanje u ovoj državi drži DSS, ne postoji ustanova koja se bavi obrazovanjem koju ne drži DSS, uključujući i Prosvetni pregled, da ne govorim o Zavodu za izdavanje udžbenika, ministarstvu obrazovanja, gradskom sekretarijatu za obrazovanje. Znači, oni su odlučili u jednom trenutku da je njihova snaga u budućnosti da zaustave obrazovanje ove dece, pa su zaustavili reformu koja je započeta za vreme Đinđića, sekirom su je isekli. Pa su probali malo nogom, onom ženom koja se istrčala, pa su nju povukli, ali su ostavili Ljušića, ostavili sve te iste takve, strašno mračne mozgove čiji je jedini zadatak da zavedu našu decu kao u neku sektu. Od prvog razreda osnovne škole oni njima ispiraju mozak, pa sad, na primer, kad sam spominjala tu romsku decu, ta romska deca kada se i upišu u osnovnu školu, tih dvadeset odsto, jedino što može da čuje o sebi i svojoj kulturi je - *Ciga hvali svog konja* i *Lažeš, Cigo*. I Demokratska stranka Srbije odlično zna, kao što je Nadežda prošli put spominjala, da su se deca pravila za vreme Đinđića, da su sada ta deca stasala za obdanište, a sad će da stasaju za osnovnu školu i tu im mozak moraš ispirati, tu ih operišiš, kao svaka sekta.

Njih ne zanima lova koja može da se uzme od Parking servisa, njih zanima mozak, oni nam otimaju mozgove naše dece, to su *body snatchers*. Oni kidnapuju jednu generaciju dece, koja sada ulaze u škole, oni prave nove klonove, koji će sutra biti topovsko meso, njima na raspolaganju od sada zauvek. Ja uporno ponavljam - da je u škol-

skoj lektiri bila knjiga *Razglednica iz groba*, Emira Suljagića, čoveka koji je preživeo Srebrenicu, a njegovi nisu, da su deca to čitala u petom razredu kao obaveznu lektiru i pričala o tome sa nastavnicom - kako si ti to doživeo, ne bi bilo deteta koje bi na stadionu sa šesnaest godina vikalo - Nož, žica, Srebrenica, ne bi bilo deteta koje bi vikalo - Ubij, zakolji, da Šiptar ne postoji. Ne bi. Ne rađaju se naša deca zla.

Ovde nema političke elite koja ima interes da se time bavi, oni se bave time gde koju banku da otvore, koje kredite za koje stanove, kako ljude da drže u situaciji da ne požele nešto više od toga, nego da im drže glavu iznad vode, da oni plaćaju te svoje rate, a posle ćemo da razmišljamo o promeni sistema. Mislim da je ovde velika odgovornost na intelektualnim elitama, koje su digle ruke u jednom trenutku i neke od njih se utopile u zgodne pozicije oko Demokratske stranke. Moje veliko razočaranje je Sonja Liht, drugo veliko razočaranje je list *Vreme*, zatim list *Danas*. To su ljudi koji su prodali svoj lični i intelektualni integritet za nešto malo povlastica koje imaju. Urednik *Vremena* piše kolumne u gotovo svim novinama i te kolumne su njegovo pranje od toga zašto se on loše oseća zbog situacije u kojoj se našao. Čuveno *Vreme* jedva životari, oni su izgubili svaki kredibilitet, oni su sami spomenici svoje propasti. Sonja Liht, koja je bila ipak simbol intelektualnog otpora, postala je paradni pion dvora Demokratske stranke. I svi mi koji nismo u to ušli smo njihovi zakleti neprijatelji i normalno je da udaraju samo na nas. Oni se više ne bave time da li smo mi dobri za ovo društvo. I sve što bi govorili u vreme dok su imali lični integritet, sada moraju da bace pod noge da bi se opravdali, da bi mogli da legnu da spavaju. A i kad legnu da spavaju, i dalje im se mota po glavi šta će sutra, kako će da nam se osveti, jer se mi nismo prodali za kolumnu u *Blicu*, a oni jesu.

Radi se o tome da postoji neko ko uporno ne napušta svoje stavove, želi da bude korektiv u ovom društvu, a postoji neko ko u jednom trenutku poklekne, pa onda umesto da se okrene ka introspekciji ili da gura taj svoj krst, pa da ga iznese do kraja, on mrzi sve druge koji to nisu, pa po cenu da to unazađuje društvo. To je mnogo tužno.

Meni je LDP strašno išao na živce, pošto su se stalno žalili na B92, na ove medije koje mi čitamo, *Danas*, *Blic*, da su blokirani. Mi koji znamo kako da čitamo, mi koji čitamo blogove, sajtove, foruma i informisani smo, stalno smo u fazonu - Šta se, bre, žalite? Nije istina

da ste blokirani. - Istina je. Ja sam u životu dala hiljade intervjuua, ali to kako me blokiraju od kada sam rekla da glasam za LDP, pa tek od trenutka kada sam stala na listu - ta blokada, pa to je neviđeno. Ti si blokirani od onih koji bi trebalo da ti budu prirodni sagovornici, saradnici i biće ti. Ja ne mogu da izađem i da kažem ljudima šta je moj program, ja idem i dajem intervjuue, a iz štaba Demokratske stranke pišu pitanja. Medijska blokada je gora nego u vreme Miloševića. Dvehiljadite si imao sedamdeset lokalnih stanica, pa imao si taj ANEM. Ti shvataš da mi ovde moljakamo televizije da me pozovu. Celog života im govorim - Ne, hvala, ostavite me na miru, bam slušalicu, a sad sam u fazonu - Da li bih ja mogla da dođem da me snimate? I još im kažem - Majke mi, imam program, nisam mentalno retardirana osoba i ne živim u Parizu. Neverovatno je kako ne postoji ipak neki elementarni nivo pristojnosti u pristojnim medijima.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Kad vidiš koliko se *Delta* oglašava u *Vremenu*, ti znaš da onda u *Vremenu* ne može da bude mesta ni za jedan jedini tekst o kampanji LDP-a, niti za tekst gradonačelnice BS. Ja sam davala intervju *Vremenu* kao anonimni diplomac FDU-a, sa prvom premijerom na Maloj sceni Jugoslovenskog dramskog, a sada ne mogu. Imala sam veliku premijeru, na Velikoj sceni Jugoslovenskog dramskog, velikog komada za koji sam dobila nagradu grada Beograda, nisam dobacila do *Vremena*. Ne postoji interes najstarije novine na Balkanu da me pita - Biljana Srbljanović, zašto si se kandidovala, evo imamo nezgodna pitanja za tebe i da li bi ti umela da objasniš svoj program? Ne, oni prećutkuju svojim čitaocima da ja postojim. *Politika* mi je poslala pitanja: koji sam znak u horoskopu, i da li kao vaga, jer su vage neodlučne, mogu da vodim zemlju, i šta ja rođena u Švedskoj uopšte znam o Beogradu. To je Ljiljana Smajlović odlučila da me pita. To je diskriminacija po mestu rođenja, diskriminacija kao žene, znači, predstavlja me kao apsolutnu budalu koja ne zna ništa osim svog horoskopskog znaka. Oni su mi, *by the way*, otkrili šta mi je podznak. Ja sam, naravno, odbila da odgovaram na ta tabloidna pitanja, kakva nijedan protivkandidat nije dobio. Nikada niko nije pitao Đilasa gde je rođen ni šta je u horoskopu. Ali, to ti očekuješ od DSS-ovog fanzina i od te žene koja sistematski uništava medijsku scenu. Ona je dobila zadatak da uništi medijsku scenu ovde, da izvrši kuririzaciju medija i ona to vrlo pametno radi. Tako da na neki način to i očekujem od njih, ali ne očekujem od *Vremena*, koje je lustriralo tu Ljilju Smajlović onomad i distanciralo se od nje. Kako je moguće da se to

sada spojilo? Nisam bila na času kada se to učilo. Kako sam prespavala taj trenutak kada su mediji do te mere potonuli da više ne postoji nedeljnik koji možeš da čitaš?

Poslednji događaj je bio sa RTS-om. Direktor javnog servisa je zbog mene morao da uzima telohranitelja. Čovek nosi u najlon kesi pištolj, jer ja mu podmećem ove što ih pesniči po cvećarama. A onda premijer hoće da ga zaštiti od mene. Ja mislim da premijer i treba da ga zaštiti od mene i on sa najlon kesom i pištoljem da štiti premijera, takođe od mene, ali ne od mog fizičkog napada, nego od toga što ja sistemski hoću da promenim stvari i ja ću to uraditi. I imam dovoljno snage i godina pred sobom da se bavim njima dvojicom od sada pa dok obojica ne budu smenjeni i dok se obojica ne budu pojavili pred nekorumpiranim specijalnim sudijom, koji će da im postavi prava pitanja koja sve nas muče. Tako da su oni u pravu kada jedan drugog štite i kada se mene plaše, ali nemaju nikakvo pravo da koriste pozicije institucija i moći da lažu ovo građanstvo da ja njemu fizički pretim. Ja tvrdim da on za moje pare laže građane i da on za to mora jednoga dana da odgovara.

Ali zašto ja time moram da se bavim i da objašnjavam da čovek koji je na javnoj funkciji, i glasovima Demokratske stranke, nema nikakvo pravo da se na taj način obračunava sa mnom? Zar to nije posao listova *Danas*, *Blic* i *Vreme*? Ne, nego list *Vreme* sa tim čovekom pravi stravičan dokumentarni film, u kojem iskrivljuju istinu iz zapisnika sa suđenja za atentat na premijera Đinđića.

Ja se strašno bojim svega i sve me parališe i onda imam drugi impuls - juriš, junaci i onda trčim prema opasnosti. Ne umem drugačije da funkcionišem. I sada sam videla kako to stvarno izgleda izbliza i što više vidim i što je to prljavije, ja imam veću potrebu da trčim u taj juriš prva. Držala sam se stalno po strani, pa nisam se uprljala, pa ne zavisim ni od koga, a u stvari nema ko drugi to da uradi. Svi znaju da sam ja aktivista, ja sam onaj što skuplja đubre ispred kuće, pa daj da skupimo ovo đubre i sram bi me bilo da sam odbila tu kandidaturu. Nečkala sam se i femkala, izmišljala razloge i hvatala krivine. Sram bi me živu pojeo, zemlja bi se crna otvorila, da sam rekla ne. Pa dosta više da se neko drugi bije za mene, idem ja sada da se bijem, neću da pustim te ljude da se biju bez mene.

SVETLANA LUKIĆ:

Peščanik je bio ovako dug i zbog toga što sledeće emisije, 9. maja, neće biti. Tada je predizborna ćutnja već u toku i šta god da uradimo u toj emisiji, za vratom će nam biti Radio- difuzna agencija i nacionalno i profesionalno svesne kolege koje nas tužakaju da kršimo predizbornu ćutnju. Predizbornu ćutnju koja počinje u četvrtak u ponoć izmislio je Milošević, zna se iz kojih razloga i sada je to, izgleda, postalo Sveto pismo. Ako iz bilo kog razloga ne možemo slobodno da govorimo u Peščaniku, nećemo ni da govorimo, tako da se, dakle, vidimo posle izbora. Čujemo se posle 11. maja, a ako pobedi familija srbskih navijača, bojim se da ćemo se češće i viđati. Pobednički pohod nemačkog nacionalizma i fašizma bio je zaustavljen kod Staljingrada, ali on je još neko vreme nastavio da čisti nemačku naciju od levih i desnih skretanja. Pohod našeg nacionalizma je zaustavljen u Kumanovu, ali već godinama se nastavlja čišćenje nacije. Ovih dana familija je jako podigla ulog ove zastrašujuće igre i Srbija opet može da postane krvavi toponim na karti Evrope. Međutim, sve će biti dobro 11. maja, videćete, sve će biti dobro, ako već nije. Bio je ovo Peščanik.

SVETLANA
LUKIĆ

SITUACIJA

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*

TEOFIL PANČIĆ, *novinar,*

MIŠA BRKIĆ, *novinar,*

MILUTIN PETROVIĆ, *filmski reditelj,*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

Postali smo taoci izvorno kretenske situacije...

Ako ljudi koji se bave rečima ne nađu sklop reči dovoljno jak da spreče rat, onda dođavola sa njihovim rečima...

Vučić u Beogradu je vrlo neprijatna situacija, spakovana u veću, povoljniju situaciju...

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, dragi moji. Ne sećam se da se ikada desilo da posle nekih izbora nastane takav muk, a potom depresija, a sve posle navodnog uspeha proevropskih snaga. Mnogi naši prijatelji i nama najdraži sagovornici Peščanika pozivaju na racionalno mišljenje, na to da je ulog suviše veliki da bismo smeli da dozvolimo da u nama prevlada gađenje nad sobom, zato što smo dozvolili da nam budućnost zavisi od zločinačkih stranaka, kao što su Dačićeva i Palmina i onog političkog gmaza, kao što je navodni penzioner Krkobabić.

SVETLANA
LUKIĆ

Verovatno su u pravu ljudi koji tvrde da je racionalno priželjkivati koaliciju DS-SPS, ali meni je previše rano i da pokušam da progutam tu nakaznu tvorevinu. Prošlo je tek dvanaest dana od kada su neki od nas shvatili da je rat odavno izgubljen, a da do prave bitke sa onima koji su nas sahranili nije ni došlo. Teško podnosim da mi, tek što sam shvatila da sam zauvek izgubila nešto do čega mi je strašno stalo, ljudi govore kako život teče dalje i kako nikada nije sve izgubljeno.

Verujem da se mnogi od vas osećaju kao nas dve. Mi bismo više volele da nas puste da makar nekoliko dana bolujemo - da samo bolujemo. Prerano je, dok se pustošenje privodi kraju, praviti Nojevu barku i nadati se uspešnom bekstvu. Za početak, ne znamo ni da li je spas moguć.

O tome da ću živeti u zemlji u kojoj je Koštunica opet predsednik vlade, Vučić gradonačelnik Beograda, a Dačić ministar spoljnih poslova, ne mogu ni da mislim. A o tome da ću živeti u zemlji kojom vladaju složna braća DS i SPS mogu da mislim i da vrištim. Ko zna, možda i da prihvatim, ali neće moći, nikada neće moći tu nakazu zvati vladom nacionalnog pomirenja. Nikada Mrkonjić neće postati apostol socijalne pravde, a Dačić član Socijalističke internacionale, ma koliko ga Papandreu primao.

Ovi dani mi liče na 4. oktobar 2000. Tada je Zoran Đinđić sklopio pakt sa đavolom i taj đavo ga je 12. marta 2003. ubio. Četvrtog oktobra 2000. smo na neki način izvršili kolektivno samoubistvo, koje ponavljamo i ovih dana, i to ako nam se posreći. Valjda sve ovo toliko boli zato što smo poraženi od iste stvari i od istih ljudi. Srbija me podseća na muslimanski pakao. Islamske pravne knjige osuđuju

samoubistvo; ono je veliki greh, koji se kažnjava večitim prokletstvom u obliku beskonačnog ponavljanja tog čina.

Prorok kaže: onaj ko se baci sa planine i ubije se, bacaće se zauvek dole u vatre pakla, onaj ko popije otrov i ubije se, nosiće zauvek otrov u ruci i piće ga u paklu zauvek. Ko god da se ubije na bilo koji način na ovome svetu, biće mučen na taj način i na dan vaskrsnuća.

A sada racionalni ljudi, prvo racionalna žena, naša stalna sagovornica, profesorka prava, gospođa Vesna Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ćutanje koje je nastalo posle prve slavljeničke noći je bilo zasnovano na prebrojavanju poslaničkih mesta i na zaključku da koalicija između radikala, DSS-a i Socijalističke partije Srbije ima veći broj mesta u parlamentu. Kao protivreakcija na tu igru brojeva, dakle na tu matematičku većinu, pojavili su se iz Demokratske stranke i Liberalne partije glasovi da je SPS partner na koga se može računati. I to je izraženo na sledeći način - predsednik republike i predsednik Demokratske stranke je rekao da treba zaboraviti na prošlost, zatvoriti je i okrenuti se prema evropskoj budućnosti Srbije i da zbog toga Socijalistička partija Srbije predstavlja prihvatljivog partnera. Na moje veliko iznenađenje, sličnu izjavu dao je u jednoj televizijskoj emisiji Čedomir Jovanović. Rekao je da će LDP pomoći Demokratskoj stranci na svaki način da sačini novu vladu Republike Srbije.

Meni su te dve izjave i situacija koja je posle toga nastala interesantne upravo zbog toga što se ja, kao što znate, bavim suočavanjem sa prošlošću, i u pravnom i u društvenom pogledu. Počela sam da razmišljam kako bi izgledala budućnost Srbije, ukoliko bi se na ovaj način zatrpala jedna teška, mučna, mračna i zla prošlost koju imamo iza sebe. U nekim drugim zemljama do sada su dominirala dva odnosa prema prošlosti. Jedan pravac je zaborav prošlosti u ime neke svetlije budućnosti, koji se događao u državama koje su smatrale da im pretili rascep društva na dva približno jednaka dela usled suočavanja sa prošlošću, ili koje su smatrale da je bolje da sačekaju sa suočavanjem sa prošlošću dok ne uspostave stabilniju demokratiju. Tu su paradigmatični slučajevi Španije i Portugala. Na drugoj strani su države koje su uz pomoć međunarodne zajednice, ili

samostalno, odlučile da se okrenu prema svojoj prošlosti, da se suoče sa njom, ma kako po društvo bila velika cena za to.

Kod nas se posle ubistva premijera Đinđića pojavio treći pravac, koji je vrlo zlokoban, a to je pravac reafirmacije i ponovne legitimizacije te prošlosti. Taj pravac možemo vrlo lako da prepoznamo u izjavama i radnjama pre svega Srpske radikalne stranke, u brojnim izjavama nekih čelnika Demokratske stranke Srbije, a takođe sporadično i u izjavama SPS-a. Dakle, za slučaj da se formira takva skupštinska većina, to je gledište koje će preovladati. U ovom trenutku mi izgleda izvesno da će posle formiranja nove vlade, ako ona uopšte bude bila formirana, ideja suočavanja sa prošlošću potpuno izumreti ili će bar izumreti na određeno vreme.

U tom smislu, kao jedna od autorki zakona o kršenju ljudskih prava, to jest zakona o lustraciji, predlažem da se on zaista stavi van snage i da ostane kao jedan istorijski, nikada primenjeni zakon. Ako bude došlo do formiranja vlade, budući da ne znamo kako će ona izgledati, a za sada se u obrisima pojavljuju dve mogućnosti, mi ćemo se suočiti s privremenim ili trajnim zaboravom prošlosti i s njenom privremenom ili trajnom ponovnom legitimacijom. Kao građanki Srbije, u izboru između ove dve varijante, prihvatljivija mi je ideja zaboravljanja, a ne ponovnog uspostavljanja zle prošlosti.

Zemlja u kojoj je prošlost uspešno zaboravljena, zatrpana, ostavljena da počiva, a u kojoj je potom došlo do stabilnog demokratskog razvoja - jeste Španija. Do 1977. su pojedine političke stranke i pojedine političke struje pokušavale da uspostave mehanizme suočavanja s prošlošću i mehanizme prevladavanja prošlosti, a onda je 1977. španski parlament doneo zakon o opštoj amnestiji, pri čemu je amnestirao od odgovornosti za krivična dela i za ubistva pre svega pripadnike Frankovog političkog nasleđa. To pomirenje za žrtve je bilo skupo. Situacija je bila mnogo gora nego u Srbiji, zato što je za vreme građanskog rata, a i u vreme vladavine Franka, a to je bio fašistički režim, živote izgubilo oko sto pedeset hiljada ljudi. Takav pomor se u poslednjih šezdeset godina u Srbiji nije dogodio. I u bivšoj Jugoslaviji je postojala slična situacija, za koju veliku odgovornost snose političke stranke koje potiču iz Srbije, ali to je tema koju za sada ostavljam po strani, ma koliko značajna ona bila.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

U Španiji je rečeno da se putem zaborava pokušava sprečiti rascep društva i da se zaboravom postiže jednaka distanca i jednak tretman žrtava Frankovog režima i onih koje su ubile snage bivše Republike Španije, koja je bila legitimna država, protiv koje se Franko 1936. pobunio. Međutim, to nije bilo tačno. Frankove žrtve su bile pokopane u masovnim grobnicama bez obeležja, imena, bez saznanja njihovih porodica o tome kada su i gde bili ubijeni. Čak i Lorka, koji je najznačajniji pisac španske književnosti u dvadesetom veku, bio je u jednoj od masovnih grobnica u Andaluziji, u blizini Grenade i do skoro se nije znalo u kojoj od njih su njegovi posmrtni ostaci.

Pristalice Franka, koje je u građanskom ratu ubila republikanska armija, bile su ekshumirane, sahranjene uz državne počasti, tako da se nisu prema svim žrtvama ophodili na isti način. Pošto je donet zakon o opštoj amnestiji, vlast u Španiji je odlučila da pokuša da promoviše novi španski identitet, koji ne bi bio zasnovan na imperijalnim istorijskim tradicijama Španije, na inkviziciji, na spajanju države i crkve, što je bilo karakteristično za Španiju u devetnaestom i početkom dvadesetog veka. Pokušali su da izgrade internacionalni, evropski identitet Španaca. Izvršena je velika reforma obrazovanja 1991. godine i istorija u novoj interpretaciji postala je obavezan predmet. Španski đaci su imali mogućnost da prvi put saznaju o tome šta se u njihovoj neposrednoj prošlosti desilo.

Razvoj demokratije je u Španiji posle Frankove smrti bio ugroženiji nego u Srbiji. Između 1975. i 1980. bilo je gotovo petsto političkih ubistava. Pokušan je i državni udar u parlamentu, 1981. godine, a sprečen je zahvaljujući harizmatskoj ulozi španskog monarha. Sada dolazi ono zbog čega sve ovo tako opširno pričam.

U novembru 2007, pošto je izabrana levičarska vlada, u Španiji je donesen Zakon o istorijskom sećanju i istorijskom pamćenju. Taj zakon je predložila vlada Hosea Luisa Zapatera, čijeg su dedu ubili fašisti, ali glavni promoter tog zakona u parlamentu je bio takođe član španske socijalističke partije, Hose Andres Tores Mora, rođak jednog sveštenika koga su ubile republikanske snage. U isto vreme kada je donesen taj zakon, papa je proglasio mučenicima sveštenike koje je ubila republikanska armija. To, međutim, nije smetalo španskom parlamentu da usvoji ovaj zakon, za koji Španci smatraju da ima pre svega moralni karakter priznavanja žrtava.

Već 2002. godine donesena je jedna skupštinska deklaracija, kojom se utvrđuje da je Frankov režim bio protivpravan, jer je Franko bio na čelu oružanih snaga koje su napale legalno izabranu vlast u Španiji. Zakon o istorijskom pamćenju ima i neka pravna dejstva. Prvo je da se priznaju prava žrtvama građanskog rata i žrtvama Frankovog režima. Drugo, po tom zakonu moraju se ukinuti svi zakoni i propisi koji su doneseni za vreme Frankovog režima. Treće, mora se obezbediti obeštećenje porodicama onih koje su ubili predstavnici Frankovog režima. Nadalje, mora se dozvoliti zauzimanje zemljišta radi identifikacije masovnih grobnica, kojih ima mnogo po Španiji. Lokalne vlasti se obavezuju da uklone simbole Frankovog režima: nazive ulica, trgova, statua. I najzad, zabranjuju se demonstracije u takozvanoj Dolini palih, u kojoj je Frankov mauzolej.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Za nas je zanimljivo kako je došlo do tog veoma kasnog suočavanja sa prošlošću, jer do 2007, kada je donesen ovaj zakon, proteklo je trideset dve godine od Frankove smrti, a često čujemo da je suočavanje s prošlošću nemoguće kada protekne mnogo vremena. Tada se navršilo čak sedamdeset godina od okončanja građanskog rata. Smatra se da je tome, više od Zapaterove vlade, impuls dao novi sklop međunarodnih odnosa i činjenica da su se nove generacije u školi učeći istoriju osvestile, postale politički aktivne i počele da se pitaju kako to da mi znamo šta se dešavalo u Nemačkoj, u Južnoafričkoj Republici, a ne znamo šta su radili naši dedovi i babe.

Desio se i veliki napad Al Kaide na Madrid, kao posledica učešća Španije u ratu u Iraku. I sve to zajedno je dalo povoda Špancima da prestanu da se pitaju samo o sadašnjosti. Ukratko, ako u odnosu prema prošlosti, koja očigledno još upravlja našom sadašnjošću, moramo da biramo između tri solucije: da se s prošlošću borimo, da je zaboravimo ili da je ponovo obožavamo, da joj se divimo kao nekom novom dobru, mislim da treba da izaberemo ono zlo koje je najrealnije, a to je privremeni zaborav prošlosti. I očigledno je da demokratske političke stranke, a to su pre svega Demokratska stranka i Liberalnodemokratska partija, to isto misle. Ne verujem da su njihovi politički čelnici svoje izjave dali povodom teorijskog odnosa prema prošlosti. Te izjave su date iz različitih pragmatičnih razloga. Prepoznajem u nekim izjavama pripadnika LDP-a njihovu svest o tome da pustiti radikale da ponovo ruše ovu državu znači zaista

angažovati mnogo budućih generacija da otklone štetne posledice onoga što bi njihova vladavina sasvim sigurno izazvala.

Povodom formiranja nove vlade, svi su se politički čelnici osramotili, na moje iznenađenje, izuzev gospodina Dinkića. On se zaista nije osramotio. Nije dao nijednu sramotnu, nijednu udvoričku izjavu, niti je bilo kojom svojom izjavom pokušao da opere bilo čiji, očigledno, vrlo prljav obraz. On to zaista nije uradio. To maženje, paženje i ulizivanje strankama koje su u prošlosti nanele veliko zlo ovom društvu mora da ima određenu granicu. Neke personalne granice ne bi smele da se prelaze i mislim da bi se tu kao paradigma mogao navesti kolega, profesor više pravnih fakulteta u Srbiji, Mile Ilić.

Bivša koalicija Zajedno me je dosta angažovala na pravnim poslovima nastalim povodom izborne krađe 1996/97. godine. Ne bi bilo loše podsetiti vaše slušaoce na izjave koje je tada dao takozvani Bata, Bane pekar, potpredsednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Niš. On je razotkrio ceo mehanizam izborne krađe u Nišu, gde je umesto 37 odbornika koalicije Zajedno, proglašeno da ih ima samo 26. Pošto je ta izborna krađa bila otkrivena, gospodin Mile Ilić je bio čak isključen iz Socijalističke partije Srbije, pa se posle, pod okolnostima koje meni nisu poznate, vratio. On je to vreme iskoristio tako što se posvetio naučnom radu, tako da je 1999. odbranio doktorat na Pravnom fakultetu u Kragujevcu. Posle objavljivanja te doktorske disertacije, jedan nastavnik Pravnog fakulteta u Prištini je optužio Mileta Ilića da je u svom doktoratu izvršio plagijat na nekoliko mesta i tražio je od Pravnog fakulteta u Kragujevcu da mu oduzme titulu doktora nauka. To se očigledno nije desilo, budući da na mnogo sajtova raznih fakulteta možete videti da je gospodin Ilić ne samo profesor, već i autor udžbenika iz upravnog prava, pa je čak i njegova sporna knjiga preporučena kao obavezno štivo na master kursu upravnog prava na Pravnom fakultetu u Beogradu.

Dakle, ja mogu da shvatim i razumem potrebu Demokratske stranke i koalicije Za evropsku Srbiju, da pokušaju da se dogovore sa SPS-om. Ali zaista je teško razumeti da se oni okupljaju oko čoveka koji predstavlja baš jedan od najgorih simbola te prošlosti, koja nam se sada nudi kao neko novo rešenje. Niko ne može da kaže, pa čak ni SPS nije tako mislio, da je Mile Ilić dobro radio za vreme izbora u Nišu, jer su ga oni sami smenili posle toga. Tada je Milošević angažovao mi-

nistarstvo pravde da ono kao bajagi utvrdi šta se stvarno desilo u Nišu, pa je ministarstvo pravde utvrdilo da je u Nišu zaista bilo regularno izabrano 37 poslanika koalicije Zajedno, a ne 26. Pa kada su ga smenili čak i njegovi, ne znam zašto ovi naši, to sve pod znacima navoda, treba opet da ga dovode na vlast. Zaista ne znam da li je to cena koja mora da se plati. Dakle, jedno su racionalni razlozi, a drugo je vraćanje simbola mračne prošlosti, jer to onda više nije samo zaborav prošlosti, to je onda ponovna afirmacija te iste prošlosti, koju navodno nameravamo svi da zaboravimo u ime neke bolje budućnosti, evropskog puta, učvršćivanja demokratije i tako dalje.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Koalicija Srpske radikalne stranke, Demokratske stranke Srbije i SPS-a u beogradskoj vlasti mi izgleda gotovo izvesna. Verujem da imamo mnogo razloga da očekujemo da nam Vučić bude gradonačelnik. Tome je doprinela igra brojevima. Naime, demokratska vlast u Beogradu ne bi bila moguća bez podrške LDP-a, što isključuje SPS, bez kojeg se ni na ovom terenu ne može dobiti većina. Imam I drugi razlog zbog koga mislim da ćemo dobiti ovakvu gradsku vlast, iako nikakvih dokaza za to nemam, nego reagujem neurovegetativnim sistemom. Prvo što mi je palo na um kada sam malo pažljivije pogledala rezultate izbora bilo je - doći će do nekog sporazuma da se Vučiću isporuči Beograd, da bi se uspostavila vlast Demokratske stranke na nivou republike. Mislim da je to nanjušio i Dinkić i da je zbog toga dao izjavu da koalicije na nivou Srbije i Beograda moraju biti identične.

Nemam nikakvog razloga za to da verujem da će Beograd sa Vučićem napredovati, naprotiv, verujem da će prvenstveni predmet njegovog interesovanja biti obračun s demokratskom prošlašću. Beogradske opštine su samostalne u odnosu na grad, ali ne treba zaboraviti nešto što je vrlo slikovito opisao vaš stalni saradnik Teofil Pančić, a to je razvoj kulturnih institucija, koje su nosioci intelektualnog razvoja Beograda. Tu pre svega mislim na beogradska pozorišta, na filharmoniju, na druge institucije kulture i tu očekujem najrazornije moguće delovanje ove koalicije. Reakcija Beograda na ove izbore je bila manje demokratski i evropski osveščena, nego što je bila reakcija u nekim drugim delovima Srbije i to je razočaravajuće. Ono što su Beograđani propustili da kažu i što još nismo rekli kao građani Srbije većinom glasova, to je ono što su Španci počeli da govore 1975. i govore i danas, a to na španskom glasi - *Nunca Mbas* (nunka mas) -

Nikad više. Dakle, nikad više Franko, nikad više autoritarizam, samo demokratija. Nažalost, broj onih koji su rekli - nunka mas - u Srbiji je još manji od kritičnog broja potrebnog za 126 poslanika.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorila je Vesna Rakić-Vodinić. Ona nas je podsetila na čuvenog Mileta Ilića, bivšeg gazdu Niša, koji se isticao ne samo krađom glasova na lokalnim izborima 1996-97, nego i time što je svog gazdu Slobodana Miloševića posle Dejtona zvanično predložio za Nobelovu nagradu za mir. U ponedeljak smo imali promociju jedanaeste knjige Peščanik FM u Nišu. Na toj promociji su govorili Teofil Pančić i Miša Brkić.

TEOFIL PANČIĆ:

Kuriozum ovih izbora i posleizborne situacije jeste pozicija SPS-a i činjenica da mi zavisimo od dobre ili zle volje, ili od koalicionog kapaciteta Ivica Dačića, Palme i Krkobabića, čoveka s vrlo zanimljivim prezimenom, za vođu penzionera. Mi smo postali taoci izvorno kretenske situacije. Ima tu nečega autentično kretenskog, a kažem kretenskog, da ne bih rekao ponižavajućeg. Lepše mi zvuči da kažem kretensko, onda mi je lakše da podnesem to što sada svi čekamo - jao, da li će Ivica da pristane. Ali to se dešava, evo tipične ekstremističke izjave: zato što Ivicu i slične nismo na vreme spakovali tamo gde je takvima mesto. Ti ljudi su, izvinite, kriminalci. To je kriminalna organizacija par ekselans, to su ratni i posleratni zločinci. I nemojte mi reći da bilo ko od vođa te kriminalne organizacije može biti čist pred zakonom, pred ljudima, pred bogom, jer to ne može biti, *no way*. E, pa kada to nismo uradili, na neki perverznan način nam je ovo pravedna kazna.

Došli smo u situaciju da su ti ljudi, zamislite, spasioci. Pogledajte najčitanije novine, to su ovi politički govnoidi, tabloidi. Tri od četiri čoveka koji išta čitaju, čitaju *Kurir*, *Preša*, *Pravdu* i ne postoji taj zlikovac i ta baraba koji se svakog dana ne slika na svim nacionalnim televizijama. Malo-malo, pa me zovu na neku televiziju i kažu - Hajde, dođi da pričamo o nečemu sa Vučelićem. Ja sa Miloradom Vučelićem ne mogu da sednem niti u tramvaj. Ako ga vidim u tramvaju, što je potpuno nezamisliva situacija, jer se takve barabe ne voze tramvajima, ja ću iz tog tramvaja da izađem. Ja nemam s njim šta da razgovaram. Dovoljno mi je teško što delim isti grad, istu zemlju sa takvi-

ma. E, ako smo sve to prihvatili kao da je sve to super i normalno i da je baš tako u redu, pa onda je logično da pre ili kasnije dođete u ovakvu idiotsku i ponižavajuću situaciju u kojoj smo mi sada.

Naša najbolja opcija, najbolji realni scenario izlaza iz ove situacije jeste da Lista za evropsku Srbiju, sa manjinama i sa koalicijom SPS-JS-PUPS formira većinsku vladu. Ako nam je to najbolje što može da nas zadesi, pa gde smo mi onda? Da se razumemo, i ja navijam za to, jer sam svestan realnosti situacije. Ja bih mogao da kažem - ma ne, bolje da crknemo nego da idemo sa Gljivicom, ali svestan sam toga da ljudi koji moraju da naprave nekakvu vladu jesu u situaciji da će biti ili tako ili neće biti nikako. Znači, dovedeni smo u situaciju da se molimo bogu ili Marksu i Engelsu - Dođi, Ivice, oprostili smo ti što si nas tukao, hajde, molim te.

Neki ljudi veruju da postoji nekakvo dno, pa tobože mi ćemo jednog dana da dotaknemo to dno, pa kad ga dotaknemo, onda ćemo reći - Ups, dotaknusmo dno, e, opametismo se. Ne, to se nikada ne bi dogodilo, jer dno je pomično. Da mi je 1985. neko rekao da će 1991. izbiti rat, ja bih rekao - Ma daj, ja u to ne verujem, to je glupost, a ako bi se to i dogodilo, pa to bi stvarno bilo dno, šta gore od toga može da se desi? Međutim, posle 1991. dođe 1992, rat u Bosni, sto puta krvaviji, pa onda sve i svašta i to dno se konstantno pomera nadole. I većinska populacija nikako da se opameti i da kaže - Sad je stvarno vala bilo dosta, dotaknusmo dno, idemo nagore. Ne, to se nikada neće dogoditi.

Ako imate lošu vlast, ona to dno samo pomera nadole, a uvek će se naći dovoljno ljudi koji će na neki način kupiti priču da, eto, jeste loše, ali iz objektivnih razloga. Krivi su nam dušmani, Bušmani, Klintoni. Iz prokletog iskustva življenja u ovoj zemlji znam da nikada tu vrstu dna, koje izaziva tobožnju katarzu, nećemo dosegnuti. Tako da je bolje da idemo metar nagore nego da idemo sto metara nadole nadajući se da ćemo dotaknuti ono čega nema. Dakle, naravno da je meni podjednako koliko i vama odvratno i gnusno da gledam i slušam te izjave kako su oni odjednom genijalci, socijalna pravda, oni su levičari, evrolevičari. Stvarno, ako se ovo nastavi, ko zna šta ćemo još da čujemo o SPS-u. Nismo ni znali kakav rudnik zlata se krije u njemu. Naravno da je to sve odvratno, naravno da je to sve lice-merno. Kada kažete - Radikali su pošteni, pa šta to znači? Po toj logi-

TEOFIL
PANČIĆ

ci je i Hitler pošten, jer on nikada nije sakrivao nameru da pobije Jevreje. Pa manite me takvog poštenja.

Zašto su socijalisti sada odjednom prihvatljiviji? Razmišljajmo cinično i pragmatično. Socijalisti su mnogo mali, radikali su mnogo veliki. Radikale ne možete progutati, mogu samo oni da progutaju vas, jer su još veliki. Druga stvar, Šešelj je živ, Milošević nije i socijalisti su, bez obzira na prividan uspeh, dobili jako malo glasova, a bez svojih koalicionih partnera, oni ne bi prešli cenzus. Znači, socijalisti su stranka u odumiranju, radikali su još daleko od toga, oni su još veoma opasni po ovo društvo, kao i DSS, nažalost. Znači, u tome je razlika između jednih i drugih, a ne u njihovom moralnom statusu i u tome da su jedni lepi, a drugi nisu.

MIŠA BRKIĆ:

Srpski ministar finansija, bez obzira na to ko je i kako se zove, može da radi šta god hoće. Na kraju godine on podnosi izveštaj parlamentarnom odboru za finansije u kojem sede ljudi iz njegove stranke i stranaka iz koalicije, koji samo klimaju glavom. Onda to dođe u parlament, u kojem parlamentarna većina takođe odobrava budžet i trošenje para, a da mi, građani koji pune taj budžet, poreski obveznici, pojma nemamo da li je Samardžić potrošio ili troši za Kosovo zaista samo šest milijardi i da li su potrošene na pravi način ili su otišle u džep Milana Ivanovića i Marka Jakšića. To nikad ne možemo da saznamo, jer državna revizorska institucija ne može da radi.

Sličnih problema ima i Hrvatska. I tamo su imali problem sa antimonopolskom komisijom, kao i kod nas. Naša antimonopolska komisija je rekla da je Mišković nezakonito kupio *C market* tek pošto je on završio ceo posao, i onda im je rečeno - Prekasno ste to konstatovali, više ne može da se vrati na staro. A komisija namerno nije bila formirana dok taj posao nije bio završen, bez obzira na to što je zakon o njenom formiranju već postojao. U Hrvatskoj je jednu privatnu mlekaru kupila francuska kompanija Laktavis.

U prodavnicama njihovog Miškovića, Ivica Todorića, dok je mlekarica bila privatna, bilo je proizvoda od mleka svih vrsta, a kada su došli Francuzi i kupili tu mlekaru, Todorić je izbacio sve proizvode iz rafova i rekao Francuzima - Dođite da se dogovorimo. I tražio im je dvadeset pet miliona evra za to da se mlečni proizvodi vrate na police. Onda

su ga oni tužili antimonopolskoj komisiji da zloupotrebljava monopol i antimonopolska komisija je prvog dana izrekla strahovite optužbe o Todoricevom poslovanju, rekla da mora da plati kaznu i da ide u zatvor. Ali posle nedelju dana je muž predsednice antimonopolske komisije, koji nije imao posao, dobio mesto direktora u *Konzumu*, Todoricevoj kompaniji i antimonopolska komisija se nikada više nije oglasila.

TEOFIL
PANČIĆ

TEOFIL PANČIĆ:

Za mene je jedan od najvećih reformatora u ovoj zemlji moj dragi poznanik Goran Ješić, gradonačelnik Indije. Zašto? Ne zato što je on doveo ne znam koje sve kompanije tamo na one ledine, što naravno uopšte nije za potcenjivanje, daleko od toga, nego zbog nekih naizgled banalnih stvari. Taj čovek je u Indiji ukinuo u administraciji opštine pojam šaltera. Šalter više ne postoji. To je naizgled banalna stvar, ali verujte da je to fundamentalan, revolucionarni prevrat, jer svi smo mi dobili išijas savijajući se pred svakom mastiljarom u ovoj zemlji.

Dakle, on je pošao od toga da država nije tu zato da kinji građane i da se građani nje boje i da se pred njom savijaju do zemlje, nego da je država fini mehanizam koji je servis građana. Šta je rezultat toga? Na poslednjim izborima Ješić je nadmoćno pobedio. U Indiji je na parlamentarnim izborima većina glasala za radikale, ali na lokalnim izborima su glasali za svog najgorčenijeg političkog protivnika, Ješića, jer je čak i njima prosto bolo oči to da taj čovek radi u njihovom konkretnom interesu. E, kada Ješić ne bude bio izuzetak, nego pravilo, Srbija će biti u Evropi.

Kako smo mi odvratni, samo mislimo na sopstveni interes, na naše plate, na naše zaposlenje, na decu, na porodicu, na budućnost, a treba da gledamo, bre, na Kosovo, treba da se žrtvujemo. Znae šta je problem s tim razmišljanjem? Dok ih sluša kako tako govore, čovek bi pomislio da je Srbija sve do ovog trenutka živela u blagostanju, pa sad, eto, treba da se malo žrtvuje, za promenu. Nije, potpuno je obratno, Srbija se već dvadeset godina žrtvuje. Na čemu je Milošević došao na vlast? Na toj priči da Srbija u ime nacionalnih interesa, nacionalnih ideala, Kosova, pa posle Bosne, Hvatske, vaskolikog srpstva, ujedinjenja srpskog naroda treba da se žrtvuje. Pa oni su dvadeset godina permanentno žrtvovali Srbiju.

Znači, ovo nije nulti dan u kom mi treba da odlučimo da počnemo da se žrtvujemo. Ne, obratno je, ovo je dvadeseta godina od kada se mi žrtvujemo i ovo je trenutak kada treba da prestanemo da se žrtvuujemo.

MIŠA BRKIĆ:

Zanimljivo je to sa *Fijat*om i *Zastavom*. Navodi se da je to jedan od razloga zašto je evropska opcija dobila ovoliko glasova. Kažu, ako nastave da pronalaze nove poslove, to će biti krucijalni razlog okretanja Srbije prema Evropskoj uniji. Naravno, ljudi im ne veruju i to se najbolje videlo u Kragujevcu. Kada je potpredsednik *Fijata* stigao na potpisivanje memoranduma, predsednik sindikata *Zastave* je prišao jednom od naših političara i pitao ga - Je li, je li ovaj zaista potpredsednik *Fijata* ili je neki italijanski glumac?

SVETLANA LUKIĆ:

Govori Milutin Petrović, filmski reditelj.

MILUTIN PETROVIĆ:

Rezultati koje LDP ostvari na Vračaru su rezultati koje očekujem da LDP ostvari i u Srbiji i užasno sam nezadovoljan time. Mislim da za LDP u Srbiji treba da glasa dvanest odsto ljudi, a to je rezultat na Vračaru, čime bi trebalo da se dičim i zato mislim da su Srbi jako loši birači. Nisam se libio da se radujem tom uspehu Demokratske stranke i Tadića, nego sam rekao sebi - sad bi trebalo da mi se ne sviđa to što je Tadić tako dobro prošao, ali mi se sviđalo, šta god zaista mislio o njima, o toj bandi. Ti si rekla reč - muk. Meni je reč muk ključna reč za sve ovo što je bilo posle izbora. Prazan sam od onda.

Dolazeći kod vas sam slušao vesti i petnaest minuta su izgovarali te rečenice - ako ovi, onda ova, rekao ovaj ovome, ako koalicija uđe, neće da uđe, ovi su rekli da ovi izjavljuju da... Ja to posmatram kao neki politički idiot i sada sam ja odjednom postao jedan od ljudi, koji meni poslednje tri godine govore - Šta si se, bre, upustio u tu politku, pusti to. Sada me sve to više ne zanima. Digao sam ruke od čitave stvari.

Kada kažem ljudima - ja sam za LDP, glasajte za LDP, to je zato što u veoma komplikovanoj kvantno-fizičkoj strukturi koju vidim, kažem jednostavno - glasaj za LDP. Ali u stvari govorim o suštinskim koor-

dinatama. I mi smo to govorili, govorili, govorili, a onda su te stvari prosto stigle u stvarnost. Čovek bi sada mogao da seiri nad time kako će sve više ljudi sada videti ono o čemu smo im pričali. Kada ovi jave da će Vučić biti gradonačelnik, a meni mozak kaže - A Čeda narkoman, je li? Pa super, prijatelju, evo vam sada Vučića. Ali to je bez veze, nisam srećan kada to osetim.

MILUTIN
PETROVIĆ

Već godinama proglašavaju ljude oko *Peščanika* za ekstremiste zbog toga što veoma žestoko i vrlo često nebiranim rečima optužuju čoveka koji se preziva Koštunica. Sada ljudima postaje jasno šta se u stvari dešava i kakav je to čovek i o čemu se tu radi, kakva je senka iza koje stoji onaj Nikitović. Ja već godinu dana vidim da se Koštunica pretvorio u tog udbaša Nikitovića, ispred koga stoji taj čovek koga mi prepoznajemo. To je kao u *Nindža kornjačama*, u kojima postoji mali mozak koji živi u tuđem telu.

Mene zanima da li će radikali da dođu na vlast, jer mislim, baš iz te slike o Nikitoviću i Koštunici, da ovom zemljom vlada grupa tih udbaša. Ja to vidim kao grupu zaverenika koja je uzurpirala ideju države. Oni misle da su oni Srbija i pod izgovorom odbrane Srbije oni nas maltretiraju i praktično su diktatori, a mi nemamo moći da ih se otarasimo. Ti ljudi drže, između ostalog, i tu stvar koja se zove Srpska radikalna stranka, koja je tu da nikada ne dođe na vlast. I kada bi oni došli na vlast, ta moja paranoična struktura bi se srušila i ja bih se onda obradovao, pa bi mi bilo lakše. To bi značilo da je to autohtono, postojeće zlo, protiv koga onda možemo da se borimo. A ako oni ostanu van vlasti, onda je to mnogo gora stvar. Onda znam da to što sam paranoičan ne znači da me ne jure i znam da će ponovo sve biti isto. I siguran sam da će sve biti isto i svima je jasno da će sve biti isto i otuda taj muk. Ne znam koliko puta ljudima treba da se desi isto, da bi nešto preduzeli. Valjda smo to zaslužili.

SVETLANA LUKIĆ:

Morate racionalno da se ponašate, nemojte da napadate, svi su snishodljivi, puni razumevanja - SPS može da se transformiše. U ime te racionalnosti u stvari ti kažu da začepiš gubicu. Možda to mora da čini politička stranka, ali zašto se to zahteva od mene kao građanina, novinara, od tebe kao reditelja? Zašto traže da se i mi poistovetimo sa Tadićem, da nosimo njegov krst? Pa mi nosimo svoj krst.

MILUTIN PETROVIĆ:

Stišaj tu muziku. Tako to osećam, kao da nam govore - hoćeš li malo da utišaš tu muziku. Nadežda je u prošloj emisiji pomenula eksperiment kada te nateraju da govoriš neistine da bi se uklopio među ostale ljude. Sada nas bare na tu temu i bare nas sa svih strana - Je l' hoćete zapad? Pa to vam je zapadna civilizacija, ta pragmatičnost, ta bezdušnost kapitalističkih dogovora. A to nije tačno.

Evo, desio se zemljotres u Kini i to mi je hiljaditi dokaz o bezdušnosti koja postoji ovde, u ovoj pravoslavnoj, slovenskoj, ruskoj zemlji. Menjaš svetske kanale na televiziji i sve vesti na svim stanicama počinju izveštajem o tom katastrofalnom zemljotresu. Kod nas rutinski idu vesti o tome šta je rekao Palma, šta je rekao Ivica Dačić, pa u osamnaestom minutu pomenu zemljotres u Kini. To znači da su ljudi koji rade u redakciji izgubili osećanje samilosti prema ljudima koji su tamo poginuli, što se nije desilo ljudima na BBC-ju.

To je slika onoga što se ovde desilo sa ljudima i sada ti ljudi vrše dalje pritisak na sve ostale da budu što sličniji njima. I svi na to pristaju. Jedan od načina pristajanja je i taj muk. Čak i kada se prekine, to su neki usamljeni disonantni tonovi, poneko nešto cijukne, jer ljudi valjda više nemaju ni snage. Evo, ja prvi priznajem da više ne mogu, dižem ruke od svega. Prosto ti dosade te stvari. Vrlo mi je lako da kažem - Okej, je l' Vučić? Evo ti ga Vučić, prijatelju.

Dakle, taj Vučić i taj Šešelj, oni su krajem osamdesetih, početkom devedesetih godina bili grupa ljudi koja je mrzela prozapadne, urbane ljude, govorili su - Pogledaj ove pedere, vidi kako dizajniraju te bilborde. Kakvi bilbordi, bre? Ima samo jedan font kojim se pišu reči: *onaj ko uđe u ovu kuću neka ga Bog blagoslovi*, vladike Nikolaja. To je jedini font i nema tu šta da se priča. I neće oni da budu kao ovi biznismeni i ti neki što su sa zapada došli u italijanskim odelima. Ne, mi smo narodnjaci, iskreno za Srbiju i sve tako. I šta se u međuvremenu desilo? Oni su otkrili fokus-grupe, postali civilizovani, više niko od njih ne kaže Cigani, nego kažu Romi. Oni su de fakto postali onakvi ljudi kakvi su bili članovi Demokratske stranke 1990. godine.

Morali su da izginu svi ti ljudi, da se dese ratovi da bi jedan pips! Vučić ukapirao stvari, koje su drugi ljudi već znali devedesetih godina, i zbog toga je on bio protiv njih. I na sve to, kako radikali postaju

normalni, tako na neki volšeban način guraju normalne na ovu drugu stranu. Pojavljuju se neki supernormalni ljudi, koji pričaju da je CESID izdajnička organizacija, lažu ovi istraživači javnog mnjenja, jer rade za vojnu obaveštajnu službu. Jedan političar koji je na našoj strani, kada smo ga kritikovali u vezi sa kampanjom, nam je rekao - Šta, hoćeš da kažeš da bismo u vaterpolo utakmici sa krokodilima pobedili, samo da smo imali Spido gaćice? Sada su naši ljudi postali skeptični prema bilbordima, a Vučić briljira. Kladim se da napamet zna sve modele i cene zakupa. Ali zašto smo čekali da ti to naučiš, idiote? Cela stvar je počela tako što je on mislio da smo mi koji to znamo pederi, a da je on Srbenda i sluša narodnjake. Šta, na kraju će početi da sluša dobru muziku?

MILUTIN
PETROVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Izgubićemo komparativnu prednost.

MILUTIN PETROVIĆ:

Imaćemo iste play liste... Ljudi su kao pihtije i nemam poverenja u to šta ja mislim ili šta neko drugi misli. Ljudi su pihtijasta materija, a pošto ja volim stenovitu ljudskost, služim se raznim stvarima kao što su zaveti. Kao kad igraš finale kupa šampiona i možda će biti produžeci, pa ako bude nerešeno u produžecima, možda će se šutirati penali, pa ću možda ja šutirati penal i onda, da ne bih to ostavio za tad, onda ja lepo sada odlučim da ću ja, šta god bude bilo, kako god me bude gledao golman, šutirati dole desno. Međutim, tu sad postoji problem vaspitanja, vrlo ozbiljna stvar, s kojom ne znam šta ću. Vaspitan si tako da si dužan da sakrivaš da ti je loše, uvek moraš da se držiš kao da je sve u redu i kad god te neko pita kako si, ti kažeš - dobro sam. I uopšte moraš da budeš pristojan.

Kada gledam snimke iz logora iz Drugog svetskog rata ili *Škorpione* kako ubijaju, tu vrstu monstruoznih stvari, uvek se pitam šta bih ja radio da mene ubijaju. I onda se zabezeknem kada shvatim da bih ja strašno vodio računa o tome da ne izgledam kao neko ko ima neki problem. Pazi, imaš najveći mogući problem, upravo kopaš rupu da bi ti pucali u potiljak, ali ti imaš obavezu da se ponašaš pristojno. Na primer, nije dobro podrignuti u toj situaciji. Kada bi u toj situaciji podrignuo, ti bi rekao - izvinite, je li tako? Mi, vaspitani ljudi, smo u toj situaciji već duže. Na neki način nas vode na streljanje, drže nam pištolje na potiljku, a mi kopamo neke rupe. I mi se u toj stvari

ponašamo vrlo pristojno. To je ta situacija logora, a zbog naše pristojnosti zlo tako lako funkcioniše. Šta je pristojna reakcija u času kada jave da će Vučić biti gradonačelnik?

Bilo bi potpuno logično da otvoriš prozor i urlaš - Majmuni koji živite na ovim ulicama, evo šta vam se dešava, sručiće se grad na vas, je l' hoćete da se otvore nebesa, da vas Bog pogleda, da vam kaže kakvi ste degenerici? Ali ti to nećeš uraditi. Vode te da te uguše u ciklonu B, a ti malo popraviš kravatu, gledaš sve te druge ljude i ponašaš se pristojno.

Zato ja dam besu i tačka. Znao sam za prošle, predsedničke izbore da ćemo ući u taj čuveni drugi krug i šta onda, kako se ponašati prema Borisu Tadiću? I onda sam pre prvog kruga sebi rekao - ja neću glasati za Borisa Tadića, tačka. I sad, objašnjavaju mi najpametniji ljudi u *Peščaniku* da treba glasati u drugom krugu, ali ja kažem - sve je to tačno, ali ja sam dao besu i tačka. Tako je to kod nas na Dorćolu.

Pisao sam tekst za Peru Lukovića, o bedačenju i o tome da je sve natraške. Jedinu metodu borbe protiv nepravde koji još nije isproban je masovno izbedačenje. Svi mi koji to gledamo sa ove strane imamo taj aktivizam u sebi, ideju da imamo dovoljno energije koju možemo da upotrebimo za opšte dobro. Mi imamo potrebu da ljude vučemo za revere i ubeđujemo ih u neku stvar. Mi smo oni koji ne smeju da se bedače, mi uvek moramo da znamo šta da radimo. A onda sam se setio da Džon Lenon, koji je sinonim za takve ljude, ima nekoliko najboljih pesama za stanje bedaka na svetu. Okej je da se čovek povremeno izbedači. I moj predlog je da se potpuno izbedačimo, da nam ni do čega nije, kao Lenonov *Yer blues*. Potpuno smo pukli, mi smo poraženi, vrlo jednostavna stvar.

Ljudi koje su streljali *Škorpioni* su bili poraženi onda kada su ih oni uhvatili, a onda su samo živeli neko vreme dok ih zaista nisu streljali. Oni su de fakto izgubili onomad, a i mi smo već izgubili onomad. Može biti predmet rasprave kada smo to tačno izgubili, ali mi smo izgubili, oni nam pljuju u lice, oni nas vređaju, oni nas maltretiraju i oni nam to rade sve vreme. I mi smo aktivisti koji viču - Ej, oni nam to rade. Ali mi smo svaki dvadeseti. Znači, svaki dvadeseti u ovoj zemlji ima neki integritet i kaže - Nemoj da me pljuješ u lice. To je jedno dete u razredu.

Vučić kao gradonačelnik je poraz svih aktivista. Znači da aktivisti nisu bili dovoljno dobri i ja zbog toga stalno prozivam moje kolege. Hajde sad, svi režiseri, svi scenaristi, svi filmski kritičari, svi kolumnisti, svi pisci, pesnici, da se pogledaju i kažu šta su uradili u proteklih dvadeset godina. Jesu li našli reči, kadrove da njima dopru do ljudi i da spreče to što se desilo? Da li su mrdnuli da to spreče ili su možda radili baš za to? Najviše osuđujem svoje kolege. To je jednom davno rekao Nenad Prokić - Ako ljudi koji se bave rečima ne nađu dovoljno jak sklop reči da spreče rat, onda do đavola s njihovim rečima.

MILUTIN
PETROVIĆ

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kako da se izbedačimo, to mi se sviđa, kako bi to izgledalo?

MILUTIN PETROVIĆ:

Pa to je taj muk. Ceca se razboli i onda kaže sebi - Ja sam se razbolela, neću da uradim emisiju. Pa onda svi govorimo - Da, da, sve je propalo, oni su nas porazili, mi smo izgubili, mi smo poraženi. Evo, ja sam sada potpuno poražena osoba, pobedio si me, vi ste pobedili, mi smo izgubili, ja sam bez veze, to je bedačenje. Vi ste osvojili ovaj grad, ubiste nas, evo, kopam rupu da me streljaš, možeš da me streljaš kad god budeš hteo, ja ti ništa ne mogu, to je bedačenje. Zdravo, završili smo, bankrot, zatvori radnju, proglašiš stečaj, gotovo, mi smo izgubili. E, onda kažemo sebi - A zašto smo izgubili, ko su bili naši generali, ko su bili naši pukovnici, ko su bili komesari? Hajde sad malo da se pogledamo: ko je našao reči koje će zaustaviti rat, ko nije našao reči koje će zaustaviti rat, ko su ti ljudi koji su izgubili, ko su izdajnici, ko su ti ljudi koji su prešli na suprotnu stranu, koji neće biti streljani?

Nikada ne možeš potpuno da izgubiš. Teško da možeš da zamisliš da neko više izgubi nego što su Nemci izgubili u Drugom svetskom ratu. Oni su baš izgubili, baš su ih masakrirali, tepisi bombi, Drezden, Crvena armija, silovanja, okupacija, podela zemlje, uništenje svake ideje o njima, ne smeš Vagnera da slušaš - a evo ih Nemci ponovo tu. Kada čitaš istoriju Beograda, vidiš da dođe kuga, pa pobije sve ljude, pa izbije rat, a oni stave Srbe u prve redove, pa izginu svi Srbi, a sto pedeset godina kasnije - opet Srbi. Tako da, koliko god da izgubimo, opet će nešto da ostane. U ovome su učestvovali stariji od nas i neki mnogo mlađi ljudi, ali sve zajedno, ta stvar je propala. To je kao sa filmom, ti ga napraviš, on ode u bioskope, jednog časa više nije na repertoaru i ti imaš tačan zbir prodatih karata i tačka, to je to.

To je naša situacija, bez obzira na to što bazen jeste pun krokodila. Imamo mi puno opravdanja. To je omiljena zabava ljudi, da se pravdaju. Mislim da je bedačenje i tu korisno, jer te oslobađa od pokušaja da se opravdavaš. Kada seпустиš u bedak, ti priznaš svoj poraz i na taj način opereš svoju ljigavu potrebu da se stalno braniš, da stalno nalaziš rešenje za sebe. Na primer, ja bih čika Brani Crnčeviću sve oprostio, kada bi se on izbadačio za ono što je uradio. Ali on neće da se izbadači, on gura dalje, opravdava se. Čitao sam intervju sa njim i tamo mu kažu - Pisali ste o Slovincima u *Dugi*, a evo gde su sad Slovenci. I ja tu kažem - evo mu trenutka da se izbadači i da ga ja ponovo zavolim, ali on kaže - Pa sve sam bio u pravu. Znači, on za crno tvrdi da je belo, da bi njemu bilo bolje.

Sem toga, kada imaš razloga da se izbadačiš, a ne daš se, onda postaješ nervozan, a kad si nervozan, onda nisi okej, nego si bez veze. Komparativnu prednost uvek ima onaj ko je miran, a ti se pretvaraš u ljutog čoveka. Svi smo mi pomalo ljuti. Svaki Cecin uvod je potpuno genijalan i svaki je ljut. A kako i da ne bude ljuta, ali je ljuta. I neka vrsta apstraktne mudrosti na to gleda i kaže - Hm, ali ljuta je.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate advokata Srđu Popovića.

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da je to krupan i strukturni problem ovoga društva i političkog sistema. Imate birače koji su polupismeni, koji su loše obavesteni, koje kupljeni mediji zaluduju raznim propagandama, a oni se ipak odluče i glasaju za nekog svog kandidata. Ali onda nastupa stranka koja kaže - A ne, taj kandidat za koga ste vi glasali nama se ne sviđa, dobićete drugog kandidata umesto njega. U to odlučivanje se mešaju i oni koji finansiraju te stranke, za koje opet ne znamo ko su i koji tom lideru i daju tu moć koju on u stranci ima, jer on obezbeđuje ta sredstva kojima se izdržava stranka. Pa onda imate koalicione partnere s tajnim sporazumima, koji takođe imaju svoje zahteve, i na kraju dobijete rezultat koji više nema nikakve veze sa osnovnim procesom biranja. I to se onda zove narodna volja.

Mislim da je od početka bilo jasno, i da zato nije bilo razloga za euforiju posle izbora, da je Srbija podeljena zemlja. Zna se kako je podeljena i zna se i zašto je podeljena. Delimično je bilo iznenađenje

to što je ova demokratska ili proevropska opcija dobila više nego što se očekivalo i što je ova druga strana dobila manje nego što se očekivalo, a po mom mišljenju za to su bile zaslužne dve stvari. Jedna je bila ta ponuda potpisivanja sporazuma i *Fijat* koji je došao u Kragujevac da odmah materijalizuje rezultate, a druga, po meni važnija stvar, koju niko i ne pominje, bio je autogol ove patriotsko-historične strane. Njima se učinilo, verovatno u skladu s njihovim čvrstim uverenjem, da je to dobitnička karta i onda su uplašili ljude svojom neelastičnošću i ludilom. Mislim da je bilo ljudi među radikalima i DSS-ovcima koji nisu izašli na izbore. U tom smislu se proces formiranja vlade vodi na način koji tako reći ignoriše rezultate izbora.

SRDA
POPOVIĆ

Ovo je duboka kriza. Prvo zato što je Srbija tako podeljena, a drugo, zato što je raskrsnica na kojoj smo sada toliko bitna. Ona se svodi na ratifikaciju sporazuma, to jest na to da li će za nju biti obezbeđeno 126 poslanika. Ratifikacija sporazuma nas stavlja na šine kojima ćemo polako kliziti prema Evropskoj uniji onim tempom za koji smo sposobni, pri čemu će druga strana biti teško obeshrabrena. Ako ne uspemo da ratifikujemo sporazum, to će biti doživljeno kao težak poraz proevropske linije. Radi se o velikom plenu, ulog je ogroman i to stvara osećanje velike neizvesnosti i dramatične nestabilnosti.

I sa jedne i sa druge strane čujemo - Ako vi sastavite vladu, znajte da vam to neće proći. Jedni govore o demonstracijama, o uličnim protestima, Boris - Neću dozvoliti svim demokratskim sredstvima, ovi drugi govore - izdaja, neprijatelji. Ulog su digli u bestraga, ali čini mi se da su ga opravdano tako visoko digli. Država je u velikoj političkoj krizi.

Sa stanovišta Borisa Tadića i proevropske opcije, ova dilema je identična dilemi koja je postojala i 5. oktobra. A ona je bila - hoćemo li sada pokušati da podvučemo crtu, da totalno porazimo taj Miloševićev režim po veliku cenu, ako je potrebno i po cenu ljudskih žrtava, ili ćemo da napravimo ono što je Đinđić jednom nazvao trulim kompromisom, pa ćemo onda izlaziti iz njega drugim sredstvima, kroz dugotrajni proces. I odlučili su se za tu drugu varijantu. Ali sada smo opet na toj istoj tački, u kojoj se opet razmišlja da li sada treba da napravimo sve te kompromise da bismo se dočepali tog sporazuma o pridruživanju, po cenu da i raspisujemo nove izbore i po cenu da

Boris Tadić nikome ne da mandat da formira vladu i po cenu, što kaže Mićununović, uličnih protesta.

Čeda Jovanović kaže - demonstracije, ovi koji demonstriraju u Beogradu kažu - neće nikada dati radikalima Beograd. Ja to razumem, ali je li njima jasno šta to znači? To znači direktan, i fizički ako je potrebno, sukob, zato što je ulog tako veliki da više ne možemo da igramo po finim pravilima. Ili će opet biti truli kompromis. Ista je dilema, i to sa istim ljudima, jer vi sada treba da stvarate koaliciju sa crveno-crnom opcijom, to jest sa tim njenim crvenim delom. I sada se vidi ta strašna nelagoda koja tu postoji i taj neverovatni napor koji pravi Tadić da moralno opravda svoju odluku da pravi taj truli kompromis, time što nam objašnjava da su oni reformisani, da je njihov pravi interes da budu s njim i da će on njih sve amnestirati, svi ćemo ih amnestirati. On ide toliko daleko da govori o nacionalnom pomirenju, o čemu apsolutno nema nikakav mandat da priča, ali njemu se to čini uglađeno i fino.

A ova druga strana, koja je tu njegovu slabost osetila, jer ja mislim da on vrlo trapavo vodi te pregovore, kaže - Da, da, u redu, ali hoćemo da rehabilitujemo Miloševićevu porodicu, pa Šešelj kaže - Da rehabilitujemo Zvezdana Jovanovića, pa onda - Prekinućemo saradnju sa Hagom - kaže Toma Nikolić. Sada im traže, što kažu u ekonomiji, i nogu i ruku - Hoćeš to? - Okej, ali to će te mnogo koštati. Trebalo je da Boris Tadić mirno sačeka da se završe pregovori SPS-a sa DSS-om i sa radikalima i da im onda iza zatvorenih vrata ponudi šta ima da im ponudi, da im ne otvara apetite na ovaj način. On im je strahovito otvorio apetit. I mislim da će to ići vrlo teško i vrlo je neizvesno kako će se završiti.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad ste pomenuli maločas mogućnost da naprave koaliciju narodnjaci, radikali i SPS, može da se desi da oni onda reže da ne potpišu taj sporazum. Moguće je da na tom talasu oni zatraže i ostavku Tadića, jer će onda pokušati da zbrišu sve.

SRĐA POPOVIĆ:

Oni takođe smatraju da je ovo odlučujući trenutak, da je ovo, što bi kazao Milošević - godina raspleta. Obe su strane svesne toga da postoji velika opasnost da će, ko god da pobedi, pokušati da kapitalizuje

do kraja svoj dobitak. Ne isključujem, neću da kažem građanski rat, ali neke oblike nasilja, jer su pozicije nepomirljive. Nema centra, već su tu samo dve ekstremno različite i polarizovane agende, koje ne mogu jedna sa drugom i među kojima se razvila prava mržnja i agresija. To zabrinjava.

SVETLANA LUKIĆ:

One noći 11. maja, Koštunica je izašao i izgovorio rečenicu - Ja sam petog oktobra hteo da ujedinim dve polarizovane Srbije. Onda je i Tadić počeo da govori o tome. Jedna je stvar da vam neko kaže - Slušajte, ljudi, takva je podela karata da mi moramo da uđemo u koaliciju sa SPS-om. Ali stani, bre, negde, čoveče.

SRĐA POPOVIĆ:

Tadić je mogao da kaže - Okolnosti su takve da moramo da donesemo jednu moralno nakaznu odluku, ali korist koju ćemo od nje imati je toliko velika da ćemo mi izvršiti taj težak izbor i tako postupiti. Ali ne, on pokušava da SPS naslika u ružičastim bojama. Trebalo je ostaviti prostora ljudima da iznesu svoj moralni sud o svemu tome. Vesna Pešić je napisala dobar tekst o Đinđićevoj čuvenoj priči - ko hoće moral, neka ide u crkvu. Ona je dobro objasnila da to ne znači da je Đinđić bio amoralan čovek, nego da je razlikovao moral od potrebe vođenja efikasne politike. I zato funkcija državnika, političara kod mene izaziva poštovanje, jer on mora da donosi jako teške odluke protiv kojih možda u njemu samom postoji moralni otpor. Ali on vodi računa o velikom broju ljudi, o njihovoj budućnosti i odlučiće da, i po cenu moralnog kompromisa, donese neku odluku.

Pogrešno je to što Boris Tadić sada govori o nacionalnom pomirenju i daje amnestiju SPS-u, u situaciji u kojoj čitavo društvo stoji na ivici ponora. Pa čekaj, ne moraš da se stidiš toga što misliš - ovo će sada biti ružno, a ipak je neophodno.

Stranke vode nešto što je u razvijenom političkom društvu kažnjivo. Vodi se partijska politika, a to znači - moj jedini cilj je da iznudim odluke koje su dobre za moju stranku i, što je još važnije, koje su štetne po mog protivnika. Šta je interes društva, niko ne haje. To se dešava, naravno, i u drugim zemljama, ali čim se prepozna, to se smesta osuđuje u javnosti i kažnjava na izborima. To znači da ti vodiš destruktivnu politiku u svom partikularnom, sebičnom,

SRĐA
POPOVIĆ

stranačkom interesu, e pa nećeš moći. Amerikanci to zovu *partisan politics* i to je najstrašnije što može da vam se kaže. A ovde se, naprotiv, čak smatra - pa normalno, sve što je u interesu moje stranke ja mogu da radim, a neka šteti celom društvu, šta se to mene tiče, nije to moj posao.

Takav je, recimo, imala stav Radikalna stranka u opoziciji - pa naravno, mi se borimo za vlast, mi nećemo da glasamo ni za jedan zakon, mi smo protiv svega. To je tipična partijska politika koju, međutim, ovde, pošto smo tako nerazvijeno društvo i politički nepismeni, mi niti prepoznamo, niti osuđujemo, niti kažnjavamo. I tu postoji nešto vrlo asocijalno, da taj koji tako postupa čak i ne vidi da to može biti loše po njega, da to može biti prepoznato kao nešto što zahteva osudu. Ne, on to uopšte ne prepoznaje, jer polazi od toga da svi tako rade. I on misli da je to politika.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ako smo mi petog oktobra rekli - Okej, izabrali smo truli kompromis, nismo izabrali revolucionarni metod. I sada u tom procesu trulog kompromisa, kroz duži period mi idemo ka istom rezultatu do koga bismo došli šestog oktobra. Recimo da smo sada negde na pola tog puta. Prema tome, mi možemo da pohvalimo deset odsto više glasova za Demokratsku stranku, ali to još nije dovoljno, pa ona mora da uđe u koaliciju sa socijalistima, ali sve se to ipak nekako kreće napred. Ja sam glasala za partiju koja je sada podržala tu koaliciju, za to ništa nije dobila, a onda ću na sve to dobiti i Aleksandra Vučića za gradonačelnika. Kažu mi da sada treba da budem zadovoljna, lepo raspoložena, što nisam. U stvari me interesuje tajna vašeg dobrog raspoloženja.

SRĐA POPOVIĆ:

Objasniću vam tajnu svog dobrog raspoloženja. Mislim da u životu nemate pravo da budete depresivni. Igrate sa kartama koje su vam podeljene, igrate u zadatim okolnostima. Ako hoćete da živite, vi prihvatate okolnosti u kojima živite i donosite odluke koje možete da donosite. U sporu između Čede Jovanovića i simpatizera te stranke, ja sam na strani Čede Jovanovića. Njegova odluka da kaže - Mi ne vodimo stranačku politiku, mi gledamo šta je u interesu čitave zajednice - jeste dobra odluka. Zaista je u interesu čitave zajednice da on

ovoga trenutka ne ometa stvaranje jedine koalicije koja može da potpiše tako važan sporazum kao što je sporazum o pridruživanju.

On kaže - Mi ćemo se izmaći, mi znamo da SPS ne može s nama, ne možemo ni mi sa SPS-om, ali ako je takva situacija i ako SPS može da obezbedi nešto što mi ne možemo, a što je vrlo važno, ja se s tim slažem. Mogu da razumem da to izaziva frustraciju kod LDP-ovih birača, ali mislim da bi njihovi birači morali da shvate da se u ovoj situaciji LDP jedini poneo na odgovoran način. Jedino je LDP razmišljao o tome šta je dobro za celu zemlju i progutao je tu gorku pilulu. Zadržao je svoj stav prema SPS-u, jer oni ničim nisu amnestirali SPS, naprotiv, ali su pokazali na jasan i skup način da su odgovorna stranka. Moralno gnušanje, koje normalni ljudi moraju osećati prema toj koaliciji sa SPS-om, pogotovo što oni tako grubo, jedno i odvratno zloupotrebljavaju poziciju u kojoj su se našli, jeste na mestu, ali ipak to morate staviti u racionalan kontekst.

SRDA
POPOVIĆ

Mislim da je Tadić ispravno procenio da je za većinu ljudi najbolje da se potpiše taj sporazum, to znači koaliciju sa SPS-om i to je prepoznao i LDP i podržao. Ne vidim u tome neki problem. Je li moralno odvratno? - Da, ali nekada morate da uradite takvu stvar. Ja bih savetovao LDP-u da sutra po potpisivanju koalicije navale s pitanjem šta će biti s Hagom, jer to je uslov za primenu sporazuma. Sada se radi o ratifikaciji, a onda nastupa primena sporazuma i LDP treba da proziva Borisa Tadića - Kako si ušao u to, ako ne vidiš izlaz iz tunela? Daj sada, stiskaj to kako god znaš i umeš, jer inače nema smisla to što si napravio. Ni u ličnom životu, ni u životu društva, ni u životu države, nikada se ne rešava sve zauvek. Rešavate prvu prepreku i nikada nećete uspeti da neke probleme rešite do kraja i zauvek.

I to je još jedna stvar koju ne razumem u srpskoj politici, ta ideja mata u jednom potezu. Svako hoće da pobedi smesta i da pobedi do kraja i da pobedi zauvek. Pa ne, to je život, živiš dalje, pa ćeš morati da se boriš dalje, i u tom smislu bih kazao biračima LDP-a - život teče dalje, ništa nije stalo, zašto ste se fiksirali za taj događaj? Uspeh LDP-a se uopšte ne meri procentima. Oni su zajednici, državi, učinili uslugu time što su bili kritični prema pomirljivoj, kohabitacionoj, mlakoj politici Borisa Tadića. Bili su toliko kritični da se tokom predsedničkih izbora Tadić osetio ugroženim i smatram da su oni velikim delom zaslužni za to što je on konačno lupio rukom o sto i što je shva-

tio da ga Koštunica vuče u provaliju i što se prema njemu čvrsto postavio. Taj uspeh LDP-a nije merljiv i nije izražen u procentima.

SVETLANA LUKIĆ:

Jeste, izražen je u procentima glasača Demokratske stranke.

SRĐA POPOVIĆ:

Jeste, oni su napunili te glasove koje je iznenada dobila Demokratska stranka, time što su naterali Borisa da malo učvrsti kičmu. I sad se vraćamo priči o razvijenom društvu, diferenciranim ulogama i funkcijama. LDP ima ograničenu i važnu funkciju u društvu. On nikada neće biti Demokratska stranka i možda nikada neće biti na vlasti, ali ako oni shvate i prihvate ograničenost svoje uloge katalizatora, enzima koji je prisutan u malim količinama, a izaziva velike posledice, utoliko će njihova snaga, čak i izražena u procentima, rasti.

SVETLANA LUKIĆ:

Razumem to što govorite, ali sve se u meni buni protiv toga. Stalno očekujem neki gest, koji izostaje. Zamišljam da, recimo, Dragoljub Mićunović, na sednici tog njihovog političkog saveta, dignu ruku za koaliciju sa SPS-om i kaže - Gospodo, ja sada izlazim sa scene, više ne mogu da učestvujem u tome.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja razumem vašu želju, bilo bi lepo da se to dogodi i ja sam potpuno siguran da jako mnogo ljudi i u Demokratskoj stranci oseća tu knedlu u grlu. Mislim da ni Ivici Dačiću neće biti lako da uđe u tu koaliciju, jer će i on imati svoje birače i ljude u vođstvu stranke koji će misliti da je taj kompromis suviše daleko otišao. Ja vam govorim samo o tome da smo mi podeljeno društvo i da ta podela postoji i u strankama, jer ovo nije stranačko pitanje. Mislim da su mnogi ljudi u DSS-u vrlo nezadovoljni tim približavanjem radikalima. Sve to pokazuje koliko su još neprofilisani stavovi stranaka, koji se zasnivaju na lažnim podrazumevanjima, koja su nejasna njihovim biračima i mnogim funkcionerima.

Naše dileme nisu stranačke, naše su dileme istorijske: hoćemo li u Evropu, ili nećemo u Evropu. A to kako smo se podelili po strankama, nema mnogo značaja.

SVETLANA LUKIĆ:

Znate li šta ima mnogo značaja, šta je vododelnica? Gledam onog Ružića, pa hvatam sebe kako mu brojim godine, da vidim koliko su imali godina 1998, 1987. Razlika je u tome ko je dobio batine od koga devedesetih i kasnije. Ružić nije dobio batine i on tako priča, a neko ko je dobio batine i ko je bio u zatvoru za vreme Sablje misli drugačije. Isto tako, neko se plašio za svoj život i život članova Demokratske stranke, a to nije Boris Tadić. Vododelnica može biti to šta smo jedni drugima radili, ko je koga i kada tukao.

SRĐA
POPOVIĆ

SRĐA POPOVIĆ:

Pa može biti, ali nevolja naše politike i naše istorije je u tome što nam je voda stalno do nosa. Stalno je biti ili ne biti i to ne dozvoljava nijansirano mišljenje, i to izaziva nasilje, i to nasilje razni ljudi pamte na razne načine. Ja sam mislio da je posle četrdeset godina mirnoga razvoja pod komunizmom to najzad nekako smireno i da toga ne može biti, ali se pokazalo da je bilo generacija koje su pamtile ustaše i generacija koje su pamtile četnike i generacija koje su pamtile Aleksandra Rankovića i da je to bilo jako lako pokrenuti.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Hoće li se desiti ta vlada?

SRĐA POPOVIĆ:

Pojma nemam, mi pričamo samo o toj boljoj opciji. Ona druga je katastrofa ili veliko gubljenje vremena, što je opet katastrofa. O tome je teško i misliti. Tu imate Šešelja koji kaže - Zvezdan Jovanović je heroj, Đinđića je trebalo zatući. Imate Tomu Nikolića, koji neće da saraduje sa Haškim sudom, koji se okreće Rusiji koja takođe kaže - Đinđić je bio izdajnik, trebalo ga je ubiti. Imate Vojislava Koštunicu kome ne smeta sve to što govore radikali, on ulazi s njima u koaliciju i nema nikakvu potrebu da objasni da li među njima uopšte još postoje neke razlike. Ja mislim da ne postoje, da je on našao svog prirodnog đuvegiju sa kojim očijuka već od petog oktobra. Ako uz njih bude i Ivica Dačić, koji kaže da je pobedila Miloševićeva politička misao, da je Milošević rehabilitovan i da ga nije trebalo ni skidati petog oktobra, da smo džabe krećili - šta onda možete da očekujete?

Pa jasno je šta možete da očekujete - nema saradnje sa Hagom, okrećemo se Rusiji, Dindić je bio na pogrešnom putu, to je bila kratkotrajna zabluda. Mislim da svako može da zamisli šta bi tada bilo.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta mi u tom slučaju možemo da radimo?

SRĐA POPOVIĆ:

To bi strahovito zaoštrilo parametre političke borbe. Što se vas lično tiče, mislim da ćete i dalje da pravite emisiju, ako vas neko ne uhapsi. I svi drugi će raditi ono što su pokušavali da rade i do sada. Jednom sam prodao tu metaforu u *Peščaniku*, o starom ormanu koji moramo da klatimo i klatimo, dok ga ne oborimo. I evo, već osam godina nikako ne možemo da ga srušimo, ali klatimo ga i dalje. I klatiće se taj orman i jednom će pasti. To možda objašnjava Tadićevo samozadovoljstvo: geografski, politički, istorijski, ta opcija pobeđuje, ranije ili kasnije, tako reći po automatizmu. Ali ipak mora mnogo da se klata taj orman, inače ćemo izgubiti strahovito mnogo vremena. Nije svejedno da li ćemo u Evropsku uniju ući 2012. ili 2028. godine.

Ali, i to može da bude posledica starenja, meni se sviđa ime one kafane - *I to će proći*. Ja za sve stvari mislim - i to će proći. Ako mi se nešto ne sviđa, pa i to će proći. Na kraju krajeva, mora da se živi, a to je najvažnije. U tom smislu bih rekao da smo mi strahovito politizovani. Politizujemo svoj život do te mere da smo spremni tako reći da prestanemo da živimo i da se histerično stavimo u funkciju neke stvari koja će možda da pobeđi, a možda i neće.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Samo da završim sa onom boljom verzijom, u kojoj ja dobijam Vučića za gradonačelnika. Pa šta me briga što je bolja verzija, ako ja dobijam Vučića za gradonačelnika? Dobijam ga i u boljoj i u goroj verziji. Izgleda da je Beograd tu pao u svakom slučaju.

SRĐA POPOVIĆ:

To bi bila vrlo neprijatna situacija, ali bi ona bila spakovana u veću situaciju, koja bi bila povoljna.

SVETLANA LUKIĆ:

Ja mislim da, iako to nije racionalno, nije dijalektički, jednog časa je potrebno priznati poraz. Znači, za neke generacije koje su određenim rečima i postupcima probale da upristoje to društvo - ovo je momenat, ko god da sada formira vladu, da se proglasi kapitulacija, da se kaže - Mi nismo uspeli, jer će u najboljem slučaju doći do nekog poravnjenja. Moraju da dođu druge generacije, koje će drugim rečima rešavati stvar potpuno drugačije. Mi smo u poziciji Hilari Klinton, mi smetamo Baraku Obami da pobeđi Mekejna i njoj neko treba da kaže - Ženo, ti sada smetaš i tvoju pravednu borbu sada treba da vodi neko drugi.

SRDA
POPOVIĆ

SRDA POPOVIĆ:

Ja mislim da se to ne odnosi na vas i da se vi krećete u korak s vremenom. U svakom slučaju, ja vas guram u tom pravcu. Vrlo je nezgodno za ovo društvo to što smo mi doživeli težak poraz, a što ga nikada sebi nismo priznali. On nikada nije postalo očigledan, a pobeđnici nas stalno teše - Ne, ne, niste doživeli baš veliki poraz. To nije pedagoški, jer samo podstiče u nama želju za gajenjem iluzija i nespremnost da podvučemo crtu i da kažemo - Ne, ne, teško smo mi pogrešili i to treba napustiti celo, takvo kakvo je, pustiti ga da potone u prošlost. Taj proces je možda u toku, jer ovo je Srbija, sve je *slow motion*. U periodu od 2001. do 2008. vidim da se stvari menjaju, i to ne blagodareći nečijoj politici ili nečijoj odluci, nego se menjaju spontano. Ljudi uče polako, a i imaju mnogo toga da nauče. I mislim da se to događa. Moglo bi brže, kada bi se pomoglo odozgo. Naravno da bi to moglo brže da ide.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo kraj Peščanika, do viđenja do idućeg petka.

PREDVOJNIČKA OBUKA

DEJAN ILIĆ , *Fabrika knjiga,*

BORKA PAVIĆEVIĆ , *CZKD,*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

Nema više te vojske, te sile, tih medija, tih para u ovoj zemlji - i onda oni troše nas, žive na našim nervima...

I svi su tu, i Rasim i Čanak i G17 plus i Vuk Drašković, nedostaju još samo joga letači...

Neki Kragujevčani veruju da se automobili već proizvode, oni ih vide, toliko su poludeli...

SVETLANA LUKIĆ:

Beograd je ove nedelje doživeo još jednu veliku sramotu. Na Kalemegdanskoj terasi, u atmosferi koja je ličila na seosku svadb, najgori od najgorih u svojim sramnim strankama, Vučić, Mladenović i Antić, formirali su koaliciju koja će vladati Beogradom. Glavni grad je doživeo, posle svega, da mu spodoba kao što je Aleksandar Vučić bude gradonačelnik. Beograđane je na toj terasi stigla kazna zbog onoga što su uradili 11. maja. Kazna je stigla i DS, Bojane Stanojeviće, Žike Pauke, Radmile Hrustanović, Darijane Mihajloviće i ostale, ali za njima mi srce nešto ne krvvari.

SVETLANA
LUKIĆ

Još manje mi je žao Dragana Dilasa, koji je samo pre koju godinu zbog loših rezultata u Beogradu podneo ostavku. Svi smo pohvalili taj gest, a onda se on posle nekoliko dana opet kandidovao na isto mesto, kao jedini kandidat i, gle čuda, pobedio. I sada se pojavio sa uverenjem da mu pobjeda ne može izmaći. I šta ćemo sad?

Danas će Vučić i ostali članovi političke bande organizovati protestnu konferenciju za novinare ispred gradske skupštine, koja je, čini mi se, najava uličnih demonstracija. Kažu da žele da spreče diktaturu DS-a u gradu, jer je vršilac dužnosti gradonačelnika Alimpić konstitutivnu sednicu najavio za 14. jul, a njima, graditeljima, se žuri. Vučić kaže da neki Amerikanci sa dolarima čekaju pred dverima Beograda, hoće da investiraju, a demokrate ne daju. Hoće radikali i socijalisti da spreče i da demokrate unište dokumentaciju o svojim malverzacijama. Lopovluk koji u gradu traje već godinama je posebna priča, ali da radikali i socijalisti govore o uništavanju i iznošenju dokumenata je cinizam posebne vrste. Njihove Borke Vučić, njihovi Kertesi i ostali eksperti su posle petog oktobra, pod Koštuničinom zaštitom, uništavali najstrašnije dokaze svojih zločina i pljački.

Beogradom će jedno vreme vladati ljudi koji mrze gradove i sve u njima, osim svojih šestosobnih stanova. Vučićeva i Dačićeva stranka su rušile gradove, Vukovar, Sarajevo i Dubrovnik. Oni su godinama prizivali bombardere, koji su rušili Beograd 1999. Mladenovićeva stranka ga je rušila 21. februara 2008. I sada će ti varvari da grade grad.

Koraks je 1991. nacrtao jednu karikaturu, prvu nad kojom sam plakala. Na njoj je Milošević, koji kao Neron sa Kalemegdana gleda preko Save

kako gori Vukovar, a beogradski Pobednik mu je okrenuo leđa i od sramote pokrio lice rukama. Taj Pobednik se do danas nije uspravio.

I Rimljani su dobili neofašistu za gradonačelnika. Stranka novog gradonačelnika, Pakt za Rim, najavila je da će proterati dvadeset hiljada imigranata. Neki Rimljani su shvatili poruku gradonačelnika i požurili da spale radnje svojih sugrađana koji nisu Italijani. Međutim, italijanska javnost je već reagovala. Italija je u Evropskoj uniji i, kao uvek do sada, Evropljani će zaustaviti neofašiste u svojim zemljama članicama. A ko će kod nas da spreči neofašiste i klerofašiste, koja institucija, koja Evropska unija? Nema ko drugi, nego mi sami.

Varvari su nam danas pljunuli u lice. Videćemo dokle će ta banda ratnih i poratnih zločinaca ići, pa će nas neko valjda pozvati da branimo svoj grad i svoju zemlju. Đinđić je to propustio da uradi posle pobune Crvenih beretki i platio je to životom, a nama od tada politička krila Crvenih beretki oduzimaju život na rate.

Uvek sam mislila da jeste patetična, ali i jako tačna, teza da ne bismo imali radi čega da živimo, kada ne bismo imali nešto za šta vredi umreti.

Iznureni smo iščekivanjem da se formira vlada, nepodnošljivo je slušati gde je i šta radi Krkobabić, koga je i zašto Dačić posetio u Moskvi. Jesu u svim zemljama mučni dani pregovora o vladi, ali se makar zna ko s kim razgovara. Ovde ne znamo koliki udeo u formiranju vlade imaju tajkuni, koliki BIA, koliki Šešelj, koliki strane ambasade, a koliki je udeo Mire Marković i njenog moskovskog klana.

Milutin Mrkonjić traži u ime SPS-a da se amnestira bivši direktor televizije, zbog koga su u zgradi RTS-a razneti ljudi. On traži i da prestane politički progon porodice Milošević. Ostalo je još da SPS zatraži da se njihov idol iz Požarevca prebaci u aleju velikana i sahrani baš na mestu na kojem leži Zoran Đinđić. To su već najavili lepljenjem plakata Bulevar Slobodana Mилоševića preko tabli na kojima piše Bulevar Zorana Đinđića. Tražiće socijalisti i da se požarevačka lipa, pod kojom vođa sneva, iščupa sa sve korenom i zasadi kraj nove večne kuće Miloševića. Da Mira može u hladu da sedi i čita mu stihove Majakovskog.

Ako se desi nešto od ovoga kao cena koja se plaća za koalicioni sporazum, ja ću, što bi rekao Unamuno, ostati da posmatram istoriju i čekam nadu, u strahu da ću umreti od smeha, jer to je najgora smrt.

Sada počinje Peščanik, na početku emisije govori Dejan Ilić iz izdavačke kuće Fabrika knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Mislim da je vrlo bitno da vidimo odakle smo krenuli od kraja februara, od proglašenja nezavisnosti Kosova, onda nemira i nasilja na ulicama Beograda, a i ponegde drugde, pa do šovinističkih demonstracija i akcija u nekim gradovima u Srbiji. I stigli smo do izbora i sad imamo ovo što imamo i koliko god to možda zvučalo čudno, meni se ovo danas više dopada od onoga što je bilo pre par meseci. Ne kažem da je dobro, ali to nasilje kojim se nama pretilo, a pretilo nam se više nego eksplicitno, spustilo se do toga da neko s nekim pregovara. Meni je bez veze što se pravi silna napetost oko svega toga. Čini mi se da su neki dogovori već napravljeni, možda i pre izbora, a svakako odmah pošto su bili poznati rezultati izbora. I sasvim grubo, evo, pa makar i da grešim, mislim da se jesu dogovorili da se Beograd da radikalima, DSS-u i kome već sve, a da se vlast na republičkom nivou formira tako što će u njoj učestvovati DS, SPS i opet ko god. I zašto oni sad prave tu vrstu napetosti i gorčine? Ne razumem.

Šta je moj problem u svemu tome? Pa, prvo to što je neko izigrao čitavu proceduru izbora, jer mi vidimo da je glasanje tu samo kao predigra, kao kvalifikacije. Oni su komotno mogli da igraju i klikera, jer to što su oni govorili u predizbornim kampanjama više ne važi u njihovim dogovorima o sastavljanju vlasti. To znači da smo mi glasali na osnovu onoga što su nam oni pričali da će uraditi, a da sad vidimo da sve to nema nikakve veze, jer oni kažu - Karte su podeljene kako su podeljene, sad se vi sklonite, vi više niste bitni. Vi ste magarci koji su pristali da budu upotrebljeni na takav način, a mi ćemo sad da se dogovorimo. Dakle, to mi smeta.

Nemam ništa protiv toga da, pošto su jači, oni kažu - Ovo je naše, vi nam ništa ne možete i mi ćemo se dogovoriti onako kako nama odgovara. Bar te niko ne pravi majmunom. I drugo, smeta mi što je, u trenutku kad se dogovara podela vlasti, predsednik jedne stranke, koji sticajem okolnosti odgovara za zločine pred sudom u Hagu, izjavio kako treba slaviti ubice Zorana Đinđića. Mislim da taj čovek to nije rekao slučajno baš u tom trenutku. I koja je poruka nama upućena? Upućena nam je poruka da smo

mi na dvema različitim stranama i da smo podeljeni tako da ta podela ne podrazumeva da sednemo i da se dogovaramo, nego u jednom trenutku neko ima pravo i da ubije onoga ko ne pristaje na određene uslove. To nam je rečeno.

Ako ni zbog čega drugog, voleo bih da se, makar zbog toga, ovi dogovori, za koje mislim da su već odavno sklopljeni, ne ispune. I kad smo već kod dogovora, zašto se nama događa da bismo mogli da imamo Aleksandra Vučića za gradonačelnika? Pa događa nam se zato što su se DS i DSS dogovorili da promene zakon tako da se gradonačelnik više ne bira neposredno, zbog straha da bi radikali mogli da dođu na vlast u Beogradu. Sad taj zakon radi protiv DS-a.

DS-u se dogodilo isto što se dogodilo i sa ustavom. Oni su pristali na ustav u koji iskreno ne veruju. Oni misle da je taj stav o Kosovu praktično nesprovodiv i glup. Dakle, oni to znaju, ali su na taj ustav pristali i to im se proglašenjem nezavisnosti Kosova dobro olupalo o glavu. I ne samo njima, nego svima nama. A sad im se lupa o glavu i ova druga kalkulacija, a to je kako da se izbegne vlast radikala u gradu. Pa tako što ćemo promeniti zakon, pa su promenili zakon i sad taj zakon radi protiv njih. I sad stižemo do ovih dogovora.

Dogovori se ovde uopšte ne poštuju. Saznajemo da su DS i DSS na nivou grada imali dogovor kako da prave gradsku vlast, pa sad odjednom taj dogovor više ne važi. Onda saznajemo kako, zaboga, neko ima silnih problema u DSS-u zato što se taj dogovor više ne poštuje. Imamo takođe informaciju da su DS i SPS napravili dogovor pre izbora da će napraviti vlast na nivou Republike, pa vidimo da je moguće da ni taj dogovor ne bude ispunjen. To bi moglo i da me raduje, ali to znači da, kakav god dogovor da je postignut, pa mi onda na to računamo i svoje živote organizujemo na osnovu toga, nijedan od tih dogovora ne važi. To znači i da u svakom trenutku nekome iz bilo kog razloga, a uglavnom su ti razlozi nama nedostupni, može da padne na pamet da kaže - E, ovi dogovori više ne važe. U takvoj situaciji mi sad živimo.

Od kraja februara naši životi se nisu bitno izmenili, ali imam utisak da su ljudi daleko nesrećniji nego što su bili početkom godine. I shvatam da su nesrećni, jer ih muči neizvesnost. Stepen neizvesnosti i naše isključenosti iz političkog života u Srbiji je postao, bojim se, neizdrživ. Nije to zato što bismo mi voleli da bitno utičemo na neke stvari. Svi smo dovoljno odrasli

i zreli ljudi da znamo da možemo samo delimično uticati na neke stvari, ali da smo baš toliko isključeni iz svega i da nam baš sa tolikom bahatošću neko saopštava da smo najobičniji magarci i da zapravo naše učešće u političkom životu nema blage veze, jer će se oni na kraju dogovoriti onako kako njima odgovara - e, to je nešto sa čim se ljudi teško mire.

DEJAN
ILIĆ

Elementarna stvar za stabilnost jednog društva jeste da ja mogu da planiram šta će biti u nekom budućem periodu. I meni se sad jasno pokazuje da, šta god ja radio, kako god glasao, to zapravo ne važi i da o tome šta će biti odlučuje neko ko je potpuno izvan vidokruga javnosti i van bilo kakve kontrole. Postoji neko koga mi uopšte ne možemo da kontrolišemo. Taj neko štiti taj svoj prostor tako što direktno utiče na politički život u Srbiji. On uslovljava kako će se kretati Srbija, jer štiti taj svoj interes koji je vrlo praktičan, vrlo materijalan, a mi mu ne možemo ništa. Mi idemo, glasamo, biramo i kad se sve to završi - ništa. Kako taj neko to može?

Nije mi jasno kako ljudi koji se bave politikom misle da to može dugo da traje. I šta je najzabavnije? Stranka koja je direktno stvorila uslove da se naprave ovakvi monopoli, da se ekonomska i politička moć potpuno prožmu, nama je u ovom trenutku jedina nada.

Imali smo *Pesmu Evrovizije*. Možda je to neobično, ali ja uživam u takvim festivalima i imam dug staž u gledanju takmičenja za pesmu Evrovizije. *Pesma Evrovizije* je nastala kao cirkus, ne previše ozbiljna stvar i kao takva je izmicala strožoj kontroli i formirala se kao polje slobode. Šta smo dobili kao rezultat tog polja slobode? To je jedino takmičenje na kojem svoje zemlje mogu da predstavljaju, zamisli, pederi i lezbijke i transvestiti. Ko obično predstavlja zemlje? Predstavljaju ih sportisti, stasiti mladići, vitke devojke, koji su sposobni, vešti da udaraju lopte i da ostvaruju pobe-
de. To su ljudi koji reprezentuju svoje zemlje i mi se s njima identifikujemo. I odjednom se stvorilo polje u kojem se mi svi, kao građani jedne države, identifikujemo s našim predstavnicima koji, zamisli, ponekad mogu biti pederi, lezbijke i transvestiti, nekakvi čudaci. I *Evrovizija* stiče svoju popularnost baš zbog tog karnevalskog duha. Neko ko bi u običnom životu bio izložen diskriminaciji ovde je predstavnik celog društva, koje ga inače u svakodnevnom životu marginalizuje i ne želi da ima bilo kakvog posla sa njim.

I bila je *Pesma Evrovizije* u Beogradu i to treba da bude taj cirkus, polje slobode u kojem ćemo se smeјati svemu što vidimo, identifikovati se sa

ljudima sa kojima inače nemamo običaj da se identifikujemo. I neće nas biti sramota što nas baš ti ljudi predstavljaju. I šta se dogodilo na takvom mestu? Dogodilo se to da Srbiju, u kolu, dok onaj čovek peva *Kalašnjikov, bum, bum*, predstavljaju ljudi obojeni u boje zastave Srbije. Zašto su im obojili lica? Jesu li te boje Srbije toliko bitne da više ni lice ne može da bude lice, nego mora da bude obezličeno tim bojama?

Slušam kako je Srbija na *Evroviziji* iskoristila šansu da promeni sliku o sebi. Ko je pažljivo gledao i ko ume da gleda, video je da se Srbija pokazala upravo onakvom kakva jeste. Ljudi u Srbiji žele da nemaju ličnost, da nema pojedinca, nego smo svi mi Srbi, a to smo pokazali tako što smo obojili lica bojama zastave Srbije i tako što urlamo od sreće kad neko peva *Kalašnjikov, bum, bum*. Pazi, *kalašnjikov* je reč koja se razume na svim jezicima i *bum, bum, bum* se razume na svim jezicima. Ljudi su urlali, vrištali od sreće dok je čovek to pevao. Mi smo sebe predstavili baš onakvima kakvi jesmo. Mi urlamo od sreće kad se pominje oružje i pucanje i mi dozvoljavamo da nas predstavljaju ljudi čija su lica obezličena. To više nisu ljudi, to su lutke, roboti. U svakom slučaju, ljudska bića nisu, jer nemaju lica.

Ovde postoji svest o tome da je Srbija učinila neke vrlo ružne stvari. To što mi to ne izgovaramo ili što to nije zvanično, pa se onda u skladu s tim i država ponaša, to je drugo pitanje, ali ta svest postoji kod većine građana Srbije. Nije mi jasno kako može da postoji stranka čiji predsednik izgovara da treba slaviti čoveka koji je ubio premijera države u kojoj ta stranka deluje. To je direktno razaranje svega što je razumno, to je gaženje države. Ta stranka će verovatno učestvovati čak i na nekim nivoima vlasti. Svi mi imamo problem s tim, ali to prihvatamo.

Jedino objašnjenje za to prihvatanje jeste da ono pokriva neke druge loše stvari u kojima smo učestvovali. Imamo taj kompromis - neka ovoga, jer onda ne moramo jasno, javno da kažemo šta smo još radili. Imbecilno je da tolerišes takav istup i da s tom strankom ozbiljno pregovaraš. Kad pričam s ljudima o tome, oni mi kažu - Da, ali tu postoje puki materijalni interesi i nije to ideološka priča, to je priča o moći, o novcu, raznim legalnim i ilegalnim poslovima. Na to je moj jedini odgovor - onda taj puki interes mora da se legitimise.

Ako bi nama neko rekao - Znae, ja neću da uđem u Evropsku uniju, jer Evropska unija ruši monopol koji sam ja ovde napravio, mi bismo ga pitali

- Jesi li ti normalan? Ali ako on kaže - Ja neću da uđem u Evropsku uniju, jer je Evropska unija priznala Kosovo, to odjednom postaje prihvatljivo. To što mi znamo da iza toga možda stoji to da čovek neće da mu bude ugrožen monopol, to je sasvim deseta priča, ali je on svoj stav legitimisao nečim što pripada polju ideologije. Kako ćemo to da rušimo?

DEJAN
ILIĆ

Dakle, ja hoću da otklonim mogućnost da se takve stvari izgovaraju, pa će onda ovaj morati da smišlja drugi način da se opravda. Možda će ga smisliti, možda neće, možda ćemo ga jednom ostaviti potpuno na čistini i onda će on morati da kaže - Ali ja tako volim novac i tako volim moć i zašto me ne pustite da se igram, pa posle radite šta hoćete? Možda se pokažemo kao ljudi puni razumevanja i kažemo - Hajde, dobro, igraj se. Ali neću da mi se to pravda na ovaj drugi način.

Već smo pričali o tome da će se *Feral tribjun* ugasiti zbog novca koji duguje državi i da će morati da ode pod stečaj. Imali smo neočekivani preokret u celoj priči. Hrvatski premijer Sanader je rekao - A ne, *Feral* je nama bitan, mi ćemo izdvojiti milion kuna za to da *Feral* može da nastavi da radi. Istovremeno traju pregovori između *Ferala* i EPH (Europapress Holding). EPH treba da kupi *Feral* i omogući im dalji rad i to tako što im ni na koji način neće menjati uređivačku politiku. Onda se dogodio onaj lažni intervju sa Sanaderom, koji se pojavio u novinama čiji je vlasnik EPH, pa su novinari *Ferala* napravili par vrlo ironičnih tekstova, kojima su branili novinara koji je objavio taj lažni intervju. Bilo kako bilo, sporazum između EPH i *Ferala* nikad nije potpisan, a *Feralu* je oduzeto godinu dana da se snađe na nekoj drugoj strani. I tokom juna će verovatno izaći poslednji brojevi *Ferala*. Kakva je to priča?

U Srbiji ideologija služi kao legitimacijska osnova za to da se prave poslovi, da se zarađuje novac. A ovde imamo priču o tome kako je tržište iskorišćeno da se uguši, neutrališe jedna ideološka priča. *Feral* je jedino glasilo u Hrvatskoj koje uporno govori da u Hrvatskoj nije sve u redu. To je jedino glasilo u Hrvatskoj koje ti daje mogućnost da, ako ga čitaš redovno, ne budeš zapanjen time što Glavaš iz zatvora može da se kandiduje i dobije dovoljno glasova da uđe u parlament, pa zbog toga mora da izađe iz pritvora, jer kao poslanik ne može biti u pritvoru. Onom ko čita *Feral* jasno je kako predsednik ustavnog suda u Hrvatskoj može da bude osoba koju je žrtva iz logora u Bosni i Hercegovini direktno okrivila za silovanje tokom rata u Bosni i Hercegovini. I taj čovek je postao predsednik Ustavnog suda Hrvatske.

Kako se to događa u pristojnim državama? Pa, uglavnom se u pristojnim državama takve stvari ne događaju. To znači da Hrvatska nije toliko pristojna koliko se nama čini, ali kako mi to da znamo ako ne postoji *Feral tribjun*? E, baš zato što se, kad čitaš *Feral tribjun*, ne iznenadiš što se dešavaju takve stvari, *Feral tribjun* ne treba da postoji. Nema mnogo stvari koje se u Srbiji mogu porediti sa *Feralom*, ali hajde da pretpostavimo da je moguće porediti ga sa *Peščanikom*.

Hajde da pretpostavimo da je nekom u interesu da više nema *Peščanika* i zamisli da kaže - Od danas se *Peščanik* više ne emituje. Ljudi bi se pobunili. Ali zamisli da kažu - Našli smo rešenje za dugoročno finansiranje *Peščanika*. Radio-televizija Srbije će na prvom programu emitovati *Peščanik*. Svi kažu - U, vidi, Svetlane se prodale, ali dobro, ajde, nema veze, ovi su obećali da im neće narušavati uređivačku koncepciju. Tog trenutka svi donatori se povuku, tog trenutka se povlače svi vaši verni slušaoci koji kupuju *Peščanik* jer misle da vam time pomažu i kažu - Dobro, sad su njih dve zbrinute. I vi ostanete same. I dođete na razgovor u RTS, a oni kažu - Vi ste nas pogrešno razumeli, jao, nestala su nam sredstva. Ne kažu ti oni - Mi vas nećemo, ne, oni su ljubazni, oni kažu - Je l' možete da nam date izveštaj o vašem poslovanju? I to traje i vi vidite šta se događa, ali je stvar završena.

E, to se dogodilo *Feralu*. Poenta je u tome ko kontroliše javni prostor, a javni prostor je bitan, jer kroz javni prostor se kontroliše država. U Srbiji je to svedeno na minimum, u Hrvatskoj takođe, a i taj minimum se očigledno polako uklanja. Dobićemo beskonflitna društva, ne zato što su ta društva takva da nema razloga za sukob, nego su ona takva zato što sukob nije poželjan u javnoj sferi. Na duge staze to dovodi do nasilnih sukoba u društvu i tako je u Srbiji sve vreme. Srbija je sve vreme društvo na ivici nasilnog, agresivnog sukoba između dve duboko podeljene strane, jedne koja misli da je u redu ubiti premijera i druge koja misli da je to nedopustivo.

Pitaš se kada je dosta, koliko je moći potrebno i koliko je novca potrebno da neko kaže - dovoljno sam uzeo, ne treba mi više. Recimo, šta još treba *Delta* da poseduje? Neka iznesu listu želja, da mu damo i da mu kažemo - Evo vam, ali ponašajte se prema nekim pravilima.

Vidimo da oni, za koje smo mislili da su otišli, imaju dovoljno moći da i dalje pregovaraju, a da ovi, za koje bismo voleli da su na vlasti, da

organizuju društvo na drugi način, nisu dovoljno jaki da to urade i da moraju da pregovaraju sa onima. Pa dobro, ako to već jeste tako, pregovarajte, šta da radimo. Ja nisam spreman da se na nasilan način obračunavam sa bilo kim. Pregovarajte, ali postavite neke granice. Ako ne postaviš granice, dolaziš u situaciju da kroz te pregovore i kompromise dobiješ restauraciju starog režima. Ja mislim da smo mi sad na ivici toga da se baš to dogodi.

DEJAN
ILIC

Voleo bih da verujem da u Demokratskoj stranci postoji dovoljno ljudi koji ne žele restauraciju starog režima i da znaju kako to da spreče. Drago mi je što imaju podršku koju imaju od Liberalnodemokratske partije, koja jeste u ovom trenutku u političkom prostoru politička savest Srbije. Ja mislim da je njihova politička uloga u ovom trenutku jedino ta i jako je zanimljivo da glasači na izborima pokazuju da je i njima potrebna ta savest. A mi pratimo i gledamo šta će da se dogodi.

Mislim da je ključni udarac snaga starog režima onome što bismo mi zvali novim društvom bio usvajanje ustava. To je prelomna tačka. I sve što se događa posle toga, ja bih gledao u tom ključu. Zanimljivo je ovo što se događa u Vojvodini. Vrlo brzo možemo da očekujemo jak secesionistički pokret u Vojvodini. Taj pokret će se razlikovati od svih drugih secesionističkih pokreta po tome što će ga voditi Srbi. Onda će neko reći - To je stari plan za rasturanje Srbije. Ne, to je nešto što će se dogoditi ako se na nivou republike napravi dogovor koji je napravljen na nivou grada. I onda će neko drugi da nam bude kriv. Pa neće, krivi će biti isti oni koji su rasterali sve druge od Srbije. Oni će biti krivi zato što i Srbi počinju na taj način da beže od Srbije.

Grupa Most je radila istraživanje među srednjoškolcima. Dvadeset i nešto procenata dečaka smatra da slušanje muzike na stranom jeziku nije prihvatljivo. I 15-16 odsto devojčica smatra to isto. Čak 30 i nešto procenata dečaka smatra da homoseksualce treba prebijati, kao i 20 i nešto procenata devojčica. Šta, to je iznenađujuće, sad treba da se zbnimo? Pazi ideju, da postaviš to pitanje. Ne znam kako se neko setio da postavi takvo pitanje, ali očigledno taj neko zna mnogo više od mene, čim ga je postavio. I rezultati koje je dobio su potpuno poražavajući, ali šta ti to govori? Prva reforma koja je bila zaustavljena, kada je smenjena vlada Zorana Živkovića i uspostavljena vlada čiji je premijer bio Koštunica, jeste reforma obrazovanja. Jedna od prvih stvari koju je radila vlada Zorana Đinđića jeste reforma obrazovanja.

Ništa nije sporno, sve se zna, sve je jasno. Rađene su tri analize tokom devedesetih i početkom dvehiljadite, i sve su pokazale da je kod nas obrazovanje ono što Dubravka Stojanović duhovito zove predvojnička obuka. Samo je pitanje da li mi hoćemo obrazovanje kao predvojničku obuku ili hoćemo obrazovanje kroz koje će se formirati građani sposobni da razumno donose odluke i da učestvuju na racionalan način u političkom životu.

Za sada hoćemo obrazovanje kao predvojničku obuku. DSS drži Zavod za udžbenike, i to je jedino mesto o kome nije bilo razgovora kada je Koštunica formirao drugu vladu. Dakle, čovek koji je vodio Zavod za udžbenike u prvom mandatu Vojislava Koštunice, vodi ga i u drugom mandatu. DSS je potpuno svestan značaja institucije kao što je Zavod za udžbenike i oni su potpuno svesni značaja obrazovanja, i oni na tome planski rade. Postavlja se pitanje da li je Demokratska stranka svesna toga. Kad bih se ja pogađao oko ministarskih mesta, ja bih uvek tražio ministarstvo kulture i ministarstvo prosvete, jer dugoročno su to mesta na kojima se oblikuje društvo.

Ljudi se čude, prvi put na ovim i prethodnim izborima mladi glasaju isto kao stariji. I svi kažu - Ju, šta se dogodilo? Pa ništa se nije dogodilo, mi smo imali obrazovanje koje se uspostavilo devedesetih i to obrazovanje sad daje rezultate na izborima. Šta, neko će izbornom kampanjom od par meseci ili par nedelja da promeni nešto na čemu se radi deceniju? - Pa neće. Ovo društvo funkcioniše potpuno po principu sile, i sad se čudimo što se deca tako ponašaju. Ne, deca se socijalizuju na najbolji mogući način, da se pripreme da opstanu u takvom društvu. Je l' to nama izgleda ružno? Pa, zašto pristajemo na takvo društvo? Mladić je heroj. Heroj je neko ko je naredio da se pobije ne znam koliko hiljada ljudi, da bismo se osvetili ne znam zbog čega. Pa dobro, hoćeš da on bude heroj, ali zašto te onda čudi što se deca budu noževima? Svete se, jer ih niko nije naučio da osveta nije dobra, da postoji drugi način. Osveta se ovde uzima kao princip koji može da opravda ubistvo više hiljada ljudi. Onda molim lepo.

One dve devojke su, od svih ljudi koji su 21. februara bili na ulicama, jedine osuđene na robiju zbog krađe patika. Neki od njih su bili i na bini, pa su tamo slikani, ali samo su te dve devojke zaslužile da budu procesuirane i izvedene pred sud. Osoba koju je najavio lično predsednik vlade sa bine je pozvala na fizički obračun s neistomišljenicima i nije za to odgovarala. I šta imam? Dve devojke su uslovno osuđene na deset meseci i danas imamo naslov u novinama - Izvukle su se. Pa šta je trebalo, da ih ubiju? Ta

vrsta premeštanja pažnje sa onoga što je suština i ta vrsta sadističke potrebe da se nekome nanese zlo do te mere je paradoksalna da imaš potrebu da organizuješ odbor za zaštitu njih dve, da se brani njihov lik i delo, moralni integritet tih osoba. Toliko je sve naopako.

Znači, grad je razoren, razvaljen, sve je otišlo do đavola u tih par sati, a mi smo našli krivce: dve devojke, zamisli, ukrale patike iz slomljenog izloga. Ko je slomio staklo na toj radnji? Gde su momci koji su takođe iznosili robu iz tih radnji? Zašto je ovaj heroj snimao njih dve, a nije snimio ove što su se oko njih muvali? A zašto su onda drugi uzeli, pa preneli samo to, a ne i neke druge snimke, koji su takođe mogli da budu u opticaju? A da ne pričam o tekstu koji je izašao u *Blicu* pre mesec dana, o tome šta je sve pod okriljem ministarstva Kosova i Metohije urađeno na Kosovu, koliko je para za to potrošeno.

Ima genijalan podatak da je potrošeno, sad pričam napamet, par stotina hiljada evra da se asfaltira put između dva sela. Put je asfaltiran tako što je iz Srbije dovezen šljunak, bačen i utaban. U albanskom selu, koje je par kilometara od ta dva srpska sela, ljudi se sticajem okolnosti bave prodajom šljunka. Kamion šljunka košta pedeset evra. Po tom principu po kojem neko traži da ove dve devojke završe u zatvoru bi morao da traži da svi zaposleni u ministarstvu za Kosovo i Metohiju završe u zatvoru, jer su takođe isprljali priču o Kosovu, jer su priču o Kosovu iskoristili za to da stave novac u svoj džep. Njih dve su potpuno nebitne. Po kom principu su one dospele u središte pažnje, ako ne po tom da se ono što treba da bude u središtu pažnje namerno sklanja u stranu i krije? Nema drugog objašnjenja.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Dejana Ilića. Hajde da samo malo glumim razumnu i racionalnu osobu. U Nišu i u još nekim gradovima su rešili da sačekaju sa formiranjem gradskih vlasti, jer je Alimpić zakazao sednicu skupštine grada tek za 14. jul. Pogledajte šta se desilo u Gornjem Milanovcu. Koalicija za Gornji Milanovac, koja je tamo ubedljivo pobedila, pre neki dan je formirala gradsku vlast sa radikalima i narodnjačkom koalicijom, a samo nekoliko dana posle toga raskinula je tu vezu i ušla u koaliciju sa Demokratskom strankom. Sluđeni lideri i liderčići stranaka na lokalnom nivou osluškuju šta im rade partijske centrale, a kim se ljubakaju, pa i oni pokušavaju to da slede. Bilo bi

DEJAN
ILIĆ

prilično opasno da se u Srbiji ponavlja iz dana u dan, iz nedelje u nedelju, ovaj scenario iz Milanovca.

Zamislite političku situaciju u kojoj na republičkom nivou vlast formiraju Demokratska stranka i SPS, u većini gradova po Srbiji radikali i narodnjaci, u Vojvodini demokrate i manjine, u Beogradu radikali, narodnjaci i socijalisti, a u centralnim beogradskim opštinama, Vračaru i Starom gradu, demokrate i LDP. Bio bi to potpuni haos, svako bi svakoga minirao, opstruirao, bila bi to politička paraliz, koja bi mogla lako da preraste u nasilje. Najbolje što može da nam se desi, i u tome je ironija, jeste da što pre imamo izbore, pa da demokrate sa manjinama i recimo LDP-om formiraju vladu. I šta ćemo onda imati? - Imaćemo ono stanje koje sada postoji u Crnoj Gori.

Što bi rekao jedan moj prijatelj - Demokrate bi onda bile kao Demokratska partija socijalista, vladali bi neprikosnoveno i neograničeno godinama, a Tadić bi bio car u Srbiji, kao što je Milo Đukanović car u Crnoj Gori. Niko mu ništa ne bi mogao, na pritisak iznutra nikako ne bi reagovao, ne bi se ni osvrtao. Na crtu bi mogla da mu stane samo Evropska unija i citiram ono što je o Hrvatskoj rekao Slobodan Šnajder - Najbolje što može da se desi Hrvatskoj jeste da postane teledirigirani sustav. A vi u nastavku Peščanika slušate gospođu Borku Pavićević.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Tih deset odsto glasova više je ipak značilo da je društvo prešlo rampu, otišlo na neki drugi put, da je to pretežno, da se ukрупnilo, da je to sad novi stav, neki izlaz. E, onda je došlo do ovoga i stvarno je gadno povezivanje malih, koji su ostali u restlu. Kad su počeli to da pletu, setila sam se one - dva loša ubiše Miloša. Odjednom su se manje grupacije umrežile i počele da stežu ostale. Ti znaš da je to ipak njihov silazak, ne može biti drukčije, to je njihov odlazak u istoriju. Ali osećaš se kao onaj što se sprema da trči na sto metara, a onda ga neko uhvati za nogu i kaže - Gde ćeš, bre? Ti znaš da je to kraj jednog procesa, da niko ne može da zadrži istinu koja hoće da trči tu trku, ali opet se osećaš loše.

Srušeni su nade i optimizam. Niko nema pravo da ljudima sruši nadu. Danas smo došli do zaključka da se treba pomiriti sa izlaskom Milanovića iz zatvora. Tome nema kraja, iako nema više te vojske, nema te sile, nema tih medija, nema tih para u ovoj zemlji. Pošteno govoreći, poslednjih

deset-petnaest dana, koliko to traje, oni troše nas. Oni sada žive na našim nervima. Ti vidiš ta mesta, preduzeća, količine, luke, barove, žene, kofere, udbe, dogovore, obećanja, pretnje, istorijate, ko kome šta, koliko, petsto ili milijardu. To je tako ponižavajuće, tako uvredljivo. Dabogda imali sve, uzmite sve te pare, sva ta preduzeća, samo ostavite na miru ljude. Nosi, bre, nosi, ali ne davi više. Ali to je ta štetočinska politika, ona neće to da nosi, ona to tu zagađuje, razgrađuje, tali se. Taj famozni pojam - utaliti se. Nije u redu, nije biološki zakonito, ako već ne moralno, držati u šaci sav taj svet koji ima sposobnosti da nešto uradi. Uvek se setim Ace Popovića koji je pričao kako bi izgledao svet da su gubari pobedili u evoluciji. Možda se to nama desi. I šta onda da radiš?

BORKA
PAVIĆEVIĆ

Sada će četrdeset godina od 1968, svi imamo neka sećanja, pa o tome pišu novine. A evo, kad čovek pomisli da je od danas ovaj grad pod takvom vlašću. Beograd je najveća tekovina dve Jugoslavije. Za vreme dve Jugoslavije Beograd je postao metropola. On dotle nije bio toliki i takav grad. Hajde da ti i ja razmislimo, od onog trenutka kada je Šešelj bio navalio da iskopava grob sa Dedinja i da seli Tita u Kumrovec, pa do danas, šta se sve dogodilo. Ako bismo zaista počeli ozbiljno da razmišljamo o tome što se dogodilo, danas bi nam svima bilo veoma komplikovano i teško. Šta je to, bre, je li to kazna? Koja je krivica, ko to izvršava, zašto se ona obavlja na taj način? Šta se to zapravo događa?

To je i priča o petom oktobru, o tome šta se desilo, kad je to trebalo raditi, čija je to slabost. Oslobođenje će doći onom brzinom kojom budemo sposobni za samoanalizu. Eto nama katarze, sada ćemo možda znati šta se devedesetih dešavalo na pedeset kilometara od nas. Dakle, sad se vrti taj film, koji se već tolikim ljudima izvrteo u glavi i sa njihovom glavom. Do sada se za mnoge od nas sve dešavalo nekom drugom. Evo, baš gledam hronologiju jugoslovenske krize. Zato se i vodio rat, da se promeni tvar, da se napravi novi raspored ljudi, koji će doneti nove vrednosti. Oni ne znaju ko smo mi, mi ne znamo ko su oni, ali oni su u istoriji rekli da oni nas neće podnositi. Postoji taj apokrifni deo, koji se odnosi na svetlo u ovom gradu, na jutro, ptice. A još je i vrućina.

Ako meni svi kažu - Borka, ti si budala i ovaj Centar ne radi kako treba, pa, majku mu, valjda ću da odem kući. A šta ako ja neću da odem kući? Na to nema odgovora. To je lišavanje politike poteza i onda se ljudi pitaju šta je iza toga. U sledećem sloju ti vidiš u svojoj svakodnevnici da nije normalno da novo naselje ili ulica niknu preko noći, zato što je neko tu odluku

prošvercovao na poslednjem sastanku tehničke vlade. Ti vidiš da taj proces odaje parcijalnu špekulaciju, da taj proces nije istorijski. U Novom Beogradu je gradonačelnik čovek koji je nešto uradio. Tamo postoji neki prodiv, to nije zazidano, ljudi hoće tamo da idu. Ti u stvarnosti vidiš pomake, koji ti govore da je neko nešto učinio za opšte dobro. Može da učini i za sebe, ali mora to negde da poveže, u božju mater.

Kad vidiš da je neko izgradio kuću usred parka, onda to nije normalno i onda se pitaš šta stoji iza toga. Vidi

kako ljudi voze, kakav grabež je u tom činu. Vidiš da oni tako kupuju, tako se ponašaju, ti vidiš da je izvršeno prekomponovanje i da je došlo nešto što tebe zapravo ne poznaje. Kao što je za mene bilo fantastično kada je na mitingu 21. februara Vojislav Koštunica viknuo, kad sam čula taj prekraćeni uzvik. Ti u stvari vidiš kako ta fina, disidentska, legalistička, pravna faktura dobija svoj istinit, pravi izraz. Postoje trenuci u kojima se mi istinski vidimo.

One dve devojke su kažnjene i to je stvarno gnusno, osuditi dve devojke umesto svega ostalog. Centralno pitanje tog mitinga je bila bina. Od onoga što se dešava na sceni zavisi i publika. Dakle, centralni problem nasilja toga mitinga je u njegovim govornicima. Evo, uporedite sahranu Slobodana Miloševića i Đinđićev sprovod. Setite se šta se desilo od Cecinog koncerta ispred skupštine do ovog mitinga i videćete kako se to u stvari uređuje. Evo, danas sam pročitala da crkva preuzima prosvetnu ulogu. Imamo i popove, ali imamo i eksperte, analitičare. Uzmite Vukadinovića i nekoga iz *Dveri*, pa ćete videti do koje mere to koincidira. U stvari smo mi izašli iz institucija, a oni su ušli u institucije.

Kako je došlo do ispisivanja znakova *Obraza* na Filozofskom fakultetu baš na četrdeset godina od 1968. godine? Kako su sva leva skretanja na Beogradskom univerzitetu postala desna skretanja? Sve su to dugogodišnje forme nasilja. Sve ovo je završetak silovanja i etničkog čišćenja, uz prinudu naše pristojnosti. Žrtve treba da budu pristojne prema dželatima. Dakle, to je cena shvatanja revolucije petog oktobra, famozne priče o jakobincima i montanjarima. Zbog svega toga ćemo sada da dobijemo Ivicu Dačića.

To je da ti pukne glava, koliko je to tačno i koliko užasno. Ništa nisi mogao da uradiš s tom levicom, jer je JUL to pojeo, kompromitovao, uništio. Kad kažeš levica, svi su zamišljali samo Miru Marković. Moram da priznam da

mene Ivica Dačić podseća na onoga iz filma Kabare, ali ne na onoga koji peva Tomorrow Belongs to Me, nego na onog fantastičnog klovna koji vodi kabaretsku igru. Hajde samo da razmatramo pojam socijalne pravde. Kad smo još raspravili razliku između nacionalsocijalizma i socijaldemokratije, kad je to bilo? Pregledajte svoje sopstvene knjige. Stalno sve odlažemo, baš kao i raspravu o tome šta se radilo na Kosovu dok nije postalo nezavisno.

BORKA
PAVIĆEVIĆ

Ovo je kao da te neko svakog dana vrati sa granice. Šta je to drugo nego nasilje, kada opstaje to što mora da ode? Mada, šta mora? Albanija je tako živela trideset godina. I hodanje po toj ivici je nasilje. To je u arbitraži, u prisili, u volji, a ne u procesu. Oni kažu - Kako da promenimo taj sporazum o pridruživanju, pa da budemo sigurni? Nema tog sporazuma koji će učiniti da neko bude siguran. To je taj mrtvozornički, ludački, antiživotni stav. To je taj nadgrobni spomenik. Neko će mi obećati izvesnost stvari kao što su život, istorija, budućnost, Kosovo, demokratija. To je taj užas. Ma ko šta kome može garantovati? Čula sam od ove nove gradske kombinacije vlasti rečenicu - Neka nam oni obećaju, neka nam oni kažu, neka oni to promene. Pa ljudi moji, to je ludilo.

Bizarna je potreba da okoštaš proces. Od 1990. se sve slama, a sad se u finišu javlja potreba da se sve to što se slomilo ograniči. To je staračka osobina, da ti tražiš da oni tebi kažu da će to uvek biti tako, pa ćeš onda pristati. Šta smo mi, na venčanju sa Evropskom unijom? Ovde hoćeš moć, a ignorišeš moć u svetu.

To je u stvari brukanje naroda, teranje ljudi da osećaju tu laž i stide se zbog nje, da se zakunu i da veruju u nešto u šta se po prirodni stvari ne može verovati. To kod nekih ljudi stvara nemoć koju proizvodi stid. I to je takođe oblik nasilja, jer sputava ljude i čini da ostaju bez ambicije i ponosa. I mi smo sad u velikoj bici za to da se sačuvaju ambicija i ponos ljudi, da oni ostanu uzdignutih glava, ovoliko izbrukani na svaki način. To je sledeća instanca. Pitanje je koliko će se imati snage za to.

Pitam te: zašto je govor na otvaranju Sterijinog pozorja beseda? Zašto je u svim novinama Velikić besedio, zašto nije otvorio, zašto to nije Velikićeva reč na otvaranju Sterijinog pozorja? Kada više niko nije imao šta da kaže, to je postala beseda. Eto, tako se širi ta duhovnost. Isto tako imaš jezičke kombinacije po kojima vidiš da je već obavljena jedna vrsta kolonizacije ove zemlje. Zašto je moleban vezan sa *networkom*? Otkud ta količina

engleskog kod ljudi koji se toliko zalažu za identitet i suverenitet? I *Pesma Evrovizije* i sve to. Kombinacija superiornosti i arogancije s tolikom količinom inferiornosti je posledica neravnopravnosti. I to je centralno pitanje nužnosti ulaska u Evropu.

Evropa je dobitak ravnopravnosti i razgovora iz središta stvari. Uđi unutra, pa razgovaraj. Radna mesta, okej, investicije, okej, ali povrh toga je Evropa lečenje od provincijalnosti. Ona nije samo pitanje putovanja, pa sednem u voz ili avion pa putujem, nego toga da uopšte znam da kretanje postoji. I radna mesta i investicije su posledica ravnopravnosti, ti ćeš sve to dobiti ako budeš u situaciji da se za to boriš, a ne ako si izvan tog ringa. Šta će moj grad dobiti? Ne znam šta će dobiti, ali dobiće mogućnost da dobije. Ovako, nešto se događa, tebi nešto dolazi iz Brisela, tebi nešto Oli Ren i Kristina Galjak kažu, ali onog časa kada bismo bili unutra, taj razgovor bi bio drugačiji.

Bila sam sa grupom dece od sedamnaest-osamnaest godina, iz različitih zemalja. Počeo je rat u Libanu i tu je bila i devojčica čija je majka u Libanu. Posle tri-četiri dana sam rekla našima - Alo, bre, deco, hoće li neko da pita ovo žensko čeljade kako mu je majka, pa zar ne vidite da stalno trči na telefon? Tamo je rat, ljudi. Pogledaj, bre, Kineze, zemljotres, neverovatno je koliko se to nas ne tiče. Odsustvo iz Evrope stvara odsustvo iz sveta.

Nama se promenio prostor i vreme, a vi i ja i dalje sedimo i razgovaramo. Hajde da promislimo šta je sve bilo od kada smo se nas dve srele i koliko je tu bilo promena, da bi se i dalje postavljalo pitanje hoćemo li ostati na nogama. I umesto da vidimo koliko je taj identitet komplikovan u promenjenom prostoru i vremenu, šta on znači, mi smo se dograbili teritorija. I za nas ne postoji ništa sem nas. Nama smo samo mi živi. A kad pomisliš koliko ima mrtvih, koliko se promenila zemlja, koliko je vremena prošlo. Ovo drvo je poraslo, ovaj dud je sad jako veliki. Kad sam došla ovde, to je bila mala stabljika, a sad je veliki dud. A pitanje je ostalo isto - da li ćemo i koliko uspeti da se održimo na nogama.

Imam osećaj kao kad te lift povuče naviše i ti taman misliš - sad će, kad ono - vuf, on stane. I gledaš kako se ta stvar oko tebe, koja može biti nešto, mrviti, gubi, nestaje. Ima ovde pametnog sveta, još ima livada, još ima nečega sa čim se nešto može uraditi, ali nekako mu se nikako ne da da se to uradi. Uvek taj lift uradi - vuf i ti se pitaš zašto. Znaš da tu nešto može da bude, da još ima knjiga po kućama, da još nešto negde postoji, a stalno

je ometano. To može da ishodi nasiljem, jer se taj proces zaustavlja na silu. To držanje ruke na ustima je u stvari oblik nasilja.

Vidiš to po licima, vidiš, setiš se, znaš. Strah proističe iz toga što smo mi to već živeli devedesetih godina i sada to što je komandovalo opet govori. To je neka blasfemija i prosto ne možeš da priznaš do koje mere je to perverzno, da ti sada oni objašnjavaju šta je demokratija, a da su ovi drugi fašisti. To ti izgovaraju ljudi koji su sve to izgovarali i činili petnaest godina. To izaziva strah da će te napustiti pamet, da će logika i činjenice biti napuštene. Ako nema činjenica i nema logike, onda ničeg drugog nema. Misliš - pa s kojim pravom, pobogu, taj tekst ne odgovara tim ustima, to lice ne može da izgovori takav tekst? Takav tekst ne može da bude dat tom glumcu. Mnogo je ružno.

PETAR
LUKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Hrvati su se naljutili na nas, i Mesić i Sanader, zbog reči koje je u Zagrebu izgovorio ministar spoljnih poslova, Vuk Jeremić. Vuk Jeremić je poslednjih meseci zauzet kažnjavanjem zemalja koje su priznale Kosovo, među kojima je, naravno, i Hrvatska. Mali Vuk je bio u Zagrebu na sastanku Jadransko-jonske inicijative i pokazao zube Hrvatima, podsetio ih je na etničko čišćenje, kako je rekao - četvrt miliona Srba za vreme Oluje. Nisu sporni hrvatski zločini za vreme Oluje. Neki njihovi generali zbog toga odgovaraju pred Haškim sudom, međutim, malo je bezobrazno od Vuka Jeremića da se junači po Zagrebu, dok njegova stranka moli Socijalističku partiju Srbije da uđe u vladu. Moli, dakle, stranku koja je rukovodila vojnim i paravojnim formacijama koje su rušile Vukovar i granatirale Zagreb, dok se pred Međunarodnim sudom u Hagu raspravlja o tužbi Hrvatske protiv Srbije.

Hrvati nas, kao što znate, tuže zbog genocida, a mi se branimo časno, kao i obično, tako što kažemo da u to vreme nismo ni bili obavezni da poštujemo Konvenciju o genocidu, jer nismo bili članica Ujedinjenih nacija. O tome će da nam priča i Petar Luković. U Srbiji se desilo malo čudo - Pera Luković je postao urednik jednih novina, možete ih čitati na e-novine.com. Dakle, Petar Luković.

PETAR LUKOVIĆ:

Konačno sam poverovao da je Srbija kao zemlja potpuno izgubljena za budućnost. I kad se čovek pomiri s tim i kad ima u svojoj glavi sliku da je to Srbija takva kao što jeste, onda doživi vrstu katarze. Onda sebi kažeš -

Okej, dakle, tu smo. Sada gledam racionalnije na stvari i sada mi i dolazak radikala više ne izgleda strašno, već očekivano. Ja bih želeo da podsetim da smo pre četiri godine u Beogradu imali direktne izbore, na kojima smo direktno birali gradonačelnika. Birali smo između pokojnog Bogdanovića i Vučića. Činjenica da je Bogdanović dobio te izbore s marginom od petšest hiljada glasova uplašila je čelnike Demokratske stranke. Uplašila ih je toliko da su zatražili pomoć Demokratske stranke Srbije.

Oni su u tom trenutku verovali da će Koštuničina stranka većito biti uz njih, da će oni većito zajedno vladati Beogradom, da će se oni većito voleti, da će ta ljubav trajati forever. I zajedno su promenili zakon, u smislu da se predsednik grada bira u gradskoj skupštini. To je bila jedna vrsta osiguranja da radikali nikada neće doći. Ako išta govori o naivnosti i gluposti Demokratske stranke, onda je to izmena ovog zakona. Da je taj zakon važio 11. maja, njihov kandidat, tajfun ili tajkun Đilas bi pobedio bez problema i danas ne bismo imali silne probleme.

Onog trenutka kad se oslonite na Koštunicu i verujete da će vam on biti prijatelj celog života i da vas neće ostaviti i da se on neće zaljubiti u nekog drugog i da ćete biti njegova večna supruga, onda dobijete ono što dobijete. Ovo što se sad dešava, Kalemegdanska terasa, potpisivanje, PUPS, UPS, razgovori, to je samo posledica nepromišljene, potpuno sulude, sumanutе odluke. Čak i da nije u pitanju ta ljubav prema DSS-u, bilo bi najlogičnije na svetu da Srbija kaže sebi - Beograd je toliko veliki grad, trećina para je u Beogradu, on se ne može prepustiti bilo kome. Ajmo onda za početak da uvedemo načelo odgovornosti njegovih građana, pa da onaj koji glasa snosi odgovornost za onog koga bira. Pa izvini, ne popunjavaš tiket lotoa, nisi u kladionici, nego glasaš i nekog biraš.

Vlast DS-a i DSS-a u ovom gradu će ostati zapisana u istoriji Beograda kao vlast koja svih ovih godina nije imala nijednu aferu. Bilo je toliko ljubavi, toliko je bilo fenomenalno da je to prosto neverovatno. Ali na kraju se sve plaća. I ako se građani sada pitaju - zašto Vučić, pa Mladenović, pa taj menadžer Šarović - izvinite, pitajte Tadića. Ne možeš sad kriviti matematiku na kojoj si ti pravio vlade i sad odjednom matematika ne valja. Kad prave drugi, ne valja, a kad si ti pravio, bila je super. Pa izvini, Srpska radikalna stranka je bila u opoziciji svih ovih godina kao najveća stranka i niko nije postavio pitanje da li ona mora da bude van vlasti. Pa ne mora. Je l' može da nađe 126 glasova? - Sad su ih našli i sad je odjednom matematika kriva. Odjednom je poništena volja građana.

O kakvoj, bre, volji građana govorimo? Već se ubih od dokazivanja da u Srbiji nikad nije postojao demokratski blok, da Demokratska stranka Srbije nije deo demokratskog bloka, aman, ljudi. Evo, dokazalo se i šta sad? Hoću da kažem da je ovo što nam se sada dešava apsolutno posledica nečega što je Boris Tadić radio svih ovih godina. To je neverovatno metiljava politika, koketiranje i sa nacionalizmom i sa evropejstvom. Sa tom nemuštom politikom običan glasač nije znao da se snađe. Čak i ta parola - i Evropa i Kosovo završice se epilogom, koji će glasiti - ni Evropa, ni Kosovo.

PETAR
LUKOVIĆ

Činjenica da je Tadić učinio sve da abolira SPS u ovih četrnaest dana je prosto neverovatna. Ne samo što im je ponudio vrstu nacionalnog pomirenja, već je pre neki dan čak govorio da je to bila najautentičnija stranka devedesetih godina, koja je predstavljala Srbiju. Nije predstavljala samo deo glasača, već celu Srbiju. Dakle, da je ona zaštitni znak Srbije. Sad čujem da bi koalicija DS-a i SPS-a bila prirodna, jer je još '93, kaže, postojala o tome ideja. Gde je postojala ta ideja?

Ja se odlično sećam da je u to vreme SPS imao neke zakone o privatizaciji i znam da je u skupštini Demokratska stranka pod Đinđićem glasala za neke od tih zakona. I to se sada tumači kao podrška vladi Srbije 1993, u vreme najbolnijeg dela opsade Sarajeva. Taj period i tog Zorana Đinđića uzimati kao nekog ko je onda hteo da sarađuje sa Miloševićem, da bi čovek sebe opravdao danas, zato što sarađuje sa Dačićem, stvarno je strašno. I naravno da onda može da se pojavi rečenica Đorđa Vukadinovića u Politici, koja glasi - Zašto svi traže od Dačića da napravi otklon prema Miloševiću, a ne traže od Tadića da napravi otklon prema Đinđiću? Dakle, Milošević jednako Đinđić i ti dobiješ strašnu rečenicu, strašnu poruku Demokratskoj stranci, koja to prima potpuno smireno, spremna da sutra pristane na sve uslove.

Kad bi sutra Mrkonjić ponovio u razgovoru s Tadićem da oni moraju da aboliraju Miru Marković, Tadić bi rekao - da. Da li pristaju da aboliraju Milanovića? - Da, ako je to uslov da SPS uđe u vladu. Ta njihova potreba da se uđe u vladu po svaku cenu zapanjuje, ima mitske dimenzije. Pre neki dan slušam Dilasa koji kaže da se oni još nadaju da će Demokratska stranka Srbije doći sebi i da će se vratiti na evropski put i da će oni zajedno raditi. To mi liči na izjavu Tadića i ovog pomahnitalog Jeremića da je najbolje da se nastave pregovori o Kosovu. Pa hajde da se nastave pregovori o formiranju Sjedinjenih Američkih Država sa Britancima posle dvesta

pedeset godina. Dakle, ludorije. Pazite, imao sam nesreću da sam gledao Mlađana Dinkića. Imao sam potrebu da gledam Mlađana Dinkića na televiziji, ne samo zbog činjenice da je meni G17 plus najodvratnija stranka koja postoji na ovim prostorima, dakle uključujući i radikale, već zbog toga da gledam čoveka koji je u panici.

Izvinite, dragi moji slušaoci, prvi put sam u situaciji da mogu da zamislim da Tomica Milosavljević neće biti ministar zdravlja i da Mlađan Dinkić neće biti ministar ničega. To je moje privatno zadovoljstvo, privatno glasačko zadovoljstvo. Dinkić je sa Vojislavom Koštunicom sarađivao godinama. Ne znam da li mu je bio ljubavnik, konkubina, da li su bili u venčanom, nevenčanom ili grupnom braku, pojma nemam šta je bilo, ali ta vrsta ljubavi prema Koštunici je bila neverovatna svih ovih godina. Nikad mu nije zamerio na bilo čemu i danas on meni govori da je on, Koštunica, bio potpuno normalan, fenomenalan do 17. februara ove godine i da je poludeo 17. februara 2008. godine, ali da se Dinkić nada da će ova teška bolest duga tri meseca biti izlečena, verovatno lekovima Tomice Milosavljevića, i da će ovaj da nam se vrati ponovo svež, rumen, odmoran, pun zdravih ideja na putu ka Evropi. Pa jebo te, pa ko je tu bolestan? Izvini, Dinkić je potpuno bolestan čovek.

Pa je li smetala Tadiću svih ovih godina kohabitacija sa Koštunicom? Je li mu smetalo nešto, je li možda neki put rekao da je ovaj malo poludeo? Sad kad ga je zajebao u Beogradu, odjednom nije dobar i sad je povika. Pa vi sad dovodite radikale, vi ste ih doveli.

Pet meseci Tadić nije iz usta vadio LDP koji ga je izdao, koji ga nije podržao na izborima, pa Čeda Jovanović neće biti predsednik. Aman, čoveče, govoriš o stranci koja je na kraju dobila 5,3 odsto. Pa je li ti to stvarno najveći problem, aman? Pa jesi li srećan što nije 7 nego 5 odsto? Pa uzmi ta 103 glasa, pa se zakiti. Je li to bio najveći problem? Da je Tadić rekao deset odsto lepih reči o LDP-u od onoga što je rekao o SPS-u za poslednjih sedam dana, ja bih rekao - Boris Tadić je divan, nemam ništa protiv što se udvara SPS-u, slobodno. Evo, već vidim, Mira Marković dolazi, on je čeka na aerodromu. Ništa me ne bi iznenadilo, jer je to deo nacionalnog pomirenja. Nećemo više teške reči, nećemo više da se vraćamo u te glupe godine. Majke ti?

Uopšte me više ne interesuje. U tome je ta promena u mom životu, što me više ništa ne interesuje. Sve je to isto, patološka potreba za vlašću. Pa

koliko mandata mora da ima Tomica Milosavljević da bi jednog dana rekao - Dosta je? Je li to osam mandata, deset, dvanaest? Koliko puta mora Dinkić da bude ministar da bi rekao - Meni je stvarno dosta, zaradio sam 28 miliona evra u ovoj banci i 100 miliona tamo, dosta mi je? A onda čujem na televiziji da, kad dođe TV ekipa kod Mlađana Dinkića u kuću, on ima devet šoljica za kafu. Pizda ti materina, pa ja sam kod svoje kuće brojao, nije me mrzelo posle tog priloga da brojim i imam pedeset šoljica, jebote, i još četiri servisa nisam ni otvorio. On ima devet šoljica. Serem se u čoveka koji ima devet šoljica. Šta hoće da mi pokaže, da on nema para da ih kupi, ili da sa više šoljica u svom malom stanu ne bi imao gde da drži svoju gitaru?

PETAR
LUKOVIĆ

Ima još strašnije: Rasim Ljajić po petsto drugi, jubilarni put u *Kažiprstu*. Dobar dan, gospodine Ljajiću - Dobar dan, evo me ponovo, petsto drugi put. - Šta ima novo, jeste li ih pohapsili? - Samo što nismo, tu smo gotovo je. Nisu napravili dobar izveštaj u Hagu, opet su nas optužili. - Pa zašto su vas optužili? - Ali mi saradujemo i tako dalje. Tri, četiri godine slušam Rasima Ljajića. Ej, Nebojša Šaroviću, menadžeru Beograda, sve ti je oprošteno, vrati se.

Rasim Ljajić danas u emisiji govori pomirljivo o Sulejmanu Ugljaninu i nema ništa protiv toga da Sulejman Ugljanin uđe u evropsku zajednicu naroda pod paskom Borisa Tadića. A samo da podsetim one koji nikada nisu bili u Pazaru. Kad su izbori u Pazaru, samo čekamo da jave da li ima mrtvih, da li je bila eksplozija, da li će da se pokolju. Zašto? Pa zbog Sulje i Rasima. I odjednom je Suljo fenomenalan, uvek je bio za Evropu. Pa njegovi poslanici su do juče održavali vladu Koštunice. I mogu da podsetim Tadića, poslanička grupa DS-a godinu dana nije ulazila u skupštinu upravo zbog Suljinog poslanika, zbog tih istih sa kojima će sada da budu zajedno. Pa ljudi, da li ovo postoji negde u svetu? I svi tu, i Rasim i Čanak i G17 plus i Vuk Drašković, nedostaju samo još joga letači, jebes mi mater, pa da ceo cirkus bude super.

Možda sam ja opsednut Borisom Tadićem, ali sam opsednut neverovatnom količinom amaterizma koja je obojena neverovatnom glupošću. Retko je sresti nekoga ko je takav amater u politici kao Boris Tadić. Kad smo bili u Sjenici, neki aktivista napravio je stiker, divan je, piše na njemu - Boris Tadić nije glup. Ona čuvena izjava Zorana Đinđića o žabi koju treba progutati, znaš, ako već moraš da progutaš žabu progutaj prvo najveću. Okej, ali nemoj, jebem mu mater, da govoriš da je žaba ukusna, da ništa

lepše u životu nisi jeo. Pa jebem mu mater, ne možeš govno da proglašiš najukusnijom stvari koju si jeo u životu. A to jeste govno, jer se SPS nimalo nije promenio, ni u čemu se nije promenio. Pa oni ne znaju šta je to socijalno odgovorno, oni blage veze nemaju šta je socijalno odgovorna vlada. Sveto se na to da je Krkobabić, koga čovek kad vidi, ja uvek pomislim da će čovek da umre istog sekunda, da on, zajedno sa svojim sinom, svodi zahtev za socijalnom pravdom na to da se povećaju penzije za 22 odsto. Pa jebo ti socijalnu pravdu koja samo ide na penzije.

Živimo u divljem kapitalizmu, pazi, sa Miškovićem živimo u ovoj zemlji. Izvini, ne mogu da govorim o humanom kapitalizmu, malo mi je teško. Izvini, taj Krkobabić, koji ima dvesta godina, on je penzioner već sto godina, pa on je i devedesetih godina bio već u dubokoj starosti kao penzioner, pa se seća njihovih penzija i socijalnih programa. Pa ja treba da pričam Krkobabiću u njegovom sinu, starijem omladincu, da pričam PUPS-u kako su se prema penzionerima odnosili svih tih godina? Pa o čemu oni, bre, pričaju? Još Dačić, pazi, danas je on kralj. Ej, ne postoji veća pozicija u životu na kojoj je Dačić ikad razmišljao da će biti. On je sada više nego Slobodan Milošević, o njemu raspravlja Evropski parlament - Mi verujemo da će Srbija dobiti proevropsku vladu. Pazi, oni veruju. Ne znaš ko je luđi, da li socijalisti, da li Tadić, da li Evropa.

Mi imamo ministra inostranih poslova koji ode u Zagreb, pazi, ode u Zagreb 2008. godine i o čemu on govori, na koji on način govori, koje su njegove teme? To nisu ni dobrosusedski odnosi, ni da ih poboljšamo, ni povratak Srba, to je njegova lična analiza toga šta se desilo '95. godine. Pa šta mene interesuje Jeremićeva analiza bilo čega? To je čovek koji je sa svojim šefom Tadićem pre neki dan pobeo iz Bugarske sa jednog sastanka, kad se tamo pojavio Albanac za govornicom. Da li je ideja srpske politike da Srbi beže čoporativno kad god se negde pojavi neki Albanac? Šta ćemo ako učestvujemo, daleko bilo, na svetskom prvenstvu, na kome recimo u grupi učestvuju Kosovari, šta mi da radimo? I onda Jeremić kaže - Mi smo im pokazali zube. Budala.

Pazi, posle dvanaest godina on objašnjava priču na nivou Nove srpske fašističke misli i Koste Čavoškog, Brane Crnčevića, Pravde, istim rečima objašnjava šta se tamo desilo. Govori o *Oluji* kao da pre *Oluje* ništa nije postojalo, kao da je *Oluja* pala baš kao oluja, sama od sebe. Pa izvini, pre *Oluje* je bilo svašta, i Milan Martić i granatiranje Zagreba i ubistva i razbijanje Hrvatske. Pa ljudi su iz Zagreba išli preko Rijeke do Splita brodovi-

ma po deset sati. Nisu mogli da prođu, aman. Ta zemlja je bila potpuno u komi godinama zbog toga. I on govori o Vukovaru, koji je jugoslovenska vojska sravnila sa zemljom. Šta on misli, da će svojim holivudskim osmehom da napravi neki fazon? I to je politika Demokratske stranke i ja treba da je podržim? Izvini, svaki SPS-ovac, svaki radikal podržaće ono što je rekao Jeremić. Je l' ima bitne razlike između njih i Tadića koji kaže - Nećemo više o tome, moja je dužnost da završim sa tom pričom?

PETAR
LUKOVIĆ

Ej, pa nismo završili, prijatelju, nema nacionalnog pomirenja dok ne vidimo ko je koga zaklao, ko je koga ubio, šta je ko radio. Izvini, gde je Mladić, gde je Karadžić, gde je Župljanin, gde je onaj sa bradom, Goran Hadžić, gde su ti ljudi? Gde su još stotine ludaka, zločinaca koji žive u svim gradovima Srbije danas, za koje svi znaju ko su i šta su? Potpisivanje sporazuma je, moram da priznam, hipnotisalo hiljade građana, od Fijata do one predstave od memoranduma. Mislim da neki građani u Kragujevcu veruju da se automobili već proizvode, da ih vide, toliko su poludeli. Ali sporazum je odmah zaustavljen, da ponovim za one koji ne čuju, taj sporazum je zaustavljen istog sekunda kad je potpisan, on ne važi i neće ni važiti dok Srbija ne ispuni sve uslove Haškog suda. Kad si čula da je u kampanji bilo ko to pomenuo?

Ne, nego pomahnitali Vuk Drašković tri dana uoči kampanje govori da ovih dana stižu u Srbiju četiri ili sedam ili osam ili devet, zavisi od stepena njegove pomahnitalosti, milijardi dolara. A naš narod, inteligentan kao i obično, obrazovan, shvatio je da će na svim čoškovima aktivisti te koalicije calnuti svakom prolazniku po sto-dvesta evra. Ovde ljudi godinu dana žive za akcije koje im je obećao Dinkić. Kojih, bre, hiljadu evra, koji Dinkić? G17 plus je ljudima slao pisma uoči izbora, video sam pismo u kome kaže - Popijte kaficu, pa se odmorite, razmislite, dobićete hiljadu evra, kaže, u akcijama, glasajte za nas. Inima što su glasali ne bih dao nikad u životu nijednu akciju. Jesi li glasao na osnovu pisma? - E, nemaš više akcije, i da vrede deset hiljada, ništa ti ne bih dao, budalo. Pa kakav si ti to glasač, jebote, šta si ti, na šta ti ličiš? A naravno, kod Tadića nema ni reči o Haškom tribunalu.

Zato je tu Rasim Ljajić, on objasni sve, i o Kosovu i o Sandžaku i on je i ministar za rad i socijalna pitanja. Jebote, četiri osobe u jednoj. Danas se žali zašto nam Haški tribunal ipak nije odao priznanje na nečemu. Na čemu? Pa na našoj želji za saradnjom. Majke ti? Jeste pohapsili? - Niste. Hoćete da ih pohapsite? - Nećemo. Ko vas jebe.

Ova zemlja decenijama neće da se promeni, neće. Ova zemlja ne voli ništa. Ne bih čak mogao da kažem da većina građana Srbije mrzi Evropu. Većina građana Srbije mrzi sve. Evropu, Afriku, Aziju, Australiju, ako uopšte znaju šta je to. Naša politika je - ko vam jebe mater. To je deviza cele države - ko ste, bre, vi nama da kažete šta mi hoćemo? Mi ćemo, bre, kako mi hoćemo i ko vas jebe. Eto, to je suština i dok mi tu parolu ne razbijemo, ne objasnimo, nemoguće je bilo šta drugo. Svakog dana čujem - Ma ko je on da nam on kaže?

Evo, sinoć odem na *Politiku*, prvo pročitam onog Antonića i mislim - jebo te život. Bora Đorđević bio na Kosovu, kao da je bio na Vudstoku. I treće, moj favorite, najveća Srpkinja koja ne živi u Srbiji, Svetlana Vasović-Mekina, dobitnica nagrade Udruženja novinara Srbije. Svetlana Vasović-Mekina piše tekst. Protiv koga? - Protiv Rupela. Ona priča protiv svih Slovenaca, mada poseduje slovenački pasoš, živi u Sloveniji, nikad Sloveniju ne bi napustila i, naravno, nije ni ona toliko glupa da bi se vratila u Srbiju. I sad joj nešto smeta Rupel. Ne znam šta je rekao - Ja nikad nisam bio socijalista, ali želim Tadiću sreću sa SPS-om. Bez veze, to niko od nas ne bi ni primetio, ali Svetlana Vasović u ime *Politike* spočitava Rupelu da je on bio član Saveza komunista, pa mu je napisala broj knjižice, pa šta je on radio, kakvo je on đubre bio.

Pa čekaj, bre, stani aman, pa zar ne može niko na ovome svetu bilo šta da kaže o nama, a da mu mi ne poručimo da je on đubre, govno, idiot, komunist, član partije, DB-ovac? Nema niko ništa da nam kaže, Rusi eventualno, a ostali svet nas interesuje samo ako se tiče Kosova, trupa i nekih para, da dobijemo nešto džabe, da ne radimo. Idi na ulicu, pa pitaj gde je Čad, Mjanmar, baš ih briga za cunami. Stvarno smo poznati po toj vrsti solidarnosti prema ljudima pogođenim cunamijem i ostalim prirodnim katastrofama. To je proces koji je počeo devedesetih godina i ako je nešto dobro urađeno, to je savršeno dobro urađeno - jebe se nama za sve. Svaki dan te neko zove, pa kao, vidi ovo u Beogradu. Pa šta sad treba da radim? Nije nam Vučić pao s neba, nije on sleteo ovde. Šta su drugi učinili da on ne bude gradonačelnik? Otvaraće nam BITEF Mira Marković, biće u prvom redu, a? Sem toga, mnogi ljudi koji su glasali 11. maja uopšte nisu bili svesni za šta glasaju, kada je reč o gradonačelniku. Ja sam bio svedok da su na glasačkom mestu ljudi tražili ime Đilasa na listiću. Pa gde je ta Demokratska stranka da objasni ljudima? Ne, njima je bilo bitno da imaju bilborde sa Tadićem, koji je zagledan u budućnost, nosi šlem, pored je Đilas i onda njih dvojica gledaju neke planove.

To me podseća na čuvenog Tadića, koji u vreme ptičjeg gripa traži da mu se dostavi izveštaj o ptičjem gripu. Pa, jebo ga izveštaj, šta će da radi kada ga dobije, da ide da sam ubija kokoške po gradu, da ih traži po kućnoj adresi? Tako i sad, on gleda planove, pa zamišljen, jebote, zamišljen. Pa koga zajebavaju? Ljudi koji su čak i voleli Dilasa, i takvih je bilo, bezuspešno su tražili Dilasa na onim spiskovima i nigde ga nisu našli. Gde je Dilas? - Nema ga. Sad su došli radikali, devedesete nam se vraćaju strašno i ljudi kažu - Ne želim da budem u Beogradu, to više nije moj Beograd. Pa čekaj, polako, a ko nas je doveo do toga, ko je Tadiću i DS-u bio najveći neprijatelj? Možda SPS? Čitava njihova kampanja je već pet meseci prosto neverovatna. Naravno, kampanja je bila napravljena tako da bude odgovor radikalima, ali se iz te kampanje shvatila samo jedna stvar. Da sam ja pao s Marsa za vreme ove kampanje, ja bih rekao - čekaj bre, u ovoj zemlji nikad nije živeo Slobodan Milošević, nikad nije bio SPS na vlasti, u ovoj zemlji su uvek bili samo Šešelji i radikali. Ti si počeo da pereš SPS još u vreme predsedničkih izbora.

PETAR
LUKOVIĆ

Pazi, pokazuju slike sankcija na kojima je SPS nepostojeći. Nećemo se opametiti u ovoj zemlji, jer ne postoji jedna velika, normalna partija koja će da postavi most između Evrope i zdravog razuma ovde. Da kažeš sebi - Jeste, krivi smo za ovo, jeste, bilo je ovo i to je bilo strašno što smo uradili, izvinjavamo se zbog toga. To su reči koje možeš da izgovoriš, a ne možeš da kažeš - Od danas od 12.00, kad ja kažem, važi nacionalno pomirenje i što je bilo, bilo je, puji pike ne važi. Nacionalno pomirenje je toliko ozbiljna stvar da se ne može okončati izjavom predsednika koji iz gubitničkog diskursa govori o tome, ne bi li pridobio svoje ideološke protivnike da mu se pridruže.

I sad je pitanje šta je važnije, neki daleki, fenomenalni cilj do koga dolaziš u saradnji sa SPS-om ili odluka da ne ideš nikuda sa njima. Ja ne bih pristao, zato što se ti ljudi nimalo nisu promenili. Ivica Dačić je osam godina bio portparol SPS-a i za to vreme izgovorio toliko odvratnih stvari, da bi zbog njih u nekim državama bio gonjen i završio u zatvoru. Ivica Dačić je za osam godina učinio toliko strašnih stvari, raspirivao mržnju, prizivao rat, pretio, da je prosto nemoguće da postoji bilo koji cilj koji bi opravdavao ideju da jednog dana sednem sa Ivicom Dačićem i kažem - Okej, majstore, što je bilo, zaboravimo. Ne, on je šef SPS-a i ko mi kaže da mi moramo da budemo racionalni i da moramo da pristanemo na SPS, izvini, on je onda pristao na sve priče o Dačiću.

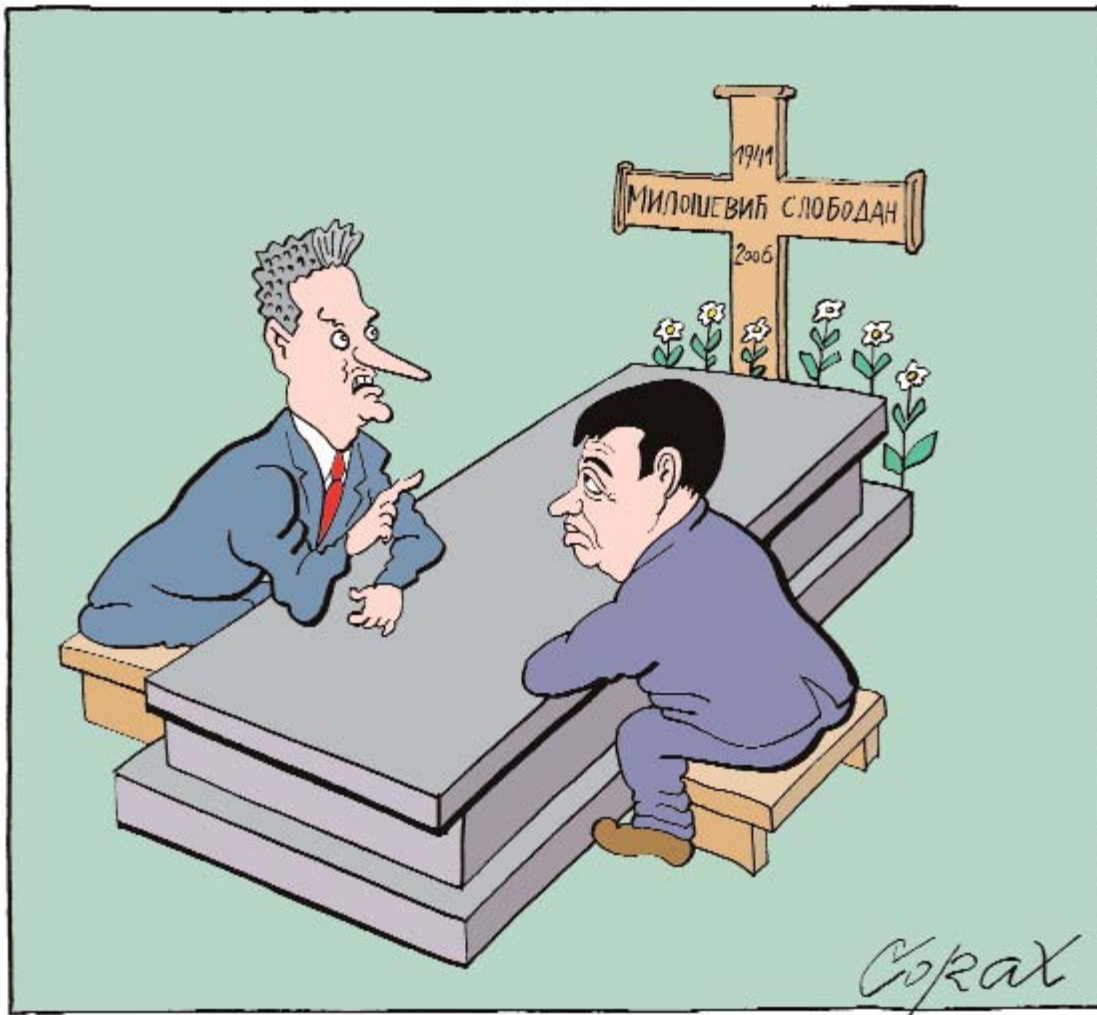

Čak i da je Dačić čitao tih osam godina, ono što je govorio u skupštini povodom proglašenja nezavisnosti Kosova mi je sasvim dovoljno da kažem - pa je l' ima kraja? On je pozivao na intervenciju vojske, na rat, na ubistva, na izgon, na sve najgore stvari. On je defakto u tom govoru dao definiciju one politike koju je njegova partija vodila devedesetih godina. On u tome ima iskustva i odlično zna o čemu govori kada pominje etnička čišćenja, izgone, bombardovanje, ubistva, intervencije, paravojne jedinice, šta god. Ako neko to zna, SPS zna. I zašto bih ja po svaku cenu morao sa nekim takvim da odem u Evropu i da Evropa kaže - pa dobro, morali ste s njima? Naprosto ne moram. Pre svega me niko i ne pita, ali ako me bude pitao, ja ću da mu kažem - ne. Mora da postoji neka granica u životu, neka mala moralna granica. Pa izvini, postoje neke stvari preko kojih se ne može preći. A ako je Srbija zemlja u kojoj se preko svih stvari može preći, onda to nije zemlja u kojoj bih ja voleo da živim.

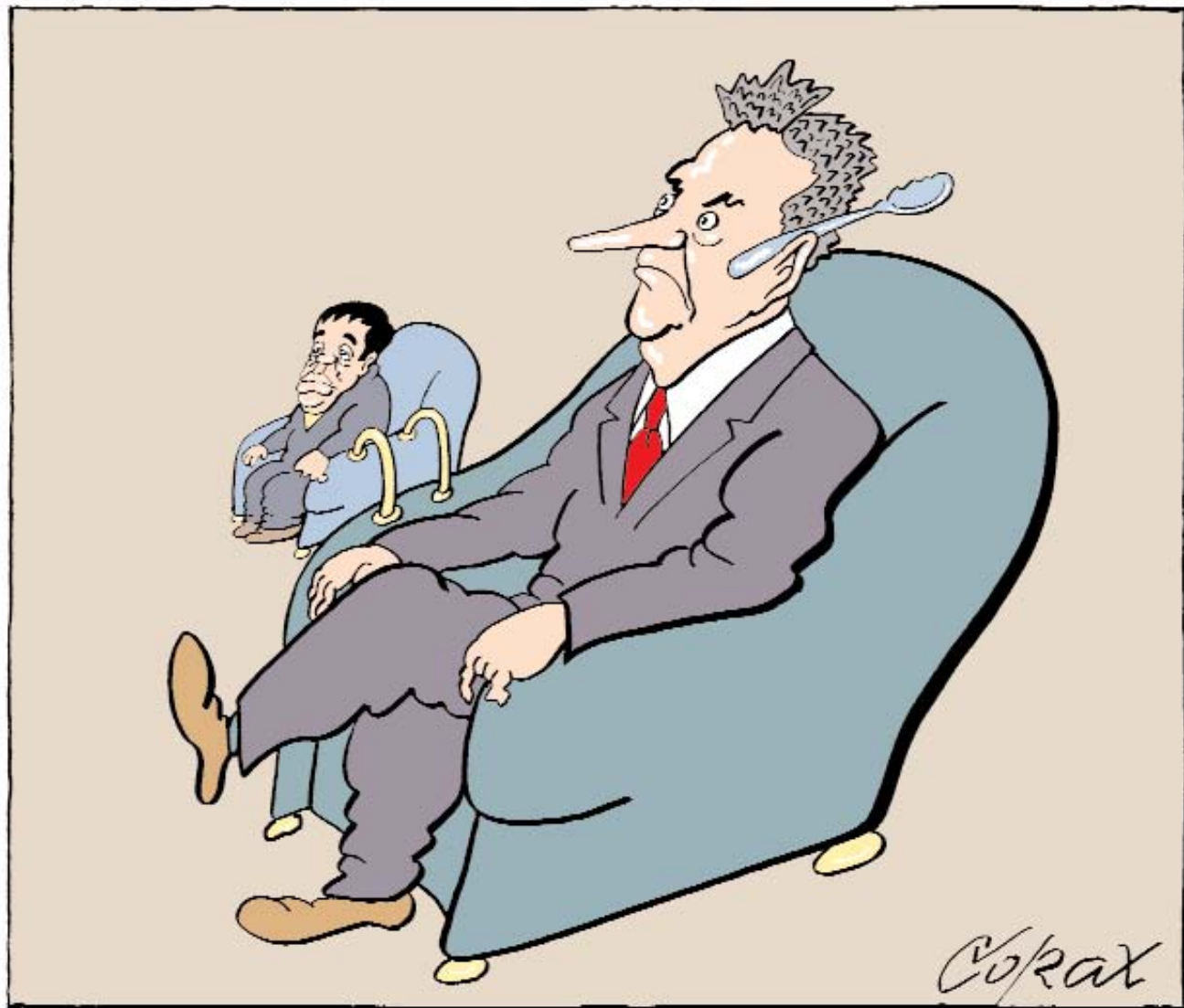
SVETLANA LUKIĆ:

Ovo maločas je mogao biti samo Pera Luković. Bio je ovo još jedan Peščanik, čujemo se sledećeg petka.

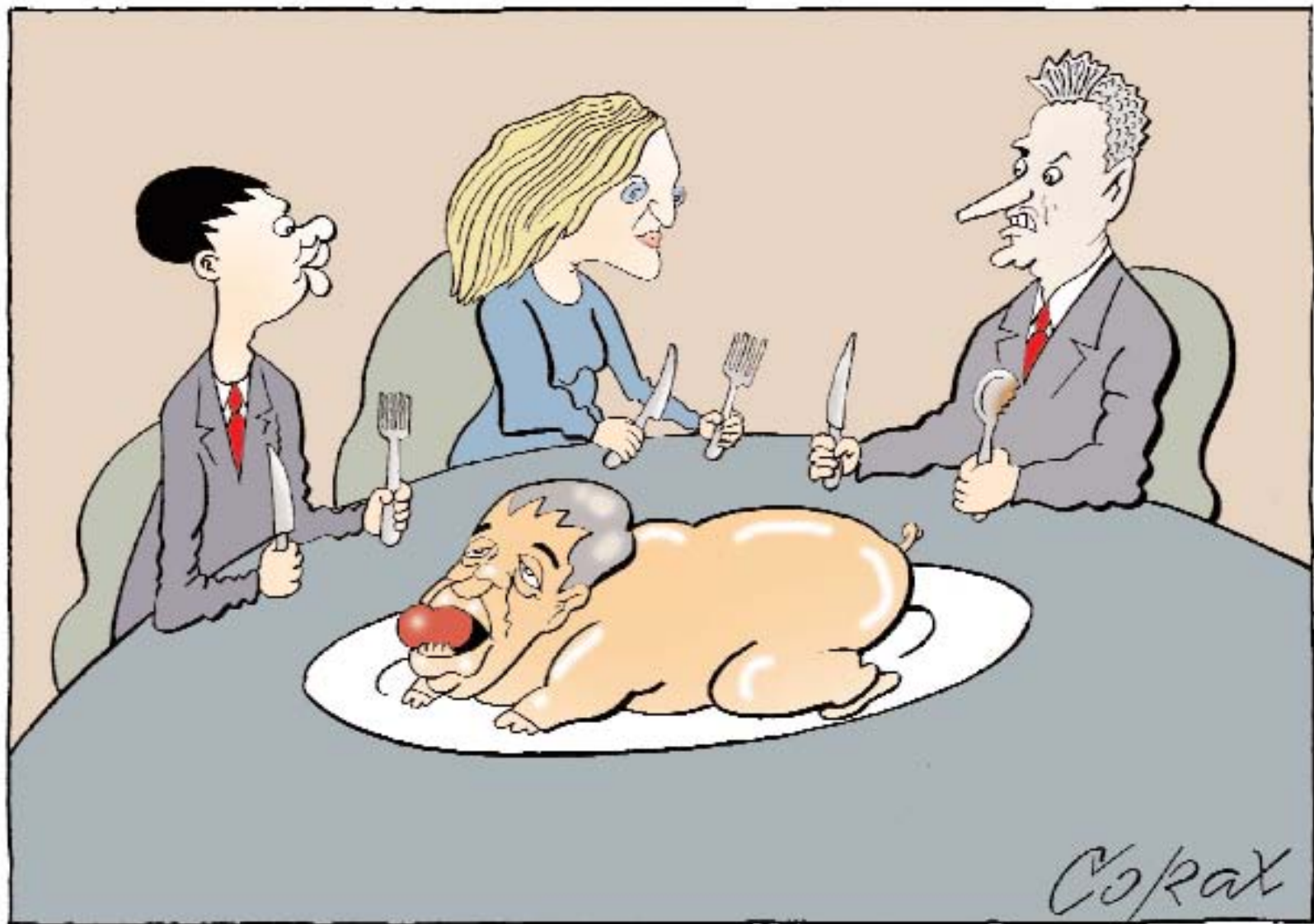

CORAX, karikature objavljene u dnevnom listu Danas
i u elektronskim novinama: www.e-novine.com

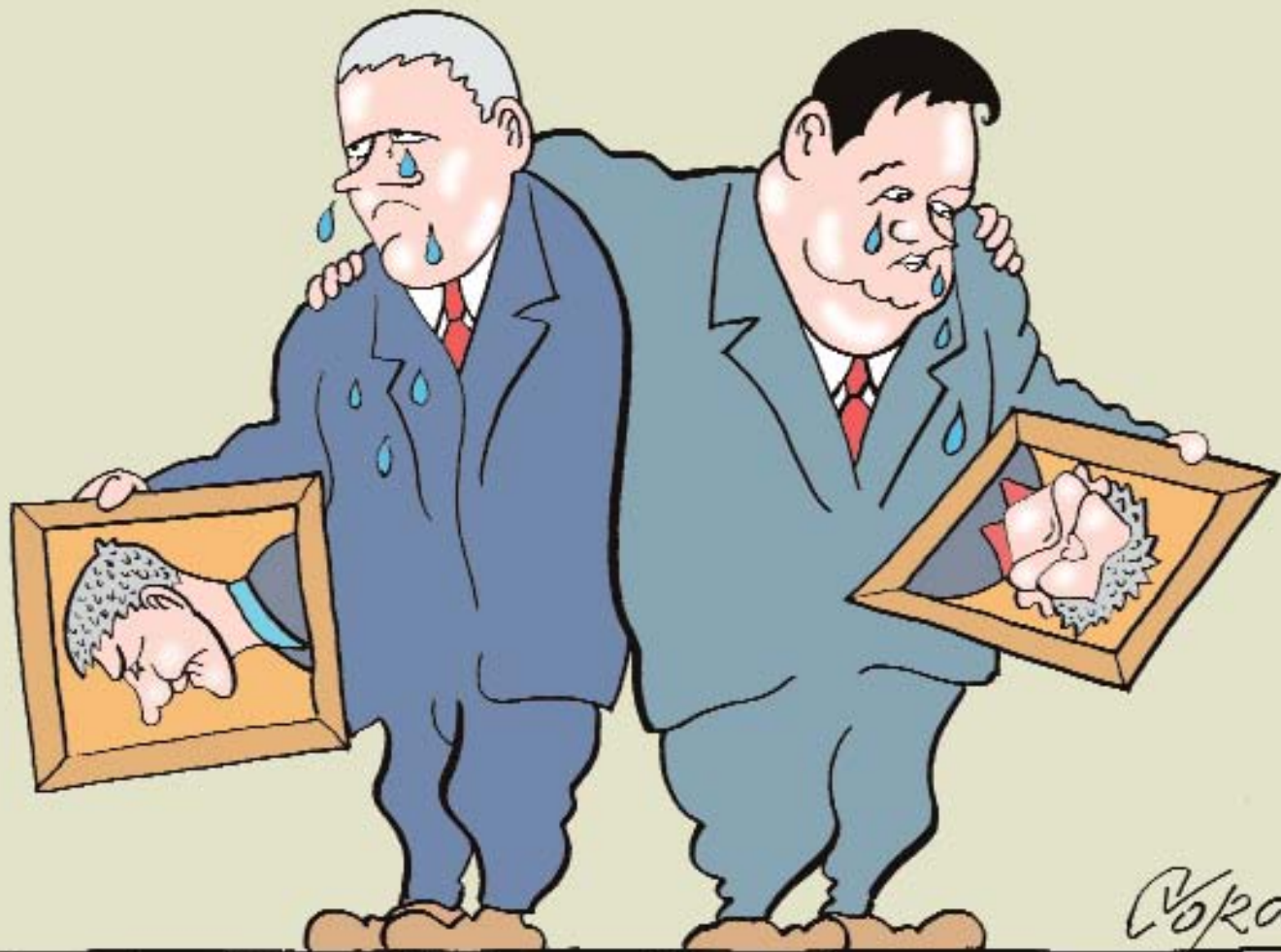
Corax

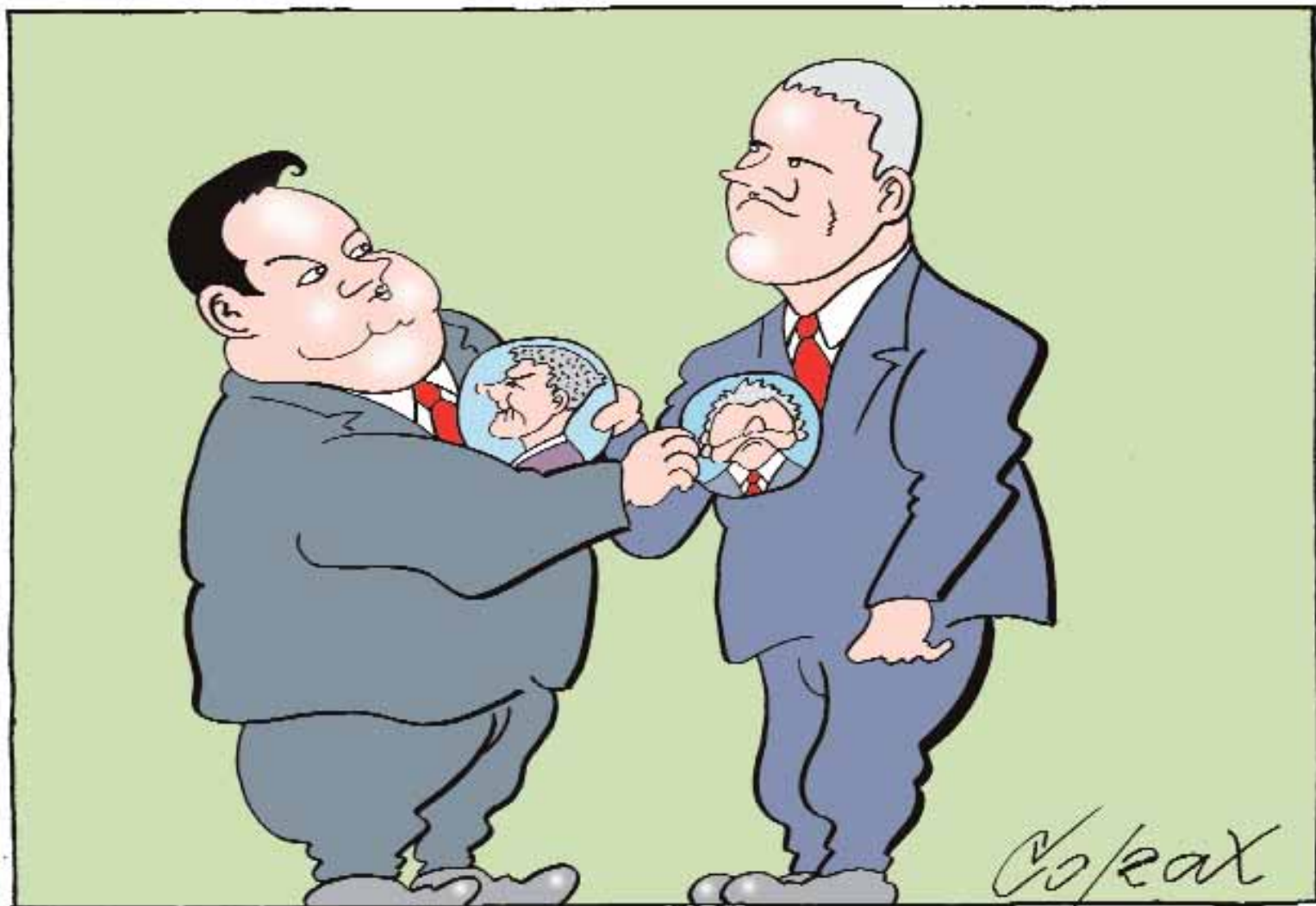

Corax

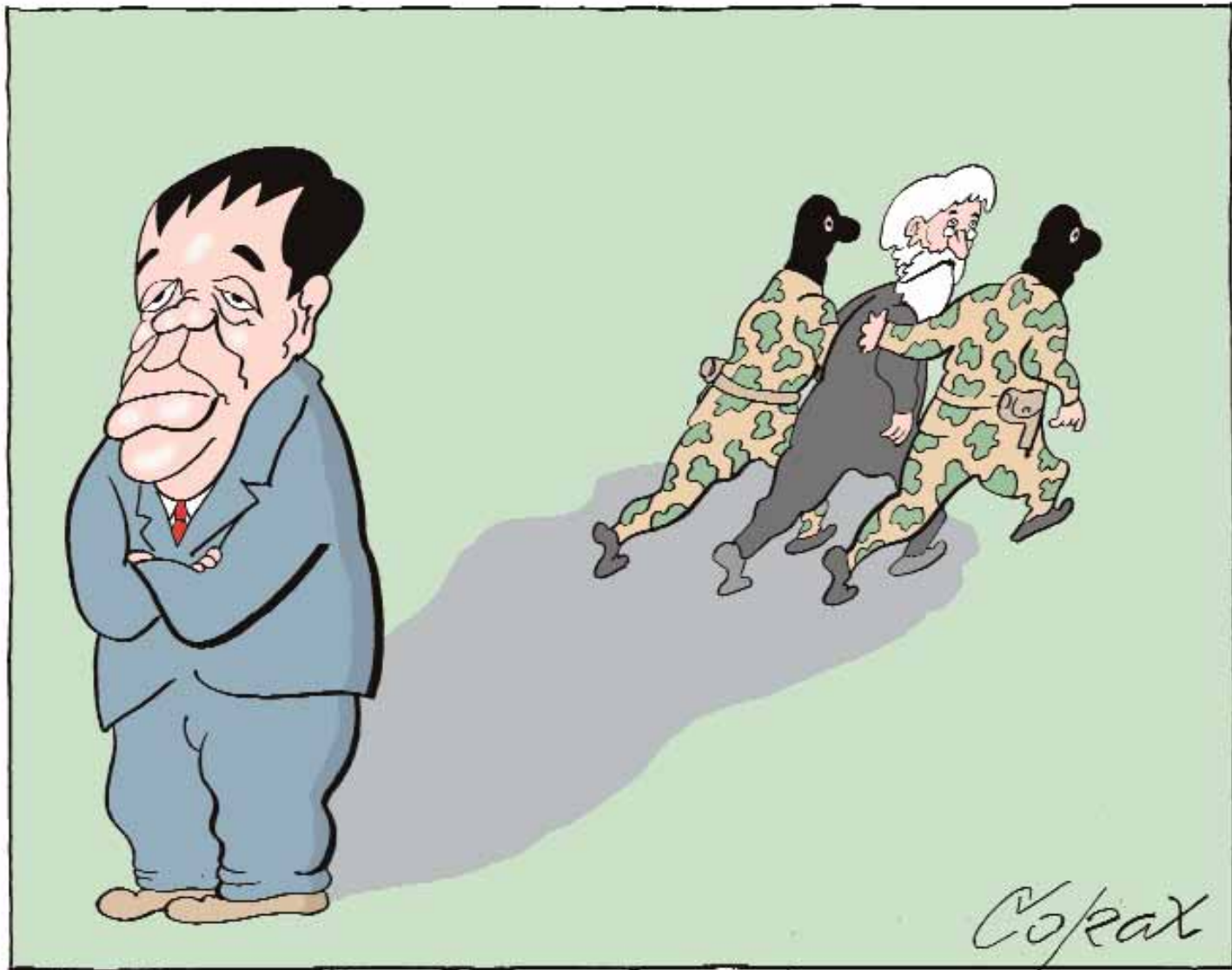
Corax

Copeax

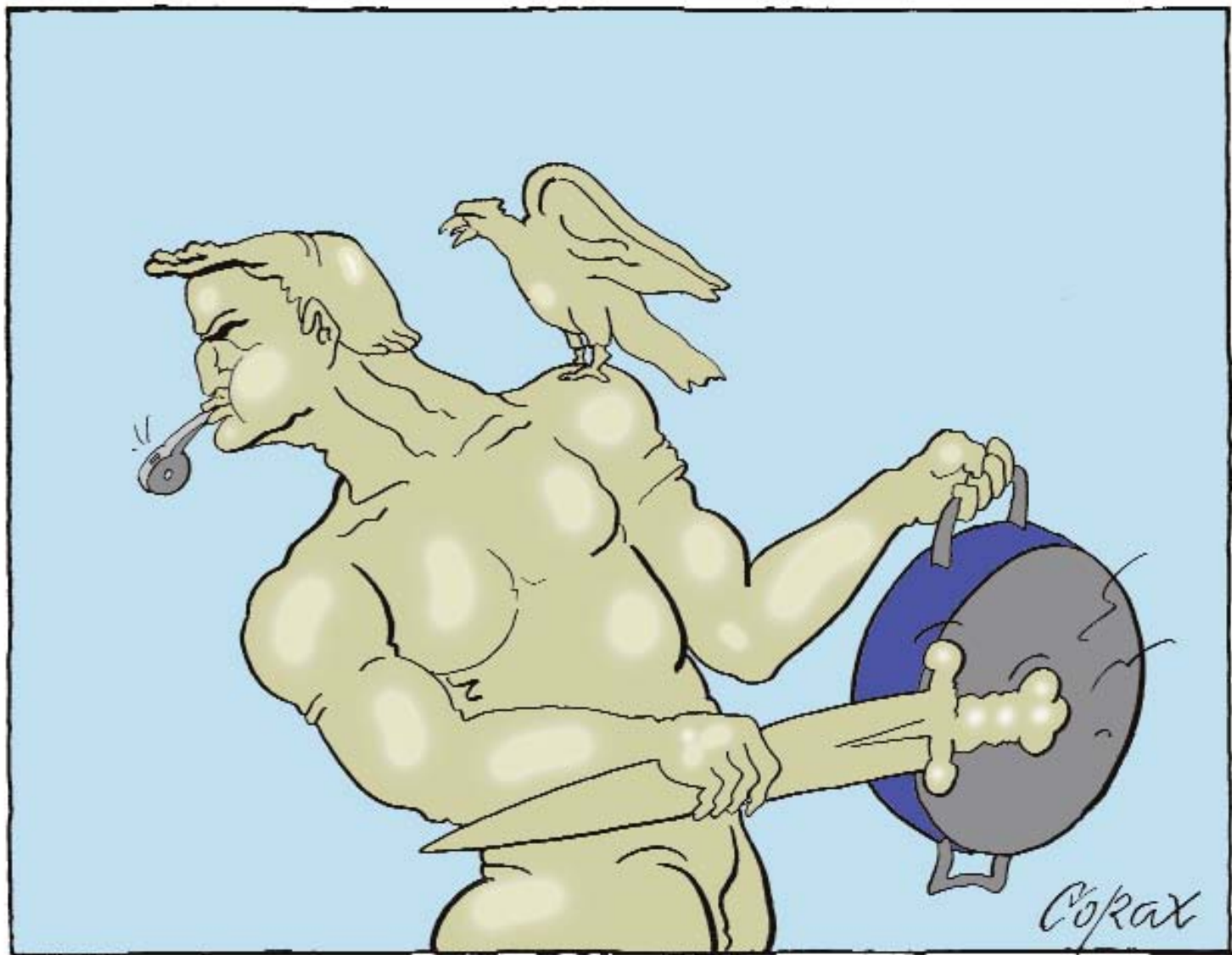

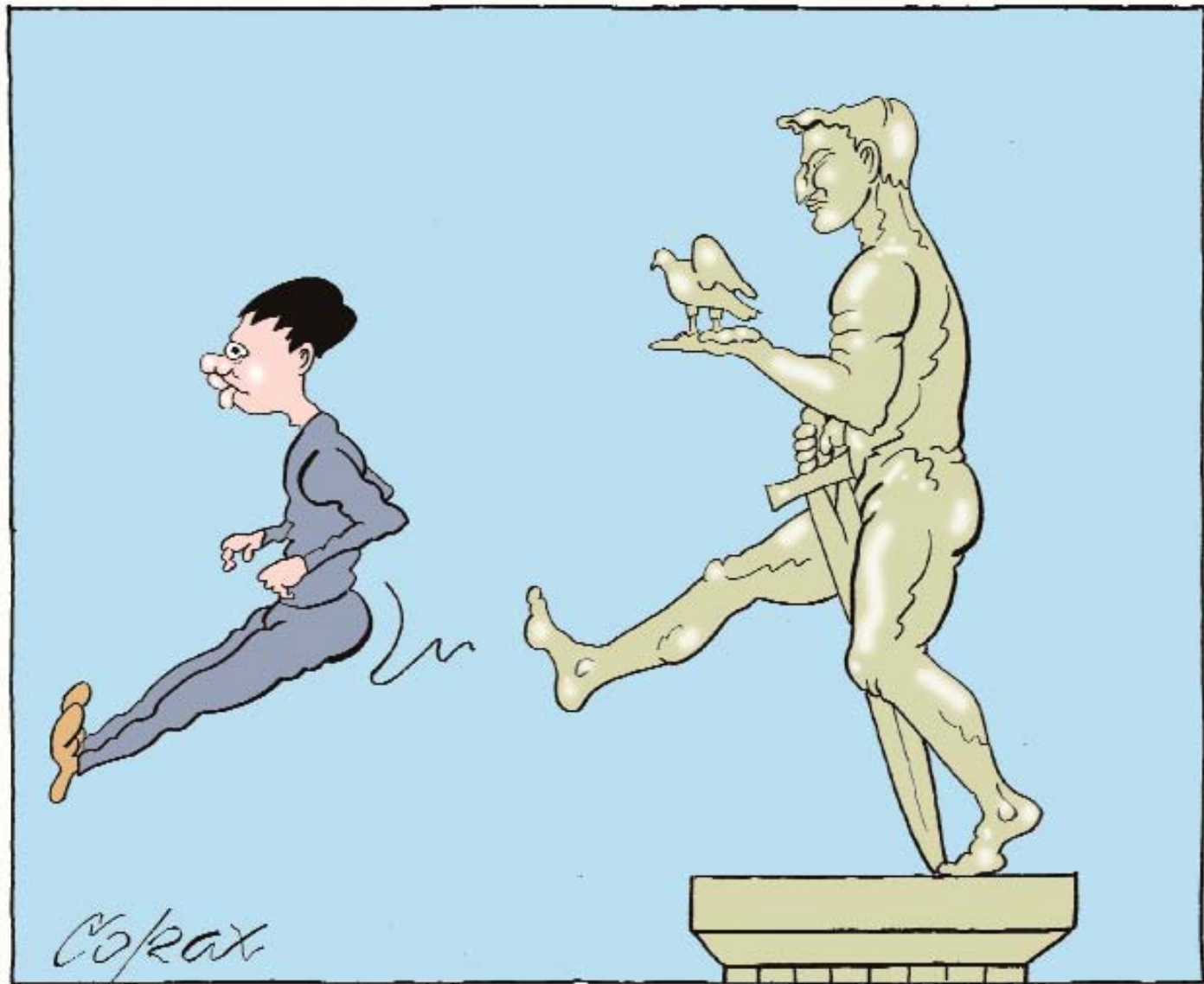

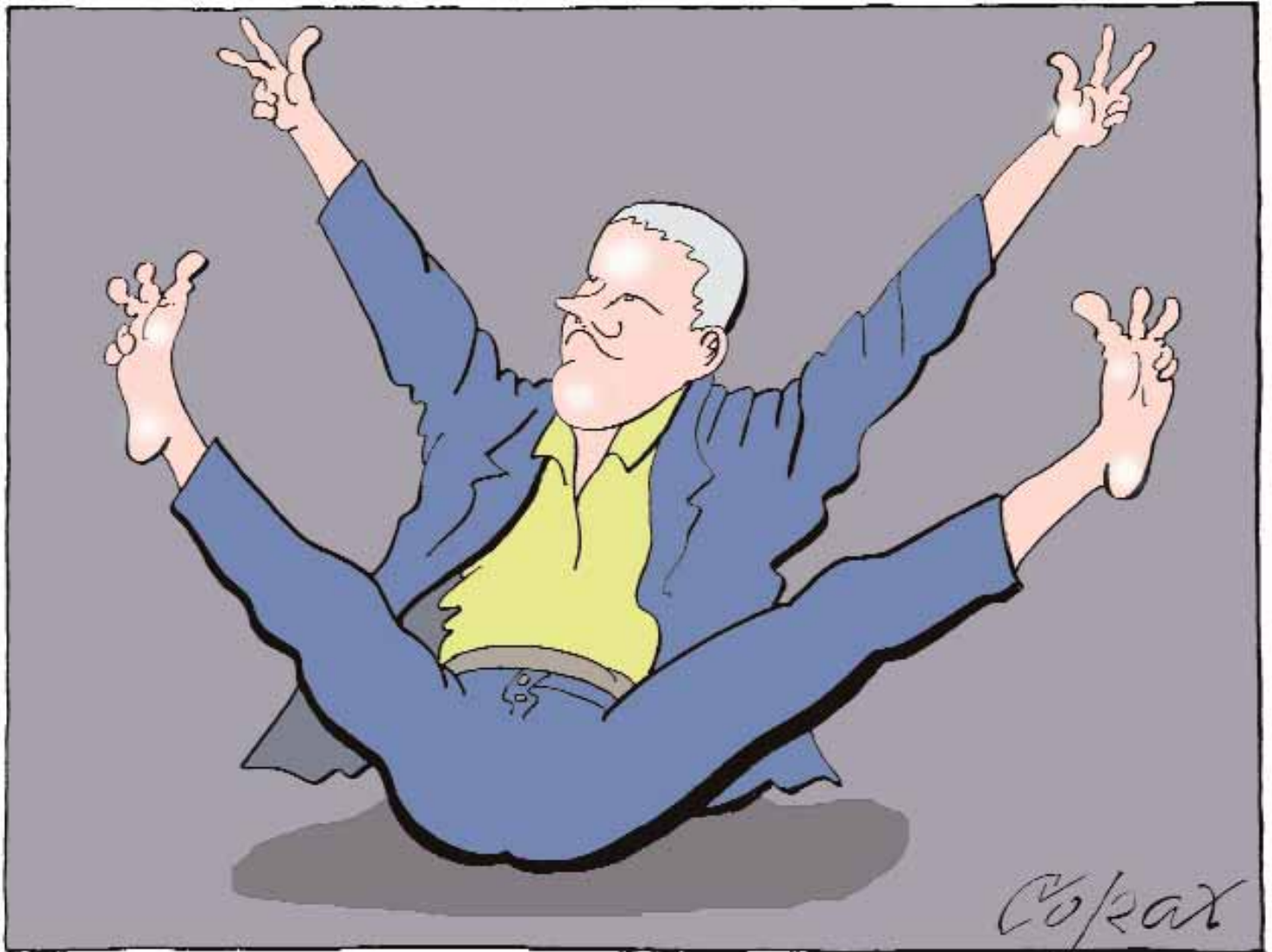

Co/raX

From: "Corax" Subject: CORAX Date: Mon, April 7, 2008
12:59 pm To: "Ekonom Trid <trid@ekonomist.co.yu Cc: lukicc@b92.net

Glavnom uredniku EM

Postovani,
Posle neobjasnjivog odlaska veoma vaznih ljudi
za ugled i znacaj magazine Ekonomist, odlucio sam
da i ja prekinem dalju saradnju.
Moja odluka je neopoziva.

CORAX

Attachments:

untitled-1

Size:0.1 k

Type: text/plain

ŠPAGA

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*,

MIŠA VASIĆ, *novinar*,

DIMITRIJE BOAROV, *novinar*,

IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*

Nacionalni program narodnjačke koalicije je kombinacija programa Slobodana Miloševića i Radovana Karadžića...

Ima li pilota u avionu? Ima, ali taj pilot je automatski...
Proevropske snage smataju da su pobedile, a reč je o porazu zagovornika projekta velike Srbije - reč *poraz* je jača od reči *pobeda*...

SVETLANA LUKIĆ:

Izgleda da smo napravili korak unazad od provalije koja nam je pretila posle izbora. A naša provalija je vazda ista, ogleda se u vladavini Koštunićinih mračnjaka, Šešeljevih marodera i Miloševićevih saučesnika u ubistvu Srbije. Presudio je, izgleda, gospodin Palma, koga ćemo proglasiti prvim srpskim Evropejcem. Naravno, za vladiku Atanasija on će biti najveći srpski evroslinavac, a za Koštunicu najveći izdajnik kosovskog zaveta. Gospodin Palma neće da pregovara sa Koštunicom od kako su eksperti DSS-a za Judin pečat, sa Aleksandrom Simićem na čelu, sećate se Crne Gore-kvazi države, sporazum sa Evropskom unijom proglasili pravno ništavim. Gospodar Jagodine je najjavio svoj savez za DS-om, a da bi potvrdio svoje evropsko opredeljenje istetoviraće se zvezdicama sa zastave Evropske unije - ima mesta za svih dvadeset sedam.

SVETLANA
LUKIĆ

Naravno da je to dobra vest. Izgleda da ćemo uskoro znati kraj ove razvratne priče o koalicionim dogovorima. Sada je odnos 125 prema 125 poslanika, a demarkaciona linija je ratifikacija sporazuma sa Evropskom unijom. Na potezu je SPS. Čujem da jastrebovima u ovoj ogavnoj stranci, kao što je onaj Obradović, demokrate nude mesto prvog čoveka Beograda - samo da on i ostali Mirini puleni zatvore oči pred veleizdajničkim gestom ulaska SPS-a u koaliciju sa demokratama.

Ne znam šta će se dešavati sa Vučićevim i Mladenovićevim protestima i performansima u Beogradu. Vučić bi morao da se izražava malo preciznije. Njegovi sledbenici i saborci, sa vojvotkinjom Natašom Jovanović na čelu, mogli bi da pomisle da je performans neka nova vrsta pištolja, pa da dođu pred skupštinu naoružani.

Valjda će uskoro prestati ovo stanje polusvesti, u kome se lelujamo između bele smrti i buđenja, valjda ćemo uskoro dobiti tu proevropsku vladu. Do tada nam predstoje dani i dani, u kojima će se političari-piljari gristi, otimati i mrcvariti za svako mesto u komisijama, stanicama milicije, bolnicama, placevima i parking-servisima. Sve to je, kažu razumni ljudi, mala šteta u odnosu na dobit koju ćemo imati sa vladom koja bi ratifikovala sporazum, a onda ga primenila.

Ovo sa ratifikacijom razumem: njih stotinu i nešto će dići ruke uvis u skupštini i gotovo, ali gde su svi ti ljudi iz stranaka, koji će hteti i znati

da sprovode neophodne reforme, jer drugima neće dati? Koja će se proevropska stranka usuditi da kaže da onaj ustav koji je sama izglasala ne valja, da se mora menjati, ne samo ona suluda preambula o Kosovu, nego i mnoge druge stvari? Koja će se stranka, na primer, odreći svog stečenog prava da poslanicima komanduje kao lutkama, i ukinuti im blanko ostavke? Koja će se proevropska stranka odreći svog prava da komanduje tužilaštvima, sudovima, nezavisnim regulatornim telima, narodnom bankom i narodnim javnim preduzećima?

Dok čekamo vesti posle kojih ćemo moći da odahnemo, zemljom vlada ko hoće, ko je pri ruci i ima neku silu. Toplički Gvozdeni puk vlada Kuršumlijom, najavili su da će biti krvoprolića ako ne dobiju petu ratu ratnih dnevnica, prete sudijama u Kuršumliji, tužilaštvo ne reaguje - ko će da se kači sa naoružanim ljudima?

Ove nedelje smo prisustvovali i jednom veličanstvenom trenutku: Barak Obama je postao kandidat za predsednika Amerike. Taj čovek se pojavio niotkuda, a onda su ga milioni Amerikanaca prepoznali i izneli ga do vrata Bele kuće.

Izabrali ste da ne slušate svoje sumnje i strahove, rekao im je budući predsednik Sjedinjenih Američkih Država, već svoje najveće nade i najviše težnje. Obama je Americi ponudio promene i ona je to bez ustezanja prihvatila. Promene, to je ključna reč.

Krajem devetnaestog veka jedan američki publicista negoduje zato što su javne zgrade u Americi, dakle, skupština, ministarstvo, opštine i crkve sagrađene od trajne građe kao što su kamen i cigla. Bilo bi bolje, kaže on, kada bi se rušile svakih dvadeset godina. To bi narodu poslužilo kao povod da preispita i reformiše svoje ustanove koje one simbolički predstavljaju. Amerikancima nije potrebno da pale svoje zgrade, njima je dovoljno da se izjasne za Baraka Obamu. Evo, vidim da će Buš uskoro u Sloveniju, a Barak Obama će da dođe u Beograd - jednog lepog dana.

Ovo je početak Peščanika, slušate gospodina Vladimira Gligorova, sa kojim je u Beču razgovarao Ivan Kuzminović.

VLADIMIR GLIGOROV:

Rezultati izbora na republičkom nivou, su u suštini dobri. Prelomljeno je ono što je važno, politika koju je najviše gurao Voja Koštunica je izgubila. Sada je pitanje kako da se to što je postignuto na izborima, to što su glasači odlučili, pretvori u većinu u skupštini i vladi. Ima tu jedna stvar, upravo sam o tome pisao za Peščanik. Taj sporazum je prethodna vlada poslala skupštini na ratifikaciju. Prema tome, predsednik skupštine bi to morao da stavi na glasanje čim se skupština oformi. U skupštini je većina za ratifikaciju. Onda se postavlja pitanje kako je moguće da imate vladu koja je protiv toga i skupštinu koja je za to. To znači da je nemoguće sastaviti antievropsku vladu.

VLADIMIR
GLIGOROV

Do te tačke stvari idu dobro, ali problem se javlja kada se stigne do dogovora o mestima u vladi. Tu mogu da prelome lični interesi. U tom slučaju veoma je izgledno da se ide na nove izbore, na kojima bi rezultat bio još povoljniji za proevropske stranke i time bi se ta stvar rešila.

Najbolje bi bilo da to bude koalicija demokrata, liberala i ovih stranaka koje su manjine i interesne grupe, kao što je stranka oko Jagodine. Iskreno da kažem, kao neko ko je voleo Nušića, strašno me zabavlja kada se neko iz Jagodine zalaže za Evropu i svet. Jagodina kao predvodnik Srbije ka Evropi, to mi se stvarno dopada. Upravo tako i treba da bude.

Želim nešto da kažem ljudima kojima je muka od svega ovoga. Vi morate da se naviknete da budete u manjini. Ostanite verni svojim principima, ali razmišljajte i politički. Nema nikakve potrebe da bilo ko menja mišljenje o socijalistima, ali ljudi koji rade za liberalnu, progresivnu ili levu stvar moraju da znaju da će uvek biti u manjini. To nije prijatan položaj. Morate da se naviknete na to da ćete biti manjina u demokratiji. To, ponavljam, nikako ne znači da sada treba da pišemo panegirike koaliciji demokrata i socijalista, naprotiv. To je zadatak onoga koji je svestan da će vazda biti u manjini.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ako Tadić formira vladu sa SPS-om, koji je najbolji scenario koji možemo da očekujemo?

VLADIMIR GLIGOROV:

Bilo bi logično da ta vlada uspe da obavi jednu ili dve stvari: sve što je dogovoreno sa Evropskom unijom, da odmah počne da sprovodi

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, da podnese zahtev za kandidaturu, da počne proces ocene tog zahteva, to nije dan ili dva, proces ima svoju dinamiku koja ne može da se menja, da se postigne bolji vizni režim, da se relaksira situacija i da pozitivni ekonomski efekti postanu vidljivi, a to je poboljšanje stanja na berzi, u finansijskom sektoru i realizacija nekih od investicija koje sada stoje. Onda da se ide na nove izbore, recimo sledećeg proleća, da bi se utvrdila većina. To je, po mom mišljenju, najbolji scenario. Neophodno je da se ovde dogodi ono što se dogodilo u Vojvodini, a to je da u drugom krugu narodnjaci praktično nestanu, a da se radikali svedu na ono što je za jednu populističku stranku normalno, na oko petnaest odsto.

Ovi izbori su bili vezani za samo jedno pitanje, a vi imate niz pitanja koja možete da želite da proverite sa narodom. Tako dobijate zaista pravi mandat da nešto uradite, jer količina nagomilanih problema je tolika da ih ne možete rešiti sa nestabilnom ili manjinskom vladom, niti to možete da uradite ukoliko imate koalicione partnere koji u suštini ne znaju šta treba da se radi. Pogledate samo ekonomsku oblast, tu postoji ozbiljan problem stabilizacije privrede. Ispuštena je kontrola nad cenama, nad fiskalnom politikom i imate problem sa finansiranjem svih deficita. To prosto ne može da čeka.

Najbolje bi bilo da to bude vlada dovoljno jaka da već na jesen, sa formulacijom novog budžeta, iznese čitav reformski program. To verovatno nije moguće sa ovakvom konstelacijom. Zato će biti potrebni novi izbori, da bi se dobio mandat da se obavljaju svi ti poslovi. Nije stvar samo u tome da vi budete na vlasti četiri godine, već i da nešto uradite za te četiri godine.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Dinkić je onda u pravu kada kaže da će tu vladu izglasati ili podržavati 140-142 poslanika. To je dovoljan broj za naš parlamentarni sistem.

VLADIMIR GLIGOROV:

Nije dovoljan samo broj, potreban je mandat. Srbija nema mandat za reforme još od stvaranja Đinđićeve vlade. Đinđić nije imao mandat, Koštunica nije imao mandat, Živković nije imao mandat, prethodna vlada nije imala mandat. Morate da imate mandat i u tom smislu su ovi izbori prelomni, jer prvi put ste na jedno pitanje dobili relativno jasan odgovor. Ako to sada izgubite, tako što će početi ova restauracija i kontrarevolucija, onda je problem mnogo komplikovaniji.

Bilo bi dobro da se napravi taj prvi korak - u redu, ovo su izbori na kojima smo rešili jedno pitanje, a to je integracija i približavanje Evropskoj uniji, i to je naš strateški cilj. Onda sledeći put tražite mandat za reforme koje će zahvatiti čitav ovaj sistem državnog vladanja privredom, taj nasleđeni sistem institucija ili nepostojanja institucija. Tek to je početak prave transformacije u Srbiji. Ta se odluka u jednom trenutku mora doneti i tek onda se može reći da je Srbija obezbedila političku stabilnost. Onda treba da za četiri godine zaista transformišete lice te zemlje. Onda pitanja koja su vezana za ljudska prava, za nasleđe devedesetih i druga sama po sebi dolaze na dnevni red. Ukoliko ne bude, situacija ostaje loša.

VLADIMIR
GLIGOROV

Pogledajte program nacionalno-radikalno-socijalističke koalicije. Uzmite samo ekonomski program koji nudi Radikalna stranka. On je u dlaku isti kao ono što je rađeno devedesetih godina, a svodi se na štampanje para, subvencionisanje levo i desno i oslanjanje na privilegovane privrednike i privilegovane države, kao što je Rusija. To je u celini obnavljanje sistema iz devedesetih godina. Ili uzmite nacionalni program narodnjačke koalicije. To je kombinacija programa Slobodana Miloševića i Radovana Karadžića. Tvrdi deo socijalista govori o restauraciji sistema vrednosti iz vremena Miloševića. Pogledajte ovo što govori Mihailo Marković. Pa oni su neka vrsta razblaženih staljinista. Drugo je pitanje da li oni mogu da urade to o čemu govore, ali oni to žele da urade. I oni za sada bolje od toga ni ne znaju.

Pitanje hapšenja Mladića je izuzetno važno, ne samo zbog njega samog i Karadžića, već pre svega zato što to pretpostavlja preuzimanje kontrole nad službama bezbednosti i paraslužbama bezbednosti. Taj problem je od ključnog značaja i mislim da Demokratska stranka neće imati izbora nego da to uradi, ukoliko zaista želi da nešto uradi. Ako to ne urade, onda nema šanse da urade bilo šta drugo, ne zbog ovih u Briselu koji će im dati vremena za to, nego zbog toga što se onda neće promeniti osnovni odnos snaga u Srbiji. Biće im ograničene mogućnosti u Srbiji, a ne samo prema inostranstvu. Čini mi se da su oni to prelomili. To je problem za Koštunicu, jer Karadžićev SDS je Koštunićina sestrinska partija, ali ne vidim da je to problem za Demokratsku stranku i za Tadića. Osnovni problem DS-a je kako da zaista preuzme vlast i konačno reformiše, transformiše taj aparat sile. To je ključno u Srbiji.

Što se tiče spoljne politike, tu postoje neke zablude i ograničenja kod Tadića i ljudi koji ga savetuju. Postoji nacionalistički i antiamerički ele-

menat, ali ukoliko zaista počnete integraciju u Evropsku uniju, to mora da otpadne. Tu nema mnogo prostora za improvizaciju, jer vam se odmah nameće pitanje NATO integracija. Ostaje pitanje Kosova. Ne znam koliko su oni ozbiljni kada pričaju o tom identitetu. Mislim da je to vid pijanstva, možda intelektualnog. Imate slučajeve kada čovek pominje pojmove koje ne razume, pa od toga zapada u egzaltaciju. Ljudi kažu - socijalna pravda i odjednom im nešto sine u očima, iako ne znaju da definišu šta je to. Tako je i kada kažu - srpski identitet bi nestao sa samostalnošću Kosova. Ti ljudi ne znaju šta to znači, ali iz nekog razloga to budi intelektualnu emociju u njima. Važno je osloboditi se toga.

Trebalo bi da počne proces normalizacije odnosa sa Kosovom. To je jako potrebno. Da li bi DS bio sposoban za to, ne znam. Najviše ljudi u Demokratskoj stranci, u njenom rukovodstvu, nema neki specifičan odnos vezanosti za Kosovo. Imam utisak da su svi oni dosta pragmatični, da ne kažem poslovni, ljudi. Mislim da bi ovi više ideološki nastrojeni, ako bi seli i dobro razmislili, i razgovarali sa Albancima i sa ovima u Evropi, došli do zaključka da bi proces normalizacije, nezavisno od toga šta biste vi hteli s Kosovom, bio koristan.

LDP greši ako posle ovih izbora ima stav kao da je nešto izgubio. Mislim da je LDP obavio ogroman posao. Vidite razliku u retorici Demokratske stranke u poslednja tri-četiri meseca - to je u velikoj meri doprinos LDP-a. Bilo je potpuno logično da glasači daju svoj glas demokratama, u većoj meri nego LDP-u, čak iako im je LDP bliži, jer je bilo potrebno ojačati tu opciju u odnosu na radikale. To je racionalna kalkulacija i mislim da to glasačima treba priznati kao dobar potez. Nije isto da li je razlika između Demokratske stranke i radikala dva procentna poena ili deset. To ne znači da je LDP izgubio bilo koga, naprotiv, ako rade kako valja, na sledećim izborima taj se problem više neće pojavljivati. Vi imate proporcionalni sistem, svako glasa za svoju partiju i oni bi mogli jako dobro da prođu.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Za one koji nisu čitali vaš tekst na sajtu *Peščanika*, u njemu vi analizirate sve ideje koje su sada u opticaju, pre svega ideju socijalne pravde, na kojoj insistira SPS.

VLADIMIR GLIGOROV:

Tu imate dve različite stvari. Jedna je stvar šta država treba da uradi u zdravstvu, a druga stvar je koliko treba da uradi, koliko toga može. Ideja

da država treba da finansira zdravstvene potrebe iz poreskih izvora uopšte nije u redu. To nema veze sa socijalnom pravdom, to bi bilo nepravedno. Zašto biste vi finansirali neke stvari koje ljudi mogu sami da finansiraju? Imate bogate ljude, rizike koje nije potrebno na taj način osiguravati i tako redom. To je mnogo komplikovanija tema. Kada je reč o penzijama, problem sa njima je u tome što ne možete da povećate penzije ukoliko ne povećate zaposlenost. Prema tome, ključno pitanje u Srbiji je povećanje zaposlenosti.

VLADIMIR
GLIGOROV

Možete privremeno da poboljšate položaj određenih penzionera, ljudi koji primaju jako male penzije ili koji su zaista ispunili rok, nisu prevremeno otišli u penziju i nemaju uslova ni za penziju ni za zaposlenje, što je sigurno slučaj kod jednog dela penzionera. Postoji prostor da se tu situacija poboljša na račun onih para koje idu na razne subvencije. Srbija još subvencionise mnogo ljudi koji proizvode gubitak ili rade u rđavim preduzećima. Ali sve je to trenutno rešenje. Dugoročno rešenje je ozbiljna reforma penzionog sistema i znatno povećanje broja zaposlenih i kvaliteta posla.

Posle niza neuspeha Radikalne stranke, oni računaju da je vreme da uzmu vlast, pa bilo gde. To je i utočište za Vučića, jer kao gradonačelnik Beograda on može da izbegne sutrašnju sudbinu rukovodstva Radikalne stranke. I u toj disciplinovanoj stranci u nekom trenutku će se ipak postaviti pitanje da li bi trebalo da se Toma Nikolić i Vučić sklone sa njenog čela. Tako mi to izgleda, ne kao dogovor između demokrata i radikala, već kao dogovor između ljudi koje vidimo kako stiskaju jedan drugome ruku, u pokušaju da nađu utočište u sadašnjoj vlasti u Beogradu. Neko beži od Demokratske stranke Srbije, neko se boji da ga ne sačeka promena na čelu Radikalne stranke i tako redom. Mislim da je iz istih razloga Toma Nikolić spreman da uđe u bilo kakvu konfiguraciju vlasti, samo da bi pribavio opravdanje za rukovođenje strankom.

Što se tiče povratka Šešelja, za njih je to veliki problem i ne znam kako će ga rešiti. Ovo što je Šešelj izjavio o Đinđiću pokazuje da on želi da ih uprlja. Sa njegove strane je to racionalno. On želi da ih natera da u toj koaliciji budu ono što su tvrdili da će biti, jer postoji opasnost da oni naprave koaliciju, pa da se preobrate. Onda Šešelju nema vajde od povratka. Ako Toma Nikolić reši da bude Sanader, onda je vrlo nezgodno da se vi tada vraćate iz Haga, jer vam tu više nema mesta. Mada, setite se činjenica, Toma Nikolić je rekao i nije porekao da mu nije žao što je ubijen Slavko

Ćuruvija. On se nikada nije izvinio zbog toga. Prema tome, i on veruje da postoje izdajice koje zaslužuju metak.

Imaćete, recimo, na mestu predsednika skupštine nekoga ko smatra da je u redu da državna služba ubija izdajice na ulici u po bela dana. Isto tako, nikad niste videli entuzijazam u Demokratskoj stranci Srbije, pa ni kod Voje Koštunice, kada je reč o stravičnom ubistvu Ivana Stambolića. Za sve njih postoje neki ljudi koji ne zaslužuju da budu živi, zato što su na jedan ili drugi način bili izdajice. To je moralna karakteristika radikala, socijalista i narodnjaka. To se vidi kada oni počnu da govore, jedni ovim, drugi onim žargonom, o izdajicama i antidržavnim elementima. To prosto probija iz njihovog govora.

Ma šta ljudi u Srbiji mislili o Mesiću, on ima nešto što niko od srpskih političara nema. On je bio čovek koji se prvi odlučno usprotivio Tuđmanovoj politici prema Bosni i Hercegovini. To je velika stvar, za koju niko u Srbiji nije sposoban. I na kraju je Mesić pobedio kao nezavisni kandidat na izborima. Za to srpski političari nisu sposobni. Oni jesu sposobni da shvate šta znači uljudno ponašanje. To je shvatio Sanader. Ako hoćete da budete u Briselu, onda uljudnost nalaže da se normalno ponašate i da izvršavate svoje obaveze. U tom smislu je Tadić sposoban. Mogu da ga zamislim kako sutra odlazi u Prištinu, razgovara sa tim ljudima i izražava žaljenje za sve što se tamo dogodilo. I mnogi drugi u Demokratskoj stranci su sposobni da se ponašaju po nalogu uljudnosti.

U ovom trenutku, jedina osoba na koju možete da se oslonite je srpski glasač. Prošle godine sam smatrao da bi bilo najpametnije da se posle izbora, kada je bilo teško napraviti vladu, umesto koalicije sa Koštunicom išlo na vanredne izbore. Da su ti izbori ponovljeni, tada bismo imali rezultate koje ćemo imati sada, ako se ponove izbori. Srpski glasač, kada se pred njega stave valjane alternative, obično racionalno odluči. Tako da se ja nadam, eto već trideset godina, demokratiji i mislim da bi u Srbiji moglo da se do ispravnih odluka dođe demokratskim putem.

Što se tiče političke elite u Srbiji, tu je situacija bila beznadežna, a i sada je. Na sreću, postoji šansa da se stvari reše i mimo njih. Razvoj događaja u Vojvodini je jako ohrabrujući. Kada su pred birače stavljene jasne alternative, ljudi su znali šta im je u interesu. To je optimistična strana stvari. Što se tiče političke elite, ne vidim tu nikakav napredak.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Vladimir Gligorov. Naš sledeći sagovornik je Miloš Vasić, kolumnista listova Vreme i Danas. Počeli smo sa pravnom analizom sporazuma sa Evropskom unijom, koju su načinili eksperti DSS-a. Tu analizu su neki pravnici već nazvali školskim primerom pravničke demencije. I Miloš Vasić je dodao nekoliko svojih atributa.

MILOŠ
VASIĆ

MILOŠ VASIĆ:

Moram da vam priznam da mi je bilo strašno smešno kada sam čuo - DSS je napravio ekspertsku grupu, koja je zaključila da je sporazum pravno nevažeći, ništavan, nepostojeći. Poslednji put su proglašavali ništavim nezavisnost Kosova, pa ne vidim da Kosovarima nešto fali zbog toga. Meni u toj priči nedostaju imena tih velikih međunarodno-pravnih i drugih eksperata. Koliko vidim, njih nema po javnosti nikako, a vidim da se ozbiljni međunarodni pravnici uzdržavaju da kažu bilo šta o tome, osim uobičajene kvalifikacije tipa - ma njihova koaliciona posla, neka ih tamo s milim bogom, neka proglašavaju šta god hoće.

Dosta je teško međunarodni pravni dokument između jedne unije i jedne države, koja se gura da bude kandidat, proglasiti ništavim, samo zato što se u međuvremenu desilo nešto što ne menja suštinu stvari. Cela stvar se zapravo vrti oko tog člana 135 sporazuma, u kom lepo piše - ljudi, Kosovo ćemo ostaviti po strani dok se sve ne razreši. Ali ovi jadnici, pošto nemaju šta drugo da rade, uhvatili su se za to. I to sada postaje strašno važan argument. To je topalovičevski cirkus, kao u *Maratoncima*. Ivica Dačić i socijalisti mogu i tamo i 'vamo i na kraju će biti i tamo i 'vamo i to se u baletu zove špaga. Raširili smo noge koliko god smo mogli, stojimo na dve stolice, ja bih čak rekao, na dva čamca i sad izvodimo cirkusku tačku.

Kao ona cura u kratkoj haljini sa lepim nogama koja trči u krug oko cirkusa sa jednom nogom na jednom, a drugom na drugom konju. Ali lako je artistkinji. Ne znam kako je Ivici Dačiću. To jahanje na dva konja ili ta raskrečenost na dva čamca pokazuje da je naša politička klasa definitivno savladala umetnost besprincipijelnosti. Ivica je idejno blizak sa svima, a o korporaciji Krkobabić, otac i sin, kojega je neko lepo nazvao podmlatkom penzionerske stranke, da ne govorim. Dočekali smo fenomenalnu priču, u kojoj je Dragan Marković Palma glas razuma, vapijući u pustinji.

Aman ljudi, ja razumem Palmu. On se bio nešto zadužio ili je nešto kaparisao, pa sad ne može da se pojavi pred ozbiljnim ljudima - Izvinite,

ovi su me izradili. On je čovek barem pragmatično razuman. Ovi talibani iz Demokratske stranke Srbije, sa Mladenovićem na čelu - ponekad ih se uplašim. Gledam, sinoć je bio mladi Vučić kod Jugoslava Ćosića u *Poligrafu*. On se uči za Šešelja, kao što se Nemanja Šarović uči za Vučića. On samo drži monologe - šta ima ti mene da pitaš. Što bi rekao Velja Ilić - Mnogo pitate. I njih dvojica pričaju, pa ovaj zadre negde, pa kaže Jugoslav - Nisam vas to pitao, a Vučić kaže - Čekajte, ovo je mnogo važnije.

Tu se setim ove nesrećne četrdesetogodišnjice šezdeset osme i mog druga Gorana Đapića, koga je uhapsilo s Vladom Mijanovićem po istom delu, što bi rekli Rusi. To je jedini čovek u istoriji pravosuđa, koji je doživeo da istražni sudija zove advokata Srđu Popovića i da mu kaže - Gospodine Popoviću, ja vas molim, napišite zahtev za puštanje iz pritvora, ja ovo više ne mogu da slušam. Ne samo što je pušten, njega su isterali iz Centralnog zatvora, ali to je druga priča, jer on nije hteo da ide. Tako da mi Aca Vučić liči na takvo nešto - kad jednoga dana bude krenuo da objašnjava istražnom sudiji, verujem da će jadniku porasti rogovi i da će zahtevati da ga puste iz pritvora i da odustanu od istrage, samo da ne bi morao da ga sluša.

I to je naš budući gradonačelnik. Hajde, neka ga, neka bude, ne pravim pitanje, ja sam čovek legalista - glasali ste, izvolite, sakali ste - evo vam ga, što kažu Makedonci. Na šta će kompletan cirkus ličiti, ako mi dobijemo tu vrstu kohabitacije sa SPS-om na republičkom nivou, nešto drugo na nekoliko lokalnih nivoa, a na nekoliko lokalnih nivoa nešto treće, a u Beogradu, pak, četvrto? Nešto mi u Vojvodini nemaju šanse, pa će to izazvati još jedan mali problem. Vojvođanska situacija je mnogo različita od one u ostatku Srbije.

Čini mi se da su te naše proevropske snage toliko orijentisane na to da konačno zgrabe tu vlast i da budu u nešto boljoj situaciji nego što su to bili u besprincipijelnoj koaliciji sa Vojom Koštunicom, da su spremni na sve i da će popustiti svakome. Kada sam već pomenuo Voju Koštunicu, slušam te sablažnjive ponude iz Srpske radikalne stranke - Vojo, budi premijer. Mladi Vučić voli da raščlanjuje tuđe koalicije i da im objašnjava kako su previše različiti da bi bili zajedno. U današnjem broju Pravde je objavljeno ogromno podsećanje na to šta su sve demokrate govorele socijalistima i ovi njima, a evo ih sad, hoće da se združe. Tako Aca Vučić raščlanjuje tuđe koalicije, a nisam nešto primetio da je počeo da raščlanjuje koaliciju Demokratska stranka Srbije - Nova Srbija.

Ako bi počeo da je raščlanjuje, prvo bi video da nijedna od tih stranaka ne bi prešla cenzus. Ispada da su oni negde na nivou LDP-a. U odnosu na njih SPS je stranka. Ali Vučić, kažem, raščlanjuje samo ono što njemu odgovara, a sve u nadi da će uspeti da ih smuva da se nešto dogovore. Pojavio se novi termin za to. Imali smo nacionalnu vladu, pa nacionalno odgovornu vladu, a poslednja vlada za koju navijaju DSS-ovci je prosrpska vlada. To je Bubalo bubnuo u jednom trenutku. Hajde, dobro, da vidimo i te njihove vlade. Ima do septembra vremena, pa ko živ, ko mrtav.

MILOŠ
VASIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U predizbornoj kampanji je Toma Nikolić je prvo govorio da neće Koštunicu za premijera, a onda je odjednom počeo da tvrdi da je to njegov kandidat. Kako misliš da je došlo do tog preokreta?

MILOŠ VASIĆ:

Tako je i Toma Nikolić postao predsednik skupštine i bio to celih pet dana. Njima reč, obraz, principi ne znače ništa. Znamo mi s kim imamo posla, hvala na pitanju, evo već punih osamnaest godina. Svi su oni na sve spremni i tu treba očekivati najnemogućije kombinacije. Nažalost, situacija sa patrijarhom je takva kakva je, pa je to prepušteno stihiji, ali ja bih na njihovom mestu kandidovao Voju Koštunicu za ministra vera u budućoj, bilo kojoj vladi. Taman bi mu lepo leglo, k'o budali šamar, što kažu Bosanci.

SVETLANA LUKIĆ:

A da li ti misliš, na osnovu ovoga što pratiš, da li bi bilo najbolje rešenje da idemo na nove izbore?

MILOŠ VASIĆ:

Pa možda. Neko iz CESID-a je rekao - Ljudi, ti izbori bi koštali toliko i toliko, ali isplatili bi se, ako ima bilo kakve šanse da iz tih novih izbora izađe čistija situacija. Ja sam spreman da glasam, uvek glasam, od 1990. Idemo, zašto da ne? Ne znam za lokalne izbore, postoji šansa da nastane paraliza u Beogradu. To jeste relativno zamorna situacija, ali hajde, dobro, i to je nekakva demokratija. Svaki pokušaj da se to preseče državičkim velikim gestom, kao što je to De Gol uradio praveći petu republiku od četvrte, u ovoj situaciji ne bi bio baš najhigijenski. Jedva čekam da vidim da li će možda ekipa s performansima da promeni stvar. Nisam bio impresioniran onim jučerašnjim pred skupštinom. Kao prvo, premalo sveta, kao

drugo, voleo bih da vidim koliko će ljudi Vučić da izvede na ulice. Hoće li tu da se ponovi '96-97? Pa oni tvrde da su pokradeni.

Dopala mi se Alimpićeva rečenica - Ako su mogli šezdeset sedam godina da čekaju na oslobođenje Beograda, mogu još petnaest dana. Hajde da vidimo šta će od toga biti, meni to deluje kao uobičajena radikalna dernjava i sve sam uvereniji da radikali zapravo neće vlast. Čini mi se da je glavni radikalni problem Voja Šešelj, koji sedi tamo u Hagu, izvodi besne gliste i ima daljinski upravljač iz Ševeningena. Taman ovi pomisle da će nešto da svrše, pa da se malo uljude, kad Voja podvikne odande. I sada im ga je zavukao strašno sa Zvezdanom Jovanovićem kao Gavrilom Principom, jer ono što Voja kaže, to je pisano munjom u kamenu, to je zakon.

To je problem liderskih, firerskih stranaka, jer kad firer, sve sedeo negde u pritvoru, podvikne, oni se plaše od svog članstva, koje sluša šta ovaj priča. Plaše se u stanci koja je pod velikom partijskom stegom. Ali velika stega rađa i velike otpore, pa se plaše da im se ne desi da se Srpska radikalna stranka podeli na antišešeljevsku i prošešeljevsku. Tomu i Vučića i ovako sumnjiče da hoće Šešelja da stresu s leđa. Konkurencija će na to igrati, pa će reći - Izdali su vojvodu, a on, eno ga sedi tamo, đe akrepe memla davi, u onoj tamnici. A ovi ga ovde izdaju. Nije ni njima lako, jadnima.

SVETLANA LUKIĆ:

Prvo je počela predizborna kampanja za predsedničke izbore, pa je Jočić imao saobraćajni udes, pa ne znaš ko vodi ministarstvo policije, pa je tu tehnička vlada koja ne postoji - mesecima imaš bezvlašće koje traje, ne zna se ko drži stvar pod kontrolom, ko upravlja avionom. Pada mi na pamet ovaj Gvozdeni puk iz Kuršumlije koji pretili krvoprolićem.

MILOŠ VASIĆ:

Oni su shvatili da mogu da se ritaju i da vrište i da traže sve svoje dnevnice. Ja mislim da njima te dnevnice treba platiti, zašto su oni gori od ostalih? MUP je još u rukama Koštunice i Nikitovića. Tu je neka gospođa Mira, koja je državna sekretarka, ali ona je žena činovnica, radiće ono što joj se kaže. Ima li pilota u avionu? - Ima, ali taj pilot je automatski. Oni su uključili automatskog pilota, dok se ne smiri situacija. Pilot, kopilot, navigator i stjuardesa se biju, pa ko se prvi vrati za komande, pobedio je. Ta vazduhoplovna metafora nije baš najsrećnija, jer mi smo bezbedniji nego oni koji

bi bili u takvom avionu. Ali ovde ne valja to što Srbija može da bude na automatskom pilotu narednih nekoliko godina.

Neće se donositi parlamentarne odluke, ratifikacije i ostale stvari, što će automatski značiti nedostatak para. Danas je Jelašić ozbiljno upozoravao - Nemojte da se zezate, raste nam inflacija. Ali kada si na automatskom pilotu, onda štampaš pare. Ovde su ljudima najstrašnije dve stvari - prva je bombardovanje, druga je hiperinflacija. Sećamo se Jezde i Dafine. Ali ovoga puta će stradati respektabilne i normalne banke, biće dovedene u situaciju da kažu - da zatvorimo ovu operaciju potpuno, da pretrpimo gubitak time što ćemo ljude isplatiti i da idemo s milim bogom, da se više nikad ne vratimo u Srbiju, ili da igramo, pa da vidimo koliko je podnošljiva šteta, odnosno naši bankarski gubici. Dakle, situacija je apsolutno nezdrava za sve.

MILOŠ
VASIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ono što mene uvek plaši u tome, kada pominješ performanse radikala i koliko ih je malo, imam utisak da je sve zapaljivo u ovoj zemlji. Svi su u depresiji, ali očas posla iz toga može da izađe nešto ružno. Zato gledam šta će da bude u Kuršumliji, čekam onaj kajron na televiziji.

MILOŠ VASIĆ:

Pa to je problem sa nepredvidivim situacijama. Lako ti je u predvidivim situacijama. Ali ovde se kompletno društveno stanje dovodi polako u stanje visoko zapaljivog materijala. To je neugodno i to će ovisiti o nekakvom blesavom incidentu. Tako ja stalno tvrdim da je '68. godina u Beogradu nastala na bazi potpuno blesavog i nepotrebnog incidenta u Studentskom gradu. Da toga nije bilo, pitanje je da li bismo nešto imali iz toga i pitanje je da li bismo sada svi mi, razni veterani šezdesetosmaši imali velike priče koje pričamo po radio-stanicama. Nikad čovek ne zna šta će da ispadne od blesave fudbalske utakmice. Što bi rekao Đoka Balašević - Padne glava dok se okreneš, kao što je pala 22. februara u američkoj ambasadi. Nisu se koordinisali, jedni trčali unutra, drugi ubacivali baklje i čovek stradao.

SVETLANA LUKIĆ:

A da ne pominjemo izbore u Novom Pazaru, na kojima je samo pitanje koliko će da bude žrtava.

MILOŠ VASIĆ:

Oni su već navikli da bez pištolja ne izlaze na predizborne skupove. Pazar je mnogo zgodan.

SVETLANA LUKIĆ:

Vidim da se nastavlja polemika između srpskih i hrvatskih diplomata. Dakle, imali smo Vuka Jeremića, a posle Dodika na skupštini Srpskog nacionalnog veća. Kako to tebi izgleda?

MILOŠ VASIĆ:

Tom Dodiku je bilo pametnije da je držao jezik za zubima. Samo je još on nedostajao u celoj priči, da zagorča život hrvatskim Srbima. Taman su se nekako nagodili, taman su ušli u vladu sa Sanaderom i postigli nekakvu integraciju u hrvatsko društvo. Hrvati su na to obavezni, voleli - ne voleli. To je žaba koju moraju da gutaju. Ima da se Srbima uvuku u dupe kako god znaju i da sve to lepo krene. Onda se pojavi blesavi Mile Dodik da im tamo popuje, da im upropasti taj jedan, inače dragocen istorijski skup, kamen međaš u istoriji Srba u Hrvatskoj nakon 1991.

Skupilo se 1.700-1.800 Srba iz Hrvatske, svih mogućih opredeljenja, došao im je Stipe Mesić i lepo su ljudi počeli da se polako, na simboličan i protokolaran način etabliraju kao faktor u Hrvatskoj politici. Ne faktor pribičevičskog tipa, i ko god misli da će biti novog Pribičevića jako se prešao, a to se odnosi i na Srbe s Kosova. Onda dođe ovaj magarac Dodik i napravi skandal sa svojim pričama o velikoj Srbiji. To se jednostavno ne radi, pogotovo ne u kontekstu u kome Tomson može na Jelačić- placu da skupi par desetina hiljada ljudi, koji se deru - Ubij Srbina. Ako čovek gaji tu vrstu folkloru, gaji ga sa državnom podrškom, kao što je i kod nas ono - žica, Srebrenica potpuno normalno i društveno poželjno. Valja se, je l'? Tako i kod njih, pa je poslednja stvar koju treba raditi to potpirivati. Trošiti Srbe u Hrvatskoj na ovakav način je podlo, nečasno i nisko. I zato bi, kažem, Dodiku bilo pametnije da je sedeo na svom dupetu kod kuće i ćutao.

Stalno podsećam na okolnost da je 1991, kad je Vensovim planom etablirana linija razgraničenja, svega 25 odsto Srba u Hrvatskoj ostalo na teritorijama koje je kontrolisao Milan Martić i njegovi, a 75 odsto je ostalo na teritorijama pod kontrolom vlade u Zagrebu i Franje Tuđmana. Pa kad smo im govorili - Ljudi, vodite računa, većina živi tamo, odgovarali su nam - Ma ko ih jebe, to su Tuđmanovi Srbi, otpisali smo ih, otfikarili smo ih.

Tako da, kad se uzme u obzir kompletni egzodus, dakle, sve što se dešavalo sa Srbima u Hrvatskoj, veći deo se u stvari diskretno izvukao u treće zemlje. Tih 160.000-170.000 ljudi koji su došli ovamo 1995. godine, iz *Oluje*, - to je manji deo.

Koliko je sada Srba u Hrvatskoj? Dva, tri do pet odsto. Čovek ne može da zna, menjali su imena, menjali su nacionalnu pripadnost. Nije im vredelo, ostalo je negde u papirima, Hrvati imaju dobru administraciju. Znam ženu koja je promenila ime, zvala se Radmila, sad se zove Ana. Misliš da nije ostalo u papirima da je promenila ime tad i tad, rešenjem tim i tim? Tako da je svaka Hercegovka šalteruša u MUP-u nađe u kompjuteru i kaže joj - A vi ste ona bivša gospođa Radmila? Mi ne znamo koliko ih je promenilo veru i naciju, što bi rekli ovi naši narodnjaci, ali to je bilo od muke i sve u nadi, kao hajde, utopiću se.

SVETLANA LUKIĆ:

Svi govore kako je važna integracija u regionu, da je jedan od preduslova da se integrišemo u Evropu saradnja između zemalja bivše Jugoslavije. Ali Makedonija je potpuno zaboravljena zemlja, kao da ne postoji, dok se ne dogodi ovo što se dogodilo pre nekoliko dana.

MILOŠ VASIĆ:

Ja Makedoniju pratim zbog organizovanog transnacionalnog kriminala, jer tu su veze fenomenalne i ludačke. Na ovim izborima je, inače vrlo racionalna makedonska politika integracije makedonskih Albanaca u politički sistem, dovela do lošeg rezultata. Paradoksalno, to je dokaz uspeha te politike, jer se dve suprotne albanske stranke bore, i to očigledno na krv i na život i smrt, koja od njih će predstavljati albansku trećinu ili četvrtinu stanovništva Makedonije u parlamentu. Koliko sam razumeo, oni su se uglavnom između sebe pošibali. Pala je krv, i to nije prvi put, imali smo toga i ranije, sa bratskom podrškom iz Srbije. Bilo je priča o švercu oružja, o linijama SDB-a u Makedoniji '97-98, da bi se stvar rastresala i držala u nekoj vrsti krizne situacije.

Ja se iskreno nadam da će Makedonci da prevaziđu tu priču. Mislim da bi im tu bila potrebna malo veća pomoć od one koju je Evropska unija spremna da im pruži ovog trenutka, zato što to ometa Grčka, koja je apsolutno iracionalna. A to Aračinovo je čuveno, pošto heroin mora da teče, pa mora da teče i savršeno je svejedno da li su to Makedonci, Srbi, Albanci, da li s Kosova, da li iz Makedonije, da li s juga Srbije - veliki je posao u pitanju.

MILOŠ
VASIĆ

Braća čekaju s one strane bosanske i hrvatske granice, pa s one strane slovenačke granice, pa to znači da smo već u Evropskoj uniji i - gotovo, prošlo. Ogromne su pare u pitanju. Profitne stope na heroinu su tolike da čovek može sebi da priušti da potkupi bilo kog šefa policije i bilo kog upravnika carinarnice na lokalnu.

Mi imamo onu vrstu haotične demokratije, koju je briljantno opisao jedan engleski istoričar krajem tridesetih godina. Napisao je debelu knjizurinu od hiljadu strana o Medičijima. Kada čovek vidi na šta je ličila ta vrlo živahna demokratija u italijanskim renesansnim gradovima, on shvati da je to ovo što mi sada živimo. Tu radi krivi nož iza čoška u mraku, otrov, minijturni građanski ratovi. Ali demokratija, to je melanholični zaključak tog Engleza, jeste stvar po prirodi haotična, nepredvidiva i živahna. Ko nam je obećao sigurnost kada smo se rađali? Šta, jesmo li se rodili sa nekom garancijom i kaparisanom sigurnošću? Ne, ništa nije sigurno, što bi rekao Ostap Bender, osim onoga što ste osigurali. Ja sam mator čovek, brinem se za decu i unuke, za Tanju i za mačku, a za sebe jedva više i da brinem.

SVETLANA LUKIĆ:

Čitala sam Obamin pobjednički govor, kada on govori uzvišene reči, pa mi Amerikanci, pa promene, pa lideri slobodnog sveta, pa mi je bilo malo žao ovog našeg sveta koji se provlači između kola po Beogradu ili se pati negde u Dimitrovgradu.

MILOŠ VASIĆ:

Kad Barak Obama govori Amerikancima o vrednostima, on govori društvu u kojem nema nikakve dileme o sistemu vrednosti, jer za razliku od nas, oni imaju jedan sistem vrednosti - moraš prvo da platiš porez, pa da umreš, nije zgodno kršiti zakon, ići na crveno svetlo. Ne zbog toga što policija hoće da globi, nego zato što to jednostavno nije lepo. Trude se da budu elementarno politički korektni, da nekog ne zovu crnčugom, niger, pa ni predsednika.

Kod nas se ne zna sme li da se ukrade ili ne sme, zašto ja ne bih išao jednosmernom ulicom uz nos i još vadio pištolj na svakoga ko mi stavi primedbu? Ubij Šiptara, normalno, šta sad tu?

Najteže mi pada ta puka, loša beskonačnost, trajanje kojem se ne vidi kraj. U stvari, najviše me nerviraju lažovi i laganje. Nije lepo lagati, a sad,

objasnite vi to nekom Aleksandru Vučiću. Ne vredi, gleda te u oči i laže, i onda kad ti ustaneš i kažeš - Marš, đubre lažljivo - on kaže - Jao, ovo je jezik mržnje, katastrofa, kako se usudio? Oni mogu da nas lažu, a mi ne možemo to da im kažemo. Nekako mi lakše dođe kad kažem - đubrad lažljiva.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta misliš o sednici Vrhovnog suda zakazanoj za septembar, povodom presude za ubistvo Zorana Đinđića?

MILOŠ VASIĆ: :

Pa ništa, uzdam se u Vrhovni sud. Kad su mogli da isteraju *Stambolića* i *Budvu*, isteraće valjda i ovo, ovo je čvrst slučaj. Nadam se da će isterati i Ibarsku. Potrebno je samo malo građanske hrabrosti, da se stisneš, pa da kažeš sebi - E, presudiću, pa makar završio karijeru kao advokat. Nije ni to najstrašnije, ima toliko advokata, ne vidim da im nešto fali.

SVETLANA LUKIĆ:

*Da vas uputim na nekoliko zanimljivih tekstova koje možete naći na našem sajtu. Ivan Torov je napisao analizu događaja u Makedoniji, to je tekst Krvava izborna svadba. Tu je tekst Nikole Samardžića, Tomson i Kalašnjikov. Pisali su i Miroslav Prokopijević, Ivan Milenković i drugi, a veoma često na našem sajtu prenosimo i tekstove našeg sledećeg sagovornika, gospodina Dimitrija Boarova, kolumniste listova *Vreme* i *Danas*. Poslednji put kada smo razgovarali sa gospodinom Boarovim u Novom Sadu, išli smo iz demokratskog Beograda u radikalni Novi Sad. Sada se situacija dramatično preokrenula, tako da ćemo mi u ponedeljak otići u Novi Sad na promociju jedanaeste knjige Peščanika FM, u demokratski Novi Sad, u Vojvodinu, koja nam je svima očitala lekciju na izborima 11. maja.*

*I da vam citiram nešto što je gospodin Boarov pomenuo u svom tekstu *Bauk sporazuma sa Evropom*. On tamo piše da se antievropska propagandna kampanja sa malim prekidima u Srbiji vodi već dve decenije, a moglo bi se reći da traje i vekovima. I tu je gospodin Boarov citirao političku raspravu u Narodnoj skupštini iz 1871. godine. To je bila rasprava o tome da li je Srbiji potreban ugovor sa Generalnom unijom iz Pariza o zajmu za gradnju čuvene železničke pruge između Beograda i Niša. I tada je poslanik radikala, pop Milan Đurić, rekao, citiram - Jer amanet je naših dedova da raskomadano srpstvo ujedinitimo, no ako se*

MILOŠ
VASIĆ

ovaj ugovor primi, onda će se teško moći izvršiti taj amanet naših pradedova o ujedinjenju naše potlačene braće, jer duž železničke pruge podići će se 34 stanice, tj. toliko kolonija tuđih narodnosti i tuđih ideja. Sem toga, tu će se navući stranački fabrikanti i svakojake krpetine i s njima će se otvoriti trgovina, a našem narodu nije amanet prađedovski da trguje i da se obogaćava, no da sveti Kosovo.

Slušate Dimitrija Boarova.

DIMITRIJE BOAROV:

Jedanaestog maja se dogodila veoma značajna stvar. Došlo je do potpunog kraha velikog, starog nacionalnog projekta u Srbiji. Mislim da bih, posle niza što krupnijih, što sitnijih poraza, ovaj mogao nazvati konačnim. Imamo neobičnu situaciju: proevropske snage smataju da su one pobedile, a zapravo je reč o porazu takozvanih nacionalnih snaga, zagovornika starog srpskog političkog projekta ujedinjenja, sabornosti, velike Srbije. U tom smislu, reč poraz je jača od reči pobeda, jer pobede u aritmetičkom smislu ni nema.

Proevropska grupa koja je proglasila pobedu nije u stanju da artikuliše tu pobedu, niti da je interpretira na potreban način. Kao da ih ne zanima ono što bi se na toj pobedi moglo zidati dalje. Kao da su se svi našli istureni na nekoj novoj zemlji, pa ne znaju kako da nastavie i šta da rade. Kao da i dalje čekaju neko vođstvo iz Brisela ili iz nekog drugog svetskog centra, mislim pre svega na Moskvu. I oni su zatečeni i ne bi da iskoriste tu pobedu u smislu da se otarase takozvanog starog blata, u kojem smo se dvesta godina batrgali, na jednom projektu koji nije uspeo. Sve zajedno govori da je, ja ću to drsko reći, Srbiji Jugoslavija bila najviše potrebna, iako je najviše osporavana iz Srbije. Onog trenutka kada je krahirala Jugoslavija, počela je serija poraza, koja je, po mom mišljenju, definitivno okončana 11. maja.

Ne plašim se mnogo aritmetičke pobede tih starih snaga. To ne može da uspe i samo je gubljenje vremena, koje će u istorijskom smislu biti kažnjeno produženim siromaštvom. Znači, ako smo izgubili mnogo, možemo još malo. Međutim, zabrinjava to što na demokratskoj strani nema dovoljno žara, dovoljno liderske snage. Nemamo ličnost poput Zorana Đinđića. Taj problem je dubinski, jer evropska ideja nema svoj softver u našoj intelektualnoj eliti. Kada kažem elita, mislim na profesore univerziteta, šefove instituta, vrh akademije, vrh Matice srpske i tako dalje. U većini tih institucija su ideološki leševi, ljudi iz bivšeg vremena,

bivši ljudi, bivša elita. Znači, imamo bivšu elitu, imamo poražene snage koje imaju većinu u biračkom telu, imamo narod koji je sluden i uplašen i ne postoji niko ko bi uspeo da im objasni da ono novo što nas čeka ne može biti strašnije od ovoga što smo već preživeli.

Protetklih godina je politička superstruktura uspela sebe da nametne kao glavnu društvenu temu. Danju, noću se nešto pregovara, šta je izjavio ovaj, ko je koga zvao telefonom, ko s kim ne komunicira. Stvorila se veštačka napetost, kao da sudbina Srbije zavisi od tri, četiri politička salona, koji su opremljeni nekim klincima koji znaju engleski i ruski, pa znaju na kompjuteru, obavešteni su, savetuju svoje šefove. Odatle se šalju demarši, održavaju se tajne sednice i šta ja znam. To su budalaštine. Ta politička elita, sa svojom dramaturgijom, svojim dramoletima i operetama tapka u mestu. To nije elita koja može izvesti Srbiju na široki drum prosperiteta.

Problem je i sa samom idejom. Posle tako dobro zapržene, oljućene, ukusne parole kakva je nacionalna, sada treba da ponudite ideju ustavnosti ili ideju pravne države. To su perspektive koje običnoj ljudskoj svesti na Balkanu deluju strano, protestantski, katolički, bez ukusa, bez mirisa. Taj Pariz, London nas ne vole. Kad odemo tamo, niko nas ne gleda. Mrze te i Česi. Taj svet je nekako otuđen, deluje apstraktno. I kakva ustavnost, posle dvesta godina prakse u kojoj su vlast i novac i nož i pogača? Našem običnom čoveku to deluje kao iluzija, zavesa iza koje se odigrava stvarna bitka. Kakva ljudska prava, to je fraza nevladinog sektora, koji je dobro plaćen iz inostranstva i tako dalje.

Ideju prosperiteta su potrošili komunisti, a u velikoj meri je to problem i sa modernizacijom. Međutim, mislim da modernizacija još može da funkcioniše kao velika ideja, naročito ako se poveže s tom nasušnom potrebom zemalja u tranziciji, a naročito s potrebom Srbije za reindustrijalizacijom. Okrećili smo domove zdravlja i bolnice, trguje se, prodaje se, ali nema industrije, ništa se ne stvara. I u tom smislu je povratak *Fijata* presudan. To je neka industrija, nešto odvrćeš, zavrćeš, vidi se šta je stvoreno, jer *C market*, *Delta market*, *Merkator*, *Rajfazen* banka, *Erste* banka običnom čoveku deluju kao presipanje iz šupljeg u prazno. Lokali, stambene zgrade, preprodaja nekretnina i tako dalje. To jeste tržišna ekonomija u velikoj meri, ali proizvodnje, stvaranja nove vrednosti mora biti. Zato je povratak *Fijata* postao hiperbola napretka, pa u srcu Šumadije, pa srpski Detroit. To deluje na ljude, ali ima i svoju suštinu.

DIMITRIJE
BOAROV

Znači, reindustrijalizacija je veoma bitna za tako siromašnu zemlju kao što je Srbija, koja ne može na dugi rok računati da će živeti na softveru, turizmu. Evo, susedna Hrvatska živi na turizmu, ali mi ćemo morati nešto i raditi i stvarati. Reindustrijalizacija je nasušna potreba Srbije. I ako je kompromitovana reč reforme, hajde, zvaćemo to nekako drugačije - modernizacijske promene. Uostalom, Srbija je dužna modernizaciji. Ona je uvek imala manjinsku elitu koja je vikala - Ajmo u modernizaciju. Tu su mnogo učinili srpski komunisti, naročito liberali. Ali pri svakom velikom političkom konfliktu u Srbiji, uvek su pobeđivale stare snage. To je pravilo od 1804. do danas. Oni koji su tražili promene su stalno gubili, ali promene nisu mogao skloniti s dnevnog reda istorije. Ipak je bilo jasno da se nešto mora menjati.

Modernizacijske snage ponovo imaju šansu. One će iz poraza u poraz ipak uvesti Srbiju u Evropsku uniju i od Srbije napraviti nešto pristojniju zemlju od ove u kojoj živimo.

U drugoj polovini devetnaestog veka nastala je velika rasprava u Srbiji, koja je trebalo da se zaduži za izgradnju pruge Beograd - Niš. Srbija je na Berlinskom kongresu dobila nezavisnost pod tri uslova, a jedan od tih uslova je bio da spoji istočne železnice sa evropskom mrežom železnica. To je doživljeno kao diktat. Srbija nije imala nijednu železničku prugu i čak je Ristić dao ostavku na mesto premijera zbog tog diktata. Snažna koalicija u Narodnoj skupštini Srbije je bila protiv te pruge, pre svega iz bezbednosnih razloga. Kažu, ako se izgradi pruga, tu će doći stranci, otvoriće se brz prevoz i smanjiće se bezbednost Srbije. Bezbednosti je u tom trenutku, 1870. godine, glavna opasnost pretila sa severa. Turska je bila slaba i postojala je namera da se mi proširimo na tu stranu.

Tada je izbačena ideja jedinstva s Bosnom, Drina je postala važna, Ristić se borio za dva ostrva na njoj. Tada je stvorena ideja ujedinjenja sa Srbima u Bosni. Taj strateški cilj Srbije je kasnije ekspandirao prema Vojvodini, koja je poslednja uključena u taj projekat. I užasan otpor je postojao prema tom zajmu. Generalna unija je bila organizator tog zajma, koji je bio veoma nepovoljan. I to jeste bio ogroman strateški potez, jer je Srbija tek bila stekla nezavisnost, a trebalo je da uzme kredit vredan pet državnih godišnjih budžeta. Zamislite kada bi se u Srbiji povel rasprava o četrdeset milijardi evra kredita, zamislite koliko je to zaduženje bilo za Kneževinu Srbiju. Međutim, kralj Milan i naprednjaci, tada je ministar finansija bio Čedomilj Mijatović, uspeli su to da proguraju kroz skupštinu.

Pomogao je i taj Ežen Bontu, koji je navodno sa kesom dukata obilazio i tadašnju opoziciju, sa Nikolom Pašićem na čelu. Bontu je stigao parobrodom iz Pančeva usred zime, pa je, od kralja Milana do šefa opozicije, navodno svako dobio svoje i taj projekat je proguran.

Srbiji su potrebni veliki projekti koji imaju simbolički značaj. U većini nerazvijenih siromašnih zemalja, od Dubaija do Filipina, potrebni su simbolički projekti. To je Tijanić dobro osetio, pa je uradio onaj besmisleni toranj na Avali. Ali funkcija tih piramida je značajna kod primitivnih, nerazvijenih zemalja. Ona stvara surogat privredne dinamike i tu se na račun budućnosti dinamiziraju ekonomske aktivnosti. To dobro funkcioniše već dve i po hiljade godina. Tako da je i Srbiji potrebno nešto što će podupreti, materijalizovati ideju modernizacije i prosperiteta.

Druga ideja bi bila da anektiramo pola Bosne ili da ratujemo za Kosovo ili da nudimo federaciju Grčkoj kao Slobodan Milošević ili da se bacamo u zagrljaj Mađarima. Mađare je u federaciju zvao Panić. Znači, to kola - Srbin nikada nije zadovoljan tu gde jeste, već bi uvek nešto više, ako je moguće - a do sada nije bilo moguće.

Imali smo dvesta godina teorije da je država sve, znači projekat velike države. Neću da kažem da je on stvoren iz zlih namera, samo zato da bi neka grupa terorizovala sve građane Srbije i sve susede. To je bila teorija po kojoj država u primitivnoj zajednici treba da ima i prosvetnu i ekonomsku ulogu. Taj mehanizam je iskorišćen, isceđen koliko je bilo moguće, ali on je ubrzo pokazao svoje konstrukcione slabosti, koje nisu karakteristične samo za Srbiju. Projekat velike države se debelo kompromitovao u Srbiji, konačno pod Miloševićem, tako da bi bilo pametno da više ne idemo na tu stranu. Ideja velike države je potpuno kompromitovana i zbog toga se mora ići na jednu dosta rizičnu projekciju male države, u kojoj, naravno, vladaju neformalni centri moći, nova buržoazija koja je često surovija od države i pod manjom javnom kontrolom.

Karić je definitivno razorio svaki dignitet te države u ekonomskom smislu. Posle njega vam više ne vredi država koja će kazati - sada ja kontrolišem sve, jer ako nisi kontrolisao onda, kako ćeš ubuduće. Za ideju liberalnog kapitalizma svi kažu da je nema više nigde u svetu danas. Svuda država nešto kontroliše, ali mi nemamo izbora, jer stara ideja poštene države je ovde kompromitovana. Stepem korumpiranosti državnog aparata je toliki da se to ne može drugačije lečiti nego tako što će se njegove

DIMITRIJE
BOAROV

ingerencije i ovlašćenja smanjiti, po cenu rasipanja društvenih resursa i novih nepravdi. Ali i to je pametnije nego besnilo državnog aparata lečiti aspirinima, jer to ne uspeva.

Mi ne znamo šta se događa iza zavese, ali verujem da se raspravlja o tome ko će biti portir u nekom dobrostojećem javnom preduzeću. I tako se raspravlja do premijera. Ne može se o ključnim pitanjima četiri meseca raspravljati. Znači da se raspravlja protiv kog džeparoša iz ove stranke će biti obustavljen postupak i koji sudski predmeti će biti stavljeni na dno fioke. Koliko sam ja obavešten, o tome se pregovara. To je tragedija.

Kosovska orijentacija Srbije apsolutno nije mogla imati šanse u Vojvodini, jer se postavlja pitanje zašto Srbija ne bi ostvarivala svoje interese preko Vojvodine. Vojvodina je prostor gde se naselilo najviše izbeglica. Oko dvadeset odsto ljudi u Vojvodini je došlo pre manje od deset godina. Međutim, Vojvodina je počela da ih vari i ti ljudi su počeli da je razumeju i da postepeno shvataju njene interese, to jest sopstvene interese u njoj. Vojvodina otrgnuta od Evrope je ekonomska propast i ishod izbora u Vojvodini je krajnje logičan. Radikali su imali uporište u Vojvodini u onim vremenima kada je još vladala nervoza, kada se ti ljudi nisu elementarno snašli, kada su se osećali ugroženima. Zamislite da trista do četiristo hiljada ljudi ne može da putuje u Hrvatsku, kada Hrvatska uđe u Evropsku uniju. Ili da ne može da putuje u Bosnu - pa to je ludilo.

U Vojvodini se radi o racionalizaciji biračkog tela, što naravno ne znači da je Vojvodina ideološki pelcovana za liberalnu Evropu. Apsolutno nije. Vojvodina je takođe zaostala, mnogo zaostaliya u relativnom smislu u odnosu na centralnoevropski region nego što je ikada bila. Vojvođanska elita ne postoji, Vojvodina nema stvarnu autonomiju, niko više ni ne postavlja pitanje ustava Srbije, koji Vojvodini ništa nije vratio. Tako da je Demokratska stranka tu relativno dobro prošla, jer je ona izborila izvesne pomake. Svi pomaci u autonomnoj strukturi Vojvodine zavise od skupštine Srbije. Tako da Vojvodina nema neku ozbiljnu autonomiju, ali ima interes za evropski put Srbije, mada institucionalno ne može da utiče na Srbiju. U političkom smislu, sigurno je da izborni rezultat na pokrajinskim izborima daje auru dobrog rezultata Demokratskoj stranci u Srbiji. Ali on ne može biti presudan.

Nisam zadovoljan dijagnozama rasporeda moći u Srbiji. Tu ima zbunjujućih stvari. Institucionalno, Srbija deluje kao fantastično centralizovana zemlja, međutim, pogledajte budžet Srbije - osam milijardi evra. Budžet Hrvatske je šesnaest milijardi evra, s tim što je Hrvatska skoro dva puta manja od Srbije. Na prvi pogled deluje da je to tako samo zato što je Hrvatska dvostruko razvijenija zemlja. Međutim, ja mislim da je Hrvatska daleko centralizovanija od Srbije. A ova komparacija budžeta dve zemlje govori da lokalne samouprave u Srbiji raspolažu znatnim sredstvima. Tako da je novac prilično rasut i zbog toga je bitka za Beograd veoma značajna. Ona ima simboličnu dimenziju, ali Beograd je pre svega bogataš, neću da kažem da li zaslužen ili nezaslužen. Osamsto pedeset miliona evra gradskog budžeta je već skoro kao budžet Štutgarta.

DIMITRIJE
BOAROV

Ministarstva vlade Srbije deluju patetično. Ministarstvo energetike, ministarstvo ovog i onog. Ja znam ta ministarstva, to je pet-šest ljudi, u nekim ministarstvima je teško naći ijednog kompetentnog čoveka. To je grupica ljudi koja tobože ima velika prava, koja su u stvari neinstitucionalna. Tamo gde nema snažne političke ličnosti na čelu ministarstva, ministarstvo nije u stanju ništa da uradi. To je paradoks. Kada pogledate zakone, sve je u rukama ministara i ministarstava, a kad nešto treba da se uradi, ta ministarstva to nisu u stanju, iz više razloga - nisu stručna, nemaju autoritet, zavise od drugih ministarstava, političke konstelacije i sve je vezano u čvor tako da ništa ne može da se makne.

Da zaključim, ne očekujem neku dramu zbog toga što će u nekoj opštini biti jedna politička grupa na vlasti, a u nekoj drugoj opštini druga, zato što svi oni imaju podjednak pogled na stvari. Nisu to različiti ljudi, nisu tu različita krvna zrnca. U tom smislu postoji strahovit centralizam u Srbiji i dva-tri čoveka su advokati određenih političkih projekata, iza njih su neke sive grupe dirigenata. Avion leti i svi smatraju da njime neko upravlja, ali pitanje je da li upravlja. Stvara se iluzija da sve zavisi od nekog Dačića, što je glupost. Od socijalista ništa ne zavisi, sem njihov standard, standard njihovih aktivista i njihovih porodica i sponzora. U ozbiljnom smislu reči, socijalisti ne mogu promeniti kurs Srbije. Ta stranka je kompromitovana i propala.

Oni se ne mogu revitalizovati kao vodeća stranka leve, pa prema tome, od Dačića ne zavisi sudbina Srbije. Ona zavisi od promotera evropske ideje, a evropska ideja nije sama po sebi dovoljna. Ona mora biti ideološki dograđena, mora se izgraditi kompletnija projekcija, atraktivnija slika za

obične ljude, a ne šematizovana slika Evrope kao zemlje Dembelije ili Evrope u kojoj krupni kapital šiba radnike i jedanaest meseci im sisa krv, a posle ih pusti da idu na Havaje da letuju.

Proevropske snage se ne usuđuju da kažu da Srbi, u trenutku kada uđemo u Evropsku uniju, mogu otići da budu kelneri u Nemačkoj na mnogo lakši način nego do sada, ili da rade u gradskim čistoćama po nordijskim zemljama. Ali pazite, i to je bolje nego biti nezaposlen u Srbiji. Znači, prva stvar koja bi bila rešena automatski, u roku od dve godine, to je da bi se za osamdeset odsto smanjila nezaposlenost. Naš svet nije lenj da krene, pogotovo kada je prinuđen. Psihološki balast starog vremena bi ukidanjem viza bio sklonjen i sa srednje klase. I ona bi mogla brže i lakše da se usavršava. Bogatiji deo te srednje klase mogao bi da školuje svoju decu mnogo lakše u ozbiljnijim obrazovnim centrima od ovih kojima sada raspoložemo. Ta grupacija bi se lakše kretala i ne bismo imali takav odliv mozgova. Kada znate da uvek možete otići, onda vam je lakše i da ostanete, a kada znate da je sad ili nikad, onda odlazite sad.

Neke stvari nisu sasvim prijatne, ali mislim da to nije malo, da kažemo nezaposlenim ljudima - Bićete zaposleni, krenućete u gastarbajterske vode, da kažemo srednjoj klasi - Moći ćete da putujete ukoliko imate novaca i da kažemo - Stići će šrafciğer industrija u Srbiju, radićete delove za avione, za brodove, za usisivače. Znači, Srbija nema šrafciğer industriju zbog toga što nije inkorporisana u Evropsku uniju, a u Evropskoj uniji, kao i svuda u svetu, dolazi do parcijalizacije industrijske proizvodnje. Prema tome, šrafciğer industrija bi stigla u mnogo većem obimu u Srbiju i to bi i u Srbiji zaposlilo dovoljno ljudi. A s obzirom na populacionu situaciju, mislim da će Srbija za deset godina imati deficit radne snage, ali samo ako uđemo u Evropsku uniju.

Plašim se nesposobnosti države da održi elementarni red. Ona je zapravo organizator nereda. Sve krupne krize je ona organizovala. To čuveno paljenje ambasada, razbijanje *Merkatora* - mislim da izranjaju dokazi da to u najmanju ruku nije sprečavano. Međutim, ohrabruje me da politički pogon za proizvodnju nestabilnosti polako gubi gorivo. Mislim da oni više nisu u stanju da destabilizuju Srbiju u svom interesu. Veliki vekovni projekat je propao. Meni je žao što veći deo srpske populacije nije u granicama Srbije, ali smatram da granice više nisu bitne i da je Srbima najbolje tamo gde im je najbolje, pa makar to ne bilo u Srbiji. Evropski suncobran

obežbeđuje opstanak i naše nacije. To stalno treba govoriti nacionalistima
- Ne brinite, Evropa brine da mi opstanemo više od nas.

Evropa je tako komponovana da više nikom ne pada na pamet da širi katoličanstvo, da germanizuje, mađarizuje populacije i tako dalje. Evropski suncobran je dobro mesto za sve evropske nacije, jer daleko manje ugrožava suverenitet od nekih drugih opcija. O naciji i istoriji treba početi govoriti modernim jezikom, bez patetike i bez noža u zubima.

IVAN
ČOLOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Dimitrije Boarov. Za kraj Peščanika slušate Vesti broj 17 iz kulture Ivana Čolovića.

IVAN ČOLOVIĆ:

Ljudi ne vole moralistu i nikad ga nisu voleli. Ali, u naše vreme on je, izgleda, omražen više nego ikad ranije. U stvari, danas je on prezren i ponižen. To je jedan od zaključaka knjige *Moralistički fragmenti*, koju je napisao Milo Lompar, profesor književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, a prošle godine objavila *Narodna knjiga*. U moderno doba, zaključuje autor ove knjige, moralista je marginalizovan, vlada mišljenje da je on savršeno nepotreban. I još gore od toga - kaže profesor Lompar - danas se "moralista ne doživljava ni kao prepreka, već se registruje (ako ima sreće da bude opažen) kao dosadna muva, baksuz, namćor, kvariigra".

Zašto je danas moralista nevoljen? Čime je on to zaslužio? Nema tu neke velike tajne. S obzirom na to kako se moralista ponaša, šta misli i kako govori, ništa drugo nije ni mogao da očekuje sem negodovanja i ljutnje, a ni gore od toga ne bi trebalo da ga iznenadi. On je prosto čovek koji smeta, koji ume da iznervira ljude. Pre svega, objašnjava profesor Lompar, moralista tvrdoglavo ide protiv matice, to jest ide u suprotnom smeru od onog kojim ide ogromna većina ljudi. Zatim, u svemu što običan čovek misli, on vidi predrasudu ili neki skriveni interes. Taj vam ne dozvoljava da težite uspehu, jer tvrdi da je prava stvar ne uspeti, a ostati svoj. I stalno se buni, nijedna vlast mu nije dobra, ništa ne ume da prihvati i aminuje, nego od njega stiže samo jedno te isto dosadno - Ne. Ako ga ignorišete, on je spreman da se nametne nekim skandalom ili incidentom. Kad se sve sabere, vidi se da je moralista opasna osoba, koja potkopava vladajući poredak, da on, kako se izrazio autor *Moralističkih fragmenata*, "iskazuje neku vrstu iskustva subverzivnosti".

Ovaj portret moraliste profesor Lompar je naslikao polazeći od sebe, na osnovu onoga što sam doživljava kao čovek koji u današnjoj Srbiji ide protiv struje, koji dovodi u pitanje vladajuću elitu, njene ideje, njene simbole moći i autoritete. Iskustvo subverzivnosti - svojstveno moralisti - njegovo je lično iskustvo. Zna cenu te subverzivnosti - a to su osuda, prezir i podsmeh - jer je sam plaća. Mogao bi da kaže: dosadna muva, namćor, bak-suz - c'est moi. Njegova knjiga puna je primera koji pokazuju kako je on to postao, takva neprijatna, sebi i drugima teška osoba - moralista. Čitalac će tako saznati da se autor *Moralističkih fragmenata* usuđuje da se namćorski odnosi prema danas u Srbiji vladajuću ideologij, da zuji oko nekih danas moćnih noseva i da im pri tom kviri igru.

Namćorski prema vladajućoj ideologiji? Da, prkoseći svim rizicima koje to povlači za sobom, profesor Lompar otvoreno ustaje protiv titoizma. Naziva ga "duhom koji je antiduh svakog duha" i upozorava na to da je on danas u Srbiji svuda prisutan, odnosno da se "nasleđe titoizma može pratiti u svim vidovima života", do kojih on lako stiže zahvaljujući specifičnom načinu kretanja svojstvenom jednom duhu, koje nije isto kao kod ljudskog bića. "Titoizam nije čovek", objašnjava profesor, "i zato on može da se prostire mnogo dalje nego što bi svaki čovek mogao to da učini".

I zaista titoizam - krećući se neopažno i brzo kao duh - stigao je i do nekih neočekivanih mesta, ali ga je naš moralista i tu prepoznao. Na primer, otkrio ga je u crnogorskom jeziku i to kao njegovo "prirodno izvoriste". Kako se tu našao, mangup jedan? Tako što je taj jezik, objašnjava profesor Lompar, zapravo "ulog u nastajanju nove i nepoznate Crne Gore", a ta država je, pak, nastavak one koju je Crnogorcima napravio Tito ili, tačnije, koju je "iznedrio duh titoizma". Smelo prkoseći svemu što moćnici u Srbiji misle o ovoj temi, profesor Lompar šiba po "novoj Crnoj Gori, koja govori novim jezikom". I uz sav rizik koji subverzivno mišljenje sobom nosi, objavljuje da postoji samo jedna prava crnogorska država, a to je - kaže on - "večna Crna Gora koja govori srpskim jezikom". Svestan je on cene koju za to mora da plati. "To čoveka može koštati počasti i para", kaže on, "i može mu natovariti mnogo nevolju na vrat".

Ne hajući za to, naš moralista nastavlja da detektuje zle učinke titoizma u današnjoj Srbiji. Nije mu promaklo da ga nađe i na jednom mestu gde je dosad neopažen harao, u pogubnoj privrženosti Srba Americi i američkim vrednostima. Kod nas se - kaže profesor Lompar - ispoljava samo površni, "salonski antiamerikanizam", ali ne postoji svest o pravoj opasnosti koju

Amerika predstavlja za srpsku kulturu, nema otpora njenom zloćudnom nihilizmu, tom zlu koje bje iz "tamnog srca Amerike". Mada smo od te zemlje - podseća nas autor *Moralističkih fragmenata* - "i kao narod i kao pojedinci izranavljeni do krvi", kod nas je "gotovo opasno ispoljavati anti-amerikanizam". Otkud to, otkud ta luda, nezdrava ljubav Srba prema imperiji zla? Odgovor, koji se niko pre njega nije usudio da izusti, profesor Lompar nam nemilosrdno baca u lice. Ameriku volimo zbog Tita. Od njega nam je to ostalo. On nas je izdresirao tako da ne dozvoljavamo da nam je neko dira. On nas je odvojio od majčice Rusije i bacio nas u zagrljaj tog nihilističkog nemani. "Titoistička formula", objašnjava profesor, "koju očituje antirusko kretanje u spoljnoj i antisrpsko kretanje u unutrašnjoj politici komunističke Jugoslavije - pojavljuje se kao podloga za svaku osudu antiamerikanizma".

IVAN
ČOLOVIĆ

"Zloslutna srž titoizma" ukazala se našem moralisti i jednog dana u Berlinu. Bio je to, seća se on, trenutak epifanije. Šetao se berlinskim ulicama i čitao natpise na tablama, na zidovima i na kockama u kaldrmi, koji podsećaju današnje Berlince na stradanja Jevreja i drugih ljudi u njihovom gradu i u njihovoj zemlji za vreme nacizma. Zastao je, tako, pred jednom tablom na kojoj piše: "Mesta užasa koja nikada ne smemo zaboraviti: Aušvic, Štithof, Majdanek, Treblinka, Terezijenzat, Buhenvald, Dahau"... Našao se i pred jednom granitnom kockom sa natpisom: "Ovde je živela Sofija Hap, rođena Bah 1892, deportovana 1943, ubijena u Aušvicu". I u tom trenutku profesor Lompar doživeo je epifaniju. Odatle je, priča on, "na najvijugaviji način, i iz najveće daljine, u epifanijskom času prebačen u potpuno drugi svet". Odjednom se našao licem u lice sa svojim zakletim neprijateljem, znate već kojim: sa "zloslutnom srži titoizma".

Zapravo, razmišljajući o obeležjima koja danas Berlince podsećaju na zločine počinjene u njihovo ime i u ime nemačkog naroda, on se upitao: a zašto nečeg sličnog tome nema kod nas? I odmah mu je sinula jeretička i subverzivna misao da je to zato što je titoizam - kako se izrazio - "poništiio svaki egzistencijalni oblik suočenja kakav je moguć, recimo, u Berlinu, 2007. godine". A šta bi Beograd - da ga titoizam u tome ne sprečava - mogao da ponudi svojim građanima kao spomen na zločine koje ne smeju da zaborave, nešto što bi bilo nalik na ono što je profesor video u Berlinu? A imalo bi se šta, zar ne?

Međutim, zbog toga što je u naše glave usađena vladajuća ideologija, to jest titoizam, nama je sasvim strana ideja o nekakvim spomen-obeležjima

na zločine koja bi bila pandan berlinskim. "Da li bismo uopšte mogli zamisliti na određenim ulicama Beograda", pita nas profesor Lompar, "diskriminatorne naredbe uperene protiv Srba iz ustaških zakona i pravila? Da li možemo zamisliti, u centru grada, opominjuću tablu sa imenima ustaških logora?". Naravno, zna on da to ne možemo da zamislimo. Ali on zna i ono što nam drugi ne daju da znamo, zna zašto je to tako. "Zato", pokušava da nam objasni naš moralista, "što je srpska kultura iznutra onemogućena da osvetli činjenicu da je srpski narod pretrpeo genocid"? U slučaju da neki titoistički moćnik zlobno primeti da se Nemci u Berlinu suočavaju sa odgovornošću za zločine učinjene u njihovo ime, te da obeležja u Beogradu koja bi podsećala na zločine nad Srbima ne bi mogla s tim da se uporede, dobiće od profesora odsečan odgovor da mi "kao javnost i kao kultura, ne možemo imati snage da se suočimo sa užasom kao takvim, pa otud ni sa istorijskim užasom koji smo stvorili, kad nemamo iskustvo sa genocidom koji smo pretrpeli".

Uostalom, profesoru Lomparu neće ponestati moralne hrabrosti da tom titoisti kaže ono što danas malo ko u Srbiji sme i da pomisli, istinu da je priča o nekakvoj srpskoj krivici običan mit, nešto što su lansirali naši neprijatelji iz Prvog svetskog rata, a čemu je u naše vreme kumovao... Ko? Neće se naš moralista umoriti, pokolebati, ustuknuti da ako treba i sto puta ponovi ime ideologije koja danas upravlja našim dušama. Iz titiozma je - iz čega bi drugog - potekla i navika da se - kako se on izrazio - odričemo "naše nacionalne egzistencije" i da "o sebi mislimo ono što misle oni koji su oblikovali pojam srpske krivice".

Treba li, na kraju, uopšte reći da iznošenje ovih i mnogih drugih hrabrih, retkih i subverzivnih ideja, da ovo nemilosrdno raskrinkavanje zloćudog titiozma i samopožrtvovana odbrana srpskog naroda u knjizi *Moralistički fragmenti* nisu prošli bez posledica po njenog autora? Imao je da plati koliko to košta - a on je uostalom s tim unapred bio pomiren. Tako je morao da se zadovolji sa samo tri književne nagrade koje je dobio poslednjih godina: nagrade *Dorđe Jovanović*, *Stanislav Vinaver* i *Laza Kostić*. Od svih velikih i bogatih firmi kojima je čovek njegovih sposobnosti mogao da upravlja, on je bio - i to samo dve godine - direktor *Politike*. Danas on ima samo skromno mesto profesora univerziteta i, usput, rukovodi samo jednom institucijom, Zadužbinom Miloša Crnjanskog i odlučuje o književnim nagradama u Srbiji kao predsednik žirija za nagrade *Rastko Petrović* i *Miloš Crnjanski* i kao član žirija za NIN-ovu nagradu, za nagradu Drugog programa Radio Beograda i za nagrade *Dorđe Jovanović*

i Dragiša Kažiković, što je zajedno... da vidimo: samo šest žirija. Zamislite gde bi profesoru Lomparu bio kraj da ga moralistički nemir i subverzivne ideje nisu dovele u situaciju da ovako tavori na margini.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Čolović. I u ovoj emisiji smo, kao i toliko puta do sada, govorili o našem ogromnom problemu sa političkom klasom i jadnom intelektualnom elitom. Ostaje slaba nada da negde u nekoj sobi, u nekom kabine-tu neko sedi i piše nešto što će ostaviti nekoj novoj ge-neraciji, koja Srbiju neće doživljavati kao poslednju liniju odbrane pravoslavnog sveta. Naravno da ne očekujemo da postoji neko kao Hegel, koji je završavao svoju Fenomenologiju duha dok je pruska vojska uništavana u Jeni, i to tačno pod prozorom njegove radne sobe. Bilo bi lepo kad bi se pojavio neko, makar kao Bela Hamvaš, koji je, dok je trajao Drugi svetski rat, pisao svoje eseje skupljene u knjizi koju jako volim, Nevidljivo zbivanje.

IVAN
ČOLOVIĆ

Tamo postoji jedna poučna priča za ljude kao što sam ja i za mnoge kao što ste vi, poštovani slušaoci, koji žele, čeznu i mole za malo više izvesnosti. To je priča o nekom kralju, koji je poslao glasnika u Delfe da nešto upita bogove. Odgovor je dobio, ali nije bio zadovoljan, hteo je izvesnost. Odlučio je da božje znanje stavi na probu, ponovo je poslao glasnike u proročište i pitao - Šta ja radim u trenutku dok moj glasnik postavlja ovo pitanje? Odgovor je bio sledeći - Kralj se nalazi sam u sobi i jede. I onda je kralj poverovao, jer je stvarno sedeo u sobi sam i jeo. Ko sumnja i dvoumi se, ko želi izvesnost, njemu samo preostaje da sedi sam u svojoj sobi i da jede. A za nekog ko ima slabo patriotsko srce bolje je da danas u jedan ne gleda prenos tenisa, igraju Đoković i Nadal.

Juče smo imali fantastičan dan, Ana Ivanović je postala prva teniserka sveta, bilo je divno gledati meč između nje i Jelene Janković. Zimonjić je već u dva finala, u muškom i mešovitom dublu. Dakle, imamo fantastične tenisere, strah me je jedino od njihovog povlačenja po patriotskom blatu. Ako Ana Ivanović ili Đoković pobede na Rolan Garosu, u Srbiji će biti mrtvih od sreće. Naravno, predstoji veliko događanje naroda ispred skupštine grada. Bio je ovo Peščanik, do viđenja do idućeg petka.

BOLOMETAR

ŽARKO KORAĆ, *SDU*,

SRĐA POPOVIĆ,

TEOFIL PANČIĆ,

MIŠA BRKIĆ, *promocija u Novom Sadu*,

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *YUCOM*

Koštica je izbrisao sve razlike sa radikalima, a Boris Tadić nam kaže da su socijalisti izvanredna partija...

Mi ne znamo šta smo kupili, a što je još gore, ni DS ne zna šta nam je prodao...

Koštica ima neverovatnu ideju da se dostojanstvo države brani tako što lažete ceo svet da ne znate gde je Ratko Mlađić...

SVETLANA LUKIĆ:

Jedva smo nekako uspjeli da dovoljan broj građana ubedimo da je ulazak u Evropsku uniju naša poslednja i jedina nada, kada se ispostavilo da proevropske snage Srbije predvodi tako jadna politička figura kao što je Boris Prvi Ujedinitelj. To što je u nedelju rekao pred glavnim odborom DS-a, i to kako je glavni odbor naše evropske uzda-nice na to reagovao je - dno dna. Gazda se raspojasao pred svojim odborom poručujući nam da treba da se izmirimo sa svojim dželatima, i da treba da pokažemo razumevanje za bol koji Dačić oseća zbog Miloševićeve smrti.

SVETLANA
LUKIĆ

Nego šta, lično ću otići u Požarevac, pod lipu, rukama ću da iskopam ono jastuče u obliku srca, koje je Mira natopila suzama i da i ja, kao doprinos nacionalnom pomirenju, na njega kanem koju suzu. To što je povodom sastavljanja nove vlade sa Miloševićevim socijalistima rekao Tadić, može da izgovori samo oholi glupak, koji ništa ne razume i ne oseća.

Neka pozove, u ime formiranja proevropske vlade, na nacionalno pomirenje i one žene koje su juče poražene i ponižene izašle iz suda za ratne zločine, koji je ubice njihovih muževa i sinova osudio na petnaest i trinaest godina zatvora. Te zveri su u mestu Čelopek u domu kulture zatvorile i držale kao taoce sto šezdeset dvojicu Bošnjaka i ubile devetnaest muškaraca. Neke od zatvorenika su primoravali da tuku jedni druge, potom su ih i sami tukli i na kraju ih ubili.

Pripremljen je teren i za pomirenje sa Markom Miloševićem. Sudija ga je oslobodila svih optužbi zbog zastarelosti postupka i nije uspela ni da vidi dokaz o tome da je mali Marko tukao otporaše sa namerom da ih povredi. Tadić nema šta da kaže na ovu presudu, jer molim vas, predsednik ne želi da vrši pritisak na pravosuđe. Apostol legalizma samo zbog toga nije imao šta da kaže ni dok je njegov koalicioni partner Koštunica, preko svojih ministara i policajaca, minirao suđenje atentatorima na premijera Đinđića. Sramno je čutanje, i Tadića i DS-a, za vreme tog suđenja.

Tadić je tražio da mu dostave izveštaje o stanju ptičjeg gripa u svetu, a i šire, ali ga ne zanima kako se dogodilo da baš sada Miloševićev sin bude oslobođen svih optužbi. Kako bi bilo uzvišeno kada bi Boris Prvi Ujedinitelj, vođa demokrata svih boja, na mesto savetnika za ljudska

prava zaposlio sina svog nekadašnjeg političkog protivnika. Dečka je jednog časa uhvatilo loše društvo, ali inače je dobro dete. Ko to može bolje da posvedoči nego njegov tata:

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Svaki je čovek najosetljiviji na decu. Te gomile laži koje oni svakodnevno pišu i emituju protiv mog sina Marka su ravne zločinu, a ja se svojim sinom Markom ponosim. Sve što je uradio u životu uradio je sopstvenim rukama, od šesnaest godina se zaposlio u Požarevcu, jer nije mogao da izdrži da bude ovde sin predsednika republike i medijske pritiske, pa je otišao tamo da nosi gajbe s praznim i punim flašama za jednu kafanu za pet hiljada dinara mesečno. I ako neko ima pravo da se na mene ljuti, to je moj sin. To je moj sin.

SVETLANA LUKIĆ:

O ovima koji brane Tadićeve pomiriteljske gestove kao državničke nemam šta da kažem, ali imam samo jednu rečenicu o onima od kojih se očekivalo da nešto kažu. Reagovali su Vesna Pešić, Žarko Korać, Nikola Samardžić, ali gde je da nešto kaže Čedomir Jovanović, koji se kleo u Dinđića, koji je o svemu imao nešto da progovori, a sada je zanemeo? Ta tišina odjekuje.

Boris Tadić je svoje sramne reči na sramnoj sednici glavnog odbora Demokratske stranke izrekao praktično na godišnjicu potpisivanja kapitulacije Srbije u Kumanovu. Ništa o tome nisu imali da nam kažu ni on, ni stranka, a ni mediji. To je jedan od najsramnijih dana u srpskoj istoriji, završetak ratova koji su sahranili toliko ljudi, raselili toliko ljudi, uništili milione života. Naravno da predsednik nije imao šta da kaže, jer bi morao da kaže i kako smo stigli do Kumanova 1999, šta smo radili do 1999, šta je njegov novi koalicioni partner radio svih tih godina. Ili je predsednik devedesete proveo po beogradskim kaficima i promakli su mu neki važni delovi novije srpske istorije? Da ga malo podsetimo:

DNEVNIK RTS-A:

Dragi gledaoci i slušaoci Radio-televizije Srbije, agresija na Jugoslaviju je okončana. Pobedila je politika Jugoslavije i predsednika Slobodana Miloševića.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Mi smo pokazali da imamo nepobedivu vojsku, najbolju vojsku na svetu i nikada u dosadašnjoj istoriji kao u ovom ratu nismo imali manji broj kukavica koje su pobile iz zemlje da tamo na sigurnom sačekaju kraj rata. U ovom trenutku pred nama su zadaci obnove zemlje, mi ćemo odmah početi da ponovo gradimo naše mostove, mi ćemo odmah početi da ponovo gradimo naše puteve, naše fabrike, da ponovo pokrenemo jedan veliki razvoj. Želim u tome svim građanima Jugoslavije mnogo sreće i radosti.

SLOBODAN
MILOŠEVIĆ

STUDIO B:

Vojne i policijske snage nastavljaju da se povlače sa područja Kosova. Uporedo sa njima, ka Srbiji se kreću i brojne srpske izbeglice:

IZBEGLICA 1:

Gde da idem? Pred skupštinu treba da idemo svi.

IZBEGLICA 2:

On je jedan kao predsednik, svaka čast, da mi ga Bog poživi sto godina. On me doveo, da ako me i vrati dolje, čovek ni je spasio da ne izginemo i svaka čast njemu jednome, samo Miloševiću, da mi ga Bog poživi.

ŽENE IZ VELIKE HOĆE:

Ćerka je u Smederevsku Palanku, a u Uroševcu je bila... A jedna mi je u Kosovo Polje, niti je čujem, niti znam gde je, a što mi valja da živim? S nikoga da se ne čujemo, sutra da umrem, niko da mi ne dođe.

STUDIO B:

Komanda prištinskog korpusa Vojske Jugoslavije povukla se danas oko podneva iz Prištine, javlja agencija Beta. Odlaskom komande tog korpusa, u Prištini više nema pripadnika Vojske Jugoslavije.

OTAC DOBROVOLJCA:

Ja sam dobio uverenje od vojske, kao navodno on je izvršio samoubistvo, ja to ne mogu da verujem. Mi smo bili članovi JUL-a, i ja i moj sin i ćerka, mislili smo baš da će nam to pomoći da ih zaposli. I da nije otišao tamo, grizla bi me savest posle što nije otišao, što nije otišao, možda bi već, ako bi bilo nekog primanja... Tog dana sam ga ja

ispratio do gore, ja sam mu pričao malo kako tamo da se ponaša, šta da radi i kako da se skloni, a on ništa progovorio nije.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Danas je na redu Srbija, ali posle će doći Španija, Francuska, Italija, pa bliska i daleka Azija, taj veličanstveni kontinent, i drugi posle njega i najzad, ceo svet. Uranijumske bombe, kompjuterske intrige, drogirane mlade ubice i potplaćene i ucenjene domicilne ništarije, to su instrumenti inkvizicije, koja je prevazišla po svojoj svireposti sve dosadašnje oblike nasilja koje je na ljudima vršeno u prošlosti.

ZORAN ĐINĐIĆ: /septembar 1999. godine/

Sve vreme je u Srbiji potrošeno. Deset narednih godina, ako ništa ne uradimo, i sto narednih godina, u Srbiji neće biti istorije i neće biti vremena, nego samo večno vraćanje istog, propadanje u živi pesak, bez lica, bez karaktera, bez morala, bez države, bez života. I svi to u Srbiji znamo, ostalo je samo da se nešto uradi i mi smo ovde ne da pričamo, nego da se dogovorimo kako da uradimo to što inače svi znamo. I mi koji smo ovde i svi oni koji nisu ovde i koji sada drhte u bunkeru, i oni to znaju. U Srbiji se sve zna, ali dajte da uradimo ono što svi znamo da je ispravno. Ovoga puta nema popravnog ispita, sada ili nikada.

Mrcinu jednu, stenu jednu da pomerimo sa našeg puta. I za taj posao svaka ruka, i ona najslabasnija, i onoga deke i bake nam treba. Ona naša bajka iz detinjstva, onaj miš kad se uhvati, pa onda iščupaše repu, i taj miš nam treba, da iščupamo tu repu zla sa zemlje Srbije. Jedan dugačak maraton nas čeka. Svaki dan mukotrпно da dolazimo da čupamo taj korov, travku po travku, da očistimo Srbiju. Ne možemo u jednom potezu, on ima snage za jedan napad, jedva čeka da ga napadnemo sada, ali ima da mu puštamo dan po dan, kap po kap otrova da iz njega izađe i da ostane kao izbušeni balon i onda da ga šutnemo toga poslednjeg dana.

Ali moramo da znamo, ovo je sada rat živaca, on čeka koliko dugo mi možemo da izdržimo. Ako mi čekamo koliko dugo on može da izdrži, dugo ćemo čekati. Njemu ništa drugo ne preostaje nego da čuču u svome bunkeru. Šta nama preostaje? Da sto godina izlazimo na trgove? Ne, moramo da završimo ovoga puta, mora da se pokaže u ovoj zemlji ko je jači, da li je jači narod ili je jače zlo, da li je jača

Srbija ili je jači Milošević. To ove godine mora da se pokaže i da mi budemo načisto sa time. To će biti život ili smrt ove zemlje i ovog naroda, jer ono što mi danas imamo nije loša vlast, to što mi danas kao Srbija imamo je bolest, virus, ali smrtonosan virus. Koliko su već uništili za ovih deset godina, za narednih deset godina uništiće i ostatak. Pitanje je za Srbiju, najozbiljnije pitanje možda u ovom veku, da li možemo da ga pobedimo sami mi, jer pomoći niotkuda nema.

ZORAN
DINĐIĆ

Ja se nadam i mi se nadamo da je slavni Karađorđe nama ostavio protivotrov, da nam je ostavio recept kako se ruše age i begovi, da nismo mi sirotinja raja. Ja vas pozivam od danas svakoga dana da shvatimo da je ovo borba protiv otrova koji je ubrizgan u naš krvotok, da je nama sloboda uzeta, svakome od nas pojedinačno i samo svako od nas pojedinačno može tu slobodu da vrati. I da sutra i narednih nekoliko dana u svim gradovima Srbije, u celoj Srbiji učestvujete u suđenju ovome režimu, svakoga dana za po jedan greh, jedan zločin i da onda na kraju kažemo - presuda je izrečena, idemo da je sprovedemo. Dajte da ovoga puta uradimo posao do kraja, neka nam Bog pomogne da i mi sebi pomognemo i da konačno pobedimo.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Kao što smo za vreme bombardovanja želeli da znamo ko su lokatori zaslužni za bombardovanje mnogih vojnih i civilnih meta, tako i sada treba da znamo ko su lokatori zaduženi za razaranje uma jugoslovenske dece i omladine, kao glavne strateške mete posle neuspešno vođenog rata NATO pakta protiv naše zemlje. Mreža te mržnje, destrukcije, jednog novog psihološkog nasilja nad našim životom širi se preko stranaka koje su na ovim izborima opozicija, stvarni neprijatelj našem narodu.

BEOGRADANIN:

Dinđić, bandit Vatikanov, nemački špijun... Miloševića volim više nego sebe... Moj je sin poginuo na frontu, na Tovarniku. Jedinac...

ČOVEK IZ KRAJINE:

Doterala me Tuđmanova armada ustaška, doterali sa kamom do ovde. A još njih ne mrzim, oni su mi neprijatelji, nego ove Miloševićeve, to treba pobiti... I Milošević, da bog da svoju djecu čekao Dunavom, da mrtvi mu dođu u slobodu. Uzeo je Arkana za

desnu ruku, jebo ga on... A Julka posebno, Julka ljepotica, mili bože, pa njih dvoje, to je ljepota, to su biseri Srbije, lepe naše otadžbine majke, jebeš takvu i maćehu, a ne mater. Devedesete godine, da je Miloševiću trebalo dati oko, fali mu oko, ja bih izvadio svoje i dao mu sam, da bi me doveo sada do ovoga svega. Zato što smo varani, mi smo prevareni hiljadu puta u ovome ratu, izvarani. A i moje dijete, rekao bih mu - ubij se rađe, nemoj više srpsku pušku uzimati na ovakve načine.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

To je najružnije lice i ovog puča od 5. oktobra, jer su u prvim redovima bili oni iz Republike Srpske, dovedeni, doduše i plaćeni, zbog kojih je ovaj narod i košulju s leđa skinuo da ih odbrani.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Kada je u pitanju saradnja sa Haškim sudom, meni više ništa nije iznenađenje. Svakom je jasno svih ovih godina da se tu neizmerno laže i politički manipuliše, da policija i BIA rade po političkom diktatu i naredbi. I dosadašnji ministar unutrašnjih poslova i dosadašnji direktor BIA su potpuni amateri i dovedeni su kao lični poslušnici Vojislava Koštunice. Tako vest da je uhapšen Župljanin morate da stavite u politički kontekst. Bilo je rečeno da je nekog NATO uhvatio u Bosni, a svi su znali da je on uhapšen u Beogradu, pa prebačen u Bosnu. Onda je ispalo da su se svi dobrovoljno predali, a neki su u papučama iz bolnice odvedeni u Hag. Pa im je onda prečeno da čute, inače će im porodice ostati bez finansijske pomoći.

Dakle, ništa me ne iznenađuje. U tom kontekstu, jedino pitanje je da li to sada policija i BIA pomažu ili odmažu Tadiću. Rekao bih da neko pokušava da odmgne Tadiću, pa da kaže - Evo, vidite, socijalisti, braćo, ako sa ovima pravite vladu, ima da vam hapse vaše heroje. Uostalom, to je Dačić mnogo puta rekao za skupštinskom govornicom, da su to naši heroji, branioci našeg naroda. Tako da je ovo još jedna vest u poplavi političkih manipulacija. Najgore je to što tako ova država gubi kredibilitet. Zaprepašćujuće je koliko dugo kod nas institucije države nikako da počnu da polako staju na svoje noge.

Takva je i famozna rasprava o tome da li kada izgubite većinu posle izbora u Beogradu i kada se konstituiše nova većina, njoj treba predati vlast. Zaprepastilo me je koliko je takozvanih uglednih ljudi, koji sebe smatraju veoma moralnima, opravdavalu odluku da se novoj većini ne preda vlast. Sledećeg puta tako neko vama neće dati vlast i pozvaće se na ovaj presedan. Isto je i sa hapšenjima. Kada ste počeli da hapšenje haških begunaca pretvarate u potpuno političku priču, morali ste znati da će većina ljudi reagovati isto kao i ja. Kad neko bude uhapšen, ljudi će reći - Ko zna koliko dugo oni već znaju gde je on, pa su čekali trenutak. Da ne govorim o tome da je Hadžić očigledno obavešten da napusti svoju kuću u Novom Sadu, gde je, uzgred, radio i primao platu od Naftne industrije. Istraga o tome nikada nije sprovedena. Ako se dobro sećam, Jočić je čak rekao - To nije unutrašnje pitanje, pa nije ni važno.

ŽARKO
KORAC

Politički kontekst hapšenja Župljanina kaže - Dragi Dačiću, ako sa ovima praviš vladu, onda će tvoji heroji bivati hapšeni. Što se tiče suđenja Šešelju, stvar je mnogo složenija. Ovde se svi prave da tog suđenja nema. Svi se prave ljudi, kao da ne vide da je vršen ogroman pritisak na najveći broj svedoka tužilaštva. Vrlo slično pričaju i o Ramušu Haradinaju, s tim što on ubija svedoke, a ovde se izgleda samo zastrašuju ili potplaćuju. Imamo fenomen da se ovde ljudi prave da neke stvari ne postoje - Suđenje Šešelju? - Nemam pojma, znate, ja to ne gledam, ja gledam Novaka Đokovića i slušam muziku.

Naša sredina je, u moralnom, emotivnom smislu, postala imuna na velike stresove. Ja donekle razumem ljude. Kroz sve ove godine stradanja i zločina, ljudi su se branili tako što su se pravili da toga nema, ali taj mehanizam je sada doveden do savršenstva. Drugim rečima, svi se prave da se ništa ne zbiva, život ide dalje, hoću da preživim, da odem na letovanje, da dobijem šengensku vizu za ovu godinu, da idem na more - i ništa drugo ih ne interesuje.

Ima trenutaka na suđenju kada se sudija okrene optuženom i kaže - Šta vi imate da kažete? U civilizovanom pravosuđu sudija kaže - Uzima se u obzir vaš iskaz, ili porota kaže - Imali smo utisak da se istinski kaje. Ali ovde imate slučaj da Socijalistička partija Srbije nije ni tražila da je neko abolira - a vi je abolirate. Vi je abolirate zato što je vaša savest nečista, a ne njihova. Njihova savest je u redu, izgleda da se oni ne sekiraju mnogo. Podsetiću vas da je na posled-

njoj sednici bivšeg saveznog parlamenta, koji se sada zove Dom narodne skupštine, kada se po hiljaditi put govorilo o rezoluciji o Kosovu, Dačić rekao da je opšta podrška politici Slobodana Miloševića konačno ostvarena. I vrlo tačno je primetio - Nisam se ja promenio, nego ste vi došli na moje pozicije.

I sada, pošto je nekima savest ipak nemirna, oni hoće da aboliraju čoveka koji ne traži da bude aboliran, jer misli da je on u pravu. To je otužno gledati, da ne upotrebim neku mnogo težu reč. Čerčil je u jednom trenutku rešio da pomogne partizanskom pokretu, za koji je znao da je komunistički. On ima svoje predstavnike i u četničkom i u partizanskom štabu, kao i Rusi i Amerikanci. On shvata da partizanski pokret vodi glavnu bitku protiv Nemaca i kaže - Ja ću im pomoći. Na primedbu - Pa oni su komunisti, on cinično kaže - Šta me briga, hoćete li vi živeti u Jugoslaviji posle rata? Čerčil je bar bio dosledan. Podržao je ono što je mislio da treba da podrži, ali nije rekao da je komunizam najbolji sistem, pa da on zato pomaže komunistima u Jugoslaviji.

Drugim rečima, ne može se nužda pretvarati u vrlinu, nego treba reći - To je jedini način da napravimo neku vladu, mi mislimo da je ta vladu bolja nego ova druga i da bi SPS mogao u nekim stvarima da nas podrži. Onda dolazimo do pitanja broj dva - šta je program te vlade. Kako će se odvijati saradnja sa Hagom, da li je Dačić spreman da bude u vladi koja hapsi Mladića ili sada ne treba pominjati to pitanje? A kada da ga spomenemo? Ili, da li mi možemo da očekujemo kakvu-takvu normalizaciju odnosa sa Prištinom, ili SPS želi da opravda sve ono što se dešavalo na Kosovu? Oni se nikada nisu potrudili da nam objasne svoju politiku, koja je odgovorna za rat sa NATO-om i Kumanovski sporazum. Ili, kada govorimo o zakonima koje treba da donesemo, jer treba ići dalje u privatizaciju, oni traže izmene zakona o radu. Šta to znači?

Znači, nemate nijedan elemenat konstituisanja te vlade. Jednom sam se zarekao da više neću pominjati tog čoveka, ali moram, to je Delić, on je prvi rekao da su SPS i Demokratska stranka idealni partneri, jer su to dve moderne stranke levice. Za razliku od gotovo svih ovde, ja sam u ime svoje partije sedeo na kongresima i konferencijama Socijalističke internacionale. To je najveća zajednica partija na svetu, ima ih više od sto šezdeset, uključujući i engleske laburiste.

Ako vi mislite da Dačić može da sedi na takvom skupu i da kaže da je on socijalista i da to prođe pored Socijaldemokratske partije Bosne I Hercegovine, koju vodi Zlatko Lagumdžija, pored Socijaldemokratske partije Hrvatske, pored Socijaldemokratske partije Crne Gore, koju vodi Ranko Krivokapić, pa čak i pored Makedonaca - stvarno se varate.

ŽARKO
KORAĆ

Naravno, to su priče za domaću upotrebu. Ali kao što je Tadić svojom politikom kohabitacije rehabilitovao Koštunicu za ono što je radio tri godine i za ono što je uradio Zoranu Đinđiću i za to što je zaustavio reforme u Srbiji, evo, on to sada radi sa Dačićem. Izgleda da je jedna od glavnih funkcija Demokratske stranke da rehabilituje stranke koje to ni ne traže, u stilu - mir, mir, niko nije kriv. Onda, naravno, ne čudi ni izjava da je smrt Miloševića tuga pregolema za socijaliste, kao što je to za demokrate smrt Đinđića. Naravno, ako ste hrišćanski propovednik, onda je to tačno. Svaka smrt je tragedija, i smrt Hitlera i smrt Mikelandela, i smrt Dimitrija Tucovića i smrt Josipa Broza. Sve su te smrti ljudske i u tom smislu mi možemo da žalimo te ljude. Ali izvinite, kada govorite o nečijoj smrti, vi govorite i o njegovom životu i naročito govorite o tome kako je do te smrti došlo.

Ovo je još jedan pokazatelj toga da je kod nas politički život zasnovan na nedovoljnom broju jasnih moralnih kriterijuma. I još gore, da se kod nas još živi pretpolitičko vreme, u kojem je otimanje za vlast izjednačeno s političkim pragmatizmom. Pragmatizam nije cilj, nego samo sredstvo u politici. Pitanje je šta želiš time da postigneš, pa ću ja da razmislim i da ti kažem da se slažem sa tobom. Kada su u LDP-u rekli - Mi ćemo podržati Tadića, oni su Tadiću dali veliki manevarski prostor i veću slobodu kretanja. I evo kako je on to iskoristio.

Život je vredan sam po sebi. Čovek nema pravo da drugom čoveku oduzme život. Ja sam zato protiv eutanazije. Može se navesti hiljadu primera u kojima taj moj kriterijum zapada u velike nevolje, ali ja imam taj princip i ja tako živim da ga branim. Ja sam iz istih razloga i protivnik smrtne kazne. Znači, imaš neki moralni princip. Na primer, ako si imao demokratske izbore, onaj ko je pobedio ima pravo da formira vladu. Ako ukineš taj princip, šta ostaje?

Ja branim stav da čovek koji je na najpodliji način ubijen od ubica iz bivšeg režima mora da bude branjen u svim prilikama. I da on ne

može da se izjednači s čovekom čije su ga ubice ubile. Nama ostaje veliko pitanje smrti Zorana Đinđića i njene političke pozadine. Jednoga dana ćemo, nadam se, dobiti odgovor na pitanje da li je Miloševićeva porodica imala nešto s tim. Izvinite, to nije isključeno. Bilo je glasina o tome da je Marko Milošević nudio pare da se likvidira čovek koji je njegovog oca isporučio Hagu. Nije pobjegao samo Šešelj, pre ubistva Zorana Đinđića pobjegla je i Mira Marković. Da li je ona znala? Možda je slučajnost, ali čudno je to.

I na godišnjicu Hitlerove smrti u Nemačkoj se skupe neki ljudi. Ne možete nikome oduzeti pravo da žali za kim god hoće, ali nije to tema. Očekivao sam da će Tadić reći - To je bila omaška, ja se izvinjavam. Stiče se utisak da nema kraja udvaranju Socijalističkoj partiji, samo da bi se napravila vlada. Zbog tog cilja svako poniženje je dobro. Nije tačno. Srbija je društvo koje je izgubilo moralni kompas. I danas ljudi ovde viču - nož, žica, Srebrenica, a tamo je pobijeno osam hiljada ljudi. Prvo je govoreno da se to nije ni dogodilo, pa da je ubijeno svega dve-tri hiljade ljudi. Evo, u jednom dnevnom listu sada izlazi feljton u kome se brani zločin u Srebrenici. Znači, mi imamo taj moralni problem i mi treba da smo posebno osetljivi na moralne teme.

Čovek konačno ima ono hrišćansko u sebi - rekoh i spasih dušu svoju, a drugi kako hoće. Zato je za mene bila mučna ta tišina, to ćutanje posle Tadićeve izjave. Imam utisak da epoha Zorana Đinđića postaje teret za takozvane demokratske snage u Srbiji. Paradoksalno, na kraju će Zoran Đinđić biti veći problem za demokrate nego za ove koji su ga ubili, jer ovi ga bar istinski mrze i o njemu misle najgore, a ovi će se na kraju pomiriti sa svim i svačim. I srpska politika postaje velika splaćina, u kojoj je sve moguće. Koštunica je izdao sve principe 5. oktobra, sada je spreman da i sa radikalima pravi vladu, a odjednom vidimo da ni Tadić nema problem sa Socijalističkom partijom. Bar da kaže - U redu, jedino tako možemo, evo, ovo je naš program, nadamo se da ćemo moći. Tako bih mogao da shvatim, ali vi kažete da je Socijalistička partija prava stranka moderne levice, vi molite Papandreua da ih primi u socijalističku internacionalu.

To je farsa koja će skupo koštati Srbiju. Koštunica je izbrisao sve razlike sa Radikalnom strankom, a Boris Tadić nam sad saopštava da Socijalistička partija i nije neki veliki problem, da je to izvanredna

partija. Pa uzmite samo Dačićev govor iz skupštine od pre nekoliko meseci, u kojem on cinično kaže - naša politika na Kosovu je bila apsolutno ispravna, a sada je i vi odobravate. Ta politika je dovela do egzodusa Albanaca, do smrti, razaranja, zločina, za neke i dalje pred sudovima u Beogradu. Ne kažem da nije bilo zločina nad Srbima, naravno, ali sada govorim o ukupnoj odgovornosti za ono što se dešavalo. A neko u Beogradu snosi odgovornost i za zločine nad Srbima na Kosovu, jer je pokrenuo politiku koja je i do toga dovela.

ŽARKO
KORAĆ

Imam utisak da su ovde ljudi postali moralno tupi. Pa konačno, je li se mora napraviti ta vlada? A zašto ne kaže narodu - Hajdemo na izbore još jednom, hajde da vidimo hoćete li vi stvarno proevropsku vladu. Samo nemoj od nužde praviti vrlinu. I ova poruka koja se danas šalje sa ovim aboliranjem radikala i socijalista, jer jedni aboliraju socijaliste, drugi radikale, čini da se iskreno pitam - da li je 5. oktobar bio potreban, možda je sve to bilo džabe. Možda smo, da se Milošević mirno povukao na vreme, mogli lepo da napravimo vladu nacionalnog spasa. Konačno, tako su i donosili ustav, dogovarali su se o svemu i svačemu. Izgleda da je u Srbiji ponovo na delu sveopšta sabornost i sveopšte slaganje, svi se sa svima slažu, ali pod jednim uslovom, da me to dovede na vlast. Ali ja to ne mogu. Ne mogu.

Nema nacionalnog pomirenja između šest miliona ubijenih Jevreja i nacista, kakvo je to nacionalno pomirenje? Ja sam bio u Nemačkoj 1995. i gledao nemački program, kojim su oni obeležili pedeset godina od svog, pod znacima navoda, oslobađanja od fašizma. Tek posle pedeset godina Nemci su prvi put otvoreno govorili o tome šta se njima dešavalo. Nisu kukali, nisu se žalili kada su, na primer, govorili o sumarnim egzekucijama dečaka od trinaest, četrnaest godina, o silovanju svake žene na koju su naišli ruski, ali i američki i saveznički vojnici, o pljački, o tome kako su im otimali iz kuća. To je bila vrlo teška emisija i prvi put sam se zamislio nad tim kakva je 1945. bila za Nemce. Ranije smo svi mislili - Dobili ste ono što ste zaslužili. Posle pedeset godina oni su stekli pravo da o tome govore.

Nacionalno pomirenje znači da čovek ne odgovara za ono što je uradio njegov otac ili deda, a nije nacionalno pomirenje da se izbrišu razlike između dželata i žrtava ili da se zlikovci šetaju i kažu da su sada heroji i pravdoljubivi ljudi. Kod nas se ideja nacionalnog pomirenja shvata veoma nakaradno. Drugim rečima, nacionalno pomirenje je

potrebno, ali pre toga je potrebno ipak izneti neke činjenice i kazniti one koji su učinili zločin. Ako žena kojoj su ubili sina u Srebrenici reši da oprostí njegovom ubici, ona to može da učini individualno, ako ima snage za to, mada ne verujem, ali ne možete to tražiti od čitavog bošnjačkog naroda.

Tek prošle godine je prvi put izvedeno jedno Vagnerovo delo u Izraelu. Vagner je bio veliki kompozitor, ali krug ljudi oko njega je bio izrazito antisemitski. I Vagner je napisao dve knjige protiv Jevreja. Znači, potrebno je i da prođe vreme. Pomirenje je moguće kada neko prihvati krivicu i odgovornost. Ne možete ići u pomirenje, kada danas u vrlo tiražnim dnevnim novinama u Srbiji izlazi u nastavcima feljton da su u Srebrenici ubijeni samo Srbi, da tamo uopšte nije bilo ubistava Bošnjaka. Nema tu pomirenja, tako to neće ići. Zašto sad neko ne kaže u Francuskoj da su Višijeva vlada i pokret otpora isto? Francuska bi eksplodirala, da se to neko usudi da kaže. Četrnaestog jula će biti parada veterana sa odlikovanjima, ali to su veterani pokreta otpora, a ne višijevskih slugu. U Srbiji su ljudi ponosni na izdaju. Meni je jedan ministar u emisiji na televiziji rekao da treba da stojim mirno na pomen Milana Nedića, koji je bio predsednik okupacione vlade. Namerno se pravi ta konfuzija, da treba svi da se pomirimo, mi Srbi smo stradali, pa i taj Milošević je bio mučenik, možda je on hteo dobro, ali nije uspeo. Katastrofa.

Srbiju ljudi gledaju kao što i mi gledamo druge. Kada pričamo o Nedićevoj vladi, voleo bih da taj koji traži da stojim mirno ode u Jajince i da mi to tamo kaže. Da on i ja stojimo na toj grobnici. Neka stane na onu humku i neka to kaže, pa ću mu ja reći - sad ti pogledaj dole, na četrdeset hiljada ubijenih srpskih rodoljuba, Jevreja, Roma. Kako se usuđuješ da mi na kostima tih ljudi to kažeš? Jedan cinični engleski premijer iz devetnaestog veka je rekao - U Engleskoj javnost povremeno ima tu odvratnu sklonost da bude moralna. On je cinično rekao - povremeno, ali hajde makar povremeno. Znači, može se nešto reći pragmatički, ali ne možeš unapred abolirati tog tvog partnera i prikazati ga kao najbolju stvar koja ti se ikada desila u životu.

I onda dođe Dinkić i kaže da je Socijalistička partija Srbije prava stranka moderne levice. Znači, naslednik Dimitrija Tucovića, naslednik Svetozara Markovića, Dragiše Lapčevića, pa čoveče, to su zatrašujuće izjave za stranku koju i danas u regionu vide kao stranku

smrti, terora, užasa i šovinizma. Tragovi politike te stranke su krvavi i ja ne vidim kako će Srbija da se iščupa iz te moralne konfuzije. Daj bože da ova nova vlada povede zemlju napred, pa ćemo bar biti u mogućnosti da ove razgovore i dalje vodimo. Mene to podseća na onu Tadićevu izjavu o tribini *Nomokanona* o Srebrenici na Pravnom fakultetu, kada je rekao - Pa to je demokratija.

ŽARKO
KORAĆ

Kada je Milošević u Kosovu Polju postao neprikosnoveni lider srpskog naroda sa onom rečenicom - Niko ne sme da bije ovaj narod, onda je trebalo da se svaki trezven čovek zapita šta će biti cena te politike, koja želi da napravi novu državu na Balkanu na razvalinama stare. Ili kada je Dobrica Ćosić govorio o humanom preseljenju, trebalo se tada zapitati kako to izgleda u životu svakog čoveka. Na primer, da jednom od naših slušalaca danas neko dođe sa kamionom i kaže - Hajde sad, stavi sve stvari iz svog stana, humano, ništa nasilno, sve što imaš, nema problema, mi ćemo ti to platiti i prevesti te u Kumanovo. Šta je tu humano, baš me interesuje. Tada niko nije postavio pitanje cene, kao što se ni sada niko ne pita kolika je moralna cena ovakvih pohvala Socijalističke partije, koja se nikada nije ogradila od svoje prošlosti.

Uostalom, jedan od ljudi iz te partije, koji se najviše zalaže za koaliciju sa Demokratskom strankom, zapamćen je po svojoj izjavi posle ubistva Zorana Đinđića - Platilo je izručenje Miloševića, na redu su ostali.

SLUŽBENIK VLADE:

Ovom prilikom bih hteo da vas obavestim da je bivši predsednik Savezne Republike Jugoslavije Slobodan Milošević predat organima Međunarodnog tribunala za krivična dela, u Hag. Toliko.

VOJISLAV KOŠTUNICA:

Saradnja sa Haškim tribunalom, svakako nužna, svedena je na puko izručivanje optuženih. Nije poštovan ni najosnovniji postupak. Kao da se nekome ovde, a ne nekome spolja, žurilo da što pre ispuni ko zna kada, kako i od koga preuzetu obavezu. Da i ne govorim o tome da je, uprkos mojim i ne samo mojim mnogobrojnim zahtevima, propuštena mogućnost da se našim građanima, i to onima koji su pre svega nama zlo naneli, sudi u zemlji.

ZORAN ĐINDIĆ:

Ja sam Vojislavu Koštunici to rekao u ponedjeljak, kada se prelamalo pitanje da li će Sjedinjene Države, Japan i neke druge zemlje učestvovati na donatorskoj konferenciji. U jednom razgovoru, telefonskom, od četrdeset pet minuta, na kraju ostalo je u vazduhu da mora da se saraduje. Posle odluke Saveznog ustavnog suda, praktično je bilo jasno da će republička vlada preuzeti odgovornost na sebe.

VOJISLAV KOŠTUNICA:

Sada se moramo bez oklevanja, ali hladne glave suočiti sa posledicama ovakvih poteza i sprečiti ono najgore: da ti potezi ozbiljno ugroze ovu zemlju, njene građane, ali i već narušen mir u našem regionu.

BEOGRADANIN 1:

Zoran Đinđić je trebalo ovu jedinicu da ukinе još 5. oktobra. Šta će to nama?

BEOGRADANIN 2:

A onda ćemo mi vas da ukinemo, i tebe i njega. Ko ti je rekao da smo mi izgubili rat na Kosovu? Đinđić i Batić, je li?

BEOGRADANIN 3:

Ovo je najelitnija jedinica, koja je krvarila od Gospića do Prekaza, do Junika, do Suve Reke. I ovi ljudi, ja se pitam što čekaju, iza njih stoji ustav i zakon, a to je osnova, zašto ne uhapsе Đinđića, Mihajlovića, Batića i sve one koji su potpisali odluku?

ŽARKO KORAC:

Prosta je istina da gotovo nijedan balkanski narod nema dovoljan demokratski potencijal da sam izvede kompletne reforme. To je sramota svih nas balkanskih naroda. Koliko su kriterijumi koje postavlja Evropa u suštini niski, najbolje pokazuje njihov ogroman entuzijazam u odnosu na srpsku vladu sa socijalistima. Oni znaju sve ovo što sam ja rekao, naravno da znaju, bar ovi koji se bave našim regionom, međutim oni kažu - daj šta daš. Moj pokojni otac mi je pričao da su postojale u Austro-Ugarskoj posebne diplome na kojima je pisalo - dobra za Balkan. Drugim rečima, sa njom ne možeš da radiš u Beču, ali možeš na Balkanu. E, tako je ovde i demokratija - dobra za Balkan. Kao onaj kineski komunistički rukovodilac, oni kažu - Nije važno da li je mačka crna ili bela, važno je da lovi miševе. Tako da je

Boris Tadić to mogao da kaže, ali nije trebalo da pravda socijaliste. Neka ćuti.

Evropska unija će nam pomagati, i u tome leži nada da ćemo se mi ipak, kako-tako, kretati napred. Ali saradnja sa Hagom, to jest izručenje Ratka Mladića jeste uslov svih uslova i teško da će nam potezi tipa Đelicevog smenjivanja Jelka Kacina i slične stvari pomoći na tom putu. Ili Vuk Jeremić koji kaže da još traži kreativna rešenja za Kosovo. Setite se da nije važno da li je mačka bela ili crna, važno je da lovi miševe. Tako su oni i Koštunicu podržali. Znali su oni ko je Koštunica, ali su očekivali da donosi miševe. On je nešto tih miševa i doneo u početku. Za Tijanića kao direktora javnog servisa Zapad je mnogo manje zainteresovan, ali vaši slušaoci, vaša emisija i ja smo zainteresovani za stanje sloboda i demokratije unutar Srbije.

SRDA
POPOVIĆ

Zapad to ne vidi, on ne živi ovde, i zato za mene ovakav način formiranja vlade dovodi u pitanje dalju demokratizaciju, najsuštinskije promene koje naše društvo još mora da izvrši. Evropa je toga svesna, ali marginalnije, za nju je mnogo važnije da je ovde mir, da nema rata, da nema nasilja, da se biraju vlasti koje su u skladu sa demokratskom procedurom, da oni slušaju Zapad, bar u globalnim crtama. Na ostalo Zapad niti može da utiče, niti je za to previše zainteresovan, ali to interesuje mene.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Žarko Korać, a u ponedeljak smo bile u Novom Sadu, tamo smo imale promociju 11. knjige Peščanika. Govorili su Miša Brkić, Teofil Pančić i Srđa Popović.

SRDA POPOVIĆ:

Mislim da je ova zemlja podeljena u dva nepomirljiva tabora, u dva nepomirljiva dela koji imaju potpuno različitu viziju budućnosti zemlje i da je u takvoj zemlji politički centar nemoguć. Ja tako tumačim i ovaj neuspeh i pad popularnosti DSS-a i Vojislava Koštunice, koji je godinama pokušavao da drži tu poziciju sedenja na dve stolice. Malo me je začudilo što su reakcije na Tadićeve izjave blage i mlake, jer na kraju krajeva, radi se o tome da je Đinđić bio čovek koji je poslao Miloševića u Hag da tamo odgovara po optužnici za ratne zločine, a da su ga ubili ljudi koji su bili eskadron smrti tog

istog Miloševića. To izjednačavanje je ne samo neshvatljivo, ne samo da je neumesno, nego je užasno glupo.

Zabeležio sam jednu izjavu Borisa Tadića i zapamtio sam od kada potiče, možete da je potražite, 19. maj 2005. u listu Danas, gde je on doslovno kazao da mi moramo da se izdignemo iznad ovih prostora na kojima živimo i da posmatramo stvari sa nebeske visine. E, to je nešto što je dosta prisutno u nacionalističkom taboru, koji se često poziva na božju pravdu. Ljudska pravda im nije po volji, a božja pravda ima tu zgodnu stranu što je sa tih nebeskih visina sa kojih sve gledate, manje-više sve isto. Sa te visine svi su isti, pa i Milošević i Đinđić, s te visine se ništa ne vidi. I to prati jednu izjavu Brane Crnčevića, koji je jednom kazao da su srpski zločini počinjeni devedesetih nešto o čemu treba da rasprave Srbi i Bog.

Vojislav Koštunica, kad je govorio o takozvanom otimanju Kosova, utvrdio je da je na našoj strani i ljudska i božja pravda. Taj uzvišeni pogled na naše prilike, ta ptičja perspektiva ima uzrok u tome što ljudi misle da je Bog, ako postoji, milostiv, da je sudnji dan daleko i zasniva se na verovanju, koje je u *Peščaniku* izrazio jedan Srbin sa Kosova, da je i Bog Srbin, pa ćemo mi smuvati nešto. Dakle, to je pozicija s koje su sve mačke crne, ili bele, ako hoćete. To je ekstremno relativizovanje, Maks Friš je to nazvao ishitrenom metafizikom govoreći o Nemcima. Kada se nađete u neprilici, treba se uzdići toliko visoko i pogledati sve to sub *specie aeternitatis*, sa gledišta večnosti sve je to isto, svi ćemo na kraju biti mrtvi, šta ima veze. E pa mi smo ipak ljudi i mi želimo ljudsku pravdu, kako god nesavršena bila, a po toj ljudskoj pravdi ono što je izgovorio Boris Tadić je sramno i glupo.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Građani ne treba da se zavaravaju da obnovu zemlje i njen razvoj mogu da obave oni koji se, tobože u ime napretka, vuku u večernjim satima ulicama naših gradova. To su uglavnom kukavice, ucenjivači i ulizice. Za vreme bombardovanja nisu obukli uniforme, ni uzeli puške u ruke, ali sa kamenicama u rukama prete da poruše ono što smo odbranili od NATO-a i ono što smo sagradili pošto je NATO porušio. Jedino za šta se oni zalažu je da se putem nasilja ova zemlja uvede u građanski rat, u kome bi, uz podršku sa strane, došli predstavnici te strane sa srpskim prezimenom. Što da ne? Kad neka zeml-

ja postane kolonija, zaista nije najbitnije da li će njom vladati domorodac janjičar ili kolonizator lično.

ZORAN ĐINDIĆ:

Mislim da bi bio strašan efekat ako bismo rekli da će u četvrtak cela Srbija ostati kod kuće, kao dokaz da ne želimo Miloševića. To bi značilo da smo kao narod postali organizovani, da nas vodi jedna volja i zajednička vizija, da nismo fragmenti jedne tragedije, u kojoj jedan neodgovoran čovek, možda poremećenih merila, zapravo kao neživom prirodom rukovodi jednim narodom od deset miliona, šalje ih levo, desno, na tenkovima, na traktorima, kao pešacima na šahovskoj ploči. Ako bi odjednom te figure oživele i počele da se ponašaju kao subjekti svoje sudbine, to bi ohrabrilo sve ljude u Srbiji.

TEOFIL
PANČIĆ

TEOFIL PANČIĆ:

Pa nešto nisam uspeo do te mere da se zgrozim, mada sam se trudio. Kada sam čuo to što je Tadić govorio, ja sam se setio jedne činjenice - on je psiholog i to se vidi iz te izjave. Mi živimo u Srbiji i zaista smo podeljeni na dva sveta i ta dva sveta, koja ni na koji način ne izjednačavam nikada, postoje. Ta dva sveta se ne razumeju i ni na koji način ne saosećaju. Došli smo u potpuno autentično kretensku situaciju da sada treba da stvaramo koaliciju ta dva sveta i da ta dva sveta sada treba da nas vade iz govana. SPS nisu samo Ivica Dačić i deset ljudi oko njega, SPS je cela glasačka, simpatizerska, struktura članova, koja ima stotine hiljada ljudi u ovoj zemlji. I mi želimo da nam taj SPS nekako priđe, tiho, na prstima, što bi i bilo po nekoj pravdi, to im je mnogo više nego što su zaslužili. Ali mi bismo hteli da se to izvede tako da nas ne boli ili da ne kažem onu vulgarniju varijantu, šta da radim, a da mi šta ne uđe.

To, nažalost, ne može tako i ja u tom kontekstu čitam tu svesno lživavu i gnusnu izjavu Borisa Tadića - Evo, radite mi šta hoćete, evo, ja sam taj koji će to da kaže, eto, i vi imate taj svoj bol, je li, i eto, i mi imamo, pa hajde, sad ćemo da se pravimo da je to isto i da se pravimo da ga delimo. Dakle, čini mi se da je to ona vrsta, koliko god odvratnog, za povraćanje, ustupka, koji je simboličke naravi i koji meni, pravo da vam kažem, u ovoj situaciji zaista ne predstavlja neku duševnu tegobu. Meni će predstavljati duševnu tegobu ako dođe do nečega drugog, mnogo važnijeg od nekakve glupe Tadićeve izjave: ako dođe do toga da se omogući SPS-u da ima premijera, o čemu se

govori i što je skandalozno, ili ako dođe do toga da se neki ljudi vade iz zatvora, da se revidiraju sudski procesi, da počne proces restauracije u društvu u praktičnom smislu. E, to je ono što se ne može progutati i to ne vredi stvaranja te vlade.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja mislim da je izraz restauracija pogrešan. Dvehiljadite godine sišao je s vlasti Milošević, a ostao je netaknut njegov aparat. Ja mislim da Koštunica nije bio kandidat DOS-a. Njega je kandidovala druga strana, to jest Miloševićevo okruženje, koje je rešilo da žrtvuje Miloševića, da sačuva sve ostalo. To je smisao onoga o čemu se 2000. govorilo, da Koštunica jedini može da pobedi. Pa Koštunica jedini može da pobedi zato što ga je kandidovalo Miloševićevo okruženje, a DOS pristaje na njega, ne obrnuto. I ja mislim da je epizoda sa Đinđićem bila herojski, ali slab i naivan pokušaj da se Srbija menja. Mislim da je Vojislav Koštunica tu odigrao ključnu ulogu. On je od početka trojanski konj stare politike i starog režima. Glasovi koje je on u ogromnom broju dobio i osamdeset odsto podrške posle pada Miloševića, sve to je on polako isporučio radikalima i SPS-u i na kraju je morao potpuno da otkrije svoje karte, da uđe u koaliciju s radikalima i da bude poražen. Tako da nema smisla govoriti o nekoj restauraciji.

Dačić je u skupštini, a kasnije na Miloševićevom grobu, dva puta ponovio - Ne znam zašto ste nas skidali sa vlasti, kada ste na kraju došli na našu politiku. I Koštunica to uopšte ne sme da komentariše, jer je to tačno. Politika koju je vodila vlada koja još postoji, našla se na kraju na pozicijama Miloševićeve politike. Zato ne bih govorio o restauraciji, ja bih govorio o krakotrajnom, herojskom, ali naivnom pokušaju da se nešto u Srbiji pomeri. Nešto je i pomerenost i ta osnovna stvar koja je pomerenost je bilo zacrtavanje strategije ulaska u Evropsku uniju. To je do dana-današnjeg jedina stvarna i velika tekovina Đinđićeve vladavine koja je preživela, ali sada se i oko nje lome koplja. Sprečavanje približavanja Evropskoj uniji je trebalo da bude konačna pobeda Koštunice i stranaka starog režima. To je bitka kojoj danas prisustvujemo.

Smatram da je potrebna koalicija DS-a sa SPS-om iz jednog jedinog razloga, a to je ratifikacija sporazuma o pridruživanju. Ja u takvu vladu uopšte ne verujem, mislim da su snage i dalje podeljene i da ta

vlada neće moći da opstane. Njen jedini realni uspeh može biti ta rati-fikacija. Sve ostalo je i dalje u vazduhu, snage su izjednačene. Kada bi ova druga strana došla na vlast, ni njima ne bi bilo lako. Ovde ne može da postoji efikasna vlada, jer će svaka imati strahovitu opoziciju. Nepomirljivost ta dva bloka je takva da se ona može završiti samo pobedom jednog od njih, nikako drugačije. Kako, ne znam, ali kompromis između te dve pozicije nije moguć i to će uvek stvarati nestabilne vlade. A kako god se ovo svršilo, brzo ćemo imati nove izbore.

SRDA
POPOVIĆ

TEOFIL PANČIĆ:

Šta je demokratska stranka u Americi? Demokratska stranka je Barak Obama, ali demokratska stranka su i one glasačke zajednice po Ajovi i Montani koje kažu - Mi nećemo da glasamo za tog crnca, glasali bismo za Hilari, nismo mi republikanci, mi smo demokrate, ali nećemo, bre, za tog crnca da glasamo. A i jedno i drugo su demokratska stranka. Ova naša Demokratska stranka ima pomalo tu šizofrenu poziciju ogromnog organ-izma, koji se prostire preko celog političkog centra, pa onda grabi ulevo, grabi udesno, na sve strane. Tu imaš najneverovatnije taloge, ideološke i kadrovske i interesne. Jedno ti je Demokratska stranka u Vojvodini, drugo ti je ona u Beogradu, treće ti je u Leskovcu. Taj organizam je postao užasno veliki, ali se potpuno rasplinuo i ne možeš da ga uhvatiš ni za glavu ni za rep.

A imaš samo tog Borisa Tadića kao kormilara koji sve usmerava. Oni su njemu predali sve komande, njega su ovlastili da bude neka vrsta unutarstranačkog diktatora. On će da odredi premijera, on će da odredi ministre, a pri tome svi dobro znamo da je sam Boris Tadić čovek kojega je takođe teško uhvatiti za glavu ili za rep. On će danas reći nešto sjajno, sutra će reći nešto odvratno i ne samo reći, učiniti. Dakle, mi smo sada u vlasti jednog organizma koji samog sebe još ne poznaje, nije samog sebe osvestio, definisao. On bi da igra na više karata, što se može neko vreme u politici - malo si Evropejac, malo si nacionalista. Ali onda se nađeš pred izborom - ili ćeš da uradiš ovako ili onako, ne možeš dugo da sediš na dve stolice.

Glasači su očigledno procenili da nemaju nikoga drugoga dovoljno velikog i značajnog, pa su morali da investiraju u njih. A svi smo svesni da je sve to velika kocka i mačka u džaku. Ne znamo ni sami šta smo kupili, a što je još gore, ni oni ne znaju šta su nam prodali.

SRĐA POPOVIĆ:

Ovaj Teofilov iskaz o tome kako se sve prelijeva u Demokratsku stranku iz svih drugih stranaka je vrlo tačan, ali iz vrlo specifičnog razloga. Zato što se ovde, prvi put od 2000. godine, strane sukobljavaju oko jednog suštinskog pitanja. Pitanje evropske i antievropske Srbije je istorijsko srpsko pitanje i ono je prepoznato kao dvovekovna dilema ove zemlje. I na jednom tako suštinskom pitanju, koje je uz to i vrlo grubo pitanje, ljudi se više ne dele po strankama, već po toj osnovnoj podeli - jesam li za Evropu ili nisam. Dakle, nije više važno za šta se moja stranka zalagala do sada, sada je važno je li moja stranka za Evropu ili je protiv Evrope. Ovde nikad nije ni postojalo ništa drugo nego te dve stranke. Ovde su uvek postojale samo evropska i antievropska stranka. Onda su one uzimale razna imena, ali u suštini je to bilo to.

Ja mislim da se i u komunizmu ta jedna jedina partija cepala po tom kriterijumu: mi smo za Evropu, za otvaranje granica, za modernizaciju, to je ta evropska stranka. To su po meni bili liberali iz sedamdesetih godina, ma koliko govorili tim ezopovskim jezikom partijskih rezolucija. I uvek je do sada ta evropska stranka dobijala batine, redovno je dobijala batine. Ovo je prvi put da ona ima na svojoj strani Evropu i njene interese i mislim da je Evropska unija najvažniji politički faktor u ovoj zemlji. Na to ova antievropska stranka odmah viče - izdaja, izdaja, vi putujete u Brisel, a oni nama otimaju Kosovo.

Kada smo kod teme Kosova, hteo bih da odam priznanje Vojislavu Koštunici, jer je on taj koji je ovo pitanje zaoštrio. Njemu se učinilo da je takozvano otimanje Kosova sjajna prilika za konačni udarac evropskoj stranci, sa jednom vrlo prizemnom i primitivnom floskulom - Ne možemo da idemo u Evropu, kada nam oni otimaju Kosovo. Onda je nastala reakcija, Evropa nam je ponudila potpisivanje sporazuma i te dve strane su došle u vrlo neravnopravan položaj. Odjedanput evropska stranka počinje da priča o blagodetima potpisivanja evropskog sporazuma, dolazi *Fijat*. Za to vreme ova antievropska stranka samo govori - Kosovo je srce Srbije, ne damo Kosovo. Ona nema tekst. Taj tekst je siromašan, on se svodi na neverovatno obećanje da će nam njihov akcioni program vratiti Kosovo. Ljudi nisu ludi i razumeli su veliku razliku između onoga

što obećava evropska strana i nerealnih obećanja antievropske strane.

Dakle, Koštunica je vrlo pogrešno, sa njegovog stanovišta, i vrlo nespretno zaoštrio to pitanje - hoćemo li u Evropu ili nećemo, idemo ka Rusiji, ako treba da se zatvorimo mi ćemo se zatvoriti, nisu nam potrebne ni investicije, ne treba nam kapital, ništa nam od njih ne treba. To je dovelo do ovog iznenađujućeg izbornog rezultata. Ljudi su se toga uplašili, a uplašio ih je Koštunica. Podsećam vas na njegov govor pred skupštinom, to je bilo zastrašujuće. Videli ste opsednutog, monomaničnog, besnog, gnevnog čoveka, i kada je usledilo paljenje američke ambasade i divljanje po ulicama, koje je direktno on izazvao, stvari su se odjednom okrenule. Tako ja tumačim uspeh Demokratske stranke.

SRDA
POPOVIĆ

Ostaje pitanje da li ćemo, kada ratifikujemo taj sporazum, biti u stanju da se po tim šinama, na koje će nas staviti, krećemo. Na to može da se gleda na dva načina. Prvo, ovde već postoji infrastruktura, postoje ljudi koji razumeju Evropsku uniju, koji razumeju proces pridruživanja, koji razumeju šta on podrazumeva. Ipak, kazali smo da je Srbija podeljena i ja mislim da će ta druga strana postavljati strašne balvane na tom putu i da će to ići užasno teško i sporo. Može biti i ulice, džumbusa, zato što će se pozicija braniti očajnički. Revizorska komisija ne može da dobije svoje kompjutere i telefone zato što, kada bi ustanovili da je neko neodgovorno i nenamenski trošio sredstva iz budžeta, to se u krivičnom pravu zove zloupotreba službenog položaja, oni bi išli u zatvor. Ovde ima jako mnogo ljudi koji su odgovorni za strašne stvari koje su se događale, koji su nekažnjeni i koji znaju da je silazak sa vlasti opasan za njih. Taj otpor će biti grčevit i besomučan.

U tom smislu to može ići sporo, ali mislim da je ratifikacija ireverzibilan postupak. Što se tiče uslova za primenu sporazuma, koji se sastoji u saradnji s Haškim sudom, moram po svom običaju da se vratim na 5. oktobar. Vi vidite da se takozvano podvlačenje crte, lustracija, katarza, kako god da to zovete, suočavanje sa prošlošću, nije dogodilo. Antievropska stranka je uvek smatrala da se to pitanje može nekako zamuljati. Ali, vi ga izbacite kroz vrata, ono uđe na prozor. Sada se ono ispoljilo u zahtevu da saradnja s Haškim sudom mora biti potpuna da bi sporazum mogao da se primeni. Mislim, mada mi

se to ne sviđa, da i u Evropskoj uniji možda postoji rezervna pozicija, po kojoj bi taj uslov mogao da otpadne, ako bismo mi na ubedljiv način dokazali da smo sve učinili da Ratka Mladića nađemo, ali u tome nismo uspeli.

Tu je mnogo smetao Vojislav Koštunica, koji ima neverovatnu ideju da se dostojanstvo države brani tako što ćete lagati ceo svet da ne znate gde je Ratko Mladić. Takvo shvatanje dostojanstva i ponosa, koje s njim deli i Toma Nikolić, meni je neshvatljivo. Dostojanstvo Srbije je bilo ugroženo zločinima Ratka Mladića, a ne njegovim sakrivanjem. Najviše što možemo da učinimo da to dostojanstvo vratimo jeste da ga pronađemo i izručimo. Da li će se to dogoditi? - Dozvoljavam da je moguća i ovakva mu-ljatorska solucija, na koju bi i druga strana pristala, mada sam vrlo oprezan kada to kažem. Ta odluka zavisi od dvadeset sedam zemalja, od kojih neke taj uslov shvataju vrlo ozbiljno, a bez konsenzusa taj se uslov ne može menjati.

TEOFIL PANČIĆ:

Glavni problem nije to što ova država ne pronalazi tog Ratka Mladića svih ovih godina. Pre neki dan čitam kako je u Francuskoj uhapšen jedan od vođa ETA, baskijske terorističke organizacije, koji se krio punih osamnaest godina, u sivoj zoni između Francuske i Španije. I sad, čovek bi rekao - dve velike, ozbiljne zemlje sa ozbiljnim policijama, službama, zakonodavstvom osamnaest godina ne mogu da uhvate nekog tipa. Zašto je onda čudno to što mi ne možemo da uhvatimo Ratka Mladića? Ali ne radi se o tome, radi se o tome da ovde postoji problem verodostojnosti. Ovde je problem u tome što niko živ ne veruje, ni mi ne verujemo, a kamoli da veruje Evropska unija, našim vlastima da nisu mogle i da ne mogu da uhapsu Ratka Mladića i ostalu ekipu. To je problem verodostojnosti.

Mejnstrim ove scene se nije ideološki odlepio od sveta Ratka Mladića. Ako je Ratko Mladić heroj za polovinu populacije, pa šta onda očekujete? Nema šanse da bilo ko poveruje u priču - Mi smo uradili sve. To u ovom političkom kontekstu ne može da prođe.

SRĐA POPOVIĆ:

A zašto nemamo verodostojnost? Zato što su ovde vlade govorile - Mi ne znamo gde je on, pa posle šest meseci - Onda smo znali, ali sad

stvarno ne znamo, pa onda opet - Juče smo vas lagali, ali danas vam kažemo istinu. Pa naravno da ti niko ne veruje.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko se ja sećam, a Srđa to bolje pamti, šef Bezbednosno-informativne agencije Rade Bulatović je rekao - Ne postoji politička volja da se uhapsi Ratko Mladić.

MIŠA
BRKIĆ

SRĐA POPOVIĆ:

A Dušan Mihajlović je kazao da ga je teško uhapsiti, zato što on ima jako obezbeđenje.

MIŠA BRKIĆ:

Da li Demokratska stranka, pet godina posle ubistva Đinđića, ima modernizacijski kapacitet da sprovede reforme u srpskom društvu, to je ono na čemu ćemo testirati prve dane ove vlade. Ali po načinu na koji ta vlada u nastajanju pokušava da nam objasni neke stvari, mislim da od reformacije nema mnogo vajde u skoroj budućnosti. Zanimljiv je detalj, Đelić putuje u Brisel, a pre toga je bio na ekonomskom forumu u Zajednici nezavisnih država i lokalnih država iz okruženja u Sankt Peterburgu. To je ruski odgovor na Davos, recimo. I na te skupove u poslednjih pet godina išli su ili Koštunica ili Tadić, ali ovoga puta je otišao Đelić. Ako to povežemo sa činjenicom da on putuje u Brisel da nastavi pregovore, ja mislim da tu ima nekog skrivenog značenja. Čini se da Srbija pokušava da glumi ono što je Socijalistička federativna republika Jugoslavija radila u vreme Josipa Broza. Postoji jedna narodna izreka u Šumadiji - umiljato jag-nje dve majke sisa.

Meni izgleda da Đelić hoće da ostavi taj utisak da, eto, mi smo sa Evropskom unijom, ali nema razloga da ne budemo i sa Rusijom. Pri tome se ruskim kao bajagi poslovnim ljudima širom otvaraju vrata Srbije, dok postoji priličan animozitet prema kapitalu i investitorima sa zapada. Bojim se da mi nećemo skoro saznati šta je Đelić ponudio u Sankt Peterburgu. Samo ćemo videti rezultate. Tek sada saznajemo da je na takvom istom samitu Boris Tadić 2005. godine ruskom predsedniku Putinu rekao - Zašto vi ne dođete i ne uzmete energetske sektor Srbije? Sva halabuka koju smo digli, da se bar razmotre opcije tog ruskog naftno-gasnog aranžmana, obila se o jednu potpuno običnu rečenicu. Neko iz Demokratske stranke je rekao - Sve

što vi pričate je lepo, možda je to i tačno, ali predsednik Tadić je to 2005. obećao ruskom predsedniku Putinu.

Mi ne znamo šta je on 2005. obećao, samo saznajemo da NIS i Banatski Dvor isporučujemo Rusima, a za tri godine će se ispostaviti da je nešto slično Đelić obećao ovih dana u Rusiji, recimo kada je u pitanju Elektroprivreda Srbije i onda ćemo tu rusku elektroprivredu dobiti kao strateškog partnera Elektroprivrede Srbije. Ta želja, za sada na rečima, da je Srbija spremna da nastavi reforme tako što će nastaviti svoj evropski put i prihvatati pravila Evropske unije, sapliće se na jednom aktuelnom problemu. Svi ga vidimo i ostaje nam samo da se smejemo. To je priča o budžetu, odnosno o proćerdanim državnim parama. Guverner je otvoreno rekao da su potrošene na izbore i da su potrošene na Kosovo, a da mi zapravo ne znamo koliko je bilo para i koliko je potrošeno. Državne finansije su u rasulu, budžet je pred bankrotom. Ako se ništa od javnih preduzeća ne proda, u septembru će se Srbija suočiti s velikom državnom finansijskom krizom. Dakle, hitno treba prodati ili NIS ili JAT ne pitajući za cenu.

U ovakvim situacijama u normalnim evropskim državama na scenu izlazi nezavisno kontrolno regulatorno telo, koje ima i Srbija. Ono se zove državna revizorska institucija. I ona je prema evropskom zakonodavstvu zadužena da kontroliše trošenje novca iz budžeta. Ja mislim da je ovo idealna prilika da ta državna revizorska institucija u Srbiji odmah počne da trkeljiše budžet i vidi koliko je novca potrošeno na predizborna obećanja u kampanji, a koliko je vlada bila izdašna prema ministarstvu za Kosovo. Priča se da je novac nošen u crnim džakovima na Kosovo, da bi se tamo zadovoljile potrebe nekolicine ljudi, a da je većina Srba koji žive na Kosovu ostala bez ijednog dinara. Mi imamo državnu revizorsku instituciju, ali vlada joj nije omogućila prostor u kome će da sedi, nije obezbedila stolice, nije obezbedila telefone i nije obezbedila novac za plate. Dakle, mi na papiru imamo instituciju, kao i sve zemlje Evropske unije, ali Srbija je u stvari jedina zemlja u Evropi čiji budžet nije podložan bilo kakvoj društvenoj kontroli.

Srđa je pomenuo *Fijat* i *Zastavu* i imamo odande odličnu priču. Počeli su pregovori, tamo su sad neki eksperti i oni pregovaraju u dve smene. Pre podne rade, pa onda odu na ručak, pa se u tri sata vraćaju u fabrički krug da ponovo pregovaraju sa ljudima koji tamo rade.

Naravno, to što su im ovi iz Zastave poturili kao analizu, ovi su odmah bacili i rekli im da moraju da rade novi dilidžens, što je prevodilac iskoristio da kaže - spremaju nam novu diližansu. I ova ekipa eksperata iz *Fijata* se vraćala u *Zastavu* posle ručka na nastavak pregovora i bilo je pet do tri i pokušali su da uđu na kapiju, ali sa druge strane kapije su stajale dve hiljade radnika i onda su oni pitali - A šta ovi ovde rade? Pa idu kući, a tek je pet do tri. Onda se jedan od ljudi, koji je naš čovek, a radi u ekipi koja opslužuje Italijane, setio i rekao - Možda je požar u fabrici.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu Delem, đelem Šabana Bajramovića, pesmu koju je on komponovao i koju su Romi sveta proglasili za svoju zvaničnu himnu. Šaban Bajramović je umro u nedelju od posledica infarkta, nije imao novca za lečenje, pa su ga u niškoj bolnici pustili samo da umre. Rasim Ljajić mu je nedavno, nekoliko dana pred smrt, odneo hiljadu dvesta evra, više se nije moglo. Srbija nije mogla da mu da nacionalnu penziju, jer Šaban Bajramović nije bio dovoljno regularan građanin Srbije, nije imao overenu radnu knjižicu. Ne mogu se praviti predsedani, ovo je ipak pravna država. Šabanu Bajramoviću smo se odužili na kraju, predsednik mu je bio na sahrani.

Za kraj emisije slušate Biljanu Kovačević-Vučo iz YUKOM-a.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Odmah moram da priznam svima koji su ljuti na mene, da sam se malo zamorila i da je mi je dosta Miloševića, i njegovog naslednika Koštunice, i njegovog naslednika Borisa Tadića. Zaista sam se nadala da će se brzo i lako formirati ta vlada, koja se sada naziva proevropskom, i da će brzo biti ratifikovan taj sporazum u skupštini, i da će se onda raščistiti sve naše blato i nejasna predstava o tome šta smo, ko smo i da će doći bolji dani, pre svega za ove mlade ljude, koji su nevine žrtve svega onoga što smo mi zamesili od devedesetih pa nadalje.

Bez obzira na izbornu matematiku, ona noć jeste bila pobeda. Prvi put si mogao da vidiš racionalni izbor za evropsku Srbiju. Pošto predsednik te evropske Srbije nije na nivou tog zadatka, imamo mali problem, koji postaje sve veći. Kada su počele da se prave izborne računice, kao najlogičniji partner izgledala mi je Socijalistička par-

tija Srbije. Ne zbog toga što se promenila, nego zato što je to, kao u onoj metafori Zorana Đinđića, žaba koja treba da se proguta. I ja sam bila spremna da progutam tu žabu.

Biračko telo u svakoj državi, a naročito u nerazvijenim društvima, ide za trendovima. I ako je trend evropska Srbija, Demokratska stranka, otvaranje, onda će to sve više da se širi i mislim da je to momenat značajan koliko i 5. oktobar. Ovo je opet trenutak prelamanja. Ono je bilo rušenje Miloševića, a ovo sada je evropski kurs Srbije, izabran prvi put.

Pri formiranju vlade je baš iz nevladinog sektora počelo maskiranje Socijalističke partije Srbije, u smislu da su se oni promenili. Tu je pređena granica i moraš da reaguješ. Da budem jasna, ja podržavam pravljenje vlade uz taj nužni kompromis, ali isto tako smatram da moramo sve vreme da držimo glavu iznad vode, da budemo kritični i da ne dozvolimo da nam kroz to uvale socijaliste kao reformisanu stranku i politiku zaborava i nacionalnog pomirenja.

Izjava Borisa Tadića na sednici glavnog odbora DS-a najbolje simbolizuje situaciju u kojoj smo. Nažalost, u Srbiji je pobedio Dobrica Ćosić, u Srbiji je pobedio taj projekat, s Borisom Tadićem kao njenim reprezentom. U ime te matematike, koja služi tome da se dobije većina za ratifikaciju sporazuma o pridruživanju, mi imamo najneevropskiju izjavu koju smo mogli da zamislimo. Mi imamo rehabilitaciju devedesetih godina, koja je u Koštuničino vreme rađena na jedan način, a u Tadićevo vreme se radi tako da joj je paravan Evropska unija.

Njegova izjava je katastrofalna i zato što je on pogrešno shvatio nacionalno pomirenje. Ne može nacionalno pomirenje da se pravi tako što će se izbrisati razlike između zločina i kazne. Nacionalno pomirenje se u konkretnom slučaju pravi na politici evropskih integracija - idemo u susret Evropi, poštujemo evropske standarde, a ne da zloupotrebimo ulazak u Evropsku uniju da bismo zabašurili ono što se dešavalo devedesetih. Devedesete I dvehiljadite godine su tu predstavljene kao dva podjednako relevantna, revolucionarna pokreta, koji sada samo treba da se nađu na sredini, pruže ruke jedan drugome. Bukvalno je tako rečeno - da pruže ruke jedni drugima.

I čak je bilo i nekih autoritarnih pošalica - A ko ne bude to uradio, imaće posla sa mnom. To je neprimereno i za *Veselo veče*, a kamoli za sednicu glavnog odbora Demokratske stranke. Umesto da se većina koja je ostvarena, naročito posle izbora u Vojvodini, gde je taj trend pokazao da se širi, jer su radikali tamo zaista poraženi, iskoristi da se kaže - Ej, mi smo najjači, mi ćemo diktirati uslove, vi socijalisti imate šansu da se odreknete Miloševića, politike devedesetih, da se bavite vašom socijalnom pravdom, da vidimo kako to izgleda. Mi to do sada nismo videli, jer redovi za hleb i za kante za benzin - takva socijalna pravda nikome nije potrebna.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Izjednačavanje ta dva perioda, devedesetih i dvehiljaditih, govori nam da je u pitanju bio građanski rat u Srbiji između dve nepomirljive Srbije. A nije se to dogodilo. Slobodan Milošević je uhapšen zato što je optužen za najteže zločine protiv čovečnosti, za genocid, za ratne zločine. On je uhapšen i isporučen Haškom tribunalu. Slobodan Milošević nije žrtva dosovskog režima, nije žrtva Zorana Đinđića. I ne možeš da miriš period zla, bede, koji je uveo Srbiju u najgori mogući pakao, čije posledice i dan-danas nosimo, sa onim što je bio pokušaj, zaista neuspešan, da se Srbija konačno demokratizuje. Taj period je završen ubistvom premijera Đinđića, koji je pokušao da Srbiju izvuče iz te vrste prošlosti. Ali on nije pravio nacionalno pomirenje između devedesetih i dvehiljaditih godina.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Šezdeset pet odsto ljudi u Srbiji do trideset pet godina starosti volelo bi da nastavi život u nekoj drugoj zemlji, a ne u Srbiji. To su stotine hiljada mladih ljudi. Zar nije jednostavnije tog jednog da pošaljemo, zar treba stotine hiljada da idu zbog tog jednog? Pa dajte, vi mladi ljudi, koji razmišljate o tome da odete, izračunajte šta je jednostavnije, dođite ovde sa nama, dajte njega da oteramo i svi mi ovde da živimo, da ovo bude naše inostranstvo.

Zahvaljujući vama, Nišu, Kraljevu, Kragujevcu, Novom Sadu, Užicu, Valjevu, danas cela Srbija razmišlja i razgovara o promenama. Vidimo se sutra, vidimo se svakoga dana, pobedićemo. Dole Milošević!

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Na temu već čuvene rečenice o tome kako svaka stranka trpi svoj bol, danas čujem Sonju Liht koja kaže da Boris Tadić nije stavio znak jed-

nakosti između jednog i drugog bola. Pa nemamo mi bolometer, pa da merimo bol Socijalističke partije, pa bol Demokratske stranke. Pa ne gleda se tu subjektivni osećaj bola. Verujem da je Hitlerova porodica plakala za Hitlerom kada se on ubio. Možda bih i ja plakala, da sam to gledala iz nekog drugog ugla, da nisam ništa znala o Hitleru, kako se ubio u bunkeru, pošto se prethodno oženio Evom Braun. Ne možeš ti da izvučeš događaj iz konteksta i sa pijedestala hrišćanske nedodirljivosti kažeš - smrt svakog čoveka je tragična. Pa nije, zaista nije.

Smrt Miloševića je tragična zbog toga što nije utvrđeno šta je taj čovek sve uradio i koliko je odgovoran za razne stvari. Tragično je što to nikada neće biti utvrđeno i uvek će biti predmet manipulacija. Tragika njegove smrti zaista ne sme da se stavlja ni u istu rečenicu, ni u isti kontekst, ni u isti članak sa onim što predstavlja političko ubistvo Zorana Đinđića, koji je ubijen upravo zbog toga što je tog istog Miloševića isporučio u Hag. On je ubijen od Miloševićevih ljudi, od njegovih eskadrona smrti koji su nastavljali da divljaju i danas divljaju po Srbiji.

Mi živimo u kriminalizovanoj državi, koju je kriminalizovao režim Slobodana Miloševića. Možda je on subjektivno bio divan čovek, ali to nije bitno. I Legijina majka pati, pati i majka Zvezdana Jovanovića, pati Miloševićeva familija. Mogu da zamislim kako je njegovoj cerki. Sve su to životne tragedije, ali to su stvari za romane. Ali kada ti pričaš o političkom smislu tih smrti na sednici glavnog odbora DS-a i izjaviš - SPS ima svoj bol, i Demokratska stranka ima svoj bol - to se jednostavno ne radi. Mislim da je to konačni obračun Borisa Tadića sa Zoranom Đinđićem. Poznata je stvar da Boris Tadić nije bio mnogo cenjen u vladi kod Zorana Đinđića. Možda je Zoran Đinđić pogrešio što nije više cenio Borisa Tadića, što ga nije stavio na neko bolje mesto, mada bio je ministar odbrane, nije imao ni tako male funkcije, ali dobro. Neću u to da se mešam. Ovo je konačni ras-kid Borisa Tadića i Demokratske stranke sa Zoranom Đinđićem, a u ime nacionalnog pomirenja i ulaska Socijalističke partije Srbije u vladu, Boris Tadić je i Ivici Dačiću omogućio da i on raskine sa Slobodanom Miloševićem. Poznata je stvar da Slobodan Milošević baš nije voleo Ivicu Dačića.

Ne bih pravila znakove jednakosti između Borisa Tadića i Ivice Dačića, to su dve potpuno različite partije, ali meni je ta izjava zazvučala kao konačni završetak ere Zorana Đinđića. Zoran Đinđić se stavlja konačno ad akta i mi u ime nacionalnog pomirenja imamo bol jedne partije za Đinđićem, bol druge partije za Slobodanom Miloševićem i idemo dalje, pravimo nove saveze, ulazimo u Evropsku uniju. Mislim da će ta priča jako dobro da prođe.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Važno je primetiti i poziciju Borisa Tadića kao predsednika države. Koncentrisao je sve moguće funkcije u to zvanje, a ni po ustavu, ni po zakonima ove zemlje to nije tako. On je predsednik države koji po službenoj dužnosti određuje mandatara za sastav vlade, po kriterijumu ko je u stanju da sastavi većinu u parlamentu. I ko god da dođe, bez obzira na njegove želje, on mora da odredi mandatara. Ali onda je on dobio ovlašćenje od glavnog odbora DS-a da pregovara sa socijalistima da bi on obezbedio većinu u parlamentu i dobio je ovlašćenje da će on odrediti ko će biti ministri u vladi. Znaš šta to znači? On je preuzeo funkciju mandatara. Predsednik države nam je i mandatar. Pa ko određuje ministre u vladi? Određuje ih mandatar. Mislim da to ne sme da se radi, mislim da će mu se to obiti o glavu, a običe se i svima nama.

Stvarno me pogađa kada radikali na televiziji izigravaju demokrate na strašnim greškama koje pravi Demokratska stranka. Ne možeš da budeš mandatar kada si predsednik države. Kako ti možeš da određuješ ko će biti ministri? Drugi deo priče je aplauz glavnog odbora Demokratske stranke. Da li je moguće da nema nikoga u tom glavnom odboru ili niko neće da nam to prenese, da kaže - to se tako ne radi? Šta bismo mi radili da je to uradio Koštunica?

Da je Koštunica predsednik države, pa da je dobio ovlašćenje da pregovara o tome ko će da pravi većinu, pa da je dobio ovlašćenje da on određuje ko će da budu ministri, i to sve javno - ne bismo zatvarali usta. Ovako nas nekoliko govorimo o tome i to stegnuto. Vrlo sam stegnuta, zato što i dalje navijam za to da se napravi to što se zove evropska vlada, da počne da saraduje sa Hagom, da se izruči Mladić. Evo, sad smo čuli da su uhapsili Župljanina, znači, može se.

Ja ne kažem da je Boris Tadić u lakoj situaciji. Možda je čak i u opasnosti. Svi smo oprezni u kritici Borisa Tadića imajući u vidu ono što

smo radili, iako ne želim da poredim, u odnosu na Zorana Đinđića. Samo da te podsetim, kada je Đinđić izručio Miloševića u Hag, on nije dobio podršku čak ni nevladinih organizacija. Odmah se pojavila priča kako je prodao Miloševića za pare. Stvarno nismo bili fer prema tom čoveku i sada ne smemo da ponavljamo te greške. Ali ne možemo da pređemo preko samovlasnog proglašenja nacionalnim pomirite-ljem i mirenja dve Srbije, iz devedesete i posle dvehiljadite.

Zbog čega bismo onda dalje sarađivali sa Haškim sudom, zbog čega bismo sudili ljudima za ratne zločine, ako smo se već pomirili, zašto bismo to radili? Mi to nismo definisali kako treba, mi nismo napravili bilans šta je bilo u devedesetim, a kao mirimo se. Na čemu se mi-rimo? Moraš da imaš taj rez, a posle je to politika nacionalnog dogo-vora i konsenzusa, da vidimo ko je okrvavio ruke i koliko je okrvavio ruke, možda je kod nas pitanje samo koliko je okrvavio ruke. Govoriš o nacionalnom pomirenju, a hapsiš Župljanina.

Volim što su uhapsili Župljanina, znači pokazuju nameru da sarađuju s Haškim tribunalom. E, onda molim vas, vodite računa o izjavama koje dajete. Oni imaju objašnjenje - Samo je konstatovana činjenica da postoji bol i jedne i druge strane. Pa zašto bi se to konstatovalo uopšte? Kakva je to izjava, od kakvog političkog značaja, ukoliko se stvarno ne stavlja na tas - i mi i vi imamo probleme i hajde da se pomirimo i da zaboravimo na to što je bilo? E, pa to je za mene - skidamo Miloševića, ali skidamo bogami i Đinđića. Najbolja varijan-ta je - završavamo s Miloševićem, nema ga više, ali završavamo i sa Đinđićem, nema ga više. To neće moći tako. Žrtva koju je Đinđić pod-neo u ime naše nespremnosti da demokratizujemo državu, da dekriminalizujemo državu i da uđemo u Evropsku uniju, ne sme na taj način da se vređa.

Dolazim do svoje omiljene paradigme zvane Tijanić. I on će ostati direktor RTS-a, kao što će Rade Bulatović ili neki Bulat Radović, sasvim svedjedno, biti direktor BIA. Taj kontinuitet neće biti prekinut. Ima tu mnogo šta da se krije. Znači, ključ je u tome da se otkrije ko je ubio Zorana Đinđića, koja je to politička snaga ubila Zorana Đinđića. I sada imamo slučaj Aleksandra Tijanića, koji se dodvorava svima, osim LDP-u. Evo, u trenutku dok se pravi ova vlada, Dinkić je već izjavio - Da nije bilo tog Tijanića, *Evrosong* ne bio bio tako uspešan. Dinkić se inače najkorektnije držao, kada je rekao Ivici Dačiću -

Nemoj da se preigravaš, kume. To je stav koji je trebalo zauzeti od samog početka, a ne da on izigrava mladu koja ne zna šta će od silnih prosaca. Ali čak i Dinkić koji je imao tako jasan stav u odnosu na socijaliste, za Tijanića je rekao - Zahvalan sam mu na *Evrosongu*.

Pre tri meseca smo postavili pitanje koliki je budžet za *Evrosong*. I ništa nam ne odgovaraju. Tražili smo i zapisnik sa sednice upravnog odbora RTS-a, na kojoj se raspravljalo o zahtevu trinaest nevladinih organizacija za smenu Aleksandra Tijanića, posle one emisije o političkoj pozadini ubistva Zorana Đinđića. Tijanić je nakon te emisije preko RTS-a podigao krivičnu prijavu protiv Bebe Popovića i još to stavio na sajt RTS-a. I mi se organizujemo i zahtevamo od upravnog odbora da smeni Aleksandra Tijanića zbog toga što je zloupotrebio službeni položaj. To ne bi moglo da prođe ni u Belorusiji. I dobijemo nesuvislo saopštenje od upravnog odbora da su odbili zahtev trinaest nevladinih organizacija zato što ne ispunjava ni formalne, ni zakonske uslove da se o njemu raspravlja, a uzgred budi rečeno, Tijanić nije zloupotrebio službeni položaj.

I mi odgovaramo - kako vi znate da nije zloupotrebio, ako se o tome nije raspravljalo i ako to nije stavljeno na dnevni red? Znači, Nikša Stipčević i društvo, Dule Savić, Milica Kuburović, Boško Mijatović i ostala ekipa iz upravnog odbora to nisu ni stavili na dnevni red. I mi nakon toga tražimo, preko poverenika za dostupnost informacija, da nam RTS dostavi stenogram sa sednice upravnog odbora. Sve su to podaci od javnog značaja, ali mi ne dobijemo ništa. Mi napišemo žalbu povereniku za informacije. I on dobije odgovor od RTS-a, Tijanić odgovara da zapisnike sa sednice upravnog odbora ne može da dostavi, zbog toga što zapisnici sa sednice upravnog odbora predstavljaju poslovnu tajnu, prema njihovom pravilniku o poslovnoj tajni. Tamo ima podataka o poslovnom razvoju RTS-a, koje mogu da iskoriste konkurentske televizije.

E slušaj, to je javni servis. To je kao kada bi vlada rekla - Naš budžet je tajna. I krene lavina napada na poverenika za informacije Rodoljuba Šabića, kako je on moj vrtni patuljak. Krenu preko RTS-a da napadaju čoveka, jer je izvršavao svoju obavezu. Onda je počelo emitovanje specijalne emisije o uspesima *Evrosonga* - ceo svet je na kolenima, da nije bilo *Evrosonga*, mi bismo i dalje bili jadni, ružni, prljavi i zli, krezubi, a ovako su oni videli kako smo mi veliki. To što

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

je uradio RTS sa Evrosongom ispalo je značajnije nego ugovor o stabilizaciji i pridruživanju. Ali i dalje ne odgovaraju koliki im je bio budžet.

Tijanić je potreban svim strankama, svako će ga zadržati da mu bude propagandista. Radio je za Miloševića, Miru Marković, Karića, Koštunicu, a sada će postati najveći Evropejac. Gde je moć, tu je i Tijanić.

Oslobađanje Marka Miloševića ne mogu da protumačim drugačije nego kao početak realizacije nacionalnog pomirenja a la Boris Tadić. To možda zvuči cinično, ali zaista, neverovatno je da nekoliko dana posle nacionalnog pomirenja i posle tog bola koji oseća Socijalistička partija Srbije, Marko Milošević bude oslobođen po svim tačkama optužbe. Nije čak ni utvrđeno da je postojala namera da se oštećeni teško fizički povredi. To je bilo vreme najgore Miloševićeve represije, kada se krenulo na otporaše. I ti ljudi su sada izloženi novoj torturi od celog društva, koje će opet da zažmuri - nije to toliko bitno, nije im se ništa desilo, nema veze, prošlo vreme, zastarelo, a imamo i nacionalno pomirenje.

Ja mislim da je ključ svega nacionalno pomirenje. Država će pokazivati male znake benevolentnosti - nećemo sada dirati te teme, sad ćemo to malo da preskočimo, idemo svi zajedno u Evropsku uniju, daj malo da relaksiramo birače SPS-a. Pa ne možeš da podilaziš kriminalu, ne možeš da podilaziš nečemu što je društveno opasno ponašanje, u ime ulaska u Evropsku uniju. I to suđenje Marku Miloševiću je pokazatelj stanja u Srbiji. Napraviće se i skupštinska većina, preći će socijalisti na ovu stranu, ali je pitanje cene koju ćemo mi morati da plaćamo, i tu moramo da budemo jako oprezni. Nemamo mi šta socijalistima da plaćamo. Demokratska stranka, pa makar je vodio i Boris Tadić, ima da kaže socijalistima - dobili ste nezasluzeno ovo, mogli ste mnogo gore da prođete. Pa nećemo se igrati tim stvarima.

ZORAN ĐINĐIĆ:

Ja se divim ovom narodu, koliko malo je bilo revanšizma posle 5. oktobra, za tu nesreću koja je ovoj zemlji naneta i tu pljačku i to uništavanje sudbina ljudskih, te tragedije porodične koje su se dešavale zbog sistema. Tako malo je bilo gneva kod ljudi, da smo mi,

stvarno pomislim ponekad, neki nebeski narod, koji o tim zemaljskim stvarima malo vodi računa. Umesto da budu manji od makovog zrna i da budu srećni što ih nisu ljudi izvukli, kao što su u Rumuniji to radili, i kroz katran i perje provlačili. Zašto se desio 5. oktobar, ako oni koji su dovoljno drski i bezobrazni da mogu da krše zakon i još nam prete, mogu da kažu - Nemoj da me diraš, jer ja ću da kažem da se nova vlast sveti? Šta je revanšizam? Da li je revanšizam ako se zakon primenjuje i ako se bespravno podignuti objekat sruši? Mislím, ako je to revanšizam, onda hajde da uspostavimo revanšizam u našem društvu, jer ako je suprotno od toga da se sklanjamo od svakoga ko pokazuje silu i aroganciju, onda ne znam zašto se desio 5. oktobar.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik, do viđenja.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

IZA ZAVESE

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,
MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*,
IVAN ČOLOVIĆ, *antropolog*,
LÁSZLÓ VÉGEL, *pisac*

Bićemo kao oni Indijci iz Kalkute koji rade za IBM, a na ulici se sklanjaju od parija, jer veruju u kastinski sistem...
Srpska država ima više više činovnika nego administracija cele SFRJ...

Mi smo u pat poziciji, koju nazivamo pobedom...

SVETLANA LUKIĆ:

Danas neću da besnim. Pristala sam da budem nagovorena da po-klonu, to jest proevropskoj vladi, ne treba gledati u zube, jer ih, zuba, baš i nema mnogo. Izgleda da još nismo prešli Rubikon, a to konkretno znači - nagovoriti Palmu, Krkobabića i Dačića da nam se pridruže na putu ka Evropi.

SVETLANA
LUKIĆ

Neću da sikćem na predsednika, premijera, glavokomandujućeg i sve po spisku, Borisa Tadića, jer on danas pred Ujedinjenim nacijama drži istorijski govor o tome kako Srbija nikada neće prihvatiti samostalnost južne srpske pokrajine. Ist River je daleko, ali neću da rizikujem i uznemiravam predsednika, jer se, kao što je naučno dokazano, ljudski glas prenosi preko vode, posebno preko Atlantskog okeana. U Ujedinjenim nacijama je sve pod kontrolom, reče nam ministar Jeremić, jer na stolici Fatmira Sejdićua neće pisati predsednik Kosova.

Gospodin Sejdiću će, što reče ministar spoljnih dela, tamo sedeti i stajati za govornicom u kapacitetu privatnog lica. Božidar Đelić nam je još davno obećao da Kosovo neće ući u MMF, bar do septembra. Da rezimiram - ne brinite, Kosovo je i dalje naše.

Ova diplomatska igranka bez prestanka o statusu Kosova za sada na terenu ne proizvodi dramatičnije sukobe, ali svaka glupost može da zapali fitilj. Čuli ste da je danas u Mostaru uvedeno vanredno stanje, jer se vlasti plaše sukoba Bošnjaka i Hrvata, možda ne oružanih, ali ni takvi nisu isključeni, što bi rekao naš koalicioni partner, Slobodan Milošević.

Međuetnički sukobi u Mostaru mogu izbiti zbog večerašnje utakmice između Hrvatske i Turske na evropskom prvenstvu u fudbalu. Isve se to događa dvadesetog juna, tačno na dan kada je pre desnaest godina zvanično počeo rat u Bosni i Hercegovini, kada je predsedništvo Bosne i Hercegovine objavilo ratno stanje i proglasilo opštu mobilizaciju. Nažalost, na ovom prvenstvu ne može biti nerešeno i pobediće ili katolici ili muslimani, a onda može svašta da se dogodi. Šezdesetih godina vođen je tzv. fudbalski rat između Hondurasa i Salvadora. Rat je počeo zbog kvalifikacione utakmice za svetsko prvenstvo. Rat je trajao samo stotinak sati, ali je za to vreme ubijeno šest hiljada ljudi. Stvarno glupo zvuči kada se kaže da je svet ginuo zbog fudbalskih interesa. Mnogo je melodičnije, milozvučnije kada kažeš da se rat vodio zbog nacionalnih interesa.

Ne znam koji su svoj interes imali u vidu Irci, kada su na referendumu glasali protiv Lisabonskog sporazuma. Mene, kao pripadnicu proevropskog bloka, to irsko NE je uplašilo. Slušali smo dosta, i u ovoj emisiji, o irskom privrednom čudu. Od zemlje koja je bila sinonim za emigraciju, Irska je postala zemlja u kojoj ima posla za poljske, slovačke i ostale imigrante. Ali irsko društvo se nije transformisalo, jer kako bi inače irski antievropljani mogli da pobeđu sa tezom da će Evropska unija Ircima i Irkinjama nametati antikatoličke stvari, kao što je pravo žene na abortus i slične skarednosti?

Srbija sa ovakvom političkom klasom i Borisom Prvim Ujediniteljem kao šefom svih šefova, može dovesti Fijat, i Punto, i Uno, i Tipo, i Bravo, ali slabo će nas oni učiti stvarima kao što su poštovanje zakona, reforme zdravstva i prosvete i poštovanje deset božjih zapovesti. Ta Srbija koja nam se sada nudi kao nedostižni san, jeste Srbija u kojoj možete, ako imate znanja i sreće, da radite u nekoj stranoj korporaciji ili banci, da se tamo ponašate evropski, da tako praktično živite u Evropi, ali da, kada izađete sa posla, uđete u poluvarvarski svet. Odeti kući, stavite kupus da se kiseli u đakuziju, a vi uzmete lap-topče i šaljete preteća pisma specijalnom tužiocu za ratne zločine, Baraku Obami, Rafaelu Nadalu ili prvom komšiji.

Postaćemo gastarbajteri u sopstvenoj zemlji. Bićemo kao oni Indijci iz Kalkute, koji rade za IBM, a kada izađu na ulicu sklanjaju se od parijsa, jer veruju u kastinski sistem.

Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate sociološkinju Vesnu Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Prvo smo svi bili opčinjeni postizbornom kombinatorikom, a onda su se ljudi učutili i sve je postalo jako tajanstveno. Šta se tu u stvari zbiva? Jedan od legitimnih načina razgovora o tome je emocionalno-moralni pristup. Neki ljudi su veoma osetljivi na prisustvo SPS-a u pravljenju ove vlade. To kod njih izaziva vrstu moralnog zgražanja, jer je jasno da to nije evropska stranka. Recimo, ja sam reagovala na izjednačavanje bola zbog ubistva Zorana Đinđića i bola zbog smrti Miloševića u Hagu.

Mislim da je ta emocionalna komponenta politike strahovito važna. Pogledajmo, recimo, Obamin uspeh na preliminarnim izborima u Americi. On je pobedio tako što je stigao do emocija običnih ljudi. Miloševićeva politika bi bila nemoguća bez njegove sposobnosti da emocionalno motiviše ljude. Uspeh radikala se zasniva na pogađanju emocije besa kod nekih ljudi. Njihov bes ne

mora biti vezan za nacionalno pitanje, što jeste glavna tema radikala, već za siromaštvo i izbegličku situaciju. Zna li da su izbeglice iz Hrvatske sve vreme tamo glasale za Račana, a ovde za Šešelja? Znači, tamo se ponašaš racionalno i pomažeš Hrvatskoj da pobedi svoj nacionalizam, a kada dođeš ovde, ne trudiš se da pobediš srpski nacionalizam, nego naprotiv, ti ga pumpaš.

VESNA
PEŠIĆ

Za Helsinšku povelju sam napisala članak o odnosu Zorana Đinđića prema moralu. Pokušala sam da razložim ono zbog čega je on najviše bio kritikovan iz svih krugova, kada je govorio da oni koji hoće da se bave moralom treba da idu u crkvu. On je bio nabeđen da je izbacio moral iz politike i da upražnjava vulgarni makijavelizam. U tom tekstu sam pokazala da Đinđić nije tako mislio, već je pokušavao da kaže da moral nije konstitutivni element politike. Moral se bavi pitanjima dobra i zla, a delatnost politike u modernom društvu se konstituiše na drugim principima.

Ali, srpska politika se u velikoj meri odnosi i na pitanja morala, zbog ratova, Haškog tribunala, izvršenih zločina. Mnogo ljudi ovde ima grižu savesti, koja nastaje zbog kršenja principa ljudskosti. Zato se krupni problemi ovoga društva odnose i na moral.

Devedesetih godina dešavala su se strahovita zverstva i ljudi su bili izloženi pitanju - kolika je mera moje ljudskosti. Tako se ovde razvila jedna vrlo osetljiva grupa ljudi, koja je postala alergična na kršenje moralnih principa, dakle, na kršenje elementarne ljudskosti.

Kad počnu ti razgovori - šta Albanci, ko su Srbi, Hrvati, ja kažem - ljudi, pa je l' vidite da će crnac postati predsednik Amerike, a vi i dalje pitate šta je ko. Pa kakve to veze ima, pre svega svi valjda pripadamo ljudskom rodu. Posle velikog kršenja moralnih principa u ratovima devedesetih, kršenje se nastavilo i posle 5. oktobra i kulminiralo ubistvom Zorana Đinđića. Za nas koji smo sledbenici Zorana Đinđića to ubistvo je, naravno, težak moralni prekršaj. Mislim da ta emocionalna i moralna komponenta, koju neki od nas unose u politiku, ima veliku kontrolnu važnost. Mi signa-liziramo kada nešto nije u redu i sada se, na primer, pitamo da li ovo što se pravi uopšte može biti evropska vlada.

Postoji druga grupa ljudi, koja kaže - Stanite malo, nemojte sada da budete moralni talibani, nego hajde da vidimo šta je realnost. Pa dobro, da vidimo ima li indicija da se ljudi koji su pobedili na poslednjim izborima evropski ponašaju. Zaključak je prilično negativan. Uzmimo primer Novoga Sada. Oni su prvi formirali gradsku vladu. Iznenađila sam se time koliko brzo su podelili

upravu nad petnaest javnih preduzeća. Ostala sam otvorenih usta, jer oni su, dok si rekao britva, podelili ta preduzeća. Čak su i socijalisti dobili jedno, iako nisu prešli cenzus, a i Maja Gojković je izdejstvovala da javna služba za informatiku ostane nekome sa njene liste.

Niko nije pomenuo konkurse ili potrebu da se naprave izveštaji o tome šta se u prethodnom periodu dešavalo u tim javnim preduzećima. Kada sam proučavala rad radikalne vlade u Novom Sadu, došla sam do saznanja da su oni za trinaest meseci uspeali da zaposle 956 ljudi, a da je Demokratska stranka za prethodnih pet ili šest godina, koliko je bila na vlasti, zaposlila 650 ljudi. Ipak su to naša javna dobra, ali vidim da tu nikakva inspekcija neće doći i nikakvi konkursi se neće raspisati. Model vladavine je ostao potpuno isti.

Četrdeset šest odsto naše privrede čini rad javnih preduzeća, a i ogroman deo zaposlenosti se ostvaruje u njima. Naša privreda u velikoj meri zavisi od tih javnih preduzeća. Čitava kampanja Biljane Srbljanović za gradonačelnicu Beograda bila je zasnovana na insistiranju LDP-a da se takve stvari moraju raščišćavati. Vraćam se na još jedan podatak iz Novog Sada. Za predsednika *Matice srpske* ponovo je izabran Čedomir Popov, koji je, između ostalog, bio svedok odbrane Slobodana Miloševića. I sada vi sebi treba da kažete - neću da morališem, neću da se uzbuđujem, neću da imam nikakvu emociju, evo, o'lađiću se k'o špricer. Ali ja vidim da se opet radi isto i da će partijska država nastaviti da razara tkivo države.

Stranke zaista imaju veliku moć, a njihovi lideri se polako pretvaraju u prave diktatore. Kada bi se to dešavalo samo u ekonomiji, mogli bismo da kažemo - pa dobro, šta da radimo? Ali mi znamo da to stiže do Narodne banke, do Jelašića koji nije sprečio baznu inflaciju, a on je takođe partijska ličnost koja preko noći može biti smenjena. Pazite, to je stvarno krupna stvar. Okud znamo šta se radi sa *Srbija-šumama*? Pojma nemamo. Ali mi vidimo da partije predlažu sudije ustavnog suda, da revizorska institucija nije počela da radi, da nema nikakve kontrole nad budžetom. Dinkić je uništio budžet, trideset miliona je dao Verku, da ovaj kupi Kragujevac. I Dinkić je stalno na vlasti, on je jedini koji nikada nije bio u opoziciji. On je šampion kupovine političke moći.

Naravno, čovek koji je uveo u rad vlade taj striktno feudalni princip je Koštunica, a ne G17 plus. Poreklo toga je u Koštuničinoj autentičnoj nemogućnosti saradnje s bilo kime. On je hteo da kaže - Ja sam odgo-voran samo za moje, ovi drugi neka rade šta god znaju. I on je rasturio državu iznutra, a onda su taj mehanizam prihvatili i svi ostali. Neki su se odmah pokazali šampionima te

kombinatorike. Nije reč samo o podeli preduzeća, nego o rasturenosti države. I nema na vidiku bilo kojeg standarda koji bi uveo red u funkcionisanje države.

Partije se neće lako odreći toga da su preuzele suverenitet od građana preko člana 102 ustava, tako što mogu da izbace svakog neposlušnog poslanika. Činovnika u srpskoj državi ima više nego u celoj administraciji SFRJ. Formirana je lažna srednja klasa, koja se u stvari zaposlila kod države. To više nije pitanje proevropske ili antievropske vlade, nego rasturanje države, koja postaje partijska, bilo da su na vlasti radikali, bilo da su demokrate, socijalisti - jednostavno, svi rade to isto. Znači, imate samo ašov i državu. Ili ćete kopati zemlju ili ćete se zaposliti kod države. Ili ideš u državu ili ideš u poljoprivredu. Zato je toliko narasla ta partijska država. Lideri su videli da je to jak instrument za održavanje na vlasti.

VESNA
PEŠIĆ

Ali ja imam utisak da stranke nisu prodrle u tajne službe i da one nisu njihovi službenici. Ko je tu čiji službenik, u stvari se ne zna. Stranke u tu utrobu države, u vojne bezbednosne službe i u BIA, nisu prodrle. Poneko od njih lično negde nešto kontroliše, ali institucionalno, partije kucaju na njihova vrata, a ne obratno. Lakanovski rečeno, mi osećamo da je iza zavese nešto sakriveno od nas. To otežava potragu za realnošću, koju preporučuju neki razumni ljudi. Početak traganja za pravom srpskom realnošću počinje postavljanjem pitanja o tajnim službama.

Ja bih ovako opisala tu realnost: Srbija je u tragičnoj situaciji, ona visi o koncu i vodi se velika bitka iza te zavese. Mi smo svoja proevropska očekivanja sveli na minimum, jer i mi vidimo da to jako teško ide. Građani su izbljuvali te glasove i dali ih proevropskoj listi. Time su oni pre svega rekli NE Koštunici, pri čemu Koštunica nije prezime konkretnog čoveka, već simbol nacionalne vlade. Mi osećamo veliku napetost između ta dva izbora: ili nacionalna ili proevropska vlada. Pitanje je zašto su ta dva izbora došla u takvu opoziciju jedan sa drugim i zašto smo počeli da, kada govorimo o evropskoj vladi, očekujemo tako malo, do toga da pristajemo i na vladu sa SPS-om. U pitanju je ogromno proevropsko glasačko telo, ali ko zna šta ti ljudi misle i kakve ideje imaju u svojim glavama. Ali čini mi se da je ono što svih tih milion i po ljudi dele zajednička slika devedesetih, tog strašnog žrtvovanja, posle kojega su konačno rešili da glasaju za pristojan život. Oni dalje od toga ne razmišljaju. Ali rekli su - Daj tu Evropu.

Dobila sam pozivnicu od jednog hotela da idem na *luxury* party, na luksuznu zabavu. A kako da budemo obučeni? Kažu - Luksuzno. A kako da bude obučen moj partner? - Takođe luksuzno. Vi vidite da ljudi, ne samo da više neće da se

vrate u tu strašnu bedu u kojoj smo svi stvarno bili, nego i da se formirala srednja klasa koja ima para, sedi po restoranima, naručuje francuska vina - baš su se raskomotili. Njima ni u kom slučaju više ne pada na pamet da nešto reskijaju zbog Koštuićinih eksperimenata s Kosovom. Oni su nacionalno pitanje ostavili iza sebe i proglasili ga sekundarnim.

Dolazim do zaključka - ovi izbori su pokazali da su ljudi pre svega odabrali poboljšanje ekonomske situacije u Srbiji i da oni tako vide Evropu. To tako ide. Gde god da napraviš prodor, on za sobom povuče i sve drugo. Nezaposlenost u Srbiji je još velika, ali već je urađeno dovoljno da Srbija počne da gubi tu svoju metafizičku komponentu. I tu se vraćamo na glavno pitanje tih službi i realnosti. Koliko će ova vlada biti proevropska, videćemo preko njene konstrukcije i po tome ćemo proceniti dokle se stiglo. Strašno je važno da opstane taj tanki, ali za mene fascinantni, proevropski konsenzus do kojega smo stigli u Srbiji, znači da smo mi ipak rekli NE srpskoj metafizici. A mi znamo šta je srpska metafizika - to je zaokruženje velike srpske nacionalne države. Ljudi su ipak rekli NE ideološkoj metafizici. I zbog toga je važniji mali broj glasova koji je dobila ta metafizika, koju simbolizuje Koštunica, nego glasovi koje je dobila proevropska opcija.

To je metafizika kojom se i Šešelj brani pred Haškim sudom. On uvek iznova pokazuje da je srpski fanatik, da će uvek biti spreman da izgovori iste reči koje je izgovarao 1990, 1991, 1992, 1993. godine. Šešelj takođe pokazuje i da se on najbolje razume sa Koštunicom. Radikalna stranka se pomerila ka centru preko Tomislava Nikolića, a Šešelj i Koštunica su otišli u ekstreme. Ovi izbori su u tom smislu ohrabrujući i treba ih se držati kao pijan plota. A šta da radimo s pitanjem da li će ova vlada rehabilitovati Miloševića? Pomisao na tu rehabilitaciju vraća nam sliku siromaštva i bede devedesetih. Ta beda nije bila autohtona. Nismo mi afričko društvo koje je uvek bilo bedno. Ne, mi smo stigli u tu bedu zato što je narod ovde bio motivisan da se žrtvuje za zaokruženje srpske države.

Kada se postavi pitanje rehabilitacije Miloševića, treba da se pozovemo na građane koji su rekli da oni to ne žele. Oni takođe žele da izbegnu i posledice te politike, oni možda još žale zbog lošeg ishoda srpskog pitanja, ali oni su jasno rekli - Nemojte više da nam pričate o tome. Nije logično da priča o nacionalnoj državi bude tako štetna po moj život. Ta metafizika, u iskreno fanatičnom smislu, istrajava još u Koštuničinoj stranci. Ona preživljava i u Radikalnoj stranci, ali više ritualno. Baš zato je Koštunicu nominovao za premijera Šešelj, koji se o tome nije konsultovao s Nikolićem, nego ga je zaobišao. Šešelj je za

premijera imenovao onoga koji je po merilima te metafizike najzaslužniji da to bude. To nije Toma Nikolić, koji je zaplivao u realnost srpskog društva.

Srpska metafizika opasno opstaje iza te zavese, u tajnim službama. Nad njima ne postoji nikakva kontrola javnosti. To su crne, zatvorene kutije. Te službe su čuvari srpske metafizike, naših nacionalnih fantazija. Zašto bi inače bile tako tajanstvene i zatvorene? Zašto se ne bi ba-vile običnom bezbednošću? Stranke tu nisu uspele da prodru i one ne znaju kakav će biti odgovor službi na pitanje da li orijentacija Srbije treba da postane proevropska. Zato su, posle javnih pregovora o novoj vladi, sve vesti na tu temu presahle. Odjednom su svi začutili i sada smo svi stigli pred tu zavesu.

VESNA
PEŠIĆ

Iza zavese se odvija dramatična borba, čije detalje mi naziremo, ali u njoj ne možemo da učestvujemo. Mi samo vidimo da se tu vodi neka krvnička borba, u naporu da se srpsko nacionalno pitanje ostavi otvorenim. Cela Koštuničina priča o Kosovu je simptom održavanja vatre tog pitanja. Onog momenta kada Srbija odmakne prema Evropskoj uniji, ta strana je gotova. U Evropskoj uniji nema više srpskog nacionalnog pitanja; ne našeg, nego ničijeg nacionalnog pitanja. Oni su toga svesni i otuda ta drama. Da li posle dvesta godina od Marićevića jaruge treba da dignemo ruke od toga i kažemo - Gotovo je, odosmo u Evropu i tamo ćemo da sređujemo tu državu?

Još se ništa ne zna. Ne zna se koliko su srpske noćne fantazije preživеле u čaurama moćnih službi bezbednosti. Kada jednom raščistimo sa srpskom metafizikom kao ideologijom, te službe će same po sebi da se transformišu. Izaći će i ti dosjei. To je realizam za koji ja plediram - da ne preteramo sa emocijama, da ne preteramo sa moralizmom, da budemo svesni ogromne bitke koja se upravo vodi, a u kojoj mi ne učestvujemo. Ne smemo da dozvolimo da nestane taj minimum volje za Evropu, jer taj minimum je za Srbiju jako veliki.

Moraćemo i da odustanemo od ideje da će Srbija krenuti ka Evropi džinovskim koracima. Međutim, svaki taj koračić za nas je veoma važan i mi više ne smemo da se pravimo ljudi da ne znamo zašto je Srbija u posebnim okolnostima. Danas čitam, kaže Sonja Liht - Svuda je tako u tranziciji. Pa nije. Srbija je imala nešto veći problem, jer čaure našeg nacionalnog fantazma još su pohranjene u tajnim službama. I u tome je tajna, otud taj višak tajnosti koji neguju te službe. Zato su one oduvek i bile toliko važne. One su uvek bile ideologizovane, a partije su uvek bile na kolenima pred njima. I zato se kod nas stalno dešavaju,

što bi rekao Aleksandar Molnar, rotacione kontrarevolucije. Znači, mi napravimo revoluciju, pod znacima navoda, 5. oktobar, a službe te vratite nazad.

Krajnje je vreme da rad tajnih službi povežemo sa ideologijom. Ako to ne bude-mo povezali, neće nam biti jasno šta se dešava. Građani su tu ipak odigrali najveću ulogu. Građanima svaka čast, jer su tajnim službama i njihovim eksponentima u političkoj javnosti rekli veliko NE. A koliko ćemo biti evropski, pa videćemo. Borićemo se.

Pitanje rehabilitacije za mene uvek znači - da li ćemo ponovo pasti u tu ideologiju, da nam opet bude primarno da bludimo za fantazijom srpske nacionalne države. Ako se okrenemo Evropi, imaćemo realnu državu, kao što je imaju Česi. Možda bi i oni voleli da su ostali sa Slovačkom, ko zna o čemu Mađari još sa-njaju, ali oni ne idu tim putem. Što se tiče fantazama u nečijim glavama, taj opšti napor izvlačenja Srbije iz njenih noćnih mora ide do komičnosti. To se vidi po ponašanju ambasadora u Beogradu.

Vidim da je britanski ambasador išao u Jagodinu, u Palmin muzej voštanih figura, pa u zoološki vrt i nagledao se divota u Jagodini. I ti ljudi iz Evrope više ne pitaju za cenu, potpuno su se izgubili. Pa kada su se oni toliko izgubili i kada oni više ne pitaju koliko to košta, mora biti da je to nešto strašno vredno. Vi vidite da su i oni izgubili sve ambasadorske manire, da i oni kažu - daj šta daš. A vidim juče na vestima, Manter kaže - Ako Srbija napravi proevropsku vladu, dobiće veliku finansijsku pomoć od Amerike. Sa svih strana smo opkoljeni da ostvarimo taj minimum. Zato mislim da svi treba malo da se upeglamo, da ratifikujemo taj sporazum, da probamo da to gurnemo dalje, a da sa ovim drugim malo olabavimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Nedavno su se rumunski sveštenici organizovali u sindikat, nezadovoljni odnosom crkvenih i državnih vlasti prema njima. Kod nas ni Sinod nije u stanju da se organizuje. Nedavno je završen redovni sabor Srpske pravoslavne crkve i tamo je bilo svega i svačega. Slušate Mirka Đorđevića, on će nam reći šta se u stvari tamo desilo.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Dok je trajao sabor bilo je mnogo nagađanja, ali do kraja nismo uspeali da saznamo ni ceo dnevni red. Onda je sabor odjednom završio rad. Nije se pretvorio u izborni sabor za novog patrijarha. Izdato je jedno saopštenje koje je primer birokratskog stila. Sva otvorena pitanja su i dalje ostala otvorena, a neka su se

još više zategla. Patrijarh ne odustaje pod bremenom godina i neće da podnese ostavku, što mnogi saborski oci žele, dabome, i požuruju ga. Kada je sabor završio rad i kada su morali da ga posete i podnesu mu izveštaj, on je izgovorio rečenicu koja će ostati upamćena - Hvala Bogu velikome što je nastupio mir u našoj crkvi.

MIRKO
ĐORĐEVIĆ

Na mnogim su se saborima u crkvi dešavale ne samo lakše, nego i teže telesne povrede. Uzmimo primer Prvog vaseljenskog sabora u Nikeji 325. godine. Zasedanje je trajalo dugo, skoro dve godine i sukobile su se dve struje. Jednu je vodio Arije, koji je bio pridobio Bliski istok i pola Evrope za svoju teoriju da je formula Otac, Sin i Duh sveti povratak na vrstu politeizma, mnogoboštva. Njemu se suprotstavio jedan od saborskih otaca, koji je svima ovde dobro poznat. To je ovaj sveti Nikola, koga pola Beograda slavi, a druga polovina ide na tu slavu. Replika je bila tako žestoka da je on udario Arijeu u stomak i ovaj je izdahnuo na hodniku.

Trebalo je da prođu vekovi, pa da se vidi da je u pitanju bila čisto politička borba i nedostojno ponašanje. Papa Pavle VI bukvalno ga je precrtao iz spiska svetaca.

SVETLANA LUKIĆ:

Našeg svetog Nikolu?

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Našeg, ovog svetog Nikolu, bukvalno ga je precrtao, uz dvesta drugih svetaca. Utvrđeno je da je kalendar prebukiran svim i svakim. Doći će vreme, u to ne sumnjam, kada će saborski oci kod nas i Nikolaja Velimirovića malo drugačije gledati, a možda će doći vreme da ga i precrtaju. Da ne dužim priču, ovaj sabor je bio u senci politike. Najvažniji problem je bilo pitanje Kosova i tu je došlo do žestokog sukoba, tako da je famozni vladika Atanasije Jeftić, istaknuti teolog, ali još poznatiji kao ideolog crkveni, napustio sabor. A Filaret mileševski je toliko vikao da se čulo na ulici.

Sabor je bio dužan i da izabere vladu ili Sinod, koji ima pet članova. Dvojici, bihačko-petrovačkom Hrizostomu i slavnom Filaretu mileševskom istekao je mandat. Sabor im nije obnovio mandat, niti je izabrao druge, a bio je dužan po ustavu Srpske pravoslavne crkve. Tako da se sad postavlja pitanje imamo li mi uopšte crkvenu vladu ili je to neka vrsta tehničkog sinoda i da li je on uopšte legitiman. Očevidno da nije i sada kolektivno telo upravlja crkvom, što je presedan. Tamo se bore različite struje i to se na saboru i videlo, bukvalno po

onoj narodnoj - Među se se hoće da pomore, Zlaćenima da pobodu noži, A ne znadu na kome je carstvo.

O tom neredovnom stanju u crkvi obaveštene su službeno državne vlasti, i Koštunica i šef države, Boris Tadić. Ni jedan ni drugi nisu umeli da na to odreaguju, osim što su davali preporuke - ne talasati mnogo oko patrijarha, jer je očevitno da on neće da podnese ostavku. On i ne može da je podnese, iz dva jaka razloga. Jedan je formalno kanonske prirode - ne može patrijarh da podnosi ostavku dok je živ, a drugi je potvrđan lekarski nalaz da je on svestan i mentalno zdrav, i pored toga što pod bremenom godina ima problema sa rukama i nogama. Tu treba odati priznanje lekarima koji nisu podlegli pritiscima. Tako da sada Amfilohije, kao najstariji, vrši funkciju patrijarha. Međutim, on je i sam zburjen, videli ste to u poslednjim njegovim izjavama, koje počinju patetično - Ja molim Boga da ne budem srpski patrijarh, ali...

Pokušalo se da se bosanska struja sa Kačavendom famoznim potisne jednim novim predlogom, da iz Bosne kao naslednik patrijarha ispliva mi-tropolit dabro-bosanski Nikolaj Mrđa, pa ni to nije prošlo. Najžešći sukob nastupio je oko situacije u Srbiji zbog Kosova. Jedni su zastupali tezu, to krilo predvodi kosovski vladika Artemije, da na Kosovu ne treba sarađivati ni sa kakvim vlastima osim sa srpskim, dok je druga struja, zanimljivo, tu se i Amfilohije oglasio, zastupala mnogo racionalniji stav: mi nismo ustavni faktor da mi odlučujemo o stanju u državi, niti da u međunarodnim odnosima važimo kao strana, jer mi smo odvojeni od države. Drugi argument im je bio dosta jak i valjan, crkva je uvek na Kosovu, a i drugde, sarađivala s postojećim vlastima. Ta struja je za sada prevagnula i to je dobro.

Kada razgovarate s prosečnim Albancima, oni kažu - Nama nije jasno šta smo mi to toliko dobili, kada ta naša država ne kontroliše celinu teritorije Kosova, a i nema ingerencije da postavi ni sudiju za prekršaje bez volje stranog faktora. Kod trezvenijih Srba postavlja se pitanje - Za boga miloga, zašto mi o tome ovoliko galamimo, kada nama nije jasno šta smo mi to tako mnogo izgubili što već nije izgubljeno? Tako da je Kosovo proces koji će potrajati.

Tu se zaista otvara tema koju neki političari ovde zagovaraju, i to ne samo Čeda Jovanović, nego vidim da to čini čak i Tadić. Neće biti druge nego da počne, da upotrebim i ja tu reč, pomirenje između Srba i Albanaca. Ako ne pomirenje u doslovnom smislu, ono barem traženje nekakvog rešenja, jer dosadašnja politika pretrpela je apsolutni krah. Ponavljati ovo što Koštunica govori zaista više ni zrna soli u sebi nema, jer time nismo ništa rešili. Tamo postoje milioni

Albanaca i mi ne možemo voditi politiku kao da njih nema, kao što ni oni ne mogu voditi politiku kao da nema tih Srba na severu i ispod Lima.

Prošle godine u oktobru usvojen je dokument u Raveni. Ima četrdesetak strana i publikovan je prvo na italijanskom, a danas i na brojnim drugim jezicima. Plod je dugogodišnjeg rada mešovityh komisija pravoslavnih i katolika na najvišem nivou, čiji je zadatak bio da ispitaju stanje stvari - šta nas je to razdvojilo 1054. godine i može li Evropa da ima i hrišćansko jedinstvo, da prodiše na oba plućna krila. Došlo se u Raveni, a prethodno u Beogradu, jer prethodna je sesija bila u Beogradu, do toga da nema više nijednoga razloga zbog kojega bi se pravoslavni i katolici delili. Čak ni famozni papski primat nije pravi razlog, jer ostalo bi je-dinstvo različitosti. Niko ne bi nas pravoslavne obrijao, ali bi se priznalo da crkva u Evropi treba da ima jedna usta kroz koja govori. I vladika Irinej bački je to otvoreno formulisao. I sada na saboru je bilo žustre polemike o tome i većina njih se protivila i govorila da je to papska zavera.

MIRKO
DORĐEVIĆ

Sporazum u Raveni je propao zbog toga što je Rusija napustila skup. Ali zaista više nema nikakve svrhe vekovima raspravljati o kvasnom ili beskvasnom hlebu. Rešena su konačno pitanja kojima smo se vekovima opterećivali, a to su, moram da upotrebim grubu reč, besmislice, poput one je li valjano pravoslavno krštenje i da li mi treba da se prekrštavamo. Utvrđeno je da je svih sedam sveštenih tajni valjano i u pravoslavlju i u katolicizmu i sada je bila prilika da se to reši. A zašto sada? Evropa više nije ideja, ni utopija, ni san. Evropa se stvarno gradi, ali vi ćete na svakom koraku u našoj crkvi naći, kao u časopisu *Dveri* - Šta će nama Evropska unija, kada smo mi pravoslavni tamo manjina? To uopšte nije tačno, jer evo, i Bugari su ušli, i Rumuni su ušli i prema tome ne vidim da je to jak razlog.

Ipak, u saopštenju sa ovogodišnjeg sabora postoji jedna ohrabrujuća rečenica - Dijalog u Raveni nije vođen na štetu pravoslavlja, završeni znaci navoda. Znači, uviđa se polako i kod nas da će stvari u tom smeru ići. Strah od Evrope smo mi nasledili od novijih publicista, koje neki pretvaraju u oce i učitelje, kakvi su Nikolaj Velimirović i Justin Popović. To je bila takozvana školska teologija, politički ostrašćena, koja u ozbiljnom svetu odavno ne znači mnogo, iako mi ovde njih stavljamo u diptihe svetitelja.

Vaseljenski patrijarh, koji nije naš pravoslavni papa nego prvi među jednakima, i papa rimski, već su ta pitanja rešili. I sad u našoj crkvi možete pratiti svakodnevne filipike protiv vaseljenskog patrijarha, koga optužuju da hoće da bude istočni papa. Njih dvojica su to već rešili, jer primat bi išao tako što bi se

simbolično priznao Rim kao civilizacijsko i hrišćansko sedište. Carigrad ne bi izgubio svoju funkciju, ali od 29. maja 1453. godine Vizantije nema, a Rima ima. Udenuo se u modernu civilizaciju i funkcionise u njoj i otvara se. Pravoslavlju nedostaje, setite se italijanske reči - *aggiornamento*, osavremenjivanje, otvaranje za novo. Ekstremniji krugovi u Srpskoj pravoslavnoj crkvi idu dotle da mogu citirati mišljenje koje nije usamljeno. Ima naših vladika, kažu oni, koji hoće da nas prevedu u rimokatolike. A još drastičnija formulacija glasi - Neka rimski papa javno prihvati pravoslavlje, ni onda ga mi nećemo. Zamislite. Ali ljudi su ljudi, uvek je tako bilo.

Miriti se i opraštati, sumnje nema, vrlina je i to ne samo hrišćanska. To je i funkcionalno na etičkom planu i te kako, ali na konkretnom istorijskom planu i u živoj stihiji politike, to što je predsednik Tadić izgovorio nema mnogo smisla. Zašto? Ne zbog toga što bi neko bio protiv pomirenja, nego zato što se postavlja pitanje da li je to izrečeno u momentu kombinatorike. Jer, postoji jedno pra-vilo kada je u pitanju pomirenje, i na političkom i na etičkom planu. To pravilo je vrlo prosto i mimo njega niko nije uspeo da prođe. Pomirenje je moguće samo u istini i na istini. Ne možete pomiriti ubice i žrtve. Tako da mislim da je Tadić izrekao ovu sintagmu o pomirenju možda u nameri da to nešto znači, ali ga je ta namera odvela do besmislice, jer je to nemoguće. Bolje je očekivati nešto drugo.

Nekakva se vlada mora praviti, u redu. Ispitajmo pre toga da li u Socijalističkoj partiji postoje ljudi koji mogu da naprave taj kopernikanski zaokret, da se odreknu Miloševića. Tu je moguće pomirenje, ali pazite, ne možete očekivati iste uslove za pomirenje od žrtve i od onog koji je to uradio. Pa Hruščov je bio prvi čovek koji je javno bacio Staljinovu sliku i iskopao ga iz mauzoleja. Ja ne verujem u takav zaokret kod nas, jer kod nas je sve isuviše sveže. Pogledajte, i radikali su dobili udarac koji ih je oslabio, jer se ravnaju prema uputstvima koja izdaje haški optuženik Šešelj.

Još nisam čuo iz vrhova Socijalističke partije Srbije da tamo imaju snage da se podvuče ta crta i da se vidi da li je Milošević izdavao naređenja za sve ono da se čini ili nije i da li su ove pravosnažne presude donete stvarno ili je to tek neka igrarija, pa ćemo mi sutra kad dođemo na vlast Legiju proglasiti za nacionalnog heroja, pa ćemo drugi put u svojoj istoriji ubici Gavrilu Principu dizati vidovdanski hram. A evo, oni Legiju već promovišu u velikog pisca. Tu je problem kod nas i neće se ovaj mutljag, moram tu reć da upotrebim, brzo razbistriti, ako ne dođe do pomirenja na ovoj široj osnovi, u istini i na istini. To pomirenje može ostati floskula koja će nas skupo koštati, jer može se za deset,

petnaest ili dvadeset dana dobiti nekakva vlada, koja će imati samo jednu veliku falinku - uopšte neće funkcionisati.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedan od loših signala koje dobijamo je i izbor gospodina Popova na mesto predsednika Matice srpske. To je čovek koji je svedočio u korist Miloševića u Hagu.

MIRKO
ĐORĐEVIĆ

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Upravo tako. *Matica srpska* je najstarija kulturna ustanova u Vojvodini, ona je čuvar vojvođanskog identiteta. Ja sam čitao sve spise Popova, pa i njegovu najnoviju knjigu, koja se zove *Velika Srbija*. Tu vidite da kod nas još postoje ljudi koji zamišljaju da se na etničkom principu mogu graditi države. Pa imaju i bugarski akademici čitavu biblioteku o velikoj Bugarskoj, Albanci imaju veliku Albaniju, Rumuni veliku Rumuniju. Postoje imperijalizmi malih naroda, koji nisu ništa bezazleniji od imperijalizma velikih sila. To je ono na čemo smo mi na Balkanu i dan-danas. Ratovi su prestali, ali još nije sigurno da se neka žiška negde neće zapaliti. Evropa, to nije prazna akademska priča, Evropa je duboka filozofija, težnja da se nađe jedno rešenje koje će, ako ne ukinuti, ono neutralisati ove antagonizme koji izviru iz etniciteta, iz konfesionalnih razlika, pa da se više ne događaju ludosti poput one - šta ćemo mi u Evropskoj uniji kada smo tamo manjina.

Smatra se u nauci da postoje dva događaja koja su izmenila lice dvadesetog veka, to su Drugi vatikanski koncil, koji je sazvao papa Jovan Pavle XXIII i XX kongres Komunističke partije Sovjetskog Saveza. Taj papa je potekao iz radničkog predgrađa Milana, ali je do temelja srušio katoličku crkvu srednjovekovnog tipa, tako da su mnogi govorili da je poludeo. Prvi put posle mnogo vekova zahvaljujući njemu precrtali su svi hrišćani u Evropi, sem nas, mi nešto kasnimo, iz liturgije ono mesto na kojem se kaže - Sačuvaj me, Gospode, poganih Jevreja. Hruščov je bio prvi čovek Komunističke partije Sovjetskog Saveza, on je ukinuo Staljinove logore, milione ljudi pustio iz zatvora. Bukvalno je polomio sve Staljinove slike, kao u doba ikonoboraca, izvadio je Staljinovo telo iz mauzoleja i odneo ga ni do danas se ne zna gde.

Da li će Socijalistička partija Srbije imati te snage, nisam siguran. To bi bilo čudo.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi čekamo Hruščova u SPS-u.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Dabome, ali vi znate kako je on na kraju prošao. Posle njega su se u cik-cak vratili unazad. Naše partije su, znate, Svetlana, liderske. To je mana i to vi u Evropi nemate. Drugo, naše partije su utemeljene na vrlo providnim interesima. Treće, one nemaju jasne programe. Kod naših partija ne vidi se jasno ideološko razgraničenje, pa i socijalisti u jednom momentu hvale Nedića i Ljotića, pa se desi obrnuto. Pre neki dan idem kroz grad i vidim, oblepljen je Zeleni venac Ljotićevim slikama, a na slikama piše - Nema drugog izbora osim Zbora, a na slici je Dimitrije Ljotić u vojnoj uniformi, u kojoj se borio na strani Hitlera. Sad gledam, neka partijica je podnela zahtev za sudsku rehabilitaciju Milana Nedića. Kolaboracija je utvrđena, pa izbeglička vlada Kraljevine Jugoslavije je u Londonu, na redovnoj sednici, Milana Nedića oglasila kao izdajnika.

Meni ljudi kažu - Ipak je Milorad Ekmečić istoričar. Ne sporim ja da čovek zna istoriju, ali ugao iz kojeg on gleda istoriju je ono što mene brine. Ovde vladaju mitovi, legende, ovde je o Pašiću odbranjeno osamdeset doktorskih disertacija, dignut je do božanstva, a reč je o prosečnom balkanskom političaru, čiji su promašaji u nebo vapijući. Čitam ovih dana u *Pravoslavlju*, eto, stoji na stolu poslednji broj, o plemenitosti kralja Milutina. Molim vas lepo, čovek je bio nasilnik, a Simonida, to je pedofilija. On je naterao ćerku svoga brata Dragutina da skine mantiju i pretvorio ju je u svoju naložnicu. A kada to ovde nekom kažete, ljudi kažu - Vi nemate sluha za naše nacionalne vrednosti.

Tadiću kao čoveku najviše može da se zameri neodlučnost. Više bi glasova dobio da je imao jasan stav, ali nevolja je u tome što su se ti izbori završili tako kako su se završili i sad se moraju praviti neke kombinacije, od kojih ja ne očekujem mnogo. Lako je reći pomirenje. Ma nikada se, molim vas, nisu u Francuskoj pomirili De Gol i Peten, nikad. Lažno pomirenje u istoriji, a primera ima bezbroj, donosi kobne rezultate.

Legende se pletu o tome kako je sveti Sava pomirio Vukana i Stevana, braću koja su počela borbu za vlast. Nije sporno da je sveti Sava radio u tom smeru, ali nikada ih pomirio nije. Čak je išao dotle da je doneo mošti očeve iz Svete gore i nije uspeo, Srbija je ostala i onda raspolučena, rasplamsao se u zemlji krvavi građanski rat. Još se nije bila smirila ni stvar s bogumilima, tako da je to odnelo desetine hiljada života. Sveti Sava je bio prvi naš veliki Evropljanin. Njegovog brata Stevana Prvovenčanog rimski papa je krunisao, zato se i zove

Prvovenčani, a već Dragutinu sve postaje jasno i postoji jedna naredba sačuvana iz Dragutinove dvorske kancelarije: dve kćeri imam, jedna da bude krštena, kad ste toliko zapeli, po pravoslavnom običaju, druga po katoličkom. To su pravi akti pomirenja.

Političari prave isuviše prizemne kombinacije, bojim se toga. Znete, treba se Danajaca bojati, ali i kada nema Danajaca, neko i bez njih nosi darove kojih se treba bojati.

IVAN
ČOLOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Veliko je uzbuđenje bilo kada je Vojislav Šešelj u Hagu rekao da se on čuje telefonom sa Mladićem i sa Karadžićem. To me je podsetilo da je Karadžić i pesnik, da je opevao mnogo pre rata ono što je za vreme rata opredmetio. Sećam se jednog stiha koji glasi - Ja žurim da bacim jutar-nju bombu na usamljenog čoveka. Dakle, to je pisao pre početka rata u Bosni, a on je i autor čuvene rečenice da Srbi mogu bez hleba, ali ne mogu da žive bez države. Naravno da su Srbi onda godinama živeli u državi bez hleba, mada se socijalisti, tada u liku Borisa Jovića, nisu s time slagali. Borisav Jović je tvrdio da samo ima građana, rekao je on, koji imaju mnogo para, pa sve pokupuju. Sada je situacija mnogo bolja, imamo miroljubivije političare-pesnike. Bakarec je izdao jednu knjigu poezije, a Ivan Čolović se potrudio da se upozna sa knjigom poezije aktuelnog ministra poljoprivrede, Slobodana Milosavljevića.

IVAN ČOLOVIĆ:

Zašto uspešan političar piše poeziju i objavljuje zbirku pesama? Šta će mu to? Šta očekuje da na taj način postigne? Da o ovome razmišljam podstakao me je Slobodan St. Milosavljević, ministar poljoprivrede u Vladi Srbije. On je nedavno objavio knjigu pesama pod naslovom *Izvor i pritoka*, koja je izašla u izdanju novosadske izdavačke kuće *Stylos*. Moju pažnju najpre su privukle vesti o gala promociji ove knjige, koja je, krajem marta ove godine, bila održana u Aeroklubu u Beogradu. A onda sam u katalogu izdavača pročitao tekst kojim se Milosavljevićeva poezija preporučuje čitaocu: "Pesme jednog političara lišene politike, ali pune poetike. Hrabar iskorak iz pragmatične svakodnevice u večnost pesništva". Tome već nisam mogao da odolim, te se uskoro u mojim rukama našao primerak *Izvora i pritoke*.

Sad mogu da kažem šta tu ima. Većinom su to ljubavne pesme. U njima, kao što je izdavač obećao, zaista nema ni politike, niti išeg drugog što bi podsećalo na praktični svakodnevni život, nego se tu opevaju "pritajeni mađioničar mesec", "ponoćna tihost", "ruke snene", "zelene oči", "tvoja kosa plava", "vilin

konjic na tvojim trepavicama", "jato leptirova", "zenice opčinjene ljubavlju", "muzika duše" i druge slične, sasvim apolitične i nesvakidašnje stvari, to jest čisto pesničke slike. Ove ljubave pesme su savim kratke, pa mogu nekoliko njih da navedem u celini, i da tako otklonim moguću primedbu da iz suptilnig sklopa poetskih tvorevina grubo istržem pojedine njihove elemente. Prvo navodim jednu bez naslova. Ide ovako:

*Večeras,
mesec čvrsto
zagrljen
našim rukama snenim,
neporecivo
zna, od čega ljubavna pesma nastaje.*

I u drugoj se pojavljuje par na mesečini. A pesnik kaže:

*Večeras,
što sam odavno
hteo, a nikada
budan nisam smeo
da Ti kažem,
jednostavno,
mesec pretvara
u pesmu o ljubavi
neprolaznoj.*

Ova se zove "Magičnosti":

*U sumornom
trenutku, kada
nepoštedna java,
svojom hladnoćom
moje snove
savlada,
jedino me greje
tvoja kosa plava,
zanosnim treptajem
do magije nove.*

Zatim sam našao dve pesme koje bih žanrovski odredio kao srećno-porodične. One su posvećene pesnikovoj deci, sinu i kćerci, ispevane su u slavu njihovih rođenja, o čemu svedoče i datumi ispod pesama. Srećno-porodičnu atmosferu ovih pesama dodatno ističe to što su one u knjizi ilustrovane neveštīm dečjim crtežima, onima koji srećnim roditeljima mame suze radosnice. Jedna počinje sa "Rodio se", druga sa "Rodila se". Ne bih dalje da citiram, ali, ipak, evo samo jednog stiha: "Na majku liči, prćast nosić ima". Ni u ovim Milosavljevićevim porodičnim pesmama zaista nema politike, niti bilo čega što bi pokazivalo da je njihov autor ministar. Ima doduše svakodnevice, ali to sigurno nije ona gruba svakodnevica ispunjena problemima banalnog praktičnog života, nego je to svako-dnevica toplog porodičnog doma, svakodnevica prćastog nosića, srećnog muža i ponosnog tate.

IVAN
ČOLOVIĆ

Ipak, ima u *Izvoru i pritoci* i nekoliko pesama nesumnjivo nadahnutih državnim poslom kojim se njihov autor bavi. Na primer, u jednoj sa rimama, koja se zove Vojvodina - pesnik je naslikao kako se "žitna polja zlate", dok se "klipovi kukuruza klate", a tu se vide i njive na kojima "vredne Lale rade". Njoj je slična pesma *Molitva pre žetve*, u kojoj autor na poetski način evocira problem zaštite letine od grada, dakle nešto što se direktno tiče njegovog resora. Počinje pitanjem: "Kako da zadržim, nevidljive i preteće oblake, daleko od ravnice žitne", a na kraju se pokazuje da to pitanje ministar ne razmatra sa svojim stručnim timom, nego ga u molitvi upućuje Bogu: "Kaži mi pre žetve, moj Gospode". Dakle, ovim pesmama Milosavljević daje doprinos poljoprivrednoj lirici, vrsti poezije posvećenoj radovima na selu, koja se u Srbiji tradicionalno poštuje.

Bog se pominje i na nekim drugim mestima u ovoj zbirci, a jedna pesma - pod naslovom *Veliki je Bog*, cela mu je posvećena. Zbog toga se može reći da se Milosavljević ovde predstavio i kao religiozni pesnik. O tome svedoče i dve kratke pesme koje je on posvetio crkvama na Kosovu, Gračanicima i Dečanima. A ima on i jednu podužu o celom Kosovu, to jest, kako pesnik kaže, o "našoj mitskoj prapostojbini". Međutim, ova pesma o Kosovu izdvaja se od svih drugih u zbirci - koje su miroljubive i lirske - jer je ova baš borbena, epska. U njoj se zazi-va nebeska vatra i osveta, pa se u skladu s tim pesma i završava:

Sretan vam vaskrs srpski mućenici.

Kleto vam leglo svi nevernici.

Na kraju knjige objavljena su i dva stručna mišljenja o njenim dometima, oba vrlo afirmativna. S obzirom na to da su ta mišljenja izneli Srba Ignjatović,

predsednik Udruženja književnika, i poznata spisateljica Milica Jeftimijević-Lilić, verujem da je autor bio više nego zadovoljan kad je pročitao šta tu piše. Pretpostavljam da mu je posebno prijala pohvala gospođe Jeftimijević-Lilić, koja je napisala da Izvor i pritoka "donosi čistu supstancu istočenu iz dubina bića koje duhovno uzrasta napajano na vrelima svekolike ljubavi prema: ženi, deci, životu, pravoslavlju, prirodi, zavičaju".

Međutim, bojim se da u ovim stručnim mišljenjima ima i nešto čime Milosavljević možda nije zadovoljan, sa čim - bar se meni tako čini - ne bi mogao lako da se saglasi. Naime, oba stručnjaka za poeziju prave oštru razliku između ličnosti pesnika, one kojom se on javlja u privatnom i javnom životu, i takozvanog "lirskog subjekta" ili "lirskog glasa". Pri tom se stvarna ličnost - pesnik, a ovde je to Slobodan St. Milosavljević, sa svojim doktoratom, ženom, decom i ministarstvom - potpuno zanemaruje, a pažnja se isključivo posvećuje tom fantomskom pesničkom subjektu. Na primer, kad gospođa Jeftimijević-Lilić hvali toplinu i smirenost koju nalazi u *Izvoru i pritoci*, ona kaže: "Zbirka nudi toplinu i smirenost lirskog subjekta", pa se može steći utisak da ti kvaliteti nemaju veze sa karakterom Milosavljevića.

Drugi ekspert angažovan da oceni stvar, Srba Ignjatović, čak tvrdi da su u ovoj knjizi najbolja ona mesta gde se autorov trud ne svodi na to da iskreno iznese svoja lična osećanja, gde on uspeva da u sebi nađe nešto drugo, taj famozni pesnički glas. Zaista, čisto sumnjam da bi Milosavljević ikad poželeo da se bavi poezijom da je mislio da će time stvoriti nekakvo posebno, pesničko, lirsko ja, koje će morati da drži podalje od sebe kao privatne osobe, i od onoga što on predstavlja u javnosti, kao političar i ministar.

Ovo kažem imajući u vidu i ono što je autor *Izvoru i pritoke* izneo go-voreći o razlozima koji su ga naveli da objavi ove pesme. A on se o tome nedvo-smisleno izjasnio, tako da nema nikakve sumnje da je poezija za Milosavljevića sredstvo koje stoji na raspolaganju čoveku koji odluči da javnosti otvori dušu, da pokaže svoje emocije. On je, pošto je odmerio razloge za javno pokazivanje emocija pomoću stihova i protiv toga, odlučio da ih pokaže. "Dugo sam razmišljao da li da objavim knjigu poezije", poverava se on u razgovoru za novine, "jer kažu nije dobro za jednog političara da otkriva svoje emocije. Ovo je, ipak, na neki način otvaranje duše, ali svesno prihvatam taj rizik...". Rizik je prihvatio zato što je procenio da od objavljivanja pesama punih lepih i pozitivnih osećanja političar može i da profitira, jer će publika videti da je autor fin, osetljiv čovek, zaljubljeni muž i brižan otac, skrušeni vernik i nepokolebljivi rodoljub. U pomenutom razgovoru za novine izneo je nadu da će ga zahvalju-

jući ovoj knjizi ljudi "možda doživeti na jedan malo drugačiji način od onoga ustaljenog da su političari tehnokrate, da su otuđeni" i da će tako "saznati kako jedan ministar gleda na svet oko sebe".

Jasno je, dakle, da Slobodan St. Milosavljević gleda na poeziju na nov i u stvari postmodernistički način. Za razliku od eksperata koje je angažovao da mu izdaju stručne sertifikate - koji se očigledno drže modernističkog kanona, po kome je poezija takoreći van ovoga sveta - autor *Izvora i pritoke* poeziju posmatra kao medij javne komunikacije sličan drugima. On je bez kompleksa koristi marketinški, da bi javnosti uputio poruke o sebi, za koje misli da će doprineti njegovom rejtingu kao političara i ministra. Polazi od toga da javnost - kao što voli da zna šta političar ima u džepu i kakvog je zdravlja - hoće rado da zaviri i u njegovu dušu. I kao da kaže: zašto da ne, izvolite, pročitajte moje emotivne pesme i videćete da su u mom srcu žena, deca, poljoprivreda, Bog i Kosovo.

LÁSZLÓ
VÉGEL

Međutim, strahujući da poezija - zato što je to medij u kome se koriste metafore i slike - može da zamagli poruku koju autor želi da prenese javnosti, Milosavljević je u belešci o piscu na kraju knjige dao i neku vrstu proznog prevoda onoga što čini srž njegove zbirke, to jest one lepe slike o sebi koju on želi da promoviše. A u belešci piše i ovo: "Slobodan St. Milosavljević, doktor ekonomskih nauka, istraživač, naučni radnik, profesor, političar, sportista, umetnička duša, pesnik, čoveko i svetoljubac, patriota i evropejac... Nagrađivan u zemlji i ino-stranstvu, pošten i poštovan, uspešan, a tako običan. Tek počeo, već iskusan, veoma ambiciozan, ide dalje, bori se, ne predaje se, još i tek će da piše".

Samo napred, majstore, ne brini. Čitaćemo, tek ćemo da čitamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovih nedelja, malo-malo, pa smo u Novom Sadu, pokušavamo da saznamo recept za to kako katastrofalno poraziti radikale, socijaliste i Koštunicu. Evo objašnjenja pisca Lasla Vegela.

LÁSZLÓ VÉGEL:

Ako gledate matematički, statistički, ali i realno, onda se u Srbiji nije dogodila nikakva bitna promena i više-manje je odnos snaga ostao po starom. Izuzetak je Vojvodina, u kojoj se zaista desila bitna promena - tu se desio 6. oktobar. Prvi znak da se u Vojvodini nešto menja bio je referendum za ustav, jer u Vojvodini

se na referendumu nije glasalo za ustav. To je bio prvi znak da je u Vojvodini građanstvo počelo da se menja.

Menjala se i svest pojedinih delova stanovništva, mislim na nove građane Vojvodine, koji su došli početkom i sredinom devedesetih godina. Po dolasku su imali intenzivno nacionalno osećanje, ali za tih deset-petnaest godina i oni su se promenili. Prvo, počeli su da se prilagođavaju vojvođanskom društvu. To na-ravno nije čisto kulturna adaptacija, nego delimično i ekonomska. Šta se događa? Na primer, u Novom Sadu 1991. živelo je nešto više od dvesta hiljada stanovnika, a sada ih je više od trista hiljada. To znači da je svaki treći građanin na ulici novi stanovnik Novog Sada. Ti ljudi su za tih petnaest godina stekli novo iskustvo. Naročito mislim na srednji sloj izbeglica, na one imućnije, koji su videli da u Vojvodini postoji etika rada i da je za poslovanje to dobar prostor. Oni su osetili i oštre zube centralizma.

Neki od radikalskih glasača nisu glasaoliza ustav, jer je on suviše centralistički, a sada su ti isti glasači počeli da se dvoume da li da glasaju za radikale, koji su izuzetno centralistički nastrojeni, ili da glasaju za demokrate koji su meki centralisti. Tako su ljudi glasali za demokrate, jer su im oni dovoljno nacionalni, ali s pokušajem kompromisa između novčanika i nacionalizma. Mišljenje mno-gih nekadašnjih desnih nacionalnih glasača pomerilo se u tom pravcu, dok su se drugi demoralisali. Još ne veruju u evropsku opciju, a više ne veruju u onu staru.

U Vojvodini se zaista desila promena koja je evidentna, ako pogledate rezultate za pokrajinski parlament, koji su prosto neverovatni, suviše dobri. Toga nema u Srbiji, pa će, nažalost, neke napetosti opstati, bez obzira na to ko će biti na vlasti.

Vlast koja sebe naziva demokratskom i evropskom je već osam godina na vlasti. Ako gledamo izborne rezultate posle osam godina, to je vrlo mršav rezultat. Znaite, osam godina imati vlast i postići da nas Palma vodi u Evropu, to zahteva duboko razmišljanje političke elite o tome šta je radila tih osam godina. To govori o njihovom neuspehu, o tome da nisu umeli da se suoče s pravim društvenim problemima, nego su uvek pravili kompromis. Ako izuzmemo prve godine posle 2000, mi imamo niz kompromisa, žestoku želju da se stvori novo jedinstvo.

Biti u koaliciji sa socijalistima nikako ne znači nacionalno jedinstvo. To je pragmatično pitanje i možda najmanje loš izbor, koji sprečava da se dogodi

nešto mnogo gore. Čovek može tako to da opravda, ali ne u ime nacionalnog jedinstva, i to iz dva razloga. Demokratski blok i socijalisti ne čine naciju i ne možete govoriti o nacionalnom jedinstvu bez radikala. Ako neko hoće nacionalno jedinstvo, ima da sedne s radikalima i da se s njima dogovori, kao o ustavu. Drugo jako važno pitanje je ustav, kojim je u Srbiji stvoren visok stepen nacionalnog jedinstva, bez presedana u Evropi. Devedeset i ne znam koliko posto poslanika je u parlamentu glasalo za taj ustav.

LÁSZLÓ
VÉGEL

Srbija može da bude paradigma nacionalnog jedinstva visokog intenziteta. Ustav je Sveto pismo društva, on predstavlja nacionalno jedinstvo, koje smo svi obavezni da poštujemo. Ako mi želimo još veće nacionalno jedinstvo nego što je ustavom postignuto, onda nam više nisu potrebne partije. U stvari, nama je umesto nacionalnog jedinstva potrebno više profilisanih partija, više profilisanih ideja. Pogledajte samo kako se govori o Evropi. Evropa je predstavljena kao bogata, luksuzna banka, koja će svoje šaltere preneti ovde i početi da otvara radna mesta.

Ništa se ne govori o duhovnom priključenju Evropskoj uniji. To će delovati destruktivno na nacionalni identitet i meni su smešni oni koji su nacionalisti, ali bez kulture. Nacionalista treba da čita svoju nacionalnu književnost i da je dobro poznaje, pa kada izađe da govori u parlamentu da se vidi da je on pročitao tu književnost. Nacionalni identitet i patriotizam nisu iste stvari. Patriotizam je vernost domovini, a to nije nacionalno. Patriotizam pre svega znači da čovek poštuje ustav, minimalni sistem vrednosti društva, poštuje tradiciju, ali pre svega ustav. A nacionalni identitet se brani pre svega preko kulture. Još u osamnaestom veku intelektualci su shvatili da se preko kulture stvaraju nacije. Trebalo bi da nešto naučimo od osamnaestog veka.

Pre nepunih godinu dana Đelić je rekao da u Srbiji postoje dva značajna političara: Đinđić, dinamičan, pragmatičan evropski političar i Vojislav Koštunica, koji je promišljen i analitičan. Kompliment se naročito odnosio na ovog drugog, jer je implicite rečeno da takvih kao Đinđić ima više, a da su takvi kao Koštunica retkost. Francuzi na tom mestu kažu - De Gol, a Nemci - Vili Brant. Misli se na ljude koji su intelektualno domišljali vreme u kojem su vodili politiku i takvih zaista ima malo u evropskoj politici. Zamislite, staviti Košunicu pored De Gola i Vilija Branta. Ali danas Đelić kaže - Nikada više sa Košunicom. Šta to znači, da neće sa političarem evropskog formata? Ako je pohvale Košunici izrekao iz taktičkih razloga, onda to sada treba da nam prizna i objasni.

I sada imamo problem sa socijalistima. Da sam u parlamentu, ja bih glasao za takvu koaliciju, ali bih sutradan imao veliku grižu savesti, koja bi me naterala da neke stvari korigujem. O čemu se radi? Ne može se reći da su se socijalisti promenili. Partija koja je imala određujuću ulogu u devedesetim godinama može da se promeni, zašto da ne, ako sazove kongres i tamo donese novi program. Osim toga, kao i sve druge partije koje su dugo vladale i načinile štetu svome društvu, oni moraju i javno da se izvine tom društvu. Ako oni uđu u vladu, građani imaju pravo da zahtevaju da država nadoknadi sve štete koje su oni prouzrokovali. Onda i vlada čiji su oni članovi mora da se izvini građanima kojima je naneta moralna šteta. Na primer, nova vlada bi morala da se izvini nacionalnim manjinama u Vojvodini zbog žestoke promene etničke slike Vojvodine.

Ovih dana će biti dvadeset godina od kada je pučem eliminisana, li-kvidirana autonomija Vojvodine. To je bila ta jogurt-revolucija. Ja mogu da budem potpuno protiv autonomije, ali ne moram da se saglasim s tim pučem. Tako da neko može da kaže - Ja sam protiv autonomije, ali sam demokrata i zbog toga se mi moramo izviniti građanima Vojvodine i ponovo to staviti na dnevni red, ali sada pod drugim okolnostima. Velika dilema Demokratske stranke je pitanje da li ona misli da se Socijalistička partija promenila. Ako misli da jeste, onda ona to mora da kaže i da iznese jasne dokaze o tome.

Evropski put zahteva visok nivo konsenzusa. Rumunija je tako ušla, tako je bilo i u Mađarskoj, Bugarskoj, tako je u Hrvatskoj - o tome nema diskusije. Ali taj konsenzus će se postići samo ako se suočimo sa antievropskom prošlošću. Tu postoji velika moralna dilema. Biblijska Judita je ubila Holoferna i Hebel je o tome napisao dramu. Da li treba kazniti Juditu, ako je ona kao prava hrišćanka prihvatila zlo da bi ubila tiranina? Ona kaže - Ako je Bog između mene i dobrog stavio nešto zlo, ko sam ja da to odbijem? U biblijskoj priči je reč o ubistvu tiranina i tu je opravdano da čovek čini zlo. U ime velikih ideala možemo počinuti ubistvo, koje je za moralnu osudu. Da vidimo sada ovo naše: tu niko neće da kaže da će izgraditi pravično društvo. Ne, niko neće da kaže da će ubiti tiranina, niko ne kaže da želi revolucionarnu promenu, nego od svega toga pravi dnevopolitičko pitanje. Tako shvaćen Juditin greh ne može se prihvatiti sa stanovišta morala.

Ovde se vrlo često superiorno govori o moralu, kao da to nije važno. Važni su partijski dogovori. Ako sam dobro shvatio, to onda znači da moral uopšte nije važan nigde u društvu. Loše je širiti takav moralni nihilizam u društvu koje je prošlo ratove, u kojem pitanje vrline i greha još nije raščlanjeno i u kojem ljudi

još žive u haosu i ne znaju šta je istina, a nema nikoga da im je kaže. A jako cinični moralni nihilizam je već opasan, jer njime sa može opravdati sve, i taj divlji kapitalizam i ta eksploatacija mlade radne snage. Zbog toga treba kazniti neke ljude i to je dovoljan razlog za to da ministri daju ostavke.

Pogledajte koliki su redovi kada hoćete da izvadite ličnu legitimaciju ili rešite neko pitanje vlasništva. Državna služba, koja živi od naših poreza, nije spremna ni klupe da stavi da ljudi sednu. Možda ne treba da govorimo o moralu. Pogledajmo rezultat, a to je da država trijumfalno ponižava svoje građane. Stojite tamo kao što je nekada rob stajao pred robovlasnikom i čekao naredbe stoječki. Na svakom koraku se dešava svakodnevno ponižavanje naših građana. Analitičari kažu da ne treba moralisati i ja sam s njima saglasan, moral i politika nisu isto, ali svaka politika mora da ima moralni minimum. Taj minimum moralnosti u politici čini javnu reč verodostojnom. Ne možemo reći da je belo nešto za šta smo juče rekli da je crno, bez dubokog opravdanja i samokritike. To erodira društvo. Onda se čudimo što u našem društvu nema solidarnosti. Zato je moguće da nekog tuku na ulici, a niko neće da mu pomogne.

Politički sistem može brzo da se promeni, ekonomski sistem može da se promeni, vojska može da se promeni, ali zdravstveni i školski sistem već se teže menjaju. Tu su potrebne decenije. A mi upravo to zapostavljam. Dva velika sistema u kojima se svi muče su zdravstvo i obrazovanje, na tome u svetu padaju vlade. Kod nas je to nezamislivo. Ako se donesu dobri zakoni, privreda postaje jako autonomna. Ona može da se razvije, a da društvo ipak živi loše. To je zanimljiva kontradikcija, da nasuprot sjajnim privrednim pokazateljima imate građane nezadovoljne vlašću koja je tome doprinela. Zašto? - Privreda se razvija autonomno, a ono što je država je odgovornost političara. Država, to su ti veliki sistemi, zdravstvo i obrazovanje. Ako dođe do privatizacije, kapitalisti neće razmišljati o socijalnim problemima, jer to je zadatak države. Ozbiljan sistem razmišlja o čoveku.

Ja sam u predizbornoj kampanji čuo dva slogana - Kosovo i radna mesta. I radna mesta i Kosovo zavise od toga kakva će biti ova država, od zdravstvene zaštite do prosvete. Da li je kod nas ministar prosvete ikada bio pozvan na odgovornost zbog nemilih događaja u našim školama? Ne, mi kaznimo direktore i ostalu sitnu ribu. E, to je moralisanje, kao kada uhvatite sitne švercere i njima držite pridiku, a veliki tajkuni rade šta god hoće. To je moralisanje u lošem smislu.

LÁSZLÓ
VÉGEL

Milošević je imao dve vrste opozicije, evropsku i nacionalističku, koje su između sebe simulirale savezništvo. U ovom društvu ima mnogo simulacije, ali kod nevelikog ali značajnog dela intelektualnog sveta i kod nekih partijaca, upravo za vreme Miloševića je stvorena kvalitetna evropska orijentacija i taj sloj u ovom društvu postoji. Taj sloj je za poštovanje, jer je devedesetih doživio moralno i političko i egzistencijalno poniženje. Ali posle 2000. godine, ti ljudi su bili u situaciji da prave kompromise i pitam se koliko kompromisa jedna politika može da izdrži.

Sada je to pomodni slogan - politika je umetnost mogućeg. To je tačno ako vi imate velike horizonte, velike ambicije, ali umetnost mogućeg nisu mali kompromisi. Nije nikakva umetnost sedeti uz pečenje i dogovarati se o funkcijama. To nije umetnost mogućeg, to je podela vlasti, to su kompromisi koji i uz najbolje namere mogu biti štetni. Mi sada imamo pat poziciju, koju nazivamo pobedom. Iz te pat pozicije treba izaći i ja mislim da svi ljudi koji dele moje simpatije prema Evropi igraju na žici, samo da bismo izašli iz te pat pozicije. To je igra na žici s mnogo rizika i mi možemo da padnemo. Ja sam često veštački održavao iluzije, ali čini mi se da je ova igra na žici suviše napeta i da će trajati godinama.

Mislim da je neophodna promena ustava i ako uspemo da dobijemo ustav u evropskom duhu, to će značiti da je naša igra na žici uspeła. Hajde da probamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Izgleda da na centralnu Srbiju, ovu Srbiju između dve naplatne rampe na niškom autoputu, koja još ne zna kome srce da pokloni, da li evropskim snagama ili narodnjacima, vrše pritisak ne samo Evropljani, nego su počeli da nas pritiskaju i Vojvođani. To me podseća na tezu jednog američkog sociologa, koji je tvrdio da je klasična nacionalna država postala premala da reši velike probleme i zato se više njih udružuje u Evropsku uniju. Ali na to ćemo da pričekamo. Na sve treba da čekamo dok ne izađemo iz ovog haosa. Koliko ja znam, haos na grčkom, mom inače omiljenom jeziku, znači ono što na latinskom znači hiatus, zeva. Međutim, da biste izašli iz zeva, to jest haosa, mora se postaviti cilj i izgleda da svi mi imamo isti cilj, demokratiju, pristojnu državu, ali pod istim pojmovima podrazumevamo različite stvari. Ali složićemo se mi i umnožiti. Bio je ovo Peščanik, do viđenja do idućeg petka.

